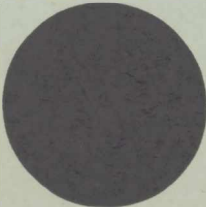

peperbek

- KAMERLID ARIE DE GOEDE :
"Graag alleen suiker, Majesteit"
- PARTIJVOORZITTER RINGNALDA :
"Geen al te strakke regels"
- MR. W. S. A. N. GORTER :
"Doelmatigheid en Democratie"
- ZWOLLE PROOST OP D'66
- NIEUWS VAN DE WERKGROEPEN
- AGENDA EN ADRESSEN

PEPERBEK is het maandelijks contact-
blad van D'66, afdeling Den Haag.
1e jaargang, nummer 1, juni 1967

PEPERBEK

CONTACTBLAD VAN DE POLITIEKE PARTIJ DEMOCRATEN '66

AFDELING DEN HAAG. 1e JAARGANG, NUMMER 1, JUNI 1967.

Redactie-adres: drs. A.R. van der Burg
Sportlaan 190
Den Haag, tel. 352300

Stuur Uw bijdrage
(copy) voor dit blad
gaarne in vóór 16
augustus a.s.

BIJ ONS EERSTE NUMMER

Een eigen plaatselijk orgaan is al een heel oude wens van het bestuur, maar dat oud is dan natuurlijk wel relatief bedoeld. Immers, vier maanden geleden waren de verkiezingen, zes maanden geleden was er nog geen partijprogram en acht maanden geleden was er zelfs nog geen D'66!

Dit blad kan een uitstekend middel zijn om ons jong van geest te houden, door pittige polemieken en krachtige kritiek. De redactie is vol goede moed en rekent op aller en allerlei bijdragen.

Daarnaast is het natuurlijk van groot belang dat het blad ons allen op de hoogte houdt van wat er gebeurt in de afdeling.

Openheid is steeds het devies van alle D'66-ers en in de openbaarheid brengen is de taak van dit blad.

Daarom, alle "officiële personen" binnen de afdeling: laten we dit blad voeden met onze informatieën.

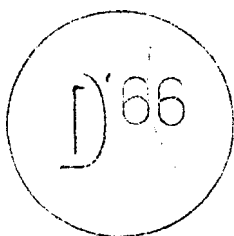
Wij wensen de redactie veel succes en dit blad een goede ontvangst!

Het bestuur van de afdeling Den Haag.

D'66

MEDEDELINGEN

1. Het landelijk secretariaat is thans gevestigd:
Keizersgracht 576, Amsterdam
Kantooruren: ma. t/m vrijd. van 9.00 - 17.00 uur
Telefoon: 020 - 226996
Oude nummers zijn thans vervallen!
2. Verkiezingen in Zwolle op 28 juni.
Bierglazen met D'66 - embleem en opdruk "Proost D'66!", zijn verkrijgbaar bij het secretariaat van onze afdeling, Sportlaan 299. Prijs: f 1,-- per stuk. Opbrengst voor de verkiezingsactie in Zwolle.
3. Vakantie bestuursleden.
In de maand juli is alleen de heer Caldenborgh bereikbaar.
Adres: Wolweversgaarde 150, tel. 674984.
De andere bestuursleden zijn met vakantie!
4. Er zal in de komende herfst en winter een kadercursus georganiseerd worden voor belangstellende leden. Duur: circa acht avonden. Doel: een goede politieke oriëntering en het vermogen deze vaardig te hanteren. Nadere berichten volgen.
5. Het aantal leden van de afdeling Den Haag was per 14 juni jl. 332!
Meerdere leden hebben echter nog niet hun contributie betaald. Wilt U dit zo vlug mogelijk in orde maken? Er is nog altijd een groot gebrek aan financiën.
Giro: 1304900 t.n.v. penningmeester Initiatiefcomité D'66, Amsterdam.
6. Lidmaatschapskaarten.
Deze worden door de landelijk penningmeester naar het secretariaat in Den Haag gestuurd. Ter vermindering van verzendkosten worden ze dan uitgereikt op de ledenvergadering. Waar dit niet mogelijk is, worden de kaarten na 1 juli a.s. per post verzonden.
7. De organisatie-commissie heeft een voorlopig rapport uitgebracht over de organisatie van de afdeling Den Haag. Geïnteresseerden kunnen een exemplaar aanvragen bij het secretariaat, Sportlaan 299, en dan eventueel commentaar leveren.
8. Veel commissies hebben moeilijkheden met het typewerk van hun verslagen. Helaas kan het secretariaat geen directe hulp bieden. Leden (en wij denken dan speciaal aan de dames!) die bereid zijn enig typewerk te verrichten, worden dringend verzocht zich bij het secretariaat op te geven.
9. Het bestuur vestigt er, wellicht ten overvloede, de aandacht op dat officiële contacten namens de Haagse afdeling van D'66 met gemeentelijke instanties, andere politieke partijen etc., slechts gelegd kunnen worden na overleg met het bestuur.

VOORZITTER

- 3 -

RINGNALDA:

" GEEN AL TE STRAKKE
REGELS"

De opbouw van de nieuwe afdelingen.

Na de verkiezingsuitslag, die voor de meeste leden verrassend was, is het landelijk bestuur, gestimuleerd door spontane reacties, er toe overgegaan het aantal plaatselijke afdelingen te vergroten. Er is een landelijke opbouwcommissie ingesteld, die samen met zes regionale commissies dit werk ter hand zal nemen. Gezien het feit dat slechts 1% van de kiezers die op onze partij stemden lid is, is het begrijpelijk dat er voor deze commissies nog veel te doen staat. Te meer omdat wij naar een organisatie-structuur streven, waarin iedereen actief kan meewerken aan de politieke besluitvorming.

De opbouw van de politieke werkgroepen.

De reeds bestaande werkgroepen, die het partijprogramma hebben opgesteld, zijn verder uitgebreid. Daarnaast zijn er een werkgroep voor defensievraagstukken en een commissie voor "werkende jeugd" in het leven geroepen. Deze laatste commissie heeft tot taak het contact met deze groep jongeren te verstevigen en hun problemen te bestuderen.

Eenmaal in de zes weken komen alle voorzitters van de landelijke politieke werkgroepen samen met het landelijk bestuur bijeen. Dan wordt onder meer gesproken over de taak die de werkgroepen dienen te verrichten ten behoeve van de Kamerfractie.

Wij zullen er naar streven dat de organisatie van de politieke werkgroepen, evenals de opbouw van onze partij, in het algemeen niet aan al te strakke regels wordt gebonden. Aan spontane initiatieven zal zoveel mogelijk ruimte worden gelaten. De taak van het landelijk bestuur zal in dit opzicht niet meer moeten zijn dan een coördinerende en stimulerende.

De organisatiestructuur van de partij.

De opbouw van onze partij zal in de komende maanden een punt van levendige discussie zijn, mede naar aanleiding van het stencil dat U hierover heeft ontvangen. Alternatieve voorstellen uit de afdelingen zullen door de reglementencommissie worden bekeken en verwerkt, en eventueel aan de leden worden toegezonden. De reglementencommissie zal na de zomervakanties landelijk uitwaaiëren om met zoveel mogelijk leden over de landelijke organisatiestructuur te discussiëren. Het landelijk congres zal over de definitieve structuur beslissen.

In het stencil dat U is toegezonden en dat is opgesteld onder verantwoordelijkheid van de reglementen- en organisatiecommissies, staan twee onderwerpen die ik hier graag nogmaals aan de orde wil stellen.

Het eerste is de vraag of onze organisatie, waar mogelijk, zich moet openstellen voor niet-leden. Het landelijk bestuur staat een grote mate van openheid voor niet-leden voor, waarbij het in de eerste plaats dankt aan de openbare vergaderingen en de politieke werkgroepen. Bij advies aan de Kamerfractie zullen echter alleen de leden mogen beslissen.

In hoeverre ook niet-leden inspraak mogen hebben bij de opstelling van de kandidatenlijst voor de Tweede Kamer, blijft voorlopig een punt van discussie.

Het tweede onderwerp is het panel. Omdat het praktisch niet mogelijk is om over allerlei voorstellen telkens een algemene ledenvergadering te laten beslissen, is er over gedacht uit de leden een representatief panel samen te stellen. Dit panel zou dan op korte termijn een politieke uitspraak kunnen doen. Om het jaar kan dit panel - bestaande uit bijvoorbeeld 200 leden - een hergroepering ondergaan.

Het secretariaat.

Door het toegenomen aantal leden moest de capaciteit van het secretariaat worden vergroot. Er kon een eigen pand betrokken worden aan Keizersgracht 576 te Amsterdam. Vanwege het kleine personeelsbestand moest worden gestreefd naar uiterste efficiency. Naar wij hopen zal deze efficiency binnenkort zijn bereikt, zodat wij dan regelmatig alle leden op de hoogte kunnen houden van wat er binnen D'66 omgaat.

De financiën.

Met medewerking van het accountantsbureau Kleynveld, Kraayenhof en Co. is de financiële administratie van het landelijk bestuur opgesteld. Verder zijn er richtlijnen geformuleerd voor het financieel beheer van de afdelingen en regels voor het contact tussen het landelijk bestuur en de afdelingen.

De uitgifte van een maandschrift.

Met een redactiecommissie en in samenwerking met een uitgever is getracht tot de uitgave te komen van een landelijk blad dat ook in de kiosken zou kunnen worden verkocht. Twee weken voordat in juni het eerste nummer zou verschijnen, zag de uitgever er echter van af. De redactiecommissie heeft nu besloten de uitgave geheel in eigen hand te nemen. Waarschijnlijk zal in september a.s. het eerste (proef)nummer verschijnen. Een deel van de copy voor het oorspronkelijke juni-nummer zal U op korte termijn worden toegezonden.

Gemeenteraadsverkiezingen.

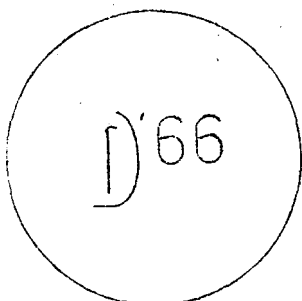
Er moet naar worden gestreefd dat wij bij tussentijdse gemeenteraadsverkiezingen successen boeken. Over de verkiezingen in Zwolle leest U elders in dit blad meer.

Besluit.

Veel activiteiten zijn tot een goed einde gebracht. Veel staat ons echter nog te doen. Wij vertrouwen bij deze omvangrijke hoeveelheid werk op de steun van alle leden. Eenzelfde spontane en enthousiaste steun als tijdens de verkiezingsactie!

G. RINGNALDA

Landelijk voorzitter D'66

ARIE

DE GOEDE:

"BIJ DE REGERING
OVER DE LEUNING HANGEN"

Graag wil ik U iets vertellen over enige activiteiten die de Tweede Kamerfractie van D'66 tot dusverre (10 juni, de dag waarop ik dit schrijf) heeft ontplooid.

"Hoe gaathet in de Kamer?", is een veel gestelde vraag. Van Mierlo antwoordt meestal met een brede grijns: "Niet zo slecht". Ik moet er U dus wat meer van vertellen. Welnu, ik volg mijn zak-agenda en begin op 15 februari: "Verkiezingen; 9 uur Ridderzaal voor de uitslagen; 22.30 uur Bodega "De Drie Hoekjes" met afd. Den Haag; daarna naar Amsterdam". Nu ik dat zo neerschrijf schiet er weer een flits van enthousiasme door me heen. Zoals op de avond van de verkiezingen de Haagse afdeling een en al vreugde uitstraalde over de uitslag ("Niet zo slecht")!

De fractie is eigenlijk in die feestelijke nacht van 15 februari direct met het werk begonnen, zij het in een roes van vreugde, herrie, warmte en gedrang: Krannapolsky, Amsterdam. Van Mierlo en ondergetekende hadden een gesprek over de uitslag met Minister-President Zijlstra en Minister Biesheuvel die daar hun resultaten vierden en van die gelegenheid maakten wij gebruik om te vragen: "Hoe verloopt zo'n bezoek aan de Koningin; welke kunnen de vragen zijn, en wordt het advies daarna schriftelijk uitgebracht?". Ik ging die nacht om 6 uur naar bed (alwéér een latertje na de inspannende maar uiterst plezierig verlopen campagne van avond aan avond op pad zijn) en om half acht ging de telefoon: "Vanmiddag fractievergadering".

Die middag en avond voerden we diepgaand overleg over de vraag hoe het advies over de kabinetsformatie aan Hare Majesteit moest luiden. D'66 was zeer eensgezind inzake de analyse van de verkiezingsuitslag en niet minder eenstemmig in het oordeel wat er in Nederland diende te gebeuren. Het advies aan de Koningin werd geboren onder de zolderbalken aan de Heerengracht bij Van Mierlo thuis (dit voor de geschiedvorsers). Het gesprek met de Koningin vond plaats op zaterdagmorgen, 18 februari, paleis "Huis ten Bosch".

Toen Van Mierlo de trap beklim, kwam Boer Koekkoek juist naar beneden. De heren wisselden een koele blik en een gemompeld woord. Van Mierlo verdween achter de glazen deuren; het gesprek duurde 40 minuten. Speciaal voor de dames: de Koningin schonk zelf de koffie in. "Suiker en melk, mijnheer Van Mierlo?" "Graag alleen suiker, Majesteit".

Voor alle D'66-tigers: de Koningin kende ons programma. Dat kan zelfs nu nog niet van alle vooraanstaande Nederlandse politici gezegd worden!

Voor iedereen: enkele punten die wij van fundamenteel belang vonden voor de kabinetsformatie, medegedeeld op de persconferentie in Nieuwpoort diezelfde zaterdagmorgen:

1. de kiezers hebben een duidelijk wantrouwen gedemonstreerd tegen het bestaande systeem; inzet van de formatie behoort te zijn: partijhervorming; iedere partij moet de bereidheid hebben zichzelf op den duur op te offeren ("ontploffen").
2. Staatsrechtelijke hervormingen; herziening kiesstelsel.
3. Vrijheidsrechten verankeren in de grondwet.
4. Meerjarenplanning, in het bijzonder op financieel-economisch gebied.

5. Geen punten in het regeringsprogramma die duidelijk indruisen tegen het partijprogramma van D'66.
6. Geen binding van fracties aan regering.

U weet allen hoe de kabinetsformatie zich heeft voortgesleept. Ook nu weer werden persoonlijke en partijbelangen hoger gesteld dan landsbelang. Slechts één keer werd door een kabinets(in)-formateur aan D'66 om een gesprek gevraagd en wel door Prof. Zijlstra. De bovengenoemde punten 2 en 4 spraken hem wel aan. In zijn memorandum dat in de gehele verdere formatie zo'n belangrijke rol speelde, komen deze punten dan ook voor. De nieuwe Kamer werd intussen beëdigd op 23 februari en het vele commissiewerk begon. Er zijn tussen de 30 en 40 Kamercommissies. Elk lid van onze fractie heeft in een aantal van deze commissies zitting. Daarin worden alle ingediende wetsontwerpen e.d. voorbereid voor openbare behandeling en vindt het meer informele overleg met de regering plaats.

Eén of twee keer per week vergadert de fractie. Daarnaast wordt veel tijd besteed aan de post die bij kilo's binnenstroomt, aan het werk voor de partij, zoals spreekbeurten, overleg met de politieke werkgroepen en aan de vele studie die verricht moet worden om in de Kamer zinnige dingen te berde te kunnen brengen. De rede die Van Mierlo t.g.v. de algemene politieke beschouwingen uitsprak op 19 april en die in de pers zeer goed werd beoordeeld, heeft uiteraard van ons allen heel wat werk gevraagd. Ieder fractielid had daarbij een deeltaak. Van Mierlo voegde alles samen en herschreef waar dat nodig was. De nacht voor het debat was de zaak om half vier rond.

Er werden bij die gelegenheid door onze fractie drie moties ingediend: over de staatsrechtelijke herzieningen, de ontwikkelingshulp en de meerjarenplanning. De regeringspartijen hadden het er moeilijk mee. Geen wonder eigenlijk, want zowel op het gebied van de ontwikkelingshulp als de meerjarenplanning konden de regeringspartijen niet al te veel bezwaar maken, gelet op hun eigen verkiezingsprogramma's en op het memorandum van Prof. Zijlstra. Er waren dan ook niet onbelangrijke groepen in de regeringspartijen die het met ons eens waren. Niettemin ..... men stemde tegen! Ja, stel je voor dat een aantal KVP, AR, CH en VVD-leden vóór een van onze moties had gestemd, de regering zou het waarschijnlijk niet overleefd hebben.

Zo kwam D'66 in de oppositionele hoek bij de PvdA en PSP terecht, waarmee we bepaald niet gelukkig waren. Van Mierlo heeft dit dan ook enkele dagen later voor de TV duidelijk toegelicht. En ons verder optreden in de Kamer zal dit ook duidelijk blijven maken. Wij zullen goede voorstellen steunen uit welke hoek ook!

Wij zullen slechte voorstellen met alle kracht bestrijden. Voor onze eigen voorstellen - en dat waren er tot nu toe verscheidene - vragen we bij elke fractie steun, zowel bij de regeringspartijen als bij de oppositie. Het criterium voor een goed voorstel behoeft ik U nauwelijks duidelijk te maken: ons handelen wordt omlijnd door ons partijprogramma dat destijds op het congres met 96% der stemmen is aanvaard.

En nu enkele concrete resultaten: de drie moties werden verworpen, maar door de regering werden wel toezeggingen gedaan.

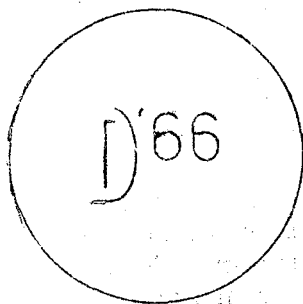
De taakstelling van de staatscommissie ter herziening van kieswet en grondwet geschiedt weliswaar niet in een plenaire Kamervergadering (zoals onze motie bedoelde), maar wel in samenspraak met de commissies voor Binnenlandse Zaken en Justitie. De verantwoordingsplicht van de burgemeester aan de gemeenteraad ook betreffende zijn politiebeleid - ten aanzien waarvan onze fractie een initiatiefwet aankondigde - , wordt nu door de regering met voorrang behandeld.

De verworpen motie over de ontwikkelingshulp deed veel stof opwar-
 relen; binnenkort wordt aan dit vraagstuk een speciaal debat gewijd.
 De kwestie Amsterdam: de aangekondigde motie onzerzijds; waarin de
 regering werd gevraagd de nieuwe burgemeester in overleg met de
 Amsterdamse gemeenteraad te kiezen, en wel een zodanige candidaat
 dat deze de bereidheid heeft, hoewel nog wettelijk onverplicht,
 zich verantwoordingsplichtig te achten aan de gemeenteraad, ook
 over zijn politiebeleid, behoefde niet te worden ingediend.
 De regering zegde dit toe. Tot grote ergernis van de heer Schakel
 (ARP) die vond dat D'66 "veel te veel tegen de poten van de rege-
 ringstafel opklom en veel te veel over de leuning hing". Nu, de
 heer Schakel kan er van op aan dat we voortdurend "over de leuning"
 zullen hangen!

Want dat is nu juist de taak van een goed volksvertegenwoordiger,
 dat hij zijn wetgevende en controlerende arbeid werkelijk ver-
 richt en niet volstaat met vrijblijvende opmerkingen. Hij dient
 eigen ideeën en initiatieven te ontplooien.

Ik had U nog meer willen vertellen over ons werk in de Kamer,
 maar dan zou dit artikel veel te lang geworden zijn. Wellicht is
 er de volgende keer gelegenheid voor verdere informatie.

A. de Goede

OPROEP AAN DE LEDEN

De leden in de wijken:

Bouwlust (tussen Meppel- en Erasmusweg)
 Moerwijk (Zuiderpark-grens Rijswijk)
 Morgenstond (west van Zuiderpark) en
 Rustenburg (rond de Zuiderparklaan)

worden verzocht na te gaan of zij zichzelf bekwaam en bereid
 achten om belangstellenden (dus nog geen lid) in hun buurt te be-
 zoeken, teneinde deze mensen tot een lidmaatschap te brengen. De
 belangstellenden zijn ons bekend - het is dus geen deur-aan-deur
 bezoek.

De ervaring leert dat de bekwaamheid in het overtuigen mede groeit
 gedurende het bezoeken en met de successen.

Meldt U bij: C. Lieferring, Rozenstraat 87, tel. 63.40.14 bij voor-
 keur schriftelijk.

ALLE LEDEN worden verzocht vrienden, kennissen en bekenden, waar-
 van men weet dat zij belangstelling hebben voor onze partij, doch
 die men zelf nog niet heeft kunnen overtuigen lid te worden, op
 te geven - bij voorkeur schriftelijk - aan C. Lieferring. Voor een
 huisbezoek wordt dan gezorgd (hoewel dit niet steeds onmiddellijk
 kan gebeuren).

D 66

DE GEMEENTE LICHT
LICHT VOOR

Twee weken geleden heeft iedere Hagenaar het eerste nummer van "Dat doet de gemeente" in zijn bus ontvangen, een informatieblad voor de Haagse burgerij, uitgegeven voor de Afdeling Voorlichting en Congresszaken van de gemeente. Als partij die de afstand tussen overheid en bevolking wil verkleinen, juichen wij dit van harte toe. Wij hopen dat er nog vele nummers van stijgende kwaliteit zullen verschijnen. Wellicht zal het accent dan ook iets kunnen worden verlegd van de bouwactiviteiten naar de gemeentelijke diensten die de bevolking ten dienste staan en naar de menselijke relatie tussen ambtenaar en publiek.

Een dergelijke huis aan huis uitgave kost qua technische verzorging en verspreiding (190 000 exemplaren) circa f 10.000,---. Per gezin dus de somma van 5 cent. De eerste reacties die binnenkwamen waren vrijwel alle gunstig. De afdeling Voorlichting wil er zeker mee voortgaan, maar weet nog niet met welke frequentie. Eens per halfjaar lijkt ons toch wel het minste.

Een ander novum voor de gemeente (in sommige andere plaatsen bestond het al) is een speciaal telefoonnummer voor inlichtingen: 635334. De meest uiteenlopende vragen zijn al binnengekomen, b.v. waar de nazaten van een voor-oorlogse minister woonden en waar men terecht kan voor de nasporing naar zijn familiewapen.

Het beruchte van het kastje naar de muur sturen wil men met dit speciale telefoonnummer zoveel mogelijk zien te voorkomen.

Of men krijgt rechtstreeks antwoord, of men wordt precies verwezen naar de plaats waar men zijn moet.

Nog problemen? Bel 635334.

ZWOLSE STEMBUS TELT
VOOR HET HELE LAND

Circa 5600 van de 28.000 Zwolse kiezers gaan meewerken aan een sociologisch onderzoek, dat dient om inzicht te verkrijgen in de politieke verschuivingen in Nederland. Hierdoor zullen de Zwolse verkiezingen van 28 juni een graadmeter kunnen vormen voor de huidige politieke gezindheid van de Nederlandse bevolking.

(Persbericht)

CONTACT
MET DE WERKELIJKHEID

Ons tijdperk zal als het tijdperk van het einde van de ideologieën de geschiedenis in gaan.

De geesteswetenschappen en de filosofie zijn in zo grote mate door de natuurwetenschappen overvleugeld, dat een pragmatische houding in het dagelijks leven de enige is die niet gevaar loopt elk contact met de werkelijkheid te verliezen.

(Willem Frederik Hermans
in de "Haagse Post"
van 20 mei 1967)

DOELMATIGHEID EN DEMOCRATIE

Zoals men weet zijn doelmatigheid (pragmatisme) en democratie twee grondslagen van D'66. Deze begrippen behoeven nadere uitwerking willen zij kunnen dienen als kenmerken die D'66 van andere politieke partijen onderscheiden.

Over de inhoud van het beginsel "doelmatigheid" zoals D'66 dat verstaat, heerst misverstand. Zo heeft Mr. Roosjen op het partijconvent der ARP op 17 juni gesproken over "een opkomend pragmatisme, waardoor men zich bij zijn keuze vrijwel uitsluitend laat richten door concrete programmapunten. Zowel de Boerenpartij als D'66 worden hierdoor gekenmerkt ...". Verder sprak hij over de bijdrage van de ARP aan de totstandkoming van een politieke concentratie van allen die een bewust-evangelische, niet-pragmatische politiek voorstaan.

Hier wordt een tegenstelling (antithese!) tussen doelmatigheid en evangelie geconstrueerd die D'66 niet kan aanvaarden. Doelmatigheid betekent bij ons een afwegen van de belangen van alle erkennenswaardige groeperingen waaruit de verschillende politieke gemeenschappen in binnen- en buitenland bestaan, een afwegen op een wijze die tot praktische daden ("pragma" is een Grieks woord dat o.m. "daad" betekent) van voortdurend moderniseren in de goede zin van het woord voert.

Dat voor velen het evangelie ook hiervoor een grote inspiratiebron is, staat vast. Dezelfde richting en kracht van moderniseren komt echter bij anderen onzer voort uit andere bronnen. Wat in de eerste plaats voor onze partij telt is het gemeenschappelijk politiek resultaat van de inspiratie dezer bronnen. De samenwerking om dit politiek resultaat tot stand te brengen, leidt in ieder geval tot groter onderlinge waardering voor elkaars persoonlijke grondslagen en kan later wellicht zelfs thans nog onvoorstelbare vormen van integratie van die grondslagen opleveren. Het niet-dogmatische beginsel "dat het politiek program van D'66 periodiek zal worden aangepast aan de zich wijzigende normen en omstandigheden" kan ook hier een grote rol spelen.

Ook zij die uit kracht van het evangelie leven, zijn dus bij ons zeer welkom en zij zullen er vele geestverwanten vinden!

Ons andere beginsel, n.l. dat van "democratie", betekent niet alleen, dat wij zoeken naar een beter kiessysteem (districtenstelsel; rechtstreekse verkiezing van de minister-president), waarin de opvattingen van de kiezer grondiger tot uitdrukking komen, en naar een verdieping van de z.g. vrijheidsrechten, maar ook dat wij streven naar de daarbij passende grotere verantwoordelijkheid van de mens als kiezer en in het algemeen als staatburger. Een en ander zal de bevoegdheden van deze staatsburger doen toenemen hetgeen de bestuurders zal ontlasten en hen in staat zal stellen zich meer op de topproblemen te concentreren.

Zulks zal het gezag van de bestuurders versterken zonder dat dit gezag als beginsel of dogma voorop wordt gesteld. Hoe dit zich in de partij en in het contactblad van de afdeling Den Haag uitwerkt, zal het onderwerp van daden en beschouwingen van velen zijn.

NIEUWS VAN DE WERKGROEPEN

D'66

PLAATSELIJKE WERKGROEPEN VOOR GEMEENTEPOLITIEK.

Zoals bekend heeft onze afdeling een aantal werkgroepen in het leven geroepen die zich parallel aan de activiteiten van de gemeenteraad gaan bezighouden met alle onderwerpen van gemeentepolitiek. De indeling is voorlopig dan ook geheel gelijk aan de commissie-indeling in de gemeenteraad. Deze werkgroepen zijn een uitgezochte gelegenheid om kennis te nemen van de bestuurlijke problematiek en om te komen tot een weloverwogen politieke meningsvorming. In een later stadium is het zeker niet uitgesloten dat deze werkgroepen ook zullen bijdragen tot een ombuiging van het gemeentelijk beleid. Een voorproefje daarvan is er al in de vorm van een nota over de nieuwe Algemene Politie Verordening, door de afdeling gericht aan de gemeenteraad. Deze nota heeft niet nagelaten indruk te maken. In september zal blijken hoe groot die indruk is geweest.

Ieder lid van de afdeling kan zich opgeven als lid van één of meer werkgroepen. Achter in dit blad staan de namen en adressen van de contactpersonen vermeld. Wie eerst nog nadere inlichtingen wil hebben, wende zich tot een lid van de coördinatiecommissie.

Vrijwel alle werkgroepen zijn al een keer bijeen geweest. Het accent lag in deze eerste vergadering op de onderlinge kennisgeving en op de verkenning en afbakening van het werkterrein. In de Agenda, elders in dit blad, staan de data van volgende vergaderingen.

Volksgezondheid

De volgende onderwerpen zullen in de komende tijd nader worden bestudeerd: medische en tandheelkundige zorg op kleuterscholen, en bejaardenzorg. Op de eerstvolgende vergadering zal de heer Rima, directeur van het Rode Kruis-ziekenhuis, een inleiding houden over de organisatie van de ziekenhuizen in Nederland (zie agenda).

Volkshuisvesting en ruimtelijke ordening; Intergemeentelijke zaken.

Deze beide commissies hebben besloten voorlopig samen te vergaderen, omdat het probleem van de ruimtelijke ordening zich nu eenmaal niet tot de gemeentegrenzen beperkt en omdat intergemeentelijke zaken voor een groot deel betrekking hebben op die ruimtelijke ordening. Om dezelfde redenen staat de groep open voor alle leden binnen de Haagse agglomeratie. Mej. mr. H.B.C. van Tiburg en drs. D. Bark zullen zich in het bijzonder bezig houden met de intergemeentelijke zaken voor zover die niet betrekking hebben op de ruimtelijke ordening. Zij zullen zich speciaal richten op het ontwerp van een gemeenschappelijke regeling tussen de gemeenten uit de Haagse agglomeratie met betrekking tot de bestuurlijke problematiek.

Maatschappelijk werk; Ontspanning en sport; Kunst.

Deze drie commissies zullen samengevoegd worden omdat de werkzaamheden zoveel raakvlakken vertonen dat combinatie uit doelmatigheidsoverwegingen sterke aanbeveling verdient.

Beroepszaken, contacten tussen burgerij en gemeente, ambtenarenzaken.

In de eerste vergadering werd besloten zich voorlopig te concentreren op het voor D'66 zo belangrijke aspect van het contact tussen gemeente en burgerij. Het ligt in de bedoeling om met voorstellen te komen hoe dit contact kan worden verbeterd. Beroeps- en ambtenarenzaken zullen voorlopig slechts in concrete gevallen worden behandeld.

Verkeersaangelegenheden.

Een studiegroep uit deze commissie zal een discussiegrondslag voorbereiden over het openbaar vervoer. Verder zullen in deze commissie op korte termijn aan de orde komen: de veiligheidsmarge bij verkeerslichten, links voorrang, invoering van geel-rode attentielichten en het probleem van de voorrangswegen in de stad.

PLAATSELIJKE WERKGROEPEN VOOR LANDELIJKE POLITIEK.

De meeste van deze werkgroepen is het duidelijk geworden dat zij effectiever kunnen werken door in kleine groepen of door individuele leden studie van bepaalde onderwerpen te laten maken. Ter ondersteuning van het parlementaire werk kan de Kamerfractie gebruik maken van ad hoc bijeengeroepen leden die op dat terrein deskundig zijn.

Om zoveel mogelijk leden bij dit belangrijke werk te betrekken, staan de Haagse werkgroepen voor landelijke politiek uiteraard ook open voor leden uit Rijswijk, Voorburg, Wassenaar, Wateringen, Delft, etc.

Staatsrecht

Geconfronteerd met een groot aantal, door de landelijke staatsrechtcommissie opgestelde vraagpunten, heeft de Haagse werkgroep besloten zich voorlopig te beperken tot het districtenstelsel en de daarmee samenhangende problemen. De leden van de werkgroep hebben elkaar inmiddels schriftelijk geïnformeerd over hun ideeën dienaangaande en zij zullen trachten tijdens een gezamenlijke bijeenkomst mondeling tot een "commissiestandpunt" te geraken.

Defensie

Deze commissie heeft haar eerste bijeenkomst gehad. Tijdens deze bijeenkomst werd het duidelijk dat een deskundige op het gebied van de landmacht node gemist kan worden. Indien er onder onze leden zich zo'n deskundige bevindt, wordt het zeer op prijs gesteld als hij tot de werkgroep wil toetreden.

Sociaal-economische zaken

Deze werkgroep houdt zich voorlopig bezig met de democratisering van de onderneming en de bestudering van ons sociaal-economisch program.

(vervolg op pag. 13)

ZWOLLE PROOST OP D'66 IN DE RAAD

Op 1 augustus 1967 zal de gemeente Zwolle worden uitgebreid met een belangrijk gebied, dat thans tot de Zwolle geheel omsluitende gemeente Zwollerkerspel behoort. Dientengevolge zullen enkele nieuwe woonkernen aan de gemeente Zwolle worden toegevoegd.

In verband met deze gebiedsuitbreiding zal ook de gemeenteraad van Zwolle een uitbreiding ondergaan en wel van 31 tot 45 leden. Op 28 juni zullen de verkiezingen voor deze nieuwe gemeenteraad worden gehouden.

Voor de destijds nog slechts 13 leden tellende afdeling Zwolle van D'66 speelde in verband met de toen reeds vaststaande gebiedsuitbreiding van Zwolle van meet af aan het verkiezingsprobleem een grote rol. Het aantal bij de Tweede Kamerverkiezingen op D-66 uitgebrachte stemmen, hoewel beneden het landelijk gemiddelde, was zodanig, dat we zeker op 1 zetel in de raad zouden mogen rekenen. Een andere vraag was of er voor D'66 ook in de gemeenteraad een taak zou zijn weggelegd. Wij meenden beslist, dat dit wel het geval is. Ook in het gemeentelijk vlak is er zeker behoefte aan democratisering van het bestuur, meer openheid, meer inbreng van de burgerij in allerlei bestuurszaken. De afdeling heeft toen enkele commissies aan het werk gezet: een kandidatencommissie, die zich zou bezig houden met een eerste selectie; een commissie, welke het ontwerp van een gemeenteprogramma zou samenstellen en een commissie ter voorbereiding van een hearing, waar we de publieke opinie van de Zwolse kiezers zouden kunnen peilen. Omtrent al deze zaken werd in nauw overleg met het hoofdbestuur gehandeld. Gelukkig groeide het ledental van de afdeling gestadig, zodat we geleidelijk aan de beschikking kregen over méér kandidaten en méér "werkers" in de onder hoogspanning werkende commissie.

Met veel inspanning gelukte het nog vóór de hearing een ontwerp-gemeenteprogramma gereed te hebben en een lijst van aspirant-candidaten op te stellen.

De hearing werd een succes. Er waren verschillende leden van de Kamerfractie, van het hoofdbestuur en van landelijke commissies aanwezig. In de met balonnen en D'66-kleuren aangeklede zaal waren verschillende sprekershoeken ingericht, waar men na een inleiding van de fractievoorzitter Van Mierlo, over allerlei problemen van gemeentepolitiek van gedachten kon wisselen. In een speciale inlichtingenstand kon men propagandamateriaal ontvangen en inlichtingen over D'66 krijgen. Er werden verscheidene nieuwe leden geregistreerd. Na opheffing van de sprekershoeken beantwoordde Gruyters vragen.

Er is door de ruim 400 aanwezigen druk gediscussieerd en na afloop meenden we te mogen constateren, dat het een zeer geslaagde bijeenkomst was geweest. Dit bleek trouwens ook in de dagen daarna toen zich nog een aantal nieuwe leden aanmeldde en veel inlichtingen bij het secretariaat werden gevraagd.

Door dit succes gestimuleerd was het parool: Doorgaan ! Op 29 april werd het gemeenteprogramma definitief door een ledenvergadering vastgesteld en werd onder leiding van de voorzitter van D'66, Drs. Ringnalda, de kandidatenlijst opgemaakt.

Inmiddels kwam uiteraard de verkiezingscampagne aan de orde.

Teneinde het verkiezingsfonds te versterken werd besloten tot de inmiddels gestarte bierglazen-actie. Daartoe werd ook de medewerking van alle afdelingen van D'66 ingeroepen en - gelukkig - mogen we constateren, dat verschillende afdelingen deze actie met succes steunen !

Op de aanplakborden in Zwolle en Zwollerkerspel prijken inmiddels onze affiches, evenals voor de ramen van leden en belangstellenden. Er werd begonnen met de huis-aan-huis-uitreiking van een verkiezingsfolder, waarin een groepsfoto van alle kandidaten is opgenomen. Via het landelijk secretariaat zullen alle afdelingen van deze folder en van het gemeenteprogramma een exemplaar ontvangen.

Het programma werd niet in de brievenbussen gedoponeerd, doch door onze kandidaten met een aantal helpers persoonlijk aan de deur ter hand gesteld.

Op twee zaterdagdagen voorafgaande aan de verkiezingen stonden we met een marktkraam in het centrum van de stad, waar het partijprogramma en het gemeenteprogramma verkrijgbaar waren, waar men glazen kon kopen en van de kandidaten inlichtingen kon krijgen. Op deze zaterdag en op de dag vóór de verkiezingen wordt er bovendien met een geluidswagen door de stad gereden. Ook dan worden folders verspreid en vlaggetjes met het D'66-embleem uitgereikt, terwijl op verschillende plaatsen in de stad korte toespraken zullen worden gehouden door de lijst-aanvoerder.

Op 16 juni hebben de lijst-aanvoerder en ondergetekende in de radio-uitzending voor politieke partijen enkele vragen met betrekking tot de Zwolse verkiezingen beantwoord. De dag tevoren werd in de Prov. Overijsselsche en Zwolsche Courant een interview met onze lijst-aanvoerder gepubliceerd.

En tot slot van onze actie is er op 26 juni in hotel Dijkstra een "Welcome-in", waar de Zwollenaren nader kennis zullen kunnen maken met onze kandidaten, leden van de Kamerfractie en het hoofdbestuur. Ondertussen hopen we nog een aantal huiskamerbijeenkomsten te houden.

Op de vraag hoeveel kandidaten we in de raad zullen krijgen is momenteel geen zinnig antwoord te geven. Zeker is wel, dat de andere partijen zich met prognose intensiever bezig houden dan wij. En hun schattingen zijn soms niet mis !

Wij hebben vertrouwen in het gezond oordeel van de Zwolse kiezers.

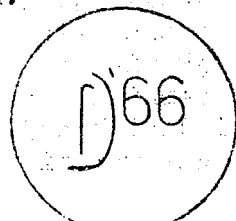
B. HAMSTRA

secretaris afd. Zwolle D'66

(vervolg van pag. 11)

Buitenlandse politiek en ontwikkelingshulp

De werkgroep is verdeeld in subcommissies die de volgende onderwerpen bestuderen: de nota Bot, de situatie in het Midden-Oosten, het non-proliferatieverdrag. Op de eerstvolgende bijeenkomst (in principe elke laatste dinsdag van de maand) worden deze onderwerpen achtereenvolgens door de gehele werkgroep besproken.

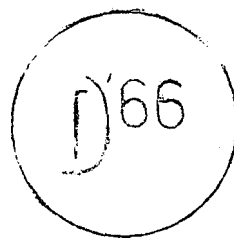
Over enkele dagen zal Mr. G. van Hall oud-burgemeester van Amsterdam zijn. Hierover is al zoveel geschreven dat het niet nodig is daar op deze plaats nog eens op terug te komen. Wel is het gewenst eens een paar kanttekeningen te maken, niet over de persoon-Van Hall en niet over het geval-Van Hall, maar over het symptoom-Van Hall.

Wie de gebeurtenissen van de laatste jaren in Amsterdam vergelijkt met vroeger komt al gauw tot de ontdekking dat er niet zo heel veel is veranderd. Ook vroeger werden er rotte appels naar koninklijke stoeten gegooid. Ook in 1934 was er een Jordaan-opstand. Ook in mijn studententijd werden agenten gesard en traptten die agenten erin. Ook toen voelde de politie zich geroepen volksoplopen uiteen te slaan en het in het bijzonder te munten op degenen die struikelden. Ook toen werden er door groepspsychose vernielingen aangericht. Ook vroeger waren er burgemeesters en commissarissen van politie die juist op de W.C. zaten als er iets belangrijks gebeurde. Ook tien, honderd en duizend jaar geleden namen magistraten beslissingen die achteraf gezien onjuist waren. Ook toen was Amsterdam een onrustiger gemeente dan Tietjerksteradeel. Ook vroeger voelden rechters en officieren van justitie zich geroepen als zedemeester op te treden. Ook in vervlogen dagen waren magistraten ongenaakbaar voor het volk.

Waarom worden dan nu een burgemeester en een commissaris van politie ontslagen en vroeger niet? Het antwoord is eenvoudig. De mensen zijn veranderd, maar de regenten van weleer zitten er nog. De schoen wringt juist bij het gelijk blijven van de loop der dingen, terwijl de evaluatie ervan volkomen is veranderd. Vele eeuwen lang is gewerkt aan een hecht en uitgebalanceerd hiërarchisch bouwwerk, een soort abstract-maatschappelijke piramide van Gizeh. Maar in tegenstelling tot de echte piramide van steen is deze piramide opgebouwd uit mensen, die elkaar van generatie op generatie vervangen. En nu is er dan een generatie gekomen die wel eens wat anders wil dan een piramide. Ze gaan lastige vragen stellen en zaken in twijfel trekken die door de eeuwen heen gelouterd zijn. In de politieke top van de piramide begint men er iets van te merken. Hij schudt en hij trilt. Dat geeft een gevoel van onveiligheid en onzekerheid. En zie, het meest voor de hand liggende gebeurt: de bouwmeesters gaan onderling ruzie maken. Ze geven elkaar de schuld. Hoe meer men in paniek raakt, hoe heftiger de ruzie wordt. De bovenste laag zit nog veilig, maar in de laag eronder moet een zondebok worden gevonden. Dat is niet zo moeilijk, want men kiest op de plaats waar de piramide het meest wankelt. Daar zal dan ook wel de schuld liggen. Er wordt een onderzoek ingesteld en, waarachtig, hij heeft gefaald. Het is onmiskenbaar. Iedereen moet het toegeven. De bouwmeesters zijn gerustgesteld. Gewoon een steen in het bouwwerk vervangen en de zaak zit weer stevig in elkaar. Tot de volgende trilling uiteraard, maar dat is pas een zorg voor de dag van morgen.

Een niet geheel juiste, maar wel pikante kop zou kunnen luiden: "Gemeentesecretaris van Rijswijk ontslaat burgemeester van Amsterdam". Persoonlijk vind ik het tragi-komisch dat het ontslag juist door een man als Beernink moest worden verleend. Misschien hoopt hij nog eens de geschiedenisboekjes in te gaan als de grote afbreker van de piramide. Maar dat zal wel niet. Hij is het wel; hij weet het alleen zelf niet

ADRESSEN

AFDELINGSBESTUUR DEN HAAG

voorzitter F. Deeleman, Tortellaan 67, tel. 393717
secretaris H. Geelen, Sportlaan 299, tel. 680174
penningmeester A.W. Jongert, Sportlaan 239, tel. 339896 GIRO 726932
vice-voorzitter J.N.A. van Caldenborgh, Wolweversgaarde 150, tel. 674984
bestuurslid mej. F.M. van Vugt, Middenstede 343, tel. 667044

ORGANISATORISCHE COMMISSIES

ledenverving C. Loeffering, Rozenstraat 87, tel. 634014
publiciteit B. Heuthof, Kokosnootstraat 110, tel. 688507
redactie A.R. van der Burg, Sportlaan 190, tel. 332300
ledencontacten . . . . . commissie zal later worden ingesteld . . .

COORDINATIECOMMISSIE VOOR DE WERKGROEPEN GEMEENTEPOLITIEK

werkgroepen 1 t/m 5 mej. P.M. van Vugt, Middenstede 343, tel. 667044
- 6 t/m 11 K.H. Huisman, Sonderdanckstraat 23, tel. 244223
- 12 t/m 16 mevr. H.J.M. van der Berg-Koopman, Verdistrat
65, tel. 685588

WERKGROEPEN GEMEENTEPOLITIEK

1. econ. ontwikkeling H.P. Schröter, Ampèrestraat 51 a
2. gemeentefinanciën G.S. van Boetzelaer, Frankenslag 52,
tel. 546369
3. produktiebedrijven H. van Battun, Oostvoornelaan 21, Lsd.,
tel. 397367
4. diensten & Bedrijven mevr. B. van Veen- van Attem, Anna Bijns-
laan 7, tel. 324520
5. openbare werken H.J. van der Linda, Middenstede 199,
tel. 668658
6. volkshuisvesting en mevr. H.M. Gelderblom-Lankhout, Riënz-
ruimtelijke ordening straat 27, tel. 396186
7. verkeersaangelegenh. P.P. Stegenga, Danckertsstraat 21, tel.
636267
8. intergem. zaken C. Loeffering, Rozenstraat 87, tel. 634014
9. strafverordening E.M. Enschedé, Corn. de Wittlaan 53, tel.
541679
10. beroepszaken A.R. van der Burg, Sportlaan 190, tel.
332300
11. arbeidszaken J.J. van Breemen, Segbroeklaan 130, tel.
320119
12. ontspanning en sport A.A. Veersma, Stokroosstraat 271, tel.
639047
13. maatschappelijk werk P.G. Schey, Speenkruidstraat 34, tel.
397753
14. kunstzaken C.H. Evers, Thomsonlaan 31, tel. 630621
15. volksgezondheid H.P. van Caldenborgh, Wolweversgaarde 150,
tel. 674984
16. onderwijs mej. H.D.C. van Tilburg, I.v. Mw. Oost
Indië 204, tel. 858626

PLAATSELIJKE WERKGROEPEN LANDELIJKE POLITIEK

staatsrecht	E.M. Enschedé, Corn. de Wittlaan 53, tel. 541679
juridische zaken	K.H. Huisman, Sonderdanckstraat 23, tel. 244223
Soc.- en econ. zaken	H. Slecboom, Regentesselaan 84, tel. 392456
landbouw	F. Deeleman, Tortellaan 67, tel. 393717
buitenl. politiek	H.C.J. Pastoors, Sonostraat 32
onderwijs	mej. H.B.C. van Tilburg, L.v.Nw.Oost Indië 204, tel. 858626
cultuur	C.H. Evers, Thomsonlaan 31, tel. 630621
volksgezondheid	mevr. H.M. Gelderblom-Lankhout, Riënzistraat 27, tel. 396186
ruimtelijke ordening	J.C. Gelderblom, Riënzistraat 27, tel. 396186
woningbouw	H.J. van der Linde, Middenstede 199, tel. 668658
verkeer	R.P.F. van der Loo, Sportlaan 297, tel. 338227
defensie	A. Hitzert, Bankastraat 143a, tel. 110525
gemeentepolitiek	K.H. Huisman, Sonderdanckstraat 23, tel. 541679 (voorlopig)

AGENDA

juni

- wo 28 : Algemene ledenvergadering afdeling Den Haag.
 wo 28 : Gemeenteraasverkiezingen in Zwolle.
 vr 30 : Radio-uitzending D'66 van 18.20 - 18.30 uur. Hilv.I

juli

- za 1 : Bijeenkomst landelijke staatsrechtcommissie
 wo 5 : T.V.-uitzending D'66 van 20.20 - 20.30 uur Ned.I
 za 15 : Sluitingsdatum inzending voorstellen voor landelijke
 organisatiestructuur.
 do 20 : Bijeenkomst regionale commissie voor volkshuisvesting
 en ruimtelijke ordening.

augustus

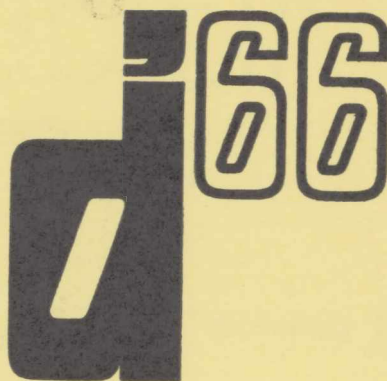
- di 15 : Bijeenkomst werkgroep verkeer.
 wo 16 : Sluitingsdatum inzending copy voor het tweede nummer
 van PEPERBEK.
 vr 25 : Bijeenkomst werkgroep contact gemeente - burgerij.

september

- di 5 : Bijeenkomst werkgroep voor maatschappelijk werk,
 ontspanning en sport, en kunst.
 di 5 : Bijeenkomst regionale commissie voor defensie.
 di 26 : Bijeenkomst gemeentelijke werkgroep voor volksgezond-
 heid.

PEPERBEK
PEPERBEK
PEPERBEK

- A. R. v. d. BURG:
Vernieuwing door KVP-radikalen ?
- A. W. JONGERT:
Steekproef of Panel ?
- A. BEEREPOOT:
Objectief over Vietnam.
- DE PARTIJORGANISATIE.
- DE WERKGROEPEN.
- DISCUSSIE OVER DOELMATIGHEID.

PEPERBEK
PEPERBEK
PEPERBEK

PEPERBEK is het maandelijks contact-
orgaan van D'66, verzorgd door afd. Den Haag.
1 e jaargang, nummer 2, september 1967

PEPERBEK

CONTACTBLAD VAN DE POLITIEKE PARTIJ

DEMOCRATEN '66

VERZORGD DOOR DE AFDELING DEN HAAG

1e jaargang no. 2

september 1967

Stuur Uw copy voor
het oktobernummer
gaarne in vóór 14 sept.

MET DE PEPERBEK VOL TANDEN.

Ja, Peperbek gaat iets goeds worden! Het zal niet lang meer duren of het leven zonder Peperbek wordt ondraaglijk. Geen politicus van enig formaat durft nog zijn mening te formuleren zonder zich eerst afgevraagd te hebben: Wat zegt Peperbek ervan? Deze onooglijkste onder de vormers der wereldopinie krijgt u zo maar thuisgestuurd.

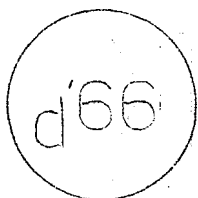
En wie zal dat betalen? Wel, u natuurlijk. De kas is leeg. Daarvan is dus niets te verwachten. Toch geloofden wij in uw geest te handelen door het er maar op te wagen. De kosten van papier, tikken, stencils, omslagen en porti bedragen, zonder bokkesprongen, ruim F. 2000 per jaar.

Wij stellen daarom onze leden een bijdrage in de kosten van F. 7,50 per jaar voor. Wie dit, om welke reden dan ook, niet voor het leidinggevende politieke tijdschrift in Nederland over heeft, ontvangt alleen de mededelingen. Van de overigen verwachten wij zo spoedig mogelijk een overmaking op onze girorekening onder vermelding "Peperbek". Een mooie gelegenheid om gelijk uw donatie voor de afdelingskas over te maken, die u al zo lang van plan was te geven.

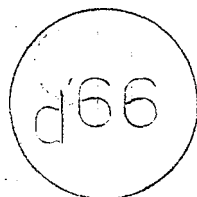
REDACTIE: D.Bark, A.J. Beerepoot,
A.R. van der Burg, W.S.A.N.Gorter,
A.W. Jongert, F.W.H.Vink.
ADRES: A.R. van der Burg, den Haag,
Sportlaan 190, tel.(070) 332300

Per jaar (11 nummers) voor leden
F. 7,50, voor niet-leden F. 9,00.
Postgiro 726932 t.n.v. Penningm.
D'66, afd. Den Haag.

Losse nummers F.1,-

MEDEDELINGEN

1. Kadercursus. De plannen voor de oriënteringscursus nemen vaste vormen aan. De eerste aanmeldingen zijn al binnen, ook uit de Haagse agglomeratie! Om een overzicht te krijgen van de belangstelling verzoeken wij degenen, die van plan zijn deel te nemen, zich vrijblijvend bij het secretariaat aan te melden met vermelding van: a) voorkeur voor bepaalde avonden, en b) gewenste frequentie, n.l. één of twee avonden per maand. Totale duur zal ca. 8 avonden zijn. Als deze opzet slaagt gaan we hier zeker mee door. Van de deelnemers zal een kleine bijdrage gevraagd worden ter dekking van de kosten van zaalhuur.
2. Landelijke organisatie van D'66. De organisatie-commissie van de afdeling, die een schema voor de organisatie van de afdeling heeft opgesteld, is gevraagd deze zaak te bestuderen. De commissie is uitgebreid met een aantal leden, die bijzondere belangstelling voor de organisatiestructuur hebben getoond. Bij het secretariaat zijn nog een aantal voorstellen van andere afdelingen binnen gekomen (o.a. van de afdeling Amsterdam, een geheel nieuw ontwerp!) waarover de mening van de afdeling is gevraagd. Helaas is het door tijdnood niet mogelijk gebleken ieder lid te benaderen voor deze commissie. Hun, die gaarne aan het werk van de commissie deelnemen, wordt verzocht zich alsnog bij het secretariaat hiervoor op te geven.
3. Adres Secretariaat. De heer Van Caldenborgh is verhuisd naar Thorbeckelaan 199. Verzoeken vooral geen correspondentie meer te zenden naar het oude adres aan de Wolweversgaarde. Wilt u ook in eventueel in uw bezit zijnde "witte boekjes" (verkort partijprogramma) het juiste adres van het Haagse secretariaat vermelden? Sportlaan 299.
4. Heeft u Peperbek 1 gemist? Het secretariaat heeft er misschien nog een voor u als u er vlug bij bent.
5. Bierglazen voor Zwolle. Nog enkele bierglazen, verkocht ter ondersteuning van de Zwolse verkiezingsactie, zijn te koop bij het secretariaat. De werkelijk fraaie glazen zijn versierd met het D'66 motief en opdruk "Proost D'66". Prijs 1 gulden per stuk.
6. IEDEREEN OVERAL WELKOM. Alle bijeenkomsten van D'66 zijn voor iedereen toegankelijk, lid of geen lid. Dit slaat ook op bestuurs-, redactie- en commissievergaderingen. Er is natuurlijk wel een praktische beperking. De meeste vergaderingen worden bij iemand thuis gehouden. Niet alle leden hebben een zitkamer van 10 bij 15 meter en een staf personeel, die voor de bediening zorgt. Iemand, die een bepaalde vergadering wil bijwonen, doet er daarom goed aan even van te voren de gastheer of -vrouw op te bellen en te vragen of het schikt. Ook is het denkbaar, dat iemand graag aanwezig wil zijn als een bepaald onderwerp aan de orde komt. In zulke gevallen is het het beste om de secretaris van de betreffende commissie te vragen een seintje te geven als dit onderwerp besproken gaat worden.

A.R.v.d.BURG:

???????

VERNIEUWING DOOR KVP-RADIKALEN

Bij de actie van de KVP-radicalen dringen zich verschillende vragen op. Wat zijn precies hun politieke opvattingen? Wat hopen ze te bereiken? Wat zullen ze in hun partij bereiken? Welke consequenties heeft dit voor de andere partijen, de verkiezingsuitslagen en de machtsverhoudingen?

De moeilijkheid met de nieuwe groep is, dat ze zich van oude termen bedient, zonder dat het zeker is of men ook in deze oude termen denkt, dan wel deze termen hanteert bij gebrek aan betere. Zo gebruikt men door elkaar de woorden links en progressief. Ziet men even af van de Kuyperiaanse interpretatie, dan betekent 'links' in de politiek: tenderend naar een socialistisch beleid, voorstander van de verzorgingsstaat, beperking economische vrijheden van het individu, daarentegen erkenning van bepaalde geestelijke vrijheden, overheidsefficiency is niet van primair belang, emotionele verbondenheid met de economisch zwakkere. Communisten noemt men extreem links. Onder rechts wordt verstaan: primair stellen van de particuliere eigendom, economische vrijheid voor de ondernemer, sluitende staatsbegroting, verdraagzaamheid beperkt zich tot de traditionele stromingen en opvattingen, aanvaarding der "door God gegeven" maatschappelijke ongelijkheden, het hcmd is nader dan de rok. Zijn de KVP-radicalen in deze zin links? Maar wat is dan het progressieve of radicale aan hun beweging? Of gebruikt men het woord 'links' om aan te geven, dat men evolueert in de richting van D'66? D.w.z.: uitgaan van de volwassen staatsburger, die zelf zijn eigen levensinhouden bepaalt, de staat is er ten dienste van de mens en niet omgekeerd, aanpassing van het politiek bestel aan de eisen van de tijd, zakelijke benadering van economische problemen, gericht op geestelijke en materiële welvaart voor iedereen, mede te bereiken door efficiënt beheer, verantwoordelijkheid van de gemeenschap voor de economisch of anderszins gehandicapte, zo mogelijk door het wegnemen van de handicap. Uit nadere gesprekken met de groep zal moeten blijken of men inderdaad in deze zin denkt. Het kan nooit kwaad als de leden van D'66 door individueel contact zouden proberen de gedachten in deze richting om te buigen. Er zijn aanwijzingen, dat althans een deel van de groep daarin mee kan gaan.

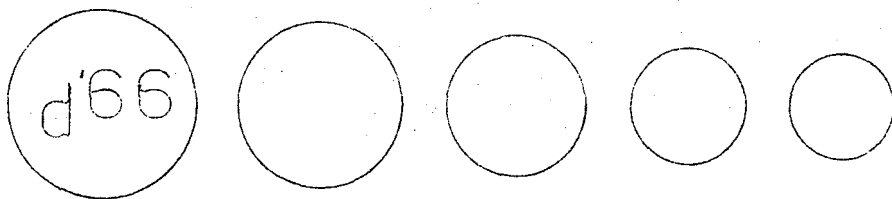
De KVP-radicalen zullen om strategische redenen zo veel en zo lang mogelijk vanuit de KVP opereren. Zouden ze uit de partij stappen, dan zouden ze vooralsnog een nieuwe splintergroep met dubieuze aanhang zijn, die als onderhandelingspartner een niet al te groot gewicht in de schaal legt. Dus zal er in twee richtingen worden geopereerd: binnen en buiten de KVP. Buiten de partij zal men trachten zo snel mogelijk tot een soort federatief accord te komen, in ieder geval met (een belangrijke groep uit) de AR en een klein groepje uit de CHU, maar waarschijnlijk ook met de PvdA en D'66. Hoe beter dit lukt, hoe meer gewicht men in de schaal kan leggen op het eigen partijcongres.

Het is overigens zeer de vraag of de groep daar een meerderheid achter zich zal vinden. Ik geloof het niet. Aannemelijker lijkt me, dat de partijleiding zal trachten via enig toegeven de linkervleugel opnieuw te lijmen. De linkervleugel staat dan voor een pijnlijk dilemma: of ook wat toegeven en trachten via bedongen invloed een vinger in de pap te houden, of uittreden met een duidelijke, zij het grote minderheid en trachten elders heil te zoeken, in de wetenschap dat een groot deel van de kiezers uit sleur het oude, vertrouwde KVP-etiket zal blijven volgen. Zou de linkervleugel de meerderheid behalen, dan komt de rechtervleugel voor een soortgelijk dilemma te staan. Die zou het eigenlijk nog veel moeilijker hebben, want voor deze groep is de afstand tot de rechtervleugel van VVD, CHU en AR veel groter. Wat er ook gebeurt, de KVP zal gehavend uit de strijd komen. De weg terug is afgesneden.

In het huidige klimaat moet het uitgesloten worden geacht, dat de besprekingen tussen KVP, AR en CHU tot een soort christen-democratische unie zouden leiden. De voosheid van een dergelijke constructie zal ook de meest verstokte partijleider wel duidelijk zijn. Wat dan? Het zit er in, dat vleugels van deze partijen (waarbij de CHU verwaarloosd kan worden) een gemeenschappelijke basis met de PvdA vinden. De laatste zal, door zijn numerieke meerderheid, het minst te vrezen en het meest te winnen hebben.

En D'66? Het is buiten twijfel, dat de geschetste coalitie een aantal programapunten zal hebben, die in de richting van D'66 gaan. Voor ons zal nu alles ervan afhangen in hoeverre de anderen bereid zullen zijn afstand te doen van hun klassieke uitgangspunten, in ruil voor een zakelijke benadering, geïnspireerd door een waarlijk democratische instelling en een open levenshouding. Zou deze voorwaarde vervuld blijken te zijn, dan zal het niet moeilijk vallen bij de anderen weerklank te vinden voor enige primaire staatkundige en mensenrechtelijke wenssen. Er kan dan gemeenschappelijk verder worden gedacht en gewerkt. Men zal dan echter wel nog moeten bedenken, dat in al dit soort overleg alleen nog maar sprake is van die ene procent van de kiezers, die lid is van een politieke partij. De overige 99% heeft ook recht van spreken. Juist D'66 zal dit nooit mogen vergeten.

Het is ook mogelijk, dat de veronderstelde coalitie, gebukt als ze gaat onder de klassieke partijbonzen en andere instutionalisten, zich in feite ontpopt als oude linkse wijn in nieuwe vaten. Er zal dan de merkwaardige situatie ontstaan, dat zich twee nieuwe groeperingen aftekenen, een linker conservatieve partij en een rechter conservatieve partij, met D'66 als een steeds groeiende oppositie tegen een voorbij tijdperk.

DOELMATIGE DEMOCRATIE.

In zijn artikel "Doelmatigheid en Democratie" in het eerste nummer van Peperbek stelt de heer Gorter zeer terecht, dat over de inhoud van het begrip doelmatigheid misverstanden heersen. Vervolgens noemt hij doelmatigheid een beginsel van onze partij en werkt met deze uitspraak een nog grotere verwarring in de hand. Ons pragmatisme staat immers tegenover het dogmatisme van de andere partijen en niemand zal beweren, dat het dogmatisme een principe van bijvoorbeeld de Partij van de Arbeid is. Naar mijn overtuiging is democratie het beginsel van waaruit wij werken en dient het pragmatisme om dit beginsel zo doelmatig mogelijk in realiteit om te zetten. De socialisten en liberalen kiezen een door onge regels versterkte uitwerking. Zij zijn dan ook niet zonder meer democraten, maar willen een bijzondere (sociaal- of liberaal) democratische richting vertegenwoordigen. Over het algemeen zullen wij de democratische theorie moeten aantasten om er een praktische waarde aan te kunnen geven. Toch zal de uitwerking altijd door het democratische grondbegrip gericht moeten worden. Is dit niet het geval dan verandert het pragmatisme in opportunisme en opportunistische partijen hebben wij al genoeg. Dat de confessionelen even goed het pragmatisme voor de uitvoering van hun grondbegrippen kunnen gebruiken als wij, is ongetwijfeld juist. Men moet echter niet vergeten, dat zij evengoed het dogmatisme gebruiken kunnen en dan ook gretig nu eens de ene, dan weer de andere uitwerking kiezen. Overigens is het rekening houden met de belangen van anderen niet zozeer pragmatisch, maar typisch democratisch te noemen. Tenslotte dient opgemerkt te worden, dat uit de democratie meer voortvloeit dan staatsrechtelijke veranderingen, vrijheidsrechten, bevoegdheden e.d. In wezen komt er een mentaliteit uit voort, die betrekking heeft op alle onderdelen van onze maatschappij en die tot uitdrukking komt in het programma van D'66. Het pragmatisme geeft ons in dit voortvloeijsel van de democratie periodiek aan de zich wijzigende normen aan te passen.

Paul W. Meerts.

(De discussie tussen de heren Meerts en Gorter wordt vervolgd op pag. 6.)

Tcxopeus heeft er nog altijd moeite mee !!

Zou er een prijs voor politiek onbegrip bestaan, dan zou Tcxopeus een goede kans maken. Vooral zijn kijk op D'66 is verbluffend. Bij de Kamerverkiezingen voorspelde hij nul zetels. Sindsdien heeft hij zo'n beetje op de wip gezeten tussen "dissidente liberalen die wel weer eens zullen terugkeren" en "een partij, wier zetels eigenlijk bij die van de PvdA moeten worden geveld". Recentelijk heeft hij nu verklaard, aldus de krant, dat hij nog steeds niet begrijpt wat D'66 nu eigenlijk wil. Het valt ook niet mee om 6% van de kiezers te begrijpen. Een andere notoire VVD'er wist het beter. Volgens hem was D'66 een fascistische beweging, want ze wilden alle macht in handen van de minister-president leggen.

Walterusten, VVD.

NADERE OVERDENKINGEN ALS ANTWOORD.

Wanneer men de vorcstaande beschouwing van Paul W. Meerts legt naast die waarop zij een reactie is, kan men het merkwaardige feit vaststellen, dat twee opvattingen, die toch uiteindelijk ongeveer gelijke doeleinden nastreven, blijkbaar uit verschillende beginselen of uit een verschillend opgevatte verhouding van beginselen kunnen worden afgeleid. De heer Meerts stelt, dat de democratie het beginsel is, van waaruit D'66 werkt en dat het pragmatisme dient om dit beginsel zo doelmatig mogelijk in de realiteit om te zetten. Pragmatisme is dus in zijn gedachtengang toch ook een beginsel, n.l. een toepassingsbeginsel. Verder zou men er op kunnen wijzen, dat in een bepaald maatschappelijk probleem, waarin alle politieke partijen zich op een gelijk democratisch standpunt stellen, de beginseltegenstelling, die het probleem tot een politiek probleem maakt, juist ligt in de vraag of men een oplossing op dogmatische, b.v. socialistische, liberale of confessionele grondslag zal kiezen, dan wel op een pragmatische grondslag. In vele politieke problemen is de democratie als zodanig bovendien niet of nauwelijks in het geding. D'66 kan, tot vaststelling van de grondslagen, die haar van andere partijen onderscheidt, niet aan "de democratie" alles wat zij politiek en maatschappelijk "goed" acht toerekenen en dan deze democratie op monopolistische wijze voor zich opeisen. Dit zou op een dogmatische discussie met de andere partijen uitdraaien over wat het "ware" begrip democratie inhoudt. Wij kunnen hoogstens zeggen, dat wij de democratie méér willen verdiepen, intensifiëren dan de andere partijen. Inderdaad vindt men deze strekking in vele punten van ons politiek program geconcretiseerd. In mijn artikelje echter wilde ik naar aanleiding van ons onderscheidend beginsel "Verdiepte Democratie", als ik het zo eens mag noemen, op enige aspecten wijzen, die m.i. logisch uit onze superdemocratie voortvloeien, doch die men in het partijprogram moeilijk zal kunnen aanwijzen en die daarin misschien ook niet geheel thuishoren. Deze aspecten zijn: de toenemende verantwoordelijkheid en deelneming aan het "overheidsbedrijf" van de individuele staatsburger (en wellicht ook van de ondergeschikte ambtenaar), de daarin gelegen ontlasting van de bestuurders van detailwerkzaamheden (en soms futiliteiten) en een natuurlijke versterking daardoor van hun gezag. Ditzelfde speelt in de maatschappelijke organisatievormen (particuliere ondernemingen).

Anderzijds heb ik gemeend er op te moeten wijzen, dat ons pragmatisme aan een evangelische inspiratie - en opzet heb ik niet geschreven: aan een dogmatische houding - geenszins in de weg staat, dit naar aanleiding van de woorden van Mr. Roosjen van de A.R.P. Tegenover de groepswerking van een traditionele confessionele afgeslotenheid heb ik het moderne universalisme van het pragmatisme gesteld. In deze tegenstelling moet men m.i. het beginsel der democratie niet in het geding brengen: democratie toch vindt haar tegenstelling in autocratische maar niet in confessionele opvattingen: verdiepte democratie vindt haar tegenstelling in : onderontwikkelde democratie. Het was in de gedachtenwisseling met Mr. Roosjen dus wenselijk het begrip pragmatisme uit te werken tot: doelmatigheid voor ... alle erkenningswaardige groeperingen, om het te kunnen laten opwegen tegen het gewicht van "de confessie" en van andere gedisciplineerde ideologieën.

Uit het bovenstaande volgt m.i., dat het van het soort politiek probleem afhangt welk van de twee beginselen D'66 in het geweer roept: democratie of pragmatisme. Overigens is het waarschijnlijk, dat er nog andere begin-

selen in de partij rondwaren: sommige verscholen in bepaalde punten van het partijprogram en andere als nog niet zo geconcretiseerde wensen van de leden en kiezers. Het lijkt van belang ook een onderzoek in te stellen naar de aard van deze beginselen, die als schimmen -maar schimmen met grote werkelijkheidsbetekenis!- op de achtergrond meespelen. Een regelmatige zelfontmaskering en zelfbewustwording van wat in de partij leeft, zonder dogmatisering of partijdisciplinering kan D'66 slechts ten goede komen. Wij hopen hiertoe bij te dragen.

W.S.A.H. Gorter.

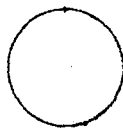
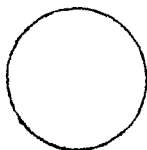
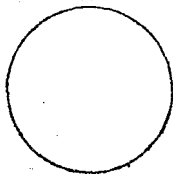
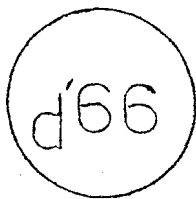
HERHAALDE OPROEP AAN DE LEDEN.

Nogmaals doen wij een beroep op onze D'66-leden- en wel vooral uit Zuid-Westelijk Den Haag (tussen Troelstrakade-Erasmusweg-Lozerlaan en Meppelweg)-zich op te geven om belangstellenden voor onze partij in hun omgeving te bezoeken.

Het gaat er in hoofdzaak om deze tientallen belangstellenden even langs te lopen, teneinde zich te overtuigen van hun huidige standpunt ten opzichte van D'66. Sommigen worden al lid voor U goed en wel binnen bent en het is werkelijk niet moeilijk. Het zou prettig zijn als ons leden-werfgezelschap in elke wijk voor dit werk over een D'66-er beschikken.

Wij rekenen op Uw medewerking om onze toch wel belangrijke politieke partij groter te maken. Doe zelf mee en meldt U s.v.p. als werver bij C. Lieferring, Rozenstraat 87, tel. 634014.

ALLE LEDEN wordt verzocht vrienden, kennissen en bekenden, waarvan men weet, dat zij belangstelling hebben voor onze partij, doch die men zelf nog niet heeft kunnen overtuigen lid te worden, op te geven -bij voorkeur schriftelijk- aan C.Lieferring. Voor een huisbezoek wordt dan gezorgd (hoewel dit niet steeds onmiddellijk kan gebeuren).

SJALOOM IN DE STAATSSECRETARIS.

De Sjaloorn-groep heeft het initiatief genomen tot het terugsturen van de, als gevolg van de 1 juli ingegane "belastingverlaging" ontvangen gelden. Het woord belastingverlaging staat tussen quotes, omdat het hier eigenlijk gaat om een belastingcorrectie (zij het bescheiden). Staatssecretaris Grapperhaus van Financiën heeft dit ook uitgelegd aan een delegatie van de Sjaloorn-groep, die op 1 juli de eerste tientjes kwam terugbrengen. Deze belastingcorrectie is bedoeld om de progressiewerking aan te passen aan de, als gevolg van de inflatie gedaalde waarde van het geld. Staatssecretaris Grapperhaus zei nog meer op die eerste juli. Nl. dat de verlaging van de loon- en inkomstenbelasting "geheel volgens democratische spelregels tot stand is gekomen" en dat daarom in de actie "een rebellielement tegen de nationale wetgeving en dus tegen onze democratie (is) te zien". Dit lijkt mij een bijzonder vreemde conclusie. Is soms de P.S.P. een anti-democratische partij, omdat zij zich verzet tegen de "geheel volgens democratische spelregels tot stand gekomen" aansluiting van Nederland bij de NATO? Of is D'66 een rebellie-element tegen onze democratie, omdat zij zich verzet tegen het "geheel volgens democratische spelregels tot stand gekomen" stelsel van evenredige vertegenwoordiging? Mij dunkt van niet. De opmerking van de staatssecretaris rickt naar "Democratisch Centralisme": "de beslissing is genomen, de discussie is gesloten, niemand mag nu meer een afwijkende mening hebben".

Overigens kan men bij de actie van de Sjaloorn-groep ook wel vraagtekens plaatsen. Niet bij het idee om door middel van een spectaculaire daad de aandacht te vestigen op de vreemde situatie, dat juist in een tijd waarin de Regering om budgettaire redenen weigert zich vast te leggen op het punt van de omvang van de noodzakelijkgeachte vergroting van de ontwikkelingshulp, deze "belastingverlaging" wordt doorgevoerd. Wel echter bij het plan de actie tot het terugsturen van het aldus ontvangen geld te continueren met voorbijgaan van het feit, dat enige ambtenaren (die met belastinggeld betaald worden) handen vol werk zullen hebben aan de administratieve rompslomp, die dit met zich brengt. "Dat is mijn zaak niet" heeft een van de initiatiefnemers voor de televisie gezegd. Schiet de actie daarmee zijn doel niet voorbij? Ware het niet beter geweest om na het terugsturen van de eerste als gevolg van de belastingverlaging ontvangen gelden, waarmee het doel was bereikt publiciteit voor de wensen met betrekking tot ontwikkelingshulp en aandacht voor het vreemde feit van een belastingverlaging op dit moment), de actie een andere richting te geven en te gaan doen wat men vond dat de Regering met dit geld had moeten doen? Bijv. gasten aan tafel nodigen door de gelden te storten op het gironummer van de NOVI?B

D. Bark,

TOPGEHEIM.

De Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid heeft een rapport over middenbermbeveiliging uitgebracht, waarin te lezen staat dat er op bepaalde onderdelen grote gevaren schuilen. Dit rapport heeft 10 maanden op het ministerie gelegen. Nu is het pas ter kennis van de lokale wegbeheerders gebracht. Ook de verkeersveiligheid is blijkbaar een staatsgeheim.

DE STAATSCOMMISSIE VOOR DE GRONDWET :

ALLES IS NEEGENOMEN.

Door minister Toxopeus werd destijds een afdeling grondwetszaken ingesteld, belast met de voorbereiding van eventuele herzieningsvoorstellen. Deze afdeling werd bijgestaan door een werkgroep van staatsrecht deskundigen, bestaande uit de heren Donner, Van der Hoeven, Jeukens, Oud en Rijpperda Wierdsma. Als resultaat van hun arbeid verscheen in 1966 een proeve van een nieuwe grondwet, bestaande uit 90 artikelen, tegenover de bestaande grondwet met 215 in het algemeen veel langere artikelen. Kwantitatief was daarmee de grondwet tot een vijfde van zijn omvang teruggebracht. Dit werd vooral bereikt door een eenvoudiger taalgebruik en door het weglaten van allerlei overbodig geworden bepalingen. Ook staatkundig bleek het mogelijk hier en daar aanzienlijke vereenvoudigingen aan te brengen.

Met dat al is de 'proeve' zeker geen revolutionair stuk werk. Aan de structuur van onze staatsinstellingen is niets veranderd. Ook de opvatting, dat de burger alleen die rechten en vrijheden heeft, die hem in de grondwet goedgunstig worden geschonken, is onverminderd in de proeve terug te vinden. Wie zijn gedachten of gevoelens wil openbaren moet nog altijd van de drukpers gebruik maken.

Begin van dit jaar gingen de politici op grote schaal tot doping over. De gebruikte dope heette D'66 (denarcotium stimulans 66) Gelijk in de Schone Slaapster kwam plotseling alles tot leven. Er moest ineens heel nodig van alles gebeuren. Kabinetsformatoren gingen praten over de mogelijkheid van echte grondwetswijziging.

Een van de naweën van deze doping is dat minister Beernink is overgegaan tot vorming van een staatscommissie tot herziening van de grondwet, bestaande uit een voorzitter en 16 leden. Dit was nu eenmaal de afspraak. Maar gelukkig heb je via de keuze van de personen nog de mogelijkheid de hele zaak bij voorbaat ongevaarlijk te maken. Als je 16 van de 17 personen kiest uit de traditionele partijen, kan je er nooit builen aan vallen. Misschien zit er een enkele wildeman tussen, maar dat versterkt alleen maar de positie van de meerderheid. Als je dan nog een niet-D'66-er als D'66 kiest, is de zaak helemaal rond.

Dat laatste kon nog net worden voorkomen. Gruyters is daarvoor in de plaats gekomen. Eén zetel is daarmee in ieder geval in goede handen. De anderen zullen een zware dobber aan hem hebben. Of hij veel zal kunnen bereiken? Het lijkt goed de verwachtingen niet al te hoog te spannen. Tenzij de kiezers voor enige nieuwe injecties zorgen.

A.R. van der Burg.

FAAS, NEDERLAND EN DE FRANJE.

Henry Faas, Wandelganger van de Volkskrant en bekende snor op de pers-tribune en het beeldscherm, heeft een boekje geschreven onder de titel "God, Nederland en de Franke, een necrologie van het Nederlandse partij-wezen". Er is de nodige ophef over gemaakt, waar wij nu een schepje boven-op doen.

De recensenten kunnen verdeeld worden in twee groepen: zij die zich beperkt hebben tot het citeren van de flap en het voorwoord, met enige vrijblijvende toevoegingen, en de heel serieuzen, die het boek met het potlood in de hand hebben zitten doorlezen, waarna ze constateerden, dat het wemelde van de fouten, met de kanttekening, dat hij zijn Van Welden Rengers er maar eens op moest nalezen.

Beide methodes moet ik u ontraden. Daar is het boek namelijk veel te aardig voor. Na heel veel anecdotes over het parlement en zijn leden, waarbij het er niet toe doet of ze waar zijn of niet, geeft hij een treffende karakteristiek van de verschillende partijen in Nederland, het uitvoerigst (terecht) van de S.G.P. Niet geheel onverklaarbaar overigens, is hij het zwakst in zijn beschrijving van de KVP. D'66 doet hem aan groene zeep denken. Het is maar dat u het weet als u de volgende keer bij de drogist bent.

Faas' ideaal is een grote progressieve partij, samengesteld uit de overgrote meerderheid van KVP, PvdA en D'66, samen met de helft van de AR en een klein stukje CHU (welk stukje?) Faas is onconventioneel genoeg om aan nieuwe partijgroeperingen te denken, maar toch ook weer zeer sterk gebonden aan het traditionele systeem van partijvorming, gebaseerd op die ene procent van de kiezers, die partijganger is en die daardoor een zo vertekend beeld van de bevolking geeft.

Maar leest u het liever zelf. Warm aanbevolen. Voor rijpe, onrijpe en niet goed rijpe lezers.

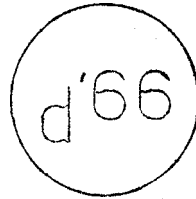
ARvdB.

De democratie is wellicht het mooist omschreven door de Griekse staatsman PERIKLES, die op het hoogtepunt van de bloei der Griekse democratie in de 5e eeuw voor Chr. daarvan heeft gezegd:

"Wij hebben de zogenaamde losse levenswijze; het is niet de staat, die ons dwingt, maar wij laten ons leiden door de vrije verantwoordelijkheid van de burgers. Onze burgers behartigen hun eigen aangelegenheden en ook die van de gemeenschap. Iemand die zich van de gemeenschapszaken afzijdig houdt, noemen wij geen rustig burger, maar een nietsnut. Wij beslissen over deze zaken in overleg, besprekingen vinden wij geen rem voor actie, maar een noodzaak voor veel inlichtingen en goede voorbereiding. Vrij leven wij als burgers in onze gemeenschap en in het dagelijks leven remmen wij elkaar niet af door spiedende argwaan."

HET PANEL

In het voorstel van het Landelijk Bestuur over de partij-organisatie wordt de gedachte geopperd het contact tussen partij-leiding en -leden door middel van een panel (sample) te verbeteren. Het is misschien nuttig de gedachten rond het panel eens systematisch te rangschikken.

Het begrip steekproef.

Om te bepalen hoe de meningen in een grote groep mensen verdeeld zijn, kan men uit de grote groep (de massa) een kleinere groep trekken, die, qua samenstelling, gelijk is aan de grote groep. Dit noemt men een steekproef. Indien de steekproef wordt samengesteld door willekeurig (door het toeval bepaald) een aantal personen uit de massa te halen, kan statistisch worden aangegeven in hoeverre de meningsverdeling in de steekproef maximaal kan afwijken van de meningsverdeling in de gehele groep. Zodra echter wordt afgeweken van de volkomen willekeurige trekking van de panelleden uit de massa kan de mogelijke afwijking veel minder exact worden aangegeven. Dit gebeurt als van te voren wordt bepaald hoeveel procent van een steekproef moet worden gevormd door een bepaalde groep uit de massa (zie voorstel bestuur)

Toepassing van de steekproef.

De steekproef wordt o.a. bij de opiniepeiling veel toegepast. Door middel van mondelinge of schriftelijke ondervragingen (enquêtes) wordt bepaald hoe men in de steekproef over bepaalde problemen denkt. Indien bij het beoordelen van de resultaten rekening wordt gehouden met de maximaal mogelijke afwijking, die door het willekeurig trekken van de steekproef kan zijn ontstaan, zijn de uitkomsten representatief (geldig) voor de hele groep.

Het Panel.

Het is gebruikelijk om voor ieder onderzoek een nieuwe steekproef uit de massa te trekken. In enkele gevallen heeft het voordelen de steekproef te bewaren en voor meerdere ondervragingen te gebruiken. Men spreekt dan niet meer van een steekproef maar van een panel.

Voordelen van het panel.

Het panel heeft enkele voordelen boven de steekproef.

- a. men hoeft maar éénmaal de moeite te nemen een steekproef te trekken;
- b. de persoonlijke gegevens van de leden van het panel kunnen uitputtender worden verzameld;
- c. het is mogelijk een evolutie in de meningen nauwkeuriger te volgen;
- d. soms is het werken met panels goedkoper.

Nadelen van het panel.

Het panel heeft ook een aantal nadelen te weten:

- a. De deelname aan een panel legt de deelnemers grotere verplichtingen

op dan de medewerking aan een éénmalige ondervraging. Hierdoor gaan een aantal door het toeval uitverkorenen weigeren mee te doen en is de steekproef een lachspiegel van de gehele groep geworden;

- b. door aan het panel deel te nemen worden de deelnemers nauwer betrokken bij de problematiek, die aan de orde wordt gesteld. De panelleden verliezen hun argeloosheid en worden geconditioneerd. Het gevolg is, dat na een tijd van hersenspoelen de meningsverdeling in het panel in niets meer lijkt op de meningsverdeling in de groep. Dit gebeurt zeker, indien men een groep met een eigen gedrag vormt door de panelleden bijeen te laten komen (zie voorstel bestuur);
- c. het panel is na enige tijd geen steekproef uit de gehele groep meer, zeker niet van een snel groeiend ledenbestand.

Het panel als contact-middel tussen partij-bestuur en leden.

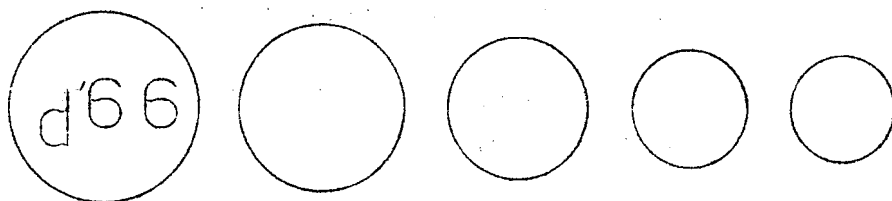
Indien op korte termijn van de leden van D'66 een uitspraak over een probleem noodzakelijk is, kan dit gebeuren door aan een steekproef uit de leden een aantal vragen over dit probleem voor te leggen. Indien meer dan 90% van deze leden de vragen goed beantwoord zal het bestuur voldoende inzicht in de procentuele meningsverdeling binnen de gehele partij krijgen.

Aangezien het eenvoudig is om voor iedere enquête een nieuwe steekproef uit het ledenbestand te trekken en het om andere redenen niet nodig is om met een panel te werken, heeft het alleen maar nadelen om voor deze opiniepeilingen een panel te gebruiken.

Indien uit de leden een steekproef wordt getrokken en met deze panel-groep een aantal maanden over de voorkomende problemen van gedachte wordt gewisseld, is deze groep na enige tijd niet meer als een representatieve steekproef uit de leden te beschouwen. Het ledenbestand is veranderd en door het meedenken met fractie en bestuur en door gedachtewisselingen binnen de panel-groep drijft deze groep steeds verder af van de leden van D'66. Een opiniepeiling, uitgevoerd bij dit panel, geeft geen aanwijzing meer over de meningsverdeling onder alle leden.

Naar mijn mening is de doorstroming van ideeën alleen mogelijk via de plaatselijke afgevaardigden, die door de plaatselijke leden zijn gekozen. De leden kunnen dan zelf uitmaken door wie hun ideeën naar voren worden gebracht en hebben de mogelijkheid corrigerend op te treden.

A.W. Jongert.

De Tweede Kamer over Vietnam.

KLUCHT OM TRAGEDIE

(van onze parlementaire verslaggever)

Er is vorige week hard gewerkt aan de afbraak van ons bestaande politieke systeem. Het Vietnam-debat heeft de voornaamste feilen daarvan nog eens duidelijk aan het licht gebracht. Zes partijen trachten een gezamenlijke motie op te stellen. Men wordt het niet met elkaar eens over het opnemen van de intussen beroemde woorden "zonder voorwaarden". Mede onder invloed van minister Luns willen de regeringsgezinde partijen deze woorden er niet in hebben. Resultaat: twee vrijwel gelijklopende moties met deze woorden als verschil. Tot zover is er niets vreemds. Men kan nu eenmaal van mening verschillen over Vietnam. Wat gebeurt er nu echter? Uit de toelichtingen in de Tweede Kamer blijkt, dat de regeringspartijen maar nauwelijks achter hun eigen motie staan. De heer Berkhouwer (VVD) hield een betoog, waarin van enige steun aan de motie geen sprake was. De KVP-er Schuyt geeft een nogal verwarde uiteenzetting vol met tegenstrijdige uitspraken en met uitdrukkingen als "opnieuw staken van de bombardementen", waarmee iedere kracht aan de motie wordt ontnomen. De heer B (CHU) tracht de moeilijkheden te ontlopen door alles in het vage te houden. Hij heeft het over staken zonder meer. Aan de tand gevoeld geeft hij aarzeland toe hiermee zonder voorwaarden te bedoelen. Afstekend bij dat van de genoemden is het duidelijke betoog van de heer Boertien (AR), die ronduit toegeeft de eis van staking van de bombardementen als "zonder voorwaarden" te interpreteren, dus overeenkomstig de motie Ruygers/Visser.

Dan komt de onverschrokken minister Luns verklaren: a) De twee moties zijn hetzelfde, b) Ik ben niet van plan mij veel aan de motie gelegen te laten liggen. Niemand minder dan de heer Schmelzer doet de deur dicht. Hij constateert: Zo is het goed, want we moeten vertrouwen in de regering hebben. Daarmee is de ontzicling compleet.

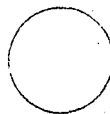
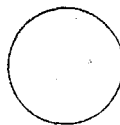
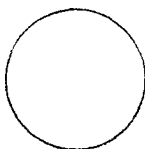
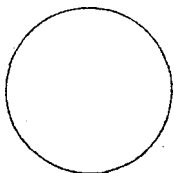
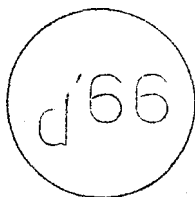
Slaafs en zich van geen corruptheid bewust stemmen alle afgevaardigden van de vier regeringspartijen vóór de motie-Schuyt en tegen de motie Ruygers/Visser.

Nacht over Vietnam. Nacht over Nederland.

-----o-----

Gehoord in de wandelgangen.

Toxopeus: " Ik ben er tenslotte voor gehuurd om de zaak bij elkaar te houden ....."

OVER HELDEN EN NIET ENKENDE STUDENTENGRAPPEN.

In de zeehelden zitten we betrekkelijk royaal, maar op de helden te land moeten we zuinig zijn. Het was dan ook een hele slag toen in de nacht van 9 op 10 maart van dit jaar een bom ontplofte aan de voet van het Van-Heutsz-monument in Amsterdam. Van Heutsz zelf kwam -evenals bij vorige gelegenheden- onbeschadigd uit het slagveld, maar een aanpalende leeuw (ook van steen, om ieder misverstand te vermijden) liep een beschadigde poot op. De dader, een 20-jarige natuurkundestudent, werd op 21 maart gearresteerd. Vrij Nederland van 5 augustus bericht hierover, dat de arrestatie vóór het ouderlijk huis plaats vond. Hij werd niet in de gelegenheid gesteld zijn ouders hiervan te verwittigen. Noeh vond de politie het nodig dit te doen. Pas door navraag kwamen de ouders er na vier weken achter waar hun zoon zat. Op 25 augustus zou de zaak voorkomen. Tot dan blijft hij in voorarrest. Dat is dus 5 maanden. V.H. vraagt zich terecht af of een dergelijk voorarrest in enige verhouding staat tot het leggen van een zelfgemaakt bommetje aan de voet van een steenen beeld, terwijl er geen levende ziel in de buurt was. Intussen heeft, aldus V.H., enige malen huiszoecking plaats gehad, zonder dat een bevel tot huiszoecking werd getoond.

Een naïveling zal nu wellicht denken dat het Ministerie van Justitie of een of andere politie- of justitie-autoriteit in zo'n verhaal klimt om het van haver tot gort uit te zoeken en om vervolgens hetzij de betreffende justitie- en politiemensen op staande voet te ontslaan, hetzij Vrij Nederland wegens laster aan te klagen. Zo'n autoriteit schijnt er in Nederland echter niet te zijn. Zulke verhalen worden doorgewoone gevonden. Hoogstens stelt een Kamerlid vragen en krijgt dan te horen dat alles in orde is. Hij kan rustig gaan slapen.

Eén opmerking in het artikel heeft mij bijzonder getroffen en die is dan ook de aanleiding tot dit stukje. De dader zou te verstaan zijn gegeven, dat hij zich veel narigheid kon besparen door te bekennen, dat het een studentengrap was. Hij bleef echter hardnekkig volhouden, dat het helemaal geen grap was, maar een protest tegen het nationalisme, dat de wereld bedreigt. Eerlijk gezegd verbaast mij dit standpunt van de justitie niet. Het heeft in vele kringen aanhangers. Vele jaren geleden werden in Utrecht automaten leeggeloot. De daders kwamen er met een klein boete af, want zij zeiden wél dat het een studentengrap was. Hadden ze in plaats daarvan gezegd dat ze het gedaan hadden, omdat ze honger hadden en geen geld, dan zou de straf ongetwijfeld zwaarder zijn geweest, want dan was het ernst. Een studentengrap heeft geen diepere zin. Hij hangt als het ware in het luchtledig en is daardoor ongevaarlijk. Maar iemand, die wil protesteren tegen iets of iemand die honger heeft, is wel gevaarlijk. Niet omdat hij met borden loopt of omdat hij een bom bij een standbeeld laat ontploffen of omdat hij een brood steelt, maar omdat hij een bedreiging vormt voor het zittende systeem. Daarom is het ook veiliger om zo iemand 5 maanden in voorarrest te houden, al klopt dit dan niet helemaal met recht en wet, maar wie daar over valt moet zelf in de gaten worden gehouden.

Wij ontvingen van Mej. Goudsmit een nadere toelichting op de zaken "Ria Florijn" en "Boudewijn H." Ik heb de drukte over het laatste geval niet goed begrepen. Wat kan een zinnig en fatsoenlijk mens er tegen hebben als een gevangene goed wordt behandeld en als er gewerkt wordt aan zijn terugkeer in de maatschappij? De gedachte dat de ene moordenaar wordt voorgehouden boven de andere, en dan nog dat dit zou zijn omdat hij gefortuenerder ouders heeft,

is nergens aannemelijk gemaakt. Dáár moet men de tegenstellingen dan ook niet zoeken.

Die liggen in een geheel ander vlak. De wat ik nu maar gemakshalve "gewone boeven" zal noemen, worden door politie en justitie zonder emoties benaderd. Ze zijn vertrouwde elementen. Het zijn de natuurlijke tegenspelers, die als het ware het bestaan van de justitie rechtvaardigen. Ze worden (worden) met jij en jou aangesproken, niet of slechts ten dele uit een soort klasseverschil, maar zeker ook omdat ze tot "de familie" behoren. Heel anders ligt het met de protesteerders, de krentenuitdelers en de uitdagers-met lange-haren. Zij passen niet in ons maatschappelijk bestel, bestaande uit eerzame burgers en een handjevol boeven, de uitzonderingen die de regel bevestigen. Zij spreken de rechter of de officier tegen, soms zelfs op een intellectuele wijze. Dit alles roept dikwijls heftige emoties op aan de andere zijde. Dat is het wezen van de tegenstelling.

Laten we het er maar op houden dat dit artikel een (overjarige) studentengrap is.

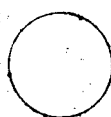
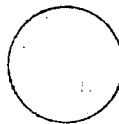
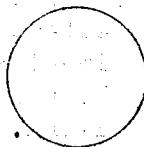
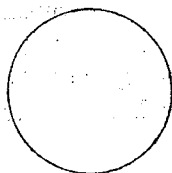
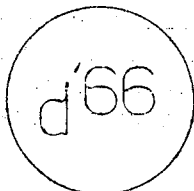
A.R. van der Burg.

GEROMMEL IN DE K.V.P.

Uiteraard is D'66 positief geïnteresseerd in het gerommel in de K.V.P.: partijvorming op confessionele grondslag wordt immers door ons verworpen! Indien echter in de K.V.P. een splitsing zou ontstaan op grondslag van een tegenstelling tussen aanhangers van socialiserende opvattingen enerzijds en van liberaliserende inzichten anderzijds en indien dan die twee gedeelten verder niet zouden verbrokkelen, ware m.i. voor D'66 uit deze gang van zaken weinig voordeel te halen, omdat wij de tegenstelling "socialistisch-liberaal" (geïncorporeerd in de P.v.d.A. contra V.V.D.) niet als nog politiek-creatief erkennen.

De brokstukken van de confessionele partijen dienen tot poeder uiteen te vallen, voordat hun materie door D'66 kan worden ingenomen. Blijven die brokstukken echter als zodanig bestaan, dan worden de beoogde oude tegenstellingen in ons D'66-lichaam opgenomen, indien wij er van eten, of we worden eenzijdig met ouderwetse spijs gevoed. En bij onderhandelingen met die brokstukken over "samenwerking" verwateren wij zelfs, eventueel tot wegsmelting toe. Wijns inziens doen we dus het beste ons van deze planetaire afwerpselen of overblijfselen te distancieren en rustig aan de consolidering van onze eigen, van beide richtingen onderscheiden, opvattingen verder te werken.

W.S.A.W.Gorter.

DE PARTIJORGANISATIE

d'66

De discussie over de partijorganisatie is niet, zoals sommigen denken, een scherpstlijperij over de formulering van een artikel in een reglement. Het gaat om voor D'66 zeer wezenlijke zaken. Het centrale punt is wel, dat de partij in zijn eigen organisatie de democratie waar moet maken, die zij voor de gehele samenleving bepleit.

Gelukkig zijn er vele leden, die zich ernstig in deze problemen verdiepen. In den Haag b.v. hebben de heren Van Baarsel en Wijvekate zich gebogen over het vraagstuk van organisatie, communicatie en coördinatie, overigens geheel onafhankelijk van elkaar. Beide hebben een structuurschema opgesteld. De heer Van Baarsel is daarbij voornamelijk uitgegaan van de hoofdbestuursvoorstellen, die hij in een schema heeft weergegeven. Het voordeel van een dergelijk schema is dat het een sneller overzicht van de situatie geeft dan een tekst, terwijl het tevens leemten in het voorstel aan het licht brengt.

De heer Wijvekate heeft aan de reglementencommissie een stuk gezonden, dat zich bezig houdt met taakomschrijvingen, coördinatiesystemen, communicatiemiddelen en procedures. Hij heeft dit alles grotendeels gedaan in de vorm van voorbeelden. Volgens de heer Wijvekate kan alleen door de grootst mogelijke aandacht te besteden aan de opbouw van een duidelijke en efficiënte organisatie worden voorkomen, dat onze snel groeiende partij over zichzelf struikelt en zijn eigen ontwikkeling niet bij kan houden.

Wie belangstelling voor de beide stukken heeft of erover van gedachten wil wisselen kan zich wenden tot de heren P.W. van Baarsel, tcl. 559017, en M.L. Wijvekate, tel. 858987.

ONTHULLEND

Steeds duidelijker blijkt, dat D'66 in de Tweede Kamer een nieuwe politieke stijl ontwikkeld. Het is een "harde" stijl, zakelijk, serieus en eerlijk, die een beroep doet op de verantwoordelijkheid van partij en persoon. Van Mierlo c.s. dwingen de regering en de Kamer door scherp geformuleerde interrupties tot de kern van de zaak te gaan, tot ondubbelzinnige uitspraken, tot optimale openheid. Hoe correct ook, is het een stijl waaraan de Kamer- en vooral de regeringspartijen, die het zo graag "onderling" en "vertrouwelijk" bekokstoven- kennelijk nog moet wennen. Ook tijdens het Vietnam-debat op 25 augustus j.l. kwam dit weer tot uiting. Na een woordenwisseling tussen Van Mierlo en de Kamervoorzitter (die het ook moeilijk schijnt te hebben met deze nieuwe stijl) wist het merendeel van de Kamer niet beter te reageren dan een klas schooljongens, die er zich verkneuterend getuige van is, dat de vent met het meeste lef een -overigens onverdiende- terechtwijzing van de meester ontvangt. Het tekent Van Mierlo, dat hij toch weer onmiddellijk daarna de zeer gearriveerde heer Berkhouwer (VVD) attaqueerde. Het tekent Berkhouwer, dat hij bijna stikte in zijn ergernis en uiteindelijk weigerde te antwoorden. Enfin, de kiezers hebben het op de TV allemaal goed kunnen zien. Ook in dit opzicht was het Vietnam-debat onthullend.

EEN ORGANISATIESCHEMA VOOR D'66.

De schematische tekening (pag.19) spreekt vrijwel voor zich zelf. Rechts de broedmachinerie van ideeën en probleemoplossingen, links de besturen met de besluitvorming en in het midden de D'66-vertegenwoordigers en -vergaderingen (leden en niet-leden). Besturen en fracties kunnen per definitie alleen uit D'66-leden bestaan, voor vergaderingen en productie-groepen geldt deze voorwaarde niet.

Besturen.

De besturen tezamen hebben de zorg voor de administratie in de ruime zin van het woord. In dit opzicht zal een zekere mate van hiërarchie "in de lijn" niet misstaan ter bevordering van de eenheid van werken en de doelmatigheid, zomede ter vermindering van doublures.

Daarnaast hebben de besturen de heel andere taak van het nemen, het consolideren en het registreren van politieke besluiten en beslissingen. Men denke aan de in beginsel definitieve besluiten van vergaderingen, de niet-geheel definitieve uitspraken van fractieleden en het nemen van besluiten als niet op andere instanties kan worden teruggevalen.

Productie-organisatie.

In het partij-ontwerp wordt voorgesteld -er wordt reeds in die vorm gewerkt- een systeem van studiegroepen (annex coördinatiecommissies), gedecentraliseerd in hoofdgroepen en verder gedecentraliseerd in kerngroepen. De bedoeling is, indien ik dit goed heb begrepen, een systeem van enigermate permanente instellingen met bij voorkeur regelmatig wisselende leden. Een aanvaardbare opzet en goede benamingen, die we moeten behouden. Echter m.i. niet voldoende voor een volledig doelmatige productie-organisatie.

Daarnaast zou ik met klem willen pleiten voor het instellen van projectgroepen, d.w.z. dat primair alle actuele (politieke) onderwerpen en problemen worden verzameld en per project een commissie ad hoc wordt gevormd voor onderzoek en bestudering, na afronding en rapportering lost de groep vanzelf op. Deze projecten kunnen ontstaan uit ideeën van de leden, vanuit de besturen, vanuit de fracties en last but not least uit de studiegroepen en hun vertakkingen. Zelfs zou ik zover willen gaan, dat de projectgroepen bij voorkeur mochten worden gezien en gebruikt als productiefabriekjes, mede ter ontlasting van de studiegroepen.

Op de derde plaats zou ik met klem willen aandringen op het instellen van kerngroepen met als onderwerp "bestuursvorming" met de taak de verhouding en de communicatie tussen besturen en leden bij voortdurend in beschouwing te nemen, b.v. bij voorkeur in groepjes van 3 leden met jaarlijkse wisseling, overal en op elk niveau. Dit kan wellicht een dynamische zorg voor een fundamenteel doel van D'66 verwezenlijken. Bovendien zijn deze kernen, elk op eigen niveau, bij uitstek geknipt om eventuele klachten op soepele wijze voor te brengen en te behandelen met de betrokken besturen. Een enkel ombudsmancollege is te hoog en te belangrijk geprojecteerd om door een ieder makkelijk te worden bereikt en geschillen te behandelen. Deze figuur is in de gegeven organisatie overbodig, de functie wordt beter gedecentraliseerd vervuld. Elke eventuele klacht dient dadelijk en in eigen omgeving te worden

behandeld als een manco in de verhouding leden c.a. tegenover bestuur. Een ombudsman is nuttig als bureaucratie de verhouding mens-overheid belet, dus bij D'66 overbodig. Bovendien ben ik van mening, dat in de vergadering in den Haag op 28 juni 1967 terzake een waar woord is gezegd: Elk bestuur is open en vrij door leden gekozen, is tegenover de leden verantwoordelijk en heeft ons volle vertrouwen; laten wij -en zeker de besturen zelf- niet meteen beginnen met onze besturen onder curatele te stellen. Laten zij besturen!

Meningsvorming.

De meningsvorming wordt volgens de grondbeginselen van D'66 opgebouwd uit de meningen van de individuele leden, ieder kan en behoort daartoe het zijne bij te dragen. De meningsuiting komt dus in de eerste plaats tot stand in de vergaderingen van leden, met of zonder derden. Er moeten dus over zoveel mogelijk onderwerpen zoveel mogelijk vergaderingen worden gehouden. Leden c.a. van D'66 zijn nu bereid vergaderingen te bezoeken en meningsvorm op democratische wijze tot stand te brengen over behoorlijk voorbereide en ingeleide onderwerpen. Het is teveel gevraagd een verantwoorde meningsvorm te verkrijgen met rauwelijks voorgelegde problemen. De mening moet derhalve eerst gepeild worden aan de resultaten van gehouden vergaderingen, secundair aan leden van werkgroepen en andere actief werkenden.

Daarom is ook een panel (een veel beter woord dan sample) overbodig en zelfs schadelijk. Zelfs indien het de democratische meerderheidsmening zou opbrengen, is die niet van hetzelfde gewicht als van een onderwerp, dat een ieder heeft kunnen overdenken. En die overtuigingen blijken reeds uit ingebouwde meningsvorming.

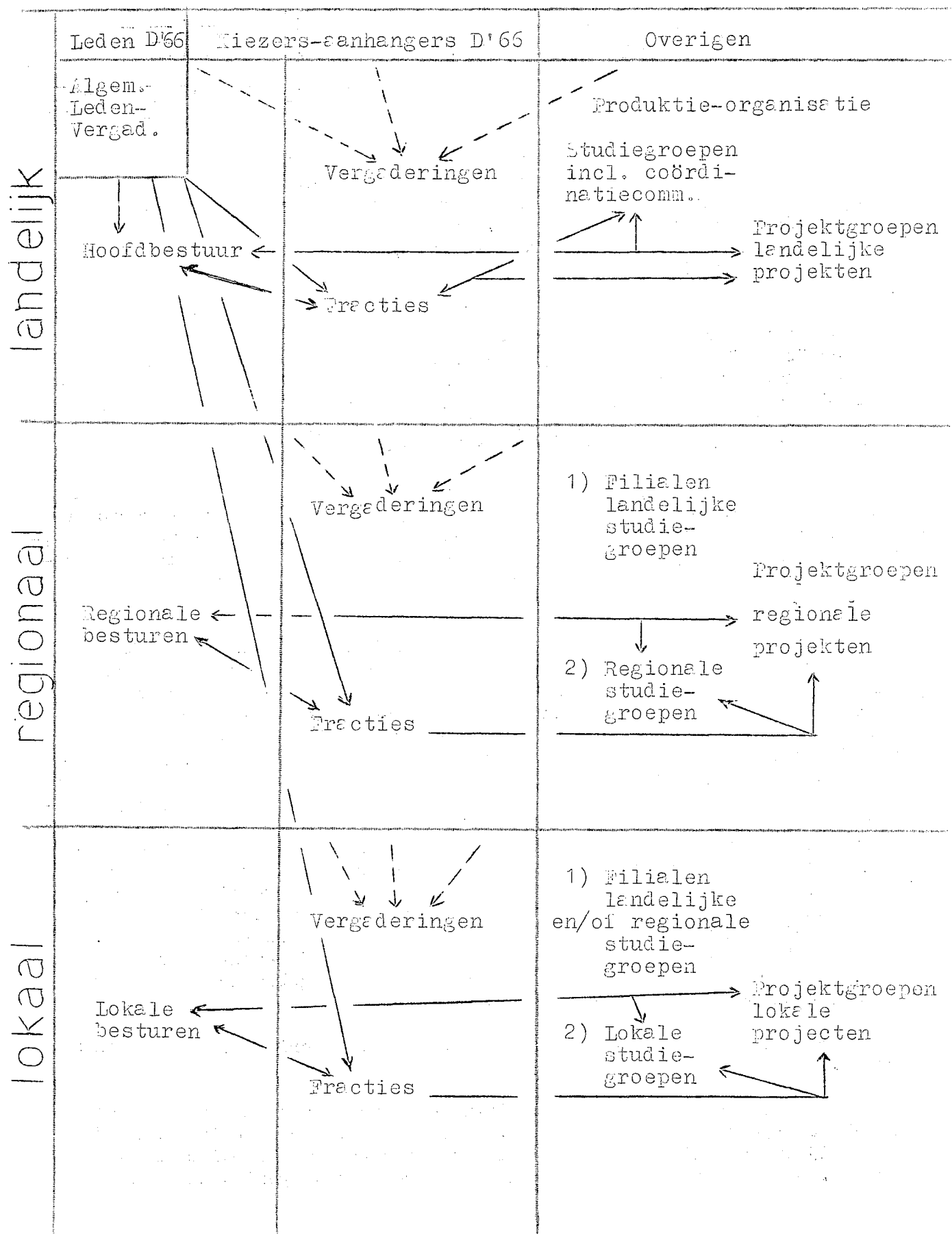
F.Jansen.

FRUSTRATIE ONDER DE LEDEN DER GROTE PARTIJEN.

" Uit (het) onderzoek blijkt, dat de mate van medezeggenschap der leden in de Nederlandse politieke partijen zeer gering is. De organisatorische structuur van deze partijen moet wel leiden tot frustratie onder de partijleden ..... Ook de wijze waarop de organen op nationaal niveau worden samengesteld moet voor het partijlid frustrerend werken ..... In feite is er slechts een orgaan op national niveau waar de afgevaardigden (van lokale of gemeentelijke organen) over een grote meerderheid der uit te brengen stemmen beschikken, het partijcongres. Maar .... de invloed van het partijcongres in de Nederlandse partijen (is) niet bijzonder groot. Op de samenstelling van de veel belangrijker partijraden hebben de afgevaardigden van de lokale of gemeentelijke organen -met een enkele uitzondering- geen invloed."

(Dr.R. Lipschits in Acta Politica, jrg.2, no. 4, over een onderzoek van de organisatorische structuur der Nederlandse politieke partijen.)

VIETNAM: OBJECTIEF ONHOUDBAAR

De Amerikaanse politiek in Vietnam leidt in ons land vaak tot een latent anti-Amerikanisme. Degenen, die volledig achter de Amerikaanse politiek staan, riskeren het lot van de politiek ontheemde en zelfs een genuanceerd pro-Amerikaan riskeert dit lot. Daarbij komt, dat de tegenstanders zich altijd sterker uiten dan de voorstanders, waardoor het anti-Amerikanisme goed kan gedeien.

De oorzaken kunnen verschillend zijn. Eén verklaring kan zijn, dat men als wereldmacht iemand eerder op de tenen staat en veel kritischer wordt bekeken. Een "bewijs" van de stelling is o.m. te vinden in de bevreemdende omstandigheden, dat het door het Rode Kruis bewezen gebruik door Egypte van gifgas in Jemen hier nauwelijks enige opschudding verwekte, terwijl het gebruik door Amerika in Vietnam van een veredeld soort tranguas grote verontwaardiging opriep en zelfs tot vragen in de Kamer leidde.

Uitgaande van de mening, dat de V.S. er beter aan hadden gedaan in 1954 de akkoorden van Genève wel te ondertekenen in plaats van zich op te werpen als de beschermer van vredelievende of anti-kommunistische volkeren tegen het opdringende kommunisme, is het toch mogelijk, zonder direct de Amerikaanse houding te verdedigen, begrip op te brengen voor de huidige positie van de V.S. in Vietnam.

In dit verband is het interessant het artikel "A war that looks different when you 're there" te lezen in het Britse weekblad "The Economist" van 24 juni 1967. Dit blad, dat een naam heeft op het gebied van kritisch objectieve berichtgeving, kan moeilijk van kritiekloos pro-Amerikanisme worden beschuldigd. De schrijver constateert de grote moeilijkheid van objectieve berichtgeving over Vietnam. Iedere westerse journalist, die naar Vietnam komt, is overgeleverd aan de Amerikaanse propagandamachine. In de Vietcong-gebieden kan men bijna niet komen en visa voor Noord-Vietnam worden alleen gegeven aan journalisten van wie de tegenstand tegen het Amerikaanse optreden evident vaststaat. Mede in verband daarmee is de angst voor het verwijt "managed news" te verspreiden zo groot, dat men bepaalde feiten eenvoudig niet vermeldt en andere juist wel. Een voorbeeld van het eerste is de opvallend weinige aandacht, die de Vietcongterreur krijgt. "There is no reason to believe that the estimate of 50.000 civilians murdered or kidnapped by the communists since 1954, is exaggerated" Voorbeeld van het tweede is de uitgebreide aandacht in woord en beeld, die wordt besteed aan de Amerikaanse vergissingsbombardementen op Z. Vietnamese dorpen of op eigen troepen.

Ook andere feiten pleiten voor een genuanceerde benadering van het Vietnamese geschil.

- Van een deel van de 15 miljoen Z-Vietnamezen is de anti-kommunistische gezindheid objectief vast te stellen. De voornaamste groepen in dezen zijn de 1,5 miljoen katholieken en de 5 miljoen leden van de Cao Dai en HoaHao secten. Daarmee willen wij echter niets zeggen van de gezindheid van de

secten. Daarmee willen wij echter niets zeggen van de gezindheid van de overige 8,5 miljoen.

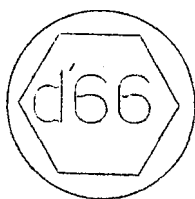
- Zowel bij het leger van de Vietcong als bij het leger van Z-Vietnam is een groot verloop. Het verschil is echter, dat de meeste Z-Vietnamese deserteurs naar hun dorp en families terugkeren, terwijl de Vietcongdeserteurs voor het overgrote deel overlopers zijn.
- Amerika ontvangt materiële steun van een aantal landen in Z.Azie en de Pacific. Met betrekking tot Z-Korea en in mindere mate de Philippijnen en Thailand is deze steunverlening wel te verklaren uit politieke en economische afhankelijkheid van de V.S., maar bij Australië en Nw.Zeeland liggen de zaken anders. In beide landen zijn in het afgelopen jaar verkiezingen gehouden, waarbij de steun aan Amerika tot inzet van de verkiezingen gemaakt werd door de oppositie. In beide landen boekten de regeringspartijen winst.
- De strijd in Vietnam is ontaard in een prestige-duel, waarbij het Amerikaanse prestige niet eens het belangrijkste is; gezien de gebeurtenissen in Cuba en het Midden-Oosten moet een prestige verlies voor Amerika wel te dragen zijn. Het tragische is echter, dat de strijd in Vietnam is ontaard in een testcase voor de Chinese theorie van de bevrijdingsoorlogen wat de oplossing van het probleem aanzienlijk in de weg staat.

Zolang het tegendeel niet vaststaat moet de verklaring van de V.S., dat men bereid is tot onderhandelen zodra "op welke wijze dan ook" van de andere zijde een hint is ontvangen, dat ook aldaar onderhandelingsbereidheid bestaat, niet getwijfeld worden. Uit buitgemaakte Vietcongdocumenten, aan de echtheid waarvan geen twijfel bestaat, is echter komen vast te staan, dat men hiertoe eerst bereid is wanneer van te voren een decisief voordeel is behaald. De voorafgaande erkenning van de Vietcong door de V.S. hoeft daarbij geen belemmering te zijn.

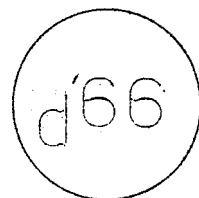
De verklaring van de V.S., dat bij eventuele onderhandelingen de representatie van de Vietcong-visie geen enkel probleem hoeft te vormen, is immers in feite een erkenning van deze beweging als partij in het conflict.

Voor het doorbreken van de huidige "deadlock" in Vietnam zijn twee zaken van essentieel belang: de Amerikaanse bombardementen op Noord-Vietnam en de Noord-Vietnamese infiltratie in Zuid-Vietnam. In dit licht bezien is het in ons programma geformuleerde standpunt het meest juiste. Het is in elk geval het meest objectieve standpunt, dat tot nu toe door enige Nederlandse politieke partij is ingenomen. Laten we dat zo houden.

Abeerepoot.

NIEUWS

VAN DE WERKGROEPEN

Onze afdeling telt 16 werkgroepen, die zich bezighouden met de gemeentepolitiek. De indeling is analoog aan die van de Raadscommissies, zij het dat sommige werkgroepen voorlopig om redenen van efficiëncy gezamenlijk vergaderen.

Daarnaast kent onze afdeling nog 13 werkgroepen, die zich bezighouden met de landelijke politiek. Vrijwel alle werkgroepen hebben reeds meerdere vergaderingen achter de rug. Komende bijeenkomsten staan vermeld in de agenda op pagina 24. Contactadressen vindt u in het eerste nummer van PEPERBEK.

Iedereen is overal welkom.

De bijeenkomsten van de werkgroepen zijn voor iedereen toegankelijk, ook voor niet-leden van D'66. Belt u voor het juiste tijdstip en adres van samenkost even naar de secretaris van de betreffende werkgroep.

Niet alleen belcefdheid.

Het komt nogal eens voor dat leden van werkgroepen wegblijven van een geplande bijeenkomst, zonder enig teken van leven. De koffie staat dan nutteloos te pruttelen en de werkgroep mist de toch zo onontbeerlijke esprit van het betreffende lid.

Iemand, die twee keer achtereen zo onaardig is, wordt geacht geen prijs meer te stellen op het lidmaatschap. Hij ontvangt dan geen convocaties, verslagen e.d. meer. Wie niets meer hoort van iets of iemand, weet nu dus hoe dat komt. Hij steke de hand in eigen boezem en geve zich -al of niet met het schaamrood op de kaken- opnieuw op.

Graag verslagen in Peperbek.

De redactie van PEPERBEK ontvangt graag verslagen van werkgroepvergaderingen, teneinde deze geheel of gedeeltelijk af te drukken in PEPERBEK. Uiteraard dient er dan in deze verslagen iets naar voren te komen van de discussies en van de besluiten en niet alleen van de organisatorische kant van de werkgroep. Het behoeven geen uitvoerige verslagen te zijn; een halve pagina geeft vaak al een goed beeld van de activiteiten van de werkgroep.

<u>Werkgroep</u>	Maatschappelijk werk
	Ontspanning en sport
	Onderwijs

Bovengenoemde werkgroepen kwamen op 6 juni in een gezamenlijke vergadering bijeen. De heer Van Zijll, algemeen secretaris van de Nederlandse Sportfederatie, hield een inleiding over het recreatiebeleid van de gemeente Den Haag. Naar zijn mening ontbreekt vrijwel iedere communicatie en coördinatie tussen het Haagse gemeentebestuur en de sportbeweging. Er zijn zonder veel geld en moeite geweldige voorzieningen mogelijk, aldus de heer Van Zijll, maar de gemeente

schiet hierin schromelijk te kort. Hij had een suggestie voor D'66: nodig de directeurs van de gemeentebedrijven uit voor een rondrit door de gemeente en wijs ze dan op de mogelijkheden (parken, sportvelden, speelstraten etc.)

Op 21 september a.s. zal mej.mr. Van Tilburg, werkzaam bij de Vereniging voor Nederlandse Gemeenten, voor bovenvermelde werkgroepen een inleiding houden over het functioneren van een gemeentelijk bestuursapparaat. Iedereen is welkom.

Haags Jongeren Parlement.

Deze werkgroep bestaat hoofdzakelijk uit leden tot 25 jaar; zeven leden zitten in de fractie en de andere leden vormen een schaduwfractie. Men zal het komende (parlementaire) jaar de onderwerpen bestuderen, die in het HJP besproken zullen worden en hierover in samenwerking met de andere werkgroepen een "D'66-standpunt" formuleren. In september worden een nieuw huishoudelijk reglement en de algemene beschouwingen van de Tweede Kamer in het HJP besproken. Verder werkt de groep mee aan de staatsburgerlijke vorming van de Haagse jeugd, door deel te nemen aan de activiteiten van de hiertoe door het HJP opgerichte commissie. Fractievoorzitter is P.W.Meerts, Gevers Deynootweg 82, Scheveningen, tel. 556012.

Adreswijzigingen.

Werkgroep Economische ontwikkeling:

G. Schreuder, Franklinstraat 70, tel. 390856.

Werkgroep Volkshuisvesting en Ruimtelijke ordening:

A.Mastenbroek, Helmstraat 2d, tel. 541571.

Werkgroep Verkeersaangelegenheden:

L. Albada, Goudreinetstraat 79, tel. 689442.

Werkgroep Onderwijs.

R.C. Franssen, V.Bylandtstraat 152, tel. 393097.

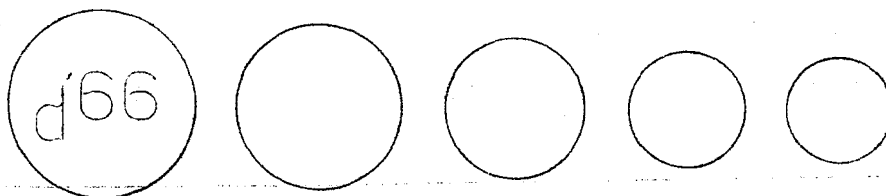
Werkgroep Volksgezondheid:

Mej. M.B.J.Roclofs, Heliotrooplaan 404.

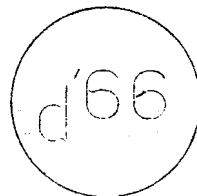
Werkgroep Kunstzaken:

C. Lieferring, Rozenstraat 87, tel. 634014.

--- 0 ---

AGENDA

September:

- wo 6 : Vergadering van de werkgroepen voor Produktiebedrijven, Diensten en Bedrijven, en Openbare Werken.
- do 7 : Vergadering van de gemeentelijke werkgroep voor Staatsrecht.
- do 7 : Vergadering van de subcommissie Openbaar Vervoer van de werkgroep voor Verkeerszaken.
- ma 11: Radio-uitzending van D'66 over Hilv. 2 , 18.20 uur.
- do 14: Sluitingsdatum voor inzending copy voor PEPERBEK no.3.
Redactievergadering van PEPERBEK-redactie.
- do 14: Vergadering van de werkgroep voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke ordening.
- wo 20: Vergadering van de werkgroep Gemeentefinanciën.
- ma 25: Radio-uitzending van D'66 over Hilv. 2, 18.20 uur.
- ma 25: Vergadering werkgroep voor Verkeerszaken.

--- 0 ---

REDACTIE PEPERBEK OPEN VOOR ALLEN.

Gheel volgens de stijl van D'66 is ook de redactie van PEPERBEK géén besloten groepje, dat "onder ons" wel even de inhoud van het blad zal bepalen. Integendeel, de redactievergaderingen zijn voor ieder toegankelijk en ieders advies, commentaar, kritiek wordt zeer op prijs gesteld. Sterker nog, ieder die meent bekwaamheden te bezitten die PEPERBEK naar vorm en inhoud kunnen verbeteren, wordt verzocht tot de vaste redactie toe te treden. In het bijzonder doen wij wat dit betreft een beroep op onze damesleden. Hun vrouwelijke medewerking aan de redactionele arbeid kan ons contactblad niet anders dan ten goede komen. Waag er een telefoontje naar onze redactiesecretaris aan!

LAATSTE NIEUWS

Donderdag 21 september a.s. houdt mej.mr. H. van Tilburg in café-restaurant "BOULUT" (Bezuidenhoutseweg) een inleiding over het functioneren van een gemeentebestuur. Deze interessante en zeer nuttige inleiding wordt van harte aanbevolen in de aandacht van alle leden van D'66, in het bijzonder de werkgroepen.

peperbek

Peperbek is het
maandelijks contactblad
van D'66
verzorgd door afd. Den Haag

1e jaargang, nummer 3
oktober 1967

66

PEPERBEK

Contactblad van de politieke partij
DEMOCRATEN '66, verzorgd door de
Afdeling Den Haag.

1e jaargang no 3, okt. '67

Stuur uw copy voor het
novembernummer gaarne
in vóór 16 oktober.

MET DE AGGLOMERATIE MEER BENS

In de voornaamste aan Den Haag grenzende plaatsen bestaan afdelingen van D'66, zelfs zeer actieve afdelingen. Sommige activiteiten hebben uitsluitend plaatselijke betekenis, maar voor de andere geldt dat ze even interessant zijn voor de leden in andere afdelingen. Een discussieavond in Voorburg kan zonder afstandsbezwaar door een Hagenaar worden bijgewoond, terwijl een lid in Wassenaar misschien heel graag aan een werkgroep in Den Haag zou willen deelnemen. Met andere woorden: er bestaat behoefte aan wederzijdse communicatie.

Deze overwegingen hebben geleid tot een bespreking tussen de redactie van Peperbek en vertegenwoordigers van de afdelingen Rijswijk, Voorburg en Wassenaar. Resultaat: het besluit om van Peperbek een blad voor de gehele agglomeratie te maken. De genoemde afdelingen zullen aan het redactiewerk deelnemen, berichten en mededelingen verzorgen en hun leden uitnodigen zich te abonneren en aan de inhoud mee te werken. Het heeft niet gezegd te worden dat dit een belangrijke versterking van het potentieel betekent. Bij deze een hartelijk welkom aan onze nieuwe lezers en medewerkers.

De afdeling Voorburg wil haar eigen mededelingenblad "Democratisch Bulletin" op de gewone voet blijven voortzetten. Zaken van ruimer belang daaruit zullen in Peperbek worden opgenomen. Op de bespreking was ook de afdeling Delft vertegenwoordigd. Niet om op dezelfde voet deel te nemen, want dan zou het begrip agglomeratie wat al te ruim worden genomen, maar met het oog op de belangen van de leden in de afdeling die onder de rook van Den Haag wonen, b.v. in Monster of Wateringen. Deze leden zullen eveneens worden uitgenodigd om een abonnement op Peperbek te nemen, zodat ook zij wat nauwer bij de activiteiten in Den Haag en omgeving worden betrokken.

Dit nummer draagnog nauwelijks het stempel van de nieuwe samenwerking. Vanaf het volgende nummer zal dat anders worden. Peperbek is dan meer beks geworden.

REDACTIE: D. BARK, A.J. BEEREFOOT,
A.R. v.d. BURG, W.S.A.N. GORTER,
A.W. JONGERT, F.W.H. VINK.
ADRES: A.R. v.d. BURG, DEN HAAG,
Sportlaan 190, tel. (070)
332300.

Per jaar (11 nummers) voor
leden f. 7,50, voor niet-le-
den f. 3,--.
Postgiro: 726932 t.n.v. Pen-
ningmeester D'66, afd. Den
Haag.
Losse nummers f. 1,--.

POLITIEK CAFÉ

- 2 -

Op woensdag 18 oktober is het zo ver. Ons politiek café in Corner House, Laan van Meerdervoort 209, Den Haag, wordt dan . . . . bijna hadden we gezet: plechtig geopend, maar de ervaring heeft geleerd dat plechtigheid niet onze sterkste zijde is, dus doen we het maar feestelijk. Om 8 uur 's-avonds barst de bom.

Het is zeker niet de bedoeling er een exclusieve D'66-aangelegenheid van te maken. Iedere politiek geïnteresseerde is welkom, ongeacht de datering van zijn of haar denkbeelden. Uitdrukkelijk ook "haar", want bij ons is politiek geen uitsluitende mannen-aangelegenheid. Dus allen iedere woensdagavond welkom, zeker bij de opening.

Tip voor mensen met drempelvrees: U stapt op woensdagavond het café binnen, loopt op uw gemak rond, gaat naar iemand toe die u sympathiek of antipathiek genoeg lijkt om ermee van gedachten te wisselen en vraagt: "U bent zeker meneer (mevrouw, mejuffrouw) van Clomperen?" De ander: "Jee, mijn naam is Sputtermans." U weer: "Die moest ik juist hebben". Hiermee is het ijs gebroken. Ten overvloede kunt u dan een rondje aanbieden.

- 0 -

HOE HET TOEGAAT IN D'66

Voor onze nieuwe lezers een herhaling van enige spelregels:

1. Alle leden kunnen lid worden van elke commissie of werkgroep, b.v. ook van de redactie. Zij zijn het dringendst gewenst in de publiciteitscommissie en de ledenwerfcommissie. Niet-leden kunnen lid worden van alle werkgroepen. Voor adressen van secretarissen wende men zich tot mejuffrouw P.M. van Vugt, Middenstede 143, tel. 667044.
2. Alle vergaderingen van besturen, commissies en werkgroepen zijn openbaar. Voor bijeenkomsten bij iemand thuis plege men van tevoren overleg met de gastheer of -vrouw.
3. Wie een discussie over een bepaald punt wil bijwonen of daarover iets in het midden wil brengen vragt de secretaris van de betreffende commissie bericht te zenden wanneer dit onderwerp aan de orde zal komen.
4. Lid zijn van D'66 impliceert ACTIEF lid zijn, d.w.z. op enigerlei wijze meeleven met en meewerken aan de taken die de partij zich gesteld heeft.

- 0 -

HOUDT PEPERBEK OPEN

Bij het verschijnen van het derde nummer van Peperbek is een woord van dank op zijn plaats aan die leden die ondanks de krappe kasmiddelen van de afdeling, het bestaan van Peperbek tot nu toe mede hebben mogelijk gemaakt. Met name mevr. Kloeth en dhr. Van der A danken wij hartelijk voor hun zeer bereidwillige en belangenloze hulp. Het zal onze lezers echter duidelijk zijn dat wij op deze basis niet altijd door kunnen gaan. Een gezonde Peperbek moet open gehouden worden door alle leden en sympathisanten van D'66. Word dus abonnee en werf een abonnee.

ABONNEERT U OP PEPERBEK, DOURDER KAN HET NIET.

/ VAN MIERLO over de troonrede: "meerjarenplannen de uitdaging"

(door onze parlementaire verslaggever)

"Ik vraag me af of dit soort troonrede nog wel zin heeft. Ieder jaar wordt hij vager en slechter. Prinsjesdag op zichzelf vind ik zinvol. Kijk maar eens naar buiten. Duizenden hebben er van genoten. Dat de opening van de Staten-Generaal met het huidige vertoon gepaard gaat: best. Dat de opening door de koningin gebeurt: uitstekend. Maar moet ze nu gedwongen worden zo'n stuk voor te lezen? Er wordt gezegd dat de troonrede zo weinig nieuws bevat omdat de ministers hun voorstellen liever zelf in de Kamer brengen. Laten we hopen dat dát de verklaring is."

"Het opstellen van zo'n troonrede en van de begroting is in Nederland een kwestie van touwtrekkerij. Iedere minister begint te overvragen. Je kan immers nooit weten wat er weer af moet. Er ontbreekt een centrale regeringsleider, die handelt vanuit een algemene visie en die in overleg met zijn ministers een prioriteitenlijst opstelt. Dat hele gedoe is eigenlijk een warm pleidooi voor een gekozen minister-president. Of onze huidige ministers zo'n prioriteitenlijst hebben weet ik niet. Waarschijnlijk niet."

De zaal van het Kamergebouw, waar zich dit gesprek op 19 sept. j.l. afspeelt, houdt het midden tussen een cafetaria en een restaurant. Het zelfbedieningssysteem doet aan het eerste denken, maar het meubilair is net iets te ingetogen en het heen- en weergeloopt van ditmaal in stemmig zwart geklede kamerleden doet aan een beginnende bruiloftsreceptie met te veel ceremonie-meesters denken. Tussen troonrede en miljoenennota in moeten de leden snel een broodje naar binnen werken. Figuurlijk dus een broodje halfom. En veel praten natuurlijk. Zo ook fractievoorzitter Hans van Mierlo, die vers van de lever (en van de rosbief?) zijn eerste indrukken over de troonrede veergeeft. Aan tafel zitten de meeste andere fractieleiders van D'66, die zich zo nu en dan in het gesprek mengen.

"Het is best mogelijk een goede troonrede te maken. Er zouden concrete dingen in moeten staan, zoals nu van die 125 000 woningen en de knelpunten zouden er duidelijk in aangegeven moeten worden. Maar niet zulke passages als over die staatscommissie. 'De instelling van de Staatscommissie van Advies inzake de Grondwet en de Kieswet vettigt de verwachting, dat de bezinning op deze staatswetten belangrijke vorderingen zal maken'. Dat vond ik gewoon leuk. Ik had die zin toevallig al eerder gehoord, en als je hem dan nog eens hoort, werkt hij op je lachspieren. De bezinning zal vorderingen maken. Meer zit er blijkbaar niet in. Wat een onzin."

"Die passage dat de NAVO ook na 1969 nog noodzakelijk is en een voorwaarde voor verdere ontspanning tussen Oost en West, is een schande. Dat moet juist nog allemaal worden uitgezocht."

Inkamp: "Nederland doet toch wat de anderen doen."

Van Mierlo: "Wij zullen het in ieder geval uitzoeken."

"Een aanzienlijke verhoging van de ontwikkelingshulp. Vergeet het maar. Vijf en zeventig miljoen."

De Goede: "In dit tempo zijn we in 1975 aan 1% van het nationale inkomen."

Van Mierlo: "Het hele beleid is weinig op groei afgestemd. Op dit moment zijn er gerichte injecties nodig. De betalingsbalans heeft zich onvoldoende hersteld, zegt de regering. Dat is het ongelukkige, die heiligheid van de betalingsbalans. Men tekort op dit moment geeft niets, als het maar produktief wordt aangewend."

"Opvallend is dat er in de troonrede niets wordt gezegd over efficiencyverbetering bij de overheid. Wel iets vaags in de miljoenennota. Daar zit ook weinig schot in."

"Aan het eind komt iets over meerjarenplannen, waarop de overheid haar beleid zal gaan baseren. Dat is een soort uitsmijter. Pas bij de begroting 1969 gaan we daar de vruchten van plukken."

Vraag: "Waar dacht u aan tijdens de troonrede?"

Antwoord: "Wat duurt het lang".

Vraag aan kamerlid Visser: "Wat vond u van de troonrede?"

Antwoord: "Ik vond de zaal bijzonder mooi."

Van Mierlo: "Eén troost zit er in deze troonrede. Uit vele passages blijkt dat ze de verkiezingsuitslag nog niet helemaal vergeten zijn. Bij de algemene beschouwingen, vanaf 10 oktober, zal blijken wat de regering en Kamer zich nog herinneren. In ieder geval zijn er zeven mensen om het geheugen zo nodig op te frissen."

166
21

NIEUW

(S) Uit het memorandum dat de K.V.P. over haar eigen splijtzwammen heeft doen verschijnen blijkt onder meer de doelstelling van het Democratisch Centrum Nederland: "Elk vraagstuk van maatschappelijke ordening op zijn eigen merites beschouwen, los van bepaalde dogmatische a priori's, zoals die vervat zijn in socialisme, liberalisme, conservatisme, progressisme, pacifisme, militarisme etc. Nieuwe politieke scheidslijnen zullen veeleer bepaald worden door politieke conceptie en beleid en door het politieke leiderschap en de politieke stijl die de partijen aan de dag leggen."

Waarlijk een originele bijdrage tot de politieke vernieuwing. Je vraagt je af: Hoe komen ze erop? Weet u het?

DE GOEDE over de miljoenennota

"Mijn spontane reactie op deze begroting", zegt de heer De Goede nauwelijks een uur nadat de miljoenennota bij de Kamer is ingediend, "is deze, dat wij bij een instabiel bestuur-drie regeringen in vier jaar tijds-nu een begroting hebben met een tekort van tegen de drie miljard, terwijl het Kabinet Cals-Vondeling naar huis werd gestuurd met een tekort van ruim één miljard."

"Het zou me niet verwonderen," gaat hij verder, "indien het uiteindelijk tekort vier miljard zou blijken te worden. Het kabinet Cals-Vondeling bracht een aantal aantrekkelijke punten naar voren, maar wilde deze te snel doorvoeren, hetgeen niet reëel was. Ogenscheinlijk voert het instabiele bestuur van ons land telkens tot een ander beleid, maar de feitelijke verschillen lijken mij - op dit moment, een uur na de indiening van de miljoenennota - minder groot dan men de kiezers wil doen geloven. Het de door Minister Witteveen thans ingediende begroting zou ik, voor zover ik nu reeds kan zien, in grote lijn wel kunnen instemmen. Maar wij menen in D'66 dat de kiezer aanzien met zeer kundig passen en meten in elkaar gezet stuk dat voor slechts één jaar geldt, te weinig inzicht heeft in wat hem in een iets verdere toekomst boven het hoofd hangt en dat de verschillende regeringen zich onvoldoende met de toekomst bezighouden. D'66 vraagt voortschrijdende plannen b.v. voor vier jaar, opgesteld in samenwerking met het bedrijfsleven die hun uitdrukking vinden in b.v. éénjarige rijksbegrotingen. De Nederlandse kiezer zal zich bewust moeten worden dat de toekomst grote offers van hem vraagt en wel ten behoeve van de noodzakelijke steeds groter wordende investeringen, zowel in de overheidssector als in het bedrijfsleven. Persoonlijk zie ik er geen bezwaar tegen om, indien dit redelijk is, een deel der kosten van deze investeringen door middel van het aangaan van leningen op een volgende generatie af te wentelen."

Wat ik vind van die 90.000 werklozen? Een heel onaangename zaak.

Een gering percentage werklozen schijnt enerzijds om de inflatie-spiraal van verhoging van lonen en prijzen te voorkomen wel onvermijdelijk. Anderzijds zijn maatregelen om de werkloosheid te bestrijden onvoldoende. De structurele tekortkomingen in de desbetreffende bedrijfstakken waren al jaren bekend: men had ze eerder moeten aanpakken of vervangen.

De ontwikkelingshulp? Het heeft ons teleurgesteld dat de begrotingspost voor ontwikkelingshulp slechts van 450 miljoen in 1967 is gestegen tot 525. De Raad voor de ontwikkelingshulp had 575 miljoen gevraagd. De toegestane stijging is niet groter dan die van de begroting als geheel. Er zijn uitruilposten op de begroting te vinden, b.v. in de sector van de sociale verzekering, waarop men ten behoeve van de ontwikkelingshulp had kunnen korten; anders had men ook het begrotingstekort nog iets kunnen verhogen.

Zoals gezegd, dit is een eerste reactie; het is duidelijk dat straks bij de algemene beschouwingen op 10 oktober een beter gefundeerd oordeel naar voren kan worden gebracht."

DE MALLE HOBBIES VAN D'66

(2) De heer J. Boersma, Tweede Kamerlid voor de A.R.P. heeft in "Socialisme en Democratie" van juli/augustus 1967 zijn ideeën over politieke vernieuwing in Nederland op papier mogen zetten. Een van zijn stellingen is dat geen der gevestigde politieke partijen zich kan onttrekken aan de gemeenschappelijke vraag: hoe bereiken we meer duidelijkheid in de politiek? Dit lijkt een gezond uitgangspunt. Gezien echter de houding van de A.R.-fractie en dus van de heer Boersma, in het laatstgehouden Vietnamdebat rijst de vraag: wat verstaat de heer Boersma onder duidelijkheid? Als een van de belangrijke punten in het program van een progressieve concentratie ziet de heer Boersma: ontwikkelingshulp in de meest ruime zin. Met de houding van de A.R.-fractie en dus van de heer Boersma ten opzichte van verschillende moties, die ditzelfde beoogden nog vers in het geheugen, klemmt nog sterker de vraag: wat verstaat de heer Boersma toch eigenlijk onder duidelijkheid? Op één punt is de heer Boersma bijzonder duidelijk. Dat is wanneer hij constateert dat er "even afgezien van haar malle hobbies" veel aanrakingsvlakken zijn tussen zijn ideeën en die van D'66. En dit is nu een duidelijkheid die alleen maar vertroebelend werkt. De heer Boersma is kennelijk vergeten dat de "malle hobbies" een van de hoofdpunten vormden van het program waarmee D'66 met zeven vertegenwoordigers in de Kamer is gekomen. Malle kiezers?

OPROEP AAN ALLE HAAGSE LEDEN VAN D'66

Nogmaals doen wij een beroep op alle Haagse leden om zich te melden voor de ledenwerving.

Als wij willen dat de ideeën van D'66 verspreid worden, dan is het noodzakelijk dat onze partij blijft groeien. Daartoe is huisbezoek gewenst en dus moet onze afdeling over wervers kunnen beschikken. Het is werkelijk niet zo moeilijk als u denkt. De ideeën van onze partij spreken aan en het optreden van onze vertegenwoordigers in de Kamer bezorgt onze partij veel goodwill. Onze afdeling groeit met een gemiddelde van een nieuw lid per dag. Ook ons blad Peperbek is een goed visitekaartje.

Doe mee en geeft u op aan:

C. Lieferring, Rozenstraat 87, tel.: 634014.

ALLE LEDEN wordt verzocht vrienden, kennissen en bekenden, waarvan men weet, dat zij belangstelling hebben voor onze partij, doch die men zelf nog niet heeft kunnen overtuigen lid te worden, op te geven - bij voorkeur schriftelijk - aan C. Lieferring. Voor een huisbezoek wordt dan gezorgd (hoewel dit niet steeds onmiddellijk kan gebeuren).

MR. M.J.J.A. IMKAMP;

"Je moet weten te leven!"

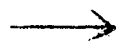
D'66-Kamerlid mr. M.J.J.A. Imkamp (42 j.) is een van de "nieuwe mannen" in de politiek, zoals zovelen in de partij. Hij woont (maar niet lang meer, want hij gaat binnenkort verhuizen naar het centrum van de stad) aan de uiterste noordgrens van Den Haag, daar waar de straten "landen" gaan heten. Als je ademloos de verdieping hebt bereikt waar zijn voordeur is gelegen, kom je plotseling vanuit de kille, zakelijke sfeer die zo'n nieuwbouwflat omgeeft, in een warm, gezellig, Limburgs leefinterieur, met een wijd uitzicht over groene polders. Want mr. Imkamp is geboren als Limburger, Maastrichtenaar om juist te zijn en dat raak je - gelukkig - nooit meer kwijt. Hij ontvangt je dan ook op een prettige, informele manier, met koffie, sherry en barokke woorden en gebaren. Door de ruime woonkamer dartelen twee schattige dochtertjes met de wel-luidende namen Raphaëlla (3j.) en Noëlle (1½j.). Op verschillende plaatsen langs de wanden en op antieke kasten staan fantastisch gevormde metaalsculpturen opgesteld, die wonderlijk harmoniëren met het interieur. Dat is niet zo verbazingwekkend als men weet dat mr. Imkamp getrouwd is met de charmante kunstenares Edith Willebois die in 1965 voor haar beeldhouwwerk zowel de Jacob Hartogprijs van Pulchri als de Cultuurprijs van Zwolsman verwierf. Een fraai abstract plastic van zwart metaal, "Départ" geheten, dat de indruk wekt van een vol-getuigd zeilschip, gereed voor een verre, vreemde reis, had uw verslaggever graag terloops willen meenemen. Het zou echter ongetwijfeld door de familie Imkamp bemerkt zijn.

"Mijn vrouw is een genie", zegt mr Imkamp, "als ik zie hoe zij op een draaischijf in een half uur een prachtige koffiepote maakt, terwijl ik alleen nog maar een bal klei heb..... Nee, ik heb geen artistieke begaafdheid."

Ik vraag hem naar zijn beroep. Hij is rijksambtenaar geweest. Eerst bij het ministerie van financiën en de laatste jaren hoofd van het bureau internationale gezondheidszaken van het ministerie van sociale zaken. Hoe hij in D'66 is terecht gekomen? "Ik had eigenlijk allang balen van de ambtenarij en wilde overstappen in het notariaat. Alles was bijna in kannen en kruiken toen Van Mierlo (die ik al 14 jaar ken) mij vroeg om bij D'66 te komen. Ik dacht, nou ja ..... een nieuwe partij ..... heeft dat nu wel zin? Maar ergens werd ik toch gebocid door het avontuur. En ook door de kameraadschappelijke manier waarop de mensen in D'66 met elkaar omgaan. Goed, ik kwam in de partij en zelfs op de kandidatenlijst. Maar ik had nooit gedacht gekozen te worden."

Hoe vindt hij het Kamerwerk? "Ach, je groeit in zo'n functie. Je gaat de maatschappij, de mensen, met andere ogen bezien. Ik bedoel, vroeger wandelde ik wel langs het kanaal bij Maastricht en dan dacht ik: wat ligt het daar mooi, met die boten en vogels. Nu praat ik met de sluiswachter over zijn werk. Dergelijke dingen. Ik ben nu terug uit Limburg en heb daar de afgelopen weken met tientallen mensen gesproken, boeren, benzinepomphouders, in café's. Dan kom je te weten wat er onder de mensen leeft. En het is typisch, maar wat mij bijzonder opviel: er is er bijna niet één die werkelijk vooruitstrevend is. Ze hebben allemaal hun kleine idealen, die zich niet veel verder uitstrekken dan hun huis, hun gezin, hun hobbies."

Hij staat op en loopt de kamer heen en weer. Zegt dan aarzelend: "Ik denk wel eens, wat willen wij eigenlijk met onze vooruitstrevendheid als de mensen er nog niet aan toe zijn?"

Ons gesprek komt dan op de vrijetijdsbesteding die door mr. Imkamp als een van de grootste toekomstproblemen gezien wordt. "Tja, hobbies, dat is natuurlijk belangrijk, maar toch geloof ik dat de mens in de eerste plaats w'er moet leren te leven. Het is heerlijk om werkelijk voluit te leven. Als je één dag werkelijk volledig zou leven, dan zou je gewoon kunnen sterven. Kijk maar eens hoe kinderen bezig zijn. Dat bedoel ik. De provo's hebben hier heel wat creatieve ideeën over ontwikkeld," zoals ze over allerlei problemen de mensen aan het denken hebben gezet. Dat vind ik het positieve van de provo's. Ik geloof zelfs dat zonder de bevruchting van de ideeën der provo's, D'66 niet of althans nog niet bestaan zou hebben. Er is een nauwe relatie in de denksfeer."

Hebben de provo's ook niet veel afbrekende kritiek geleverd? "Ja, dat is een nare zaak, maar het is dikwijls noodzakelijk om eerst af te breken alvorens er opnieuw gebouwd kan worden."

Het PvdA-rapport (Een stem die telt) komt ter sprake. "Ik vind het een machiavellistisch stuk. Het beoogt in wezen de handhaving van de PvdA (zoals ze nu is), maar de ontbinding van de IVP. En die concentratie vóór de verkiezingen. .... Dat lijkt me een heel onzeker element. De fricties in de partijen (neem de christen-radicalen) blijven immers voortbestaan, met alle kans op een voortzetting van de moeilijkheden ook ná de kabinetsformatie."

Hoe denkt hij over de linkervleugel van de PvdA? "Ik ben van mening dat aan de factor arbeid het primaat gegeven moet worden boven de factor kapitaal. Rechtvaardigheid verdraagt zich echter slecht - dat blijkt in de praktijk - met economie. "Nieuw-Links" is helemaal gegrepen door de rechtvaardigheid en neemt daarom een loopje met de economie."

De VVD vindt hij "een sterk behoudend element". "Als de VVD'er Berkhauer zegt: wij geloven in evolutie, dan bedoelt hij dat alles moet blijven zoals het is."

Penelope het huidige kabinet. "Ik geloof dat dit kabinet een lang leven beschoren is. De Jong is een heel menselijke figuur, met een groot gevoel voor teamwork. Als hij dat billietje opzet, dan ben je haast geneigd het die man niet al te lastig te maken."

Als ik aanstalten maak om op te stappen, zegt hij, na een vergoefse poging mij te bewegen te blijven lunchen: "Vergis je niet, D'66 is een geweldsfactor in de huidige politieke constellatie. Je kunnen het nog wel eens moeilijk krijgen."

P.W.H. VINK

HOT NEWS (exclusief voor Peperbek)

Via onze vrije nieuwsgaring bereikte ons uit betrouwbare bron het verheugend bericht dat D'66 haar landelijk CONGRES zal houden op 18 november a.s. te ~~A. J. H. H. H.~~

Helmond

NEEN, DANK U PVD'A!

Wie de kranten vluchtig heeft gelezen zou de indruk hebben kunnen krijgen dat de PvdA met zijn rapport "Een stem die telt" een buiging in de richting van D'66 heeft gemaakt. Het "Algemeen Dagblad" diende de voorstellen zelfs uitdrukkelijk als zodanig aan. Het rapport wil een progressieve concentratie, een stembusaccord, grotere betrokkenheid van de kiezer, wijziging van het kiesstelsel, laten vervallen van de opkomstplicht etc.

Bij nadere beschouwing blijken de voorstellen in hun wezen lijnrecht tegenover die van D'66 te staan. Het verzet van D'66 gaat o.a. tegen het bestaande sjachersysteem, waarbij de regering de resultante is van een aantal over de hoofden van de kiezers heen afspraken makende partijen, waarna deze partijen voorlopig afstand doen van hun zelfstandigheid. De parlementsleden van de regeringspartijen zijn brave vriendjes van de ministers., die alleen maar ja en amen behoeven te knikken. De overige partijen heten dan automatisch oppositie en zeggen uit ballorigheid overal nee en amen op. Totdat ze ruzie krijgen. Er komt dan een nieuwe combinatie. Sommige jaknikkers worden nu neeschudders en omgekeerd. Deze gang van zaken is natuurlijk niet alleen de schuld van het systeem, maar ook van de kiezers die bereid zijn te berusten in Kamerleden die karakterloos genoeg zijn om afstand te doen van een eigen oordeel.

De samenstellers van het PvdA-rapport willen dit systeem niet alleen handhaven, maar zelfs versterken. Er moeten twee partijen komen. De grootste wordt regeringspartij, de andere oppositiepartij. De oppositiepartij moet een grote minderheid omvatten, dus blijkbaar de regeringspartij een kleine meerderheid. De Kamerleden van de regeringspartij kiezen uit hun midden de ministers, die parlementslid blijven. Hoofdoorzaak voor de verzwakking van het parlement wordt de eigen verantwoordelijkheid van het parlement genoemd. Een waarlijk fraaie gedachtecronkel. Die eigen verantwoordelijkheid zou bijdragen tot de onstabiliteit van ons politieke bestel. In plaats daarvan wil men zoiets als het Engelse stelsel, met twee kadaversystemen tegenover elkaar. De kiezer mag uit twee zulke kadavers kiezen, die hem voorgeschoteld worden door de beide partijtrusts. In het parlement behoeven nu alleen nog de neuzen te worden geteld om uit te maken wie er de komende jaren mag regeren, de ene trust of de andere. Het parlement komt dan voor de schijn ook nog bijeen, maar dit is een wassen neus, want een eigen verantwoordelijkheid heeft het niet.

Een voordeel van het PvdA-rapport. En weten nu tenminste dat er met de PvdA voorlopig niet te praten valt.

NAAMSVERANDERING

Het succes van onze formule heeft de afdeling Rotterdam ertoe gebracht haar blad Rijnmond om te dopen in Rijnbek.

WAAG ER EEN GIRO AAN!

Dit derde nummer is weer aan alle leden in Den Haag toegestuurd. Helaas heeft nog lang niet ieder lid door middel van een giro-overschrijving te kennen gegeven dat hij of zij Peperbek inderdaad geregeld wil blijven ontvangen. Vult u daarom zo snel mogelijk f. 7,50 storten of overmaken op gironummer 726932 t.n.v. Penningmeester D'66, afdeling Den Haag, opdat wij op korte termijn een inzicht in het aantal abonnementen kunnen krijgen? Zij die om welke reden ook geen abonnement willen nemen, kunnen ons helpen door ook hiervan bericht te geven, nu echter aan de secretaris., Dr.Ir. H. Geelen, Sportlaan 299, tel.: 680174.

U weet dus wat u boven het hoofd hangt: gireren of gedoemd zijn tot politiek analfabetisme. De keus lijkt ons niet moeilijk.

Een jaar PEPERBEK voor f.7,50!

OOK D'66-ERS KUN EN MENS-LIEVEND WERK DOEN

Als er op het ogenblik verkiezingen zouden worden gehouden, zouden er in de Haagse agglomeratie tussen de 100 000 en 150 000 stemmen op D'66 worden uitgebracht. Met de jongeren mee kan het aantal sympathisanten veilig boven de 150.000 worden gesteld. In gezinnen uitgedrukt betekent dit: 100.000 gezinnen met tenminste één sympathisant. Niet al die sympathisanten zijn politiek geïnteresseerd. Laten we het aantal geïnteresseerden heel voorzichtig op 20.000 stellen. Deze 20.000 hebben maar één bezwaar tegen D'66: ze horen er zo weinig van. Ze snakken naar een teken van leven.

Ieder lid kan aan dit snakken een einde maken en heeft er zelfs de plicht toe. Zoek die 20.000 mensen op (of een deel ervan) en stel ze in de gelegenheid een abonnement op Peperbek te nemen. Ze zullen u dankbaar zijn. Degenen die de kat eens uit de boom willen kijken kunnen eerst een los nummer kopen (f. 1,--). Als ze dan abonnee worden kunnen ze bij het gireren die gulden aftrekken onder vermelding van het reeds ontvangen nummer. Gironummer en abonnementsgeld voor niet-leden staan op blz 1.

Bij het secretariaat van uw afdeling kunt u losse nummers in commissie krijgen.

COPY

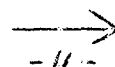
Van verschillende leden ontvingen wij copy voor dit nummer. Helaas moesten wij meerdere artikelen wegens ruimtegebrek bewaren tot onze volgende uitgave. Vreesst u er echter van overtuigd dat wij iedere bijdrage (zeker óók de kritische en de polemische) zeer op prijs stellen en zo snel mogelijk zullen opnemen in onze Peperbek.

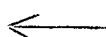
Red.

D. Bark:

Nooit meer een kabinetserie

Uit de toelichting op het D'66-programmapunt over de rechtstreekse verkiezing van de Minister-President (MP) citeer ik het volgende: "Ten opzichte van de Kamer komt de MP in een geheel andere positie. Hij zal door de Kamer niet meer ten val gebracht kunnen worden en in principe zijn regeerperiode van vier jaar uitzitten. Wel is het mogelijk dat de Kamer door het uitoefenen van het budgetrecht bepaalde posten op de begroting afwijst of daarop beknibbelt, zodat het kabinet een bepaald project of moet laten schieten of moet wijzigen. De MP zal dus voortdurend moeten pogen voor zijn plannen een meerderheid in de Kamer te krijgen. Het is niet raaiel daarbij te veronderstellen dat van een voortdurende conflictsituatie tussen hem en het parlement sprake zal zijn. Weliswaar heeft het parlement op het gebied van financiën en wetgeving het laatste woord, maar de houding van de parlementariër zal geenszins zo zijn dat hij erop uit is het regeren onmogelijk te maken. Zijn verantwoordelijkheid ten opzichte van de kiezers noopt hem zich voortdurend te laten leiden door zijn gezond verstand en door de overweging dat het programma van de MP steelt op een mandaat van de kiezers." Dit is alleraardigst heel logisch en het heeft dan ook niet nagelaten velen te overtuigen. Toch wil ik er nog een kanttekening bij plaatsen. Niet alleen het programma van de MP steelt op het mandaat van de kiezer. Ook de Volksvertegenwoordiger weet zich (in het districtenstelsel nog meer dan vroeger) een mandataris van diezelfde kiezer. Hij is zijn vertrouweling en zal dat normaal gesproken graag willen blijven. Zolang de MP zich dus aan zijn program houdt, zal er niet veel fout kunnen gaan. Afhankelijk van hun belofte aan de kiezers zullen de Kamerleden zich voor of tegen de regeringsvoorstellen opstellen, waarbij deze voorstellen wel een meerderheid zullen vinden, omdat men ervan uit kan gaan, dat de kiezers die een bepaalde MP in het zadel helpen, normaal gesproken, ook een hem steunende Volksvertegenwoordiger zullen kiezen. De situatie kan zich echter voordoen (en dit is naar mijn mening geen hypothetisch geval al zal het niet veel voorkomen) dat er zich een ontwikkeling voordoet in sociaal, politiek, economisch of ander opzicht waardoor een of meer in de verkiezingstijd niet voorziene problemen opdoemen. Het is niet ondenkbaar (en de praktijk van het laatste jaar in de V.S. heeft dit bewezen) dat de regering en de meerderheid van de volksvertegenwoordiging - die immers ondanks hun gezamenlijke noemer: de kiezer - ieder hun eigen verantwoordelijkheid hebben, deze nieuwe problemen verschuillend beoordelen. Dit kan tot allerlei gevolgen leiden. Bv.: de regering acht oplossing niet urgent, de Kamer wel, of omgekeerd. Regering en Kamer streven naar een snelle oplossing maar verschillen fundamenteel van mening over de meest gewenste oplossing. Gevolg: initiatief-ontwerpen worden aangenomen, die de regering niet-gewenst acht; wetsontwerpen worden verworpen, die de regering van het hoogste belang acht; de geest van samenwerking verdwijnt, men wordt kribbig enz. Kan de regering weigeren een aangenomen initiatief ontwerp uit te voeren? En zo neen, is er behalve "gezond verstand" en "verantwoordelijkheid" een waterdichte garantie dat de regering de uitvoering dan niet zoveel mogelijk zal trachten? En wat zal de reactie van de Kamer zijn?

Zoals reeds gezegd, de situatie zal zich niet vaak voordoen, maar ze is m.i. niet hypothetisch. Is het dan ongewenst om in het hele systeem een "veiligheidsklop" in te bouwen door bijvoorbeeld te bepalen dat in geval van een fundamenteel verschil van mening (een begrip dat nader gedefinieerd zal moeten worden) de kiezer het laatste woord moet hebben? M.a.w.: mijns inziens verdient het overweging om in het door D'66 voorgestelde systeem van verkozen MP en volgens een districtenstelsel verkozen volksvertegenwoordiging, de mogelijkheid van vervroegde verkiezingen (die dan zowel voor een MP als voor een nieuwe volksvertegenwoordiging moeten plaatsvinden), niet uit te sluiten.

NUTTIGE GEMEENTEGEVINGEN

Het zal niet alle werkgroepen bekend zijn dat de "Vereniging van Nederlandse Gemeenten" een serie nuttige handleidingen heeft opgesteld voor uiteenlopende taken van gemeentelijke activiteit. De volgende delen in deze "Blaauw Reeks" zijn nog verkrijgbaar bij de Vereniging, die in Den Haag gevestigd is:

<u>No</u>	<u>Titel</u>		
5	Belasting op vermoedelijkheden	104 pag.	f. 2,75
7	Begraafplaatsen	76 "	4,--
14	Ontwerp-voorschriften gemeente-begroting	170 "	6, 95
20	Organisatie financiële gemeente-administratie	153 "	6,--
24	De subsidiëring van de Jeugdsport	36 "	1,50
27	Voetgangersoversteekplaatsen	74 "	3,50
29	De nieuwe kleuterschool	106 "	12,50
31	Welstandstoezicht en Supervisie	102 "	6,--
35	Voorzieningen woonwagenbevolking	75 "	6,50
36	De gemeente en de monumentenzorg	168 "	15,--
37	Vuilverwerking	168 "	15,--
38	Het gebruik van computers bij de lagere overheid in West-Europa en Noord-Amerika	131 "	
39	De gemeente en de sport	142 "	

NUTTELOZE HANDLELING

De vijf LVP-richtingen versmelzen.

W.S.A.M. GORTEN:

Waarom geen éénpartijstelsel?

Het valt niet te loochenen dat de confessionele partijen afzonderlijk en gezamenlijk een eigen belang bij het politieke leven hebben. In de politiek zijn en worden onderwerpen geregeld, beslissingen genomen, die hun kiezers als bevolkingsgroep raken. Voor in het verleden getroffen oplossingen, evenwichten en ijskasthandelingen kunnen de confessionele partijen als bewaarders en bewakers optreden; de ontwikkeling van de maatschappij kan er verder toe leiden dat de in het verleden hiervoor gekozen vormen moeten worden herzien en steeds kunnen zich nieuwe onderwerpen voordoen, waarbij hun inzichten als culturele groep een rol spelen. De bovenstaande belangen zijn die welke zij als "rechtse" groeperingen in beginsel hebben tegenover de "linkse" inzichten van de liberalen-socialisten, gezien als één groep. In het sociaal-economische vlak verder erkennen de confessionele partijen de ideologische tegenstelling tussen de liberalen en de socialisten niet: wat betreft de existentiële tegenstelling tussen de bevolkingsgroepen waaruit deze ideologische tegenstelling "leeft", staan de confessionelen theoretisch principiële vormen van synthese voor, die echter niet wegnemen, dat hun partijen in de praktijk "vleugels" in dit opzicht kennen. Die vleugels beroepen zich natuurlijk ieder op de confessie, maar dit vleugel-karakter staat toch sterk onder de invloed van de tegenstelling liberaal-socialistisch.

Indien de confessionele partijen zich thans zouden ontbinden, ook indien dit in grote brokken gebeurt, zullen hun voormalige leden en kiezers wegstromen naar de groeperingen van liberalen enerzijds en socialisten anderzijds bij gebreke van een derde ideologie die op alle politieke gebieden een duidelijke eigen houding inneemt.

Met name houdt de "doelmatige superdemocratie" van D'66 nog niet een zodanig voldoende geconsolideerde en onderscheidende visie in dat zij de concurrentie kan aangaan met de socialisten enerzijds en de liberalen anderzijds, vooral indien die twee richtingen ieder elementen van onze doelmatische superdemocratie gaan overnemen.

We krijgen dan een twee-partijen stelsel zoals in Engeland, zij het verdiept democratisch, waar D'66 verder niet aan te pas komt. Is ons dat voldoende? Zou hiermede D'66 zijn taak-uitputtend hebben verricht. Zouden de aldus gevormde twee partijen toch niet spoedig terugvallen op een mini-democratie, waartegen D'66 niet meer zou kunnen strijden, omdat D'66 dan niet meer bestond? Wij geloven dat de taak van D'66 verder reikt.

Het beginsel "doelmatigheid" omvat bij doordenken een nieuwe synthese van de verouderde tegenstelling liberalisme-socialisme, van de nog overblijvende existentiële groepstegenstellingen. Een synthese die de syntheses van de confessionaliteiten vervolmaakt en daarmee vervangt en verder de liberale en socialistische partijen in hun tegenstelling overbodig maakt. Het beginsel dus van een één-partij-stelsel met daaromheen gegroepeerd de rudimenten van de oude partijen. In deze éne partij zouden alle moderne typisch confessionele wensen in het kader van uitgebreide vrijheidsrechten kunnen worden verwezenlijkt.

BOETES DOEN

(%) Behalve de heer Schakel is er nog iemand van een verre reis teruggekeerd, n.l. de heer Boetes. Ook naar een land waar ze raad weten met andersdenkenden. Ook naar een land waar je alleen maar inkomt als je zuiver in de leer bent: Noord-Vietnam. De heer Boetes is Quaker en lid van de Eerste Kamer voor de PSP. Zijn reis maakte hij op uitnodiging van het Vredescomité van dat land. Vredeskrachten genoeg dus. Toch had hij in Hanoi niemand ontmoet die er voor voelde vrede te sluiten, verklaarde hij voor de televisie. Voor een vredesapostel was hij daar opvallend weinig verontrust over.

Het lijkt allemaal wat paradoxaal: Noord-Vietnam wil geen onmiddellijke vrede; het land laat alleen sympathisanten toe; de heer Boetes noemt zich uitdrukkelijk pacifist; de heer Boetes wordt toegelaten in Noord-Vietnam. Of houdt het pacifisme van de heer Boetes op als het erom gaat het Amerikaanse imperialisme te verslaan? Is zijn goedgelovigheid even groot als die van de heer Schakel om hem veilig een visum te kunnen verlenen?

Het bezoek was in zekere zin toch wel teleurstellend geweest. Aanvankelijk mocht hij alleen in het centrum van Hanoi komen, later mocht hij onder geleide elders in de stad wat filmopnamen maken. Het beeldscherm vertoonde enige ingestorte huizen. Niet bepaald een grote openbaring voor wie de krant leest. De interviewer vroeg hem of het bezoek hem tot andere inzichten had gebracht. "Geen andere inzichten, maar wel verdieping van inzichten", antwoorde hij. Hij maakte echter de indruk daar niet helemaal zeker van te zijn. De overeenkomst tussen mensen als de heer Boetes en de houwdegens is dat ze beide wel aan de conferentietafel willen gaan zitten, maar pas als ze eerst gelijk hebben gekregen. De schuldvraag is belangrijker dan de vrede. Het vredesaanbod moet altijd van de vijand uitgaan. Maar die aarzeling geeft hoop.

HOT NEWS (exclusief voor Peperbek)

Volgens betrouwbare zegslieden die echter (merkwaardig voor D'66) niet allemaal even publicity-minded bleken, gaat er (eindelijk) een landelijk maandblad verschijnen en wel omstreeks begin oktober. Het wordt offset gedrukt, zal 16 pagina's tellen, iets kleiner worden dan Haagse Post (maar groot genoeg voor Gruyters) en iets goedkoper dan Peperbek (f. 6,-- per jaar). De technische verzorging geschiedt door dhr. Pieters (Dordrecht) en de redactionele medewerkers zijn de journalisten Vis, Huygens, Warnaar, Nuis en Simonsz. De inhoud is nog geheim. Bent u ook zo nieuwsgierig?

een politieke happening

Bij de eerste vergadering van D'66 afd. Den Haag in juni over de partijstructuur waren verschillende punten van het plan van de reglementencommissie onbesproken gebleven. Het was dus begrijpelijk dat er behoefte bestond bij de leden, het bestuur van de afd. Den Haag en wellicht ook bij de reglementencommissie op deze punten verder in te gaan.

Zij, die naar de tweede vergadering (13 sept. j.l.) gingen met het idee, de puntjes op de i te zetten, zodat afd. Den Haag ook ten aanzien van het structuurplan een belangrijke eigen bijdrage zou kunnen leveren, moeten wel bedrogen zijn uitgekomen.

Zij, die naar de vergadering gingen, met het idee, weer een soort Poolse landdag mee te maken, zijn op deze vergadering evenmin aan hun trekken gekomen.

Velen van hen, die hoopten dat op deze vergadering het verlossende woord zou worden gesproken over de partijstructuur, zijn gelukkiger dan zij kwamen, huiswaarts gekeerd.

Het bleek nl, dat de voorzitter, en hij niet alleen, er meer behoefte aan had te discussiëren over de wezenlijke kernpunten van de politieke partij.

De heer Roosmalen ("U moet mij goed begrijpen, meneer de voorzitter, ik sta hier niet als een lid van de reglementencommissie maar als lid van de afd. Den Haag") wist te vertellen, dat er bij de reglementencommissie maar 60 reacties waren binnengekomen, van uiterst positief tot uiterst negatief. Punten, waarop positief werd gereageerd waren: opbouw in territoriale en functionele organen, één bestuur, het panel; negatief werd gereageerd op de "coördinator".

De heer Inkamp ("U moet mij goed begrijpen, meneer de voorzitter, ik sta hier niet als lid van de fractie, maar als lid van de afd. Den Haag") meende dat mogelijk de energie het eerstkomende jaar beter besteed zou kunnen worden aan de werkgroepen, dan aan een fraai partijapparaat, met alle gewenste ingebouwde zekerheden.

Om op de voorzitter terug te komen, hij gaf het woord aan de heer Schouten, die mede namens de heren Kikkert en Grevelink een volkomen nieuwe en aantrekkelijke mogelijkheid opperde om tot een groep te komen, waar, bij wijze van spreken, dagelijks politiek gemaakt kan worden. Genoemde heren gaan uit van de gedachte dat het bedrijven van politiek een continue gebeuren is; zij willen een periodieke politieke gebeurtenis laten plaatsvinden, zogezegd een "happening". Op die (de eerste zaterdag van de) maandelijkse politieke gebeurtenis komen samen; de fractie en het landelijk politiek college, onder voorzitterschap van het hoofdbestuur van de partij. (Terzijde: dit systeem kan op elk niveau worden toegepast: lees voor fractie: de gemeenteraadsfractie voor landelijk politiek college: plaatselijk politiek college en i.p.v. het hoofdbestuur: het afdelingsbestuur).

Het landelijk politiek college kan b.v. worden samengesteld door elk der (20) districten te laten vertegenwoordigen door drie personen, dus totaal 60 personen.

←

Eén wordt gekozen door de districtvergadering, één wordt geloot uit het district en één wordt "getrokken" uit het kiezersbestand, partijloos. De enige verbintenis die zij aangaan, is het bijwonen van 20 achtereenvolgende maandelijks politieke gebeurtenissen, waarop de fractie weliswaar geen verantwoording behoeft af te leggen tegenover het landelijk politiek college en het hoofdbestuur, maar waar toch wel in alle openbaarheid critiek geuit kan worden. Iedereen; leden, niet-leden, werkgroepen kunnen voorstellen in de maandelijks politieke gebeurtenis aanhangig maken. Aan het bestuur de zware taak, dit alles op zinvolle en productieve wijze te leiden. In deze structuurgedachte staat de fractie zeer centraal, hetgeen niet overdreven is, want de fractie is het enige orgaan die de besluitvorming in het parlement kan beïnvloeden.

Aantrekkelijk in de opzet is het ontbreken van afstand tussen fractie en de leden, kiezers, werkgroepen of wie ook. Hierbij moet opgemerkt worden, dat er in de grondgedachte van de heren Schouten, Wikkert en Grevelink ook plaats is voor de algemene ledenvergadering, controleorganen, panel etc. Maar daarover een volgende keer, want de discussie duurt voort.....

P.V. van BAARSEL

APARTHEIDSSCHAKEL

(%) De heer Schakel, burgemeester van Noordeloos (hoe is het met uw aardrijkskunde gesteld?) en AR-lid van de Tweede Kamer, is niet ontevreden over zichzelf. Als hij spreekt pauzeert hij na iedere zin om in de ogen van zijn opponent het antwoord te lezen op zijn rethorische vraag: "Was dat even goed gezegd?" Hij behoort tot het type van de overdonderaars. Deze techniek heeft hij al verschillende malen op D'66-ers losgelaten. Overigens met minder succes dan hij er ongetwijfeld bij de plaatselijke boddebeier van Noordeloos mee behaalt. Hij heeft het niet op D'66. Dat zijn van die lieden die zich met allerlei overheidszaken willen bemoeien. Zoiets doe je niet. Het loopt allemaal juist zo goed.

Waar het ook goed loopt dat is in Zuid-Afrika. Hij is er pas geweest. Ja, hij wel. Apartheid is de enige oplossing, verklaarde hij bij terugkomst. Misschien hebben wij het allemaal fout gezien. Je moet er immers geweest zijn om het te begrijpen. Waarom zouden we die apartheid ook niet in Nederland invoeren? De Noordelozers zijn nog niet toe aan zelfbeschikking. Je staat er versteld van hoe dom die mensen daar kunnen doen en ze schijnen ook te stinken. Bovendien slaan hun leiders allerlei opruiende taal uit, zoals willen meepraten in het parlement. Uit een oogpunt van staatsveiligheid wordt het hoog tijd dat die eens voor 180 dagen geïnterneerd worden. En daarna natuurlijk verbannen. Een proces is gelukkig niet nodig.

OBJECTIEF OVER VIETNAM?

Bij het artikel van de heer A. Beerepoot in de vorige Peperbek graag de volgende kanttekening.

Bij het onsmakelijk gesol met de moties Ruygers en Schuyt bleek weer eens - o.a. uit het relaas van ons kamerlid de heer Visser - hoe een duidelijke uitspraak van: zonder voorwaarden bombardementen op Vietnam staken, om hals werd gebracht.

En dat gebeurd dan altijd weer door mensen die steeds weer verklaren overtuigd te zijn van de goede bedoelingen van de V.S. Wat dat betreft is de heer A. Beerepoot in niet te best gezelschap als hij, als min of meer genuanceerde pro-Amerikaan, sproept tot begrip voor de huidige positie van de V.S. in Vietnam. Uit dit artikel blijkt een duidelijke voorkeur voor de verzwakte motie Schuyt, in plaats van de door onze partij mede opgestelde motie Ruygers van "zonder voorwaarden". Ik stel dit allemaal een beetje zwart - wit, maar neen bepaald te kunnen beweren, dat iemand die met afschuw de daden van de V.S. in Noord-Vietnam ziet, daarmee niet automatisch anti-Amerikaans is, en dat wordt frequent, o.a. door beschouwingen als van de heer Beerepoot min of meer gesuggereerd.

Om mijn betoog te simplificeren: als een rot jongetje iets naars doet vindt niemand dit verbazingwekkend, maar natuurlijk wel naar (zie voorbeeld A. Beerepoot over gifgas in Jemen); als een vriendje, ook een sterker vriendje, iets rots doet probeer je hem te verdedigen, verklaringen te zoeken voor zijn gedrag of wandaden en hem als het even kan tot beter inzicht te brengen en te veranderen. Als dit niet lukt - ook na langdurige pogingen - kan zo'n vriendje inderdaad ook een rotjongetje worden, waarvan je niet langer verbaasd, maar alleen verbijsterd bent dat hij tot zeer onsmakelijke zaken in staat is. Toch blijft bij mij de waarde van een vriend, die een ander zijn feilen toont, buiten kijf. En lijkt mij de begrijpende en vergoelijkende instelling, waarbij smerige zaken worden verklaard, gemotiveerd of aanvaardbaarder voorgesteld, zoals de heer A. Beerepoot in zijn artikel doet, op geen enkele wijze bij te dragen tot enige oplossing van het bestaande probleem.

In de huidige wereld lijkt het mij vooral te gaan om wat de mensen doen en is - wellicht helaas - niet meer van belang wat ze misschien wel liever zouden doen of bedoelen.

Wat dat betreft lijkt het pragmatisme in onze partij een duidelijk zinvol uitgangspunt en lijkt het artikel van de heer A. Beerepoot speciaal in verband met het juist gehouden Vietnam Kamer-debat, op een wel zeer ongelukkig moment te verschijnen.

Overigens ben ik bang, dat het gelukkig moment in dit opzicht nog lang op zich zal laten wachten.

Th. Rinke de Wit, arts.

RAADSEL

WAT HEEFT D'66 TE VEEL DAT DE BOERENPARTIJ TE WEINIG HEEFT?

DE VVD IS GOEDKOPER

Beste redactie,

Graag zou ik van u vernemen hoe het is afgelopen met de commissie, die in het beginstadium van Peperbek is opgericht om de zakelijke mogelijkheden te onderzoeken; hoe vaak het blad zou uitkomen, in welke vorm en welke commerciële kanten er aan zaten.

Dit laatste vooral, omdat er op de eerste ledenvergadering de suggestie werd gedaan om een eenvoudig spits politiek opinieblaadje uit te geven, waarin cartoons staan en actuele artikelen in een commerciële opzet, dat op straat verkocht kan worden.

De suggestie vond vooral weerklank bij de jongeren, die wel voor actie te porren waren en hier een taak zagen. Helaas hebben we er niets meer van gehoord en wij zouden het misschien al vergeten zijn als ons niet de oproep bereikte om à raison van f. 7,50 abonnee te worden op ons blad. Was dit niet de makkelijkste weg? Het is in ieder geval de duurste.

Onlangs was ik in gesprek met een vriend, die lid is van de JOVD en die zich wel interesseerde voor het D'66-lidmaatschap. Hij vroeg me wat voor waar je voor je contributie krijgt, die hij overigens hoog vond. Ik vertelde hem vol trots, dat hij zich kon abonneren op ons nieuwe afdelingsblad voor f. 7,50 per jaar. En dat we misschien, maar dat is nog niet zeker, een fantastisch opgezet landelijk blad krijgen, maar dat zou dan wel wat duurder uitvallen. Haastig verklaarde mijn vriend dat hij voor f. 10,-- dan toch maar liever JOVD'er bleef - terwijl hij als JOVD-lid ook nog voor slechts f. 5,-- VVD'er kon worden. Dat leverde hem een stroom van bladen, stencils en andere drukwerken op. Bovendien miste hij een stamkroeg (wij ook trouwens - al maanden) zo als bij de JOVD.

Ik verzekerde hem, dat we enorm fijne werkgroepen hadden, maar het was al te laat. Toen hij weg liep, riep ik hem nog na, dat hij een vuile materialistische krent was, zonder hart voor de zaak. Maar het is waar, beste redactie, we mogen niet van iedereen verwachten, dat men zich uit puur idealisme achter het D'66-vaandel schaaft. Het gros interesseert zich alleen maar voor onze zaak en vraagt zich dan zakelijk af, wat we te bieden hebben. Waarmee ik maar zeggen wil, beste redactie, dat ik toch nog graag eens het resultaat zou vernemen van die commissie.

Boudewijn W.R. Feenstra jr.

VAN DE POLITIEKE PLATENMARKT

"All you need is love" (de Schmelzersingers)

"London is the place for me" (Den Uyl, zijn stem die telt)

"Black is black" (de Schakeltjes)

NAWOORD VAN DE REDACTIE:

De brief van de heer Feenstra drukt een onbehagen uit dat ongetwijfeld niet dat van een eenling is. Niet alleen daarom nemen we de brief graag op, maar ook omdat hij ons de gelegenheid biedt, nader op de gesignaleerde bezwaren in te gaan.

Het is financieel niet mogelijk gebleken Peperbek in druk te laten verschijnen. Het zou dan of veel duurder moeten worden, of een oplage moeten bereiken die alleen met grote financiële investeringen te behalen zou zijn. Daartoe ontbreken de middelen. Wij hadden ook liever een gedrukt blad gezien, dat nu eenmaal veel meer mogelijkheden biedt. Voorlopig vinden wij er een troost in te bemerken dat losse nummers van een gulden grif van de hand gaan bij ieder die er ook maar een geringe moeite voor wil doen. Blijkbaar zijn er heel wat niet-D'66-ers die genoeg belang stellen in onze kijk op de dingen om de wat primitieve vorm op de koop toe te nemen. De publiciteitscommissie en wij zullen ons best doen die vorm binnen de technische mogelijkheden zo goed mogelijk te maken.

Het kan ons alleen maar verheugen dat de jongeren er een tank in zien om ons blad actief te verspreiden. om het te kunnen verspreiden moet er eerst enig eenvoudig handwerk worden verricht, zoals nieten, exemplaren leggen, enz. Verschillende malen werd een beroep op jong en oud gedaan hierbij te helpen. De meeste mensen van beneden de 25 bleken het bij die gelegenheden aanmerkelijk drukker te hebben dan de ouderen. Dit is dan weer minder verheugend. Maar we houden moed. Dan die f. 7,50. Dat zit ons ook niet lekker. Het was natuurlijk veel fraaiër geweest als ieder afdelingslid het blad gewoon gratis toegestuurd kreeg. Dat is niet mogelijk gebleken. Uit de f. 2,-- per lid die de afdeling tot nu toe uit Amsterdam ontvangen heeft kunnen eigenlijk alleen maar de hoognodige postzegels worden betaald. De centrale kas heeft het grootste deel van de contributie besteed aan de verkiezingen en aan een broodnodige huisvesting. Daar zit het dus ook niet. Wat dan? Geen blad uitgeven? Of toch maar weer opnieuw dokken? Wij dachten dat veel leden de voorkeur zouden geven aan de laatste oplossing. Of dit waar is zal moeten blijken uit de binnenkomende gelden. Als alles volgens verwachtingen verloopt, komen we net rond. En als het boven verwachtingen verloopt? Wel, dan houdt de afdelingskas een paar honderd gulden over, die dan voor iets anders kunnen worden gebruikt. Voor het komende jaar zou dan eventueel een lager bedrag kunnen worden gevraagd. Zouden er veel leden zijn die zwaarder tillen aan die f. 7,50 dan aan de moeite om het girobiljet in te vullen en op de post te doen, denkt u?

Met die f. 5,-- van de VVD kunnen we helemaal niet concurreren. Dit is bepaald een dumpingprijs. Eigenlijk moest iemand, alvorens lid van een politieke partij te worden, eerst eens bij alle partijen prijs aanvragen. Hij kan dan de goedkoopste uitzoeken. Het is in ieder geval een pragmatische benadering.

Na alles waarin we duurder of slechter zijn is er gelukkig iets dat we ook hebben: een stamkroeg, of, zoals wij deftige mensen dan zeggen, een politiek café. Zie het bericht elders in dit blad.

Wij hopen dat de heer Feenstra ongelijk heeft als hij schrijft dat het gros van de mensen zich alleen maar zakelijk afvraagt wat we te bieden hebben. Het antwoord van dezulken moet eenvoudig luiden: niets.

Of ja, toch iets: een mogelijkheid zichzelf te verwerkelijken in verbetering van de samenleving.

En een gironummer, natuurlijk.

De nieuwe APV van Den Haag

KEINZIETELIGE HOUDING VAN B. EN W.

(%) Sinds meer dan een jaar staat er in Den Haag een nieuwe Algemene Politie Verordening op stapel. Dit document, dat uitging van de volslagen minderwaardigheid en horigheid van de burger en van de superioriteit van de burgemeester (die in zijn goedgunstigheid aan bepaalde burgers bepaalde bewegingsvrijheden kon toestaan), dreigde zonder slag of stoot door de gemeenteraad te worden aanvaard. In Rotterdam was het enige jaren tevoren precies zo gegaan. De Haagse afdeling van D'66 heeft dit gevaar tijdig onderkend. Er werd een brief aan de gemeenteraad gezonden, waarin de voornaamste bezwaren tegen het ontwerp-APV werden uiteengezet. Dit protest vond weerklank, o.a. bij Arjos en de Sjaloengroep. Deze drie groepen bezwaarden organiseerden een gezamenlijke protestavond, waar harde noten werden gekraakt. Vele gemeenteraadsleden waren daar aanwezig. De voorzitters van de PvdA- en PSP-fracties betuigden openlijk hun instemming met de bezwaren. Het siert de PvdA-fractie dat zij ruiterlijk heeft erkend de zaak aanvankelijk wel wat te licht te hebben opgevat. Waarschijnlijk door toedoen van Arjos is ook de prot.-chr. fractie in de gemeenteraad nog eens over de zaak gaan nadenken. Ook zij kwam tot de ontdekking dat dit toch alles zo niet kon. De bal rolde door naar de Hoge Raad, die zich plotseling een artikel 7 van de Grondwet herinnerde en hieraan een veel ruimere uitleg gaf dan ooit in het verleden was gebeurd.

B. en W. van Den Haag zijn van dit alles wel een beetje geschrokken. Zij hebben zich nu met een memorie van antwoord tot de gemeenteraad gericht, waarin zij ingrijpende wijzigingen in het ontwerp voorstellen, wijzigingen die een belangrijke tegemoetkoming aan de wensen van D'66 betekenen. Op zichzelf zijn we daar natuurlijk blij mee. Tenslotte bedrijven we politiek om er iets mee te bereiken. Dat we nog niet op alle punten tevreden zijn zal hopelijk in het volgende nummer van Peperbuck aan de orde komen.

Slechts één ding willen we hier over de memorie van antwoord constateren. B. en W. hebben niet de grootheid kunnen opbrengen te erkennen dat de veranderde inzichten mede het gevolg zijn van onze activiteiten in deze zaak. Ongetwijfeld zal men daarvoor een mooie smoes hebben., b.v. dat D'66 niet in de raad vertegenwoordigd is. Maar kinderachtig blijft het.

GRIEKENLAND, LAND VAN VOORUITGANG

(%) De Griekse Ambassade in de Verenigde Staten doet alle moeite om de Amerikaanse toeristenstroom naar Europa ook door Griekenland te leiden. De Ambassade heeft daartoe onder andere een uitgebreide persverklaring uitgegeven, die als volgt begint: "The creative wind toward reform and progress that has swept the Country and the Government in Greece since the April revolution....."

Wij weten een argument dat de toeristen meer zal aanspreken:
De treinen rijden op tijd .....

BRIEF AAN HOOFDBESTUUR
(Afschrift)

15 september 1967

Aan het Hoofdbestuur van Democraten '66,
Keizersgracht 576,
AMSTERDAM-C.

Betreft: Struktuur van D'66

In antwoord op uw brieven van 16 juni en 4 augustus 1967 deel ik u namens de afdeling Den Haag het volgende mede.

Het ontwerp voor een Organisationschema, dat u met uw brief van 16 juni aan de leden van D'66 toestuurde met het verzoek aan de Afdelingsbesturen om het in een ledenvergadering te bespreken, is in de Afdeling Den Haag in twee ledenvergaderingen aan de orde gesteld en wel op 28 juni en op 13 september. Op beide vergaderingen waren, althans gedeeltelijk, één of meer leden van de reglementencommissie aanwezig.

Het resultaat van de discussie in beide vergaderingen kan als volgt worden samengevat:

- Waardering werd uitgesproken voor het vele werk door de reglementencommissie verricht.
Waardering werd ook uitgesproken voor het pogen een structuur te ontwerpen, waar leden en kiezers zoveel mogelijk de gelegenheid krijgen om aan de politieke meningsvorming deel te nemen.
- Er werd echter ook kritiek uitgeoefend
De mening overheerste dat het voorgedragde ontwerp o.a. door het ontbreken van een duidelijke motivering van de voorgestelde organisatie te kort schiet.
Kritiek ontmoette eveneens de onevenwichtige samenstelling van het stuk. Op een aantal plaatsen wordt immers gedetailleerd aangegeven op welke wijze een aantal zaken zouden moeten worden geregeld, terwijl een aantal andere zaken, die minstens even belangrijk zijn, in het ontwerp of niet worden genoemd, of in één regel worden afgedaan.
(Voorbeeld: verkiezing Kamerkandidaten, versus verkiezing kandidaten voor P.S. en Gemeenteraad).
De indruk is daardoor ontstaan, dat tijdens de uitwerking van het ontwerp de samenhang van de verschillende organen waaruit de organisatie dient te zijn opgebouwd, niet steeds duidelijk voor ogen is gehouden en apart uitgewerkt.

Als bijdrage aan de discussie over de organisatie van D'66 volgen hier enkele opmerkingen van de Afdeling Den Haag:

- De organisatie van D'66 dient geen doel op zichzelf te zijn maar een instrument waarmee de gestelde doeleinden worden nagestreefd. In dit geval zou de centrale doelstelling kunnen zijn de "productie van politiek", of anders gezegd, het bevorderen van de meningsvorming over allerlei onderwerpen met het doel om politiek te bedrijven.
De organisatie dient zodanig te worden ingericht, dat t.b.v. de discussie op verschillende niveau's in het maatschappelijke leven en voor ieder ander doel (landspolitiek, provinciale politiek, gemeentepolitiek, politieke discussie met andere partijen) deze meningsvorming plaats vindt. Aan deze meningsvorming dient in principe een ieder deel te kunnen nemen.

- Om het bovenstaande goed, efficiënt en effectief te kunnen bereiken, dient de organisatie eenvoudig te zijn. Een scheiding in "twee organisatorische systemen" is dan ook verwarrend. Er is één organisatorisch systeem met verschillende organen, die tot taak hebben het bovengestelde doel te bereiken. Bureaucratie en administratieve verbindingen met veel schakels dienen tot iedere prijs te worden vermeden; het gemiddelde lid moet dus zo dicht mogelijk bij zijn bestuur komen te staan.

- Bovengenoemde principia mogen evenwel niet tot gevolg hebben, dat bepaalde functionarissen worden overbelast. Het is de taak van de organisatie (c.q. reglementen)-commissie op basis van het bovenstaande een zo eenvoudig mogelijke structuur te ontwerpen, waarbij tevens een uitgewerkt voorstel behoort over de taken en verantwoordelijkheden van de verschillende organen.

Met name dienen te worden aangegeven de taken en de verantwoordelijkheden van de organen op de verschillende niveaus, waarbij speciale aandacht aan een juiste afbakening van deze taken, dient te worden gegeven.

Een zekere decentralisatie van de verantwoordelijkheden, gebaseerd op het feit, dat op verschillende niveaus (hoofdbestuur, districtsvetegenwoordiging, afdelingsbestuur) vertegenwoordigende lichamen worden gekozen, die aan hun kiezers verantwoording dienen af te leggen, zou daarbij een leidraad kunnen zijn.

Als uitgangspunt van de discussie zou wellicht het organisatie-schema kunnen worden genomen, dat op pag. 19 van het Haagse blad Peperbek no 2 is verschenen.

Tenslotte volgen hieronder nog enkele concrete suggesties:

- Het verdient aanbeveling om de organisatie van de partij, met inachtneming van hetgeen hierboven aan uitgangspunten is gegeven, in eerste instantie slechts voor een proefperiode van b.v. twee jaar vast te stellen. Een efficiënte organisatie dient in de praktijk te worden opgebouwd; een vroegtijdige verstarring door het vaststellen van een, in eerste aanleg theoretisch schema, dient te worden voorkomen.

Een gezonde organisatie zal dan ook moeten worden opgebouwd in een voortdurende dialoog tussen Hoofdbestuur en lagere organen.

- Het wordt door de Afdeling Den Haag van groot belang geacht dat in de organisatiestructuur op alle niveau's "arena's" worden ingebouwd, waar de politieke discussie tussen vertegenwoordigende fracties (hoofd)-bestuur en een vertegenwoordiging van leden/kiezers continu kan worden voortgezet.

- De Afdeling ziet de taak van de besturen op de verschillende niveaus niet alleen als een leidinggevende op het organisatorisch/administratieve vlak, maar zeker ook als een leidinggevende op het politieke vlak. Fracties en Besturen dienen echter streng te waken tegen vermenging van verantwoordelijkheden.

- De Afdeling Den Haag is geporteerd voor de invoering van het "sample", zij het met enige kwalificaties (zie bijgaand verslag). Als aanvullende opmerking mag dienen, dat de uiteindelijke aanvaarding van het idee van het sample afhankelijk is van de techniek van de uitvoering. De in het voorstel geschetste techniek lijkt niet de meest juiste om een representatief onderdeel van het sample te verkrijgen. (Zie ook Peperbek no 2 pag. 11-12).

Wellicht ten overvloede wordt er dezerzijds op aangedrongen het komende ontwerp van de structuur zo volledig mogelijk te maken, daarbij niet alleen aangevend de structuur van het functionele deel, maar ook van het administratieve deel. Zo volledig mogelijke taakomschrijvingen mogen daarbij niet ontbreken.

Namens het Bestuur van de Afdeling
Den Haag,

F. Deeleman, Voorzitter

H. Geelen, Secretaris

AGENDA

- 5 okt. 20 uur : redactievergadering Peperbek. Corner House
- 9 okt. 18.20 uur: radiouitzending D'66. Hilversum II.
- 9 okt. 20 uur : Subcomm. openbaar vervoer. Bij dhr. Jansen, Escamplaan 736.
- 10 okt. 20 uur : Soc.-Econ. werkgroep. Bij fam. Gelderblom, Rienzistraat 27.
- 16 okt. 20 uur : Openbare vergadering D'66-afd. Voorburg. Spreker: A. de Goede ("Wat is er aan de hand in politiek Nederland?"). Plaats: zalencentrum Koningshof, Bruining Ingelhoeslaan, hoek Kon. Julianalaan.
- 18 okt. 20 uur : Feestelijke opening politiek café. Corner House. Laan van Heerdervoort 209. Verder elke woensdagav.
- 18 okt. 20 uur : Werkgroep Onderwijs. Bij dhr. Weersma, Stokroosstraat 271.
- 23 okt. 18.20 uur: radio-uitzending D'66. Hilversum II.
- 25 okt. 20 uur : Werkgroep kunstzaken Bij dhr. Larsen, van Reestraat 47.
- 8 nov. 20.20 uur: TV-uitzending D'66. Nederland I.
- 18 nov. : CONGRES van D'66 te ARNHEM. *Hefmoud*

peperbek

Peperbek is het
maandelijks contactblad
van D'66
verzorgd door aggl. Den Haag

1e jaargang, nummer 4
november 1967

66

Bijlage Peperbok nr. 4.

TEACH-IN GEMEENTEBEGROTING 1968.

"Geef de Keizer wat des Keizers is", maar hou wel in de gaten hoe hij het uitgeeft. Dit jaar bedraagt de rekening ca. f 262 miljoen, dat is per Hagenaar ca. f 450,-. Besoef U dat?

Op maandag 13 november a.s. houdt de Gemeenteraad haar algemene financiële beschouwingen. De afdeling Den Haag van D'66 ziet daarin reden om een openbare vergadering te organiseren, waarin U over de volgende punten Uw mening kunt geven:

1. Gemeentelijk belastinggebied.
Krijgt U wat U wilt en als U meer wilt, bent U dan bereid daarvoor te betalen?
2. Doorstromingsbeleid.
Wie wil waar wonen?
3. Investeringsprioriteiten.
Waarom zou U wel de aanschaf van Uw auto plannen en de Gemeente niet?
4. Openbaarvervoer.
Het verlies op de H.T.M.: "Hoe vertel ik het mijn kinderen?"

Deze vergadering vindt plaats op maandag 13 november a.s. in Café-Restaurant "Den Hout", Bezuidenhoutseweg 11-13. Aanvang: 19.30 uur.

Indien er voldoende aanleiding is, zullen wij nog diezelfde avond de standpunten van de vergadering aan de Gemeenteraad kenbaar maken.

D'66.
Afd. Den Haag.

Copy voor Peperbek -
getypt met brede marge -
gaarne vóór 17 novem-
ber bij de redactie.

PEPERBEK
PEPERBEK
PEPERBEK
PEPERBEK

1e jaargang, nummer 4
november 1967

Contactblad van de politieke partij

Democraten '66

verzorgd door de afdelingen Den Haag, Rijswijk, Voorburg en Wassenaar.

D A G V A N D A A G D A G V A N D A A G D A G V A N D A A G D A G V A

Algemene beschouwingen

(%) De binnenlandse politiek staat op het ogenblik in het teken van de algemene beschouwingen. De regering-De-Jong legt daarbij een groot aanpassingsvermogen aan de dag. Wordt er ergens druk uitgeoefend, dan past ze zich ogenblikkelijk aan. Wat dat betreft is deze regering net een luchtbed. Zodra de plaatselijke druk wordt opgeheven, veert het weer terug. Het interessante van luchtbedden is ook dat ze ondanks hun grote vervormingsvermogen toch stevig op dezelfde plaats blijven liggen. Wat dat betreft zit dit kabinet op rozen. De heer Schmelzer fungeert daarbij als kussen, want rechtstreeks op de rozen zitten is ook geen lolletje met al die radicale doornen. Zo is iedereen tevreden. Tot er een heel lange doorn dwars door de heer Schmelzer heenprikt, want daar kunnen luchtbedden niet tegen. En ook Schmelzer niet.

Bijzondere beschouwingen

De beschouwingen zijn lang niet zo algemeen als de naam suggereert. Alleen met zeer bijzondere beschouwingen haalt een spreker de voorpagina. Wie een fijn gevoel voor publiciteit heeft is de heer Van Dis. Hij weet op het juiste moment het bloot ter sprake te brengen. En dan niet zo maar een algemeen bloot. Neen, een zeer speciaal bloot, n.l. dat van de VPRO, u weet wel, de omroep die zoveel postbusnummers in zijn bloot doet. In ieder geval duidelijkheid in de politiek: vóór wederinvoering van de doodstraf en tegen wederinvoering van het paradijselijk naakt.

Radicalen in retraite?

Merkt u ook zo weinig van radicalen in de politiek? In de Tweede Kamer gaven ze althans geen teken van leven. Is het radicalisme even opgeschort? Heeft men het te druk met de Grote Sprong op komende partijcongressen?

Directie: P.W. van Baarsel

Redactie: D. Bark, A.J. Beerepoot,
R.A. de Buissonjé, A.R. van
der Burg, A.C. de Goederen,
W.S.A.N. Gorter, A.W. Jongert,
J.H. van Kesteren, F.W.H. Vink
Adres: A.R. van der Burg, Sportlaan 190,
Den Haag. tel. (070)332300

Per jaar (11 nummers)
voor leden f. 7,50,
voor niet-leden f. 9,00,
over te maken op post-
rekening 726932 t.n.v.
Penningmeester D'66,
afd. Den Haag.
Losse nummers f. 1,--.

D A G V A N D A A G D A G V A N D A A G D A G V A N D A A G D A G V

Zitten de christen-radicalen met de paradox dat ze uitgerekend moeten samenwerken met de meest conservatieve vleugel van de PvdA? Worstelt men misschien met het probleem dat er geen niet-radicalen meer zijn in de confessionele partijen? Of heeft men ontdekt dat de geest gewillig is, maar het vlees zwak?

Liberaal = radicaal

Wellicht is de sleutel tot de oplossing te vinden in "De Knuppel", huisorgaan van het liberaal Democratisch Centrum. Hierin lezen wij dat liberaal identiek is met radicaal. We hebben al jaren gedacht: Tsjonge, tsjonge, wat is die VVD toch radicaal.

Gemeentebegrotingslijst

De gemeentelijke zorgen zijn voorlopig van overwegend financiële aard. D'66 wil een poging doen de publieke belangstelling hiervoor te wekken. De afdeling Den Haag gaat op 13 november een openbare bijeenkomst beleggen, waar enige saillante punten ter algemene discussie zullen worden gesteld. Het tekort op de rekening van de HTM zal er niet mee worden gedekt, maar wie weet. Ook het dalende toerisme baart de gemeente zorgen. Men wordt er zelfs lichtzinnig van, zoals bleek uit de plotselinge grote meerderheid in de Raad voor invoering van roulette. Bijna zouden we gaan denken dat het hier een wilde boel gaat worden, maar voor het zover is, hebben we altijd nog de APV. Die heeft nu toch wel de gemoederen in beweging gebracht, zoals ook elders in dit blad te lezen staat. We houden vol. Klein maar dapper.

Geestscheidingsweg

Die gemoederen willen wat. Rijkswaterstaat heeft een plan ontworpen, waarbij vooral aan Wassenaar een grote verzameling kunstwerken wordt aangeboden. Smaken verschillen echter. In de Wassenaarse heerlijkheden heeft men meer oog voor Picasso en voor kunstig gesnoeide cypressen dan voor de betonnen kunstwerken uit de waterstaatschool.

De poort naar de hel

Helmond doet de komende maand zijn naam eer aan. Voor ons breekt de hel los op 18 november. Dan is er het landelijk congres over de interne partijstructuur. De tweede hel is niet voor ons bestemd, maar voor de KVP. Die opent zich op 1 december, als in Helmond en Mierlo (what is in a name?) gemeenteraadsverkiezingen worden gehouden. Lees elders in dit blad over de D'66-actie. Geen steen blijft op de andere.

De komende en gaande voorzitter

Nu we het toch over de hel hebben: Zoals bekend treedt onze partijvoorzitter Ringnalda op het aanstaande congres af. Wat hij in dit jaar allemaal verzet heeft, vertelt vice-voorzitter Tetter in dit nummer. Zijn bijdrage moet streng geheim gehouden worden voor alle potentiële voorzitters. Het zou ze de stuipen op het lijf jagen. Een definitieve voorzitter kan pas in het voorjaar worden gekozen, als de statuten hun beslag hebben gekregen. Het novembercongres zal een voorlopige voorzitter moeten aanwijzen.

In bestuurskringen ziet men mr.H.J. van Lookeren Campagne uit Zaltbommel (of all places) als de meest aangewezen kandidaat. Hij maakt reeds als penningmeester deel uit van het dagelijks bestuur.

Steeds beter gebekt.....

Wie aandachtig de eerste pagina van dit nummer heeft gelezen, zal een uitbreiding van de redactie van Peperbek hebben geconstateerd en wel met de heren R.A. de Buissonjé uit Voorburg, A.C. de Goederen uit Rijswijk en J.H. van Kesteren uit Wassenaar. Het is de zittende redactieleden reeds gebleken dat zij een grote kwalitatieve versterking betekenen.

Met het doel door samenwerking tot zo goed mogelijke plaatselijke en streekbladen te komen, zijn besprekingen met Rotterdam en Gouda gaande, terwijl met Delfts Nieuws reeds een uitwisseling is tot stand gekomen. Een blad maken vergt niet alleen redactionele activiteiten, maar ook technische, administratieve en commerciële. De heer P.W. van Baarsel uit Den Haag is bezig een team te vormen om dit minstens even belangrijke werk te verzetten. Ons motto blijft: Ieder nummer beter dan het vorige.

.....maar let op

Dit is het laatste nummer dat de leden gratis ontvangen. Wie vóór het einde van deze maand niet heeft gegireerd of op andere wijze een abonnement heeft gesloten, blijft verstoken van alle volgende nummers. En dan te bedenken dat die juist zoveel beter gaan worden.

- 0 -

PER BUS NAAR HELMOND

De Helmondgangers op 18 november kunnen gebruik maken van een speciale bus. De kosten bedragen f 10,-- à f 8,--, afhankelijk van de deelname. Ter vergelijking: de trein kost retour 2e klas f 13,50 vanaf Den Haag. Zij die mee willen gaan moeten daartoe onmiddellijk f 10,-- overmaken op postrekening 441093 ten name van C.Th. van Mastrigt, Den Haag, onder vermelding "Helmond". Tijdens de reis wordt definitief afgerekend (dus waarschijnlijk het te veel betaalde gerestitueerd). Wie zich op deze wijze heeft opgegeven ontvangt bericht over de tijden en de plaatsen waar men kan instappen.

Nadere inlichtingen bij de heer Van Mastrigt, Veenendaalkade 362, tel: 361301.

- 0 -

STIJGEND SUCCES VOOR D'66

D'66 zet zijn zegetocht voort. Na de Kamerverkiezingen in Zwolle, nu Oostelijk Flevoland en straks ongetwijfeld Helmond. Hieronder nog even de uitslag.

Vergelijken met de Kamerverkiezingen verloor de CHU/ARP 1% van de stemmen, de PVDA 3%, de KVP 0,7%. De VVD won 0,5% maar verloor toch 1 zetel. D'66 won 10,3% en kreeg 2 zetels in de Adviesraad.

AGENDA

november

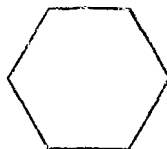
- 7: Vergadering werkgroep Prod. Bedr. Diensten en Bedr., Openbare Werken, van Oostvoornelaan 21, Loosduinen, 20.00 uur.
- 7: Verg. werkgroep Sociale Zaken. Inl. tel: 392456.
- 8: Politiek café. Corner House (zijzaal), Laan van Heerdervoort 209.
- 8: D'66 op televisie. Ned. I, 20.20 uur.
- 9: Verg. werkgroep Onderwijs. Stokroosstraat 271. 20.00 uur.
- 13: Teach-in over de gemeentebegroting.
- 13: Verg. werkgroep Verkeer. Restauratie station Staatsspoor. 20.00 uur.
- 15: Verg. gemeenteraad Voorburg.
- 15: Politiek café. Corner House.
- 16: Oriënteringscursus. Café Boschlust, Bezuidenhoutseweg 2.
Drs. H. Jongedijk over het financieel-economisch beleid. 20.15 uur.
- 17: Sluitingsdatum copy PEPERBEK.
- 18: Landelijk organisatorisch congres D'66 te Helmond. "De Traverse", Steenweg 19.
- 20: D'66 op radio. Hilv. II, 18.20 uur.
- 21: Verg. werkgroep Ontspann. en Sport. Inl. tel: 639047.
- 22: Politiek café. Corner House.
- 24: Verg. gemeenteraad Rijswijk.
- 28: Verg. werkgroep Buitenl. Pol. en Ontwikk. Hulp. Inl. tel: 542185.
- 29: Politiek café. Corner House.
- 30: Oriënteringscursus, Café Boschlust. 20.15 uur. Drs. J. Gruyters, over staatkundige hervormingen.

december

- 1: Gemeenteraadsverkiezingen in Helmond.
- 4: D'66 op radio. Hilv. II. 18.20 uur.
- 6: Politiek café. Corner House.

ADRESSEN SECRETARIATEN D'66.

afd. Rijswijk: Dr. P. Hazebroek, Dr. v.d. Knaaplaan 12, Rijswijk.
tel: 982415.
afd. Voorburg: Mevr. A. Jager, Schellinglaan 17, Voorburg. Tel: 868798.
afd. Den Haag: Dr. Ir. H. Geelen, Sportlaan 299, Den Haag. tel: 680174.

De algemene beschouwingen in de Tweede Kamer

W A T N I E T I N D E K R A N T S T O N D

(Van onze parlementaire redactie)

De heren Van Mierlo en de Goede hebben bij de algemene beschouwingen een aantal belangrijke punten aangeroerd, die in de kranten of slechts zeer summier werden aangeduid, of in het geheel niet werden vermeld. Wij noemen er hier enkele van.

De mentaliteit van het gezagsapparaat

De regering heeft nu een staatscommissie voor grondwetswijziging ingesteld, aldus de heer Van Mierlo. Dat is de formele kant van de zaak, maar welke stappen neemt de regering nu om de m e n t a l i t e i t van het gezagsapparaat om te buigen? De knelpunten zijn op twee plaatsen te vinden: op straat en in de rechtszaal. Politie en justitie hebben in de eerste plaats een dienstverlenende taak. De rechterlijke macht behoort een beroepsinstantie te zijn waar het individu zijn onvervreembare rechten gewaarborgd weet. Een leefbaar klimaat hangt af van het welslagen van een dergelijke ombuiging.

Ook de Kamer zou er iets aan moeten doen. Waarom niet eens een complete doorlichting van de politie, te beginnen bij de opleiding? De aspirant-inspecteurs gaan drie jaar naar een internaat, waar ze - min of meer geïsoleerd van de samenleving - leren denken vanuit het begrip autoriteit.

Bij de rechterlijke macht is door opleiding en benoemingswijze eveneens sprake van een gesloten gemeenschap, zij het niet in die mate. Naar vorm en aard is de rechtspraak een zaak van juristen, maar naar werkterrein een zaak van sociologen en eigenlijk van de gehele samenleving. Er moet een structuur komen, waarbij de samenleving kan inwerken op de rechters, in die zin dat de geestesgesteldheid van de rechterlijke macht meegroeit met de ontwikkeling van de samenleving. In Frankrijk bestaat een Conseil de Magistratuur, een college dat de regering adviseert in rechterlijke en juridische zaken. Deze raad bestaat niet uitsluitend uit juristen. Door wijlen minister Donker is destijds al de invoering van een dergelijke raad in Nederland bepleit, maar de Kamer wilde er niet aan. Nu is er in Nederland een commissie om de procedure bij de rechtspraak te onderzoeken, maar ook die bestaat weer uit uitsluitend juristen. Door de keuze van de leden is hier niet veel heil van te verwachten. Ook de opleiding van de rechters zou nader moeten worden gezien.

Minister De Jong is in zijn antwoord niet op deze punten ingegaan. Minister Polak liet echter officieus blijken dat hij de door mr. van Mierlo ontwikkelde gedachten wel kon waarderen.

Falen democratisch instinct leidt tot aantasting welvaart

Het geval van de geluidshinder bij Schiphol is daar een typisch voorbeeld van. Door de mentaliteit van gezagsdragers die niet kunnen communiceren is een krankzinnige situatie ontstaan. Er wordt een plan-Schiphol gemaakt waarbij in een vergaand stadium van uitvoering blijkt dat door dit plan een dichtbevolkt gebied van Nederland met één klap onbewoonbaar wordt gemaakt. De situatie blijkt niet meer terug te draaien te zijn. Er zou een parlementaire enquêtecommissie voor dit geval moeten komen, die de hier gemaakte bestuurlijke fouten tot de grond zouden moeten uitzoeken. De uitkomsten zouden de regenten dwingen orde op zaken te stellen.

Door de andere fracties werd op dit voorstel niet gereageerd. Ter wille van de kiezers hebben ze de mond vol over de geluidshinder, maar als er een voorstel komt om de zaak bij de wortel aan te pakken laten ze verstek gaan. Ze hebben daarvoor waarschijnlijk te veel boter op het hoofd.

De NAVO na 1969

De regering heeft in de troonrede gezegd dat Nederland bij de afloop van het huidige verdrag vanzelfsprekend zal deelnemen aan een aangepaste NAVO. Betekent dit, zo vroeg de heer Van Hierlo, dat Nederland niet meedoet als de NAVO niet wordt aangepast? Het doel van NAVO en Warschaupact behoort te zijn: streven naar eigen overbodigheid. In de huidige vorm werken ze alleen maar provocerend.

Van oudsher is het aan het parlement voorbehouden te beslissen over oorlog en vrede. Dit principe behoort doorgetrokken te worden tot alle maatregelen die rechtstreeks invloed uitoefenen op oorlog en vrede, zoals de afsluiting van een nieuw NAVO-verdrag. Het is niet voldoende dat het parlement zo'n verdrag ratificeert, er moet een dialoog in het parlement aan voorafgaan. De onderhandelingsdelegatie moet stoelen in het parlement. Er moet nog meer geschieden. Het hele volk moet aan de discussie deelnemen. Er zouden rapporten moeten komen van een vijftal instituten die zich in Nederland met vragen van oorlog en Oost-West-verhouding bezighouden.

Minister De Jong zegde toe bij de discussie ook het parlement te betrekken. Over het laten uitbrengen van rapporten kon hij nog niets zeggen. De heer Van Hierlo interrumpeert: "Kunt u het zeggen bij de behandeling van de begroting van Buitenlandse Zaken?"

Minister De Jong: "Ja".

PvdA wil huidige regering handhaven

Voor velen verrassend was de uitspraak van de heer Den Uyl dat hij dit kabinet met rust wilde laten, omdat dit een garantie bood dat de aan de gang zijnde gisting in de partijen zich in alle rust kan voltrekken.

De fractie van D'66 vindt deze opvatting volstrekt verwerpelijk. Al is het dan wel begrijpelijk vanuit het standpunt van de heer Den Uyl. Hij weet n.l. heel goed dat bij een eventuele val van het kabinet - De-Jong een parlamentsontbinding onvermijdelijk wordt. De grote partijen zouden uit nieuwe verkiezingen op dit moment volkomen gehavend te voorschijn komen. Blijft het kabinet daarentegen rustig zitten, dan kunnen de partijen zichzelf gaan restaureren, zonder dat de kiezers naar hun oordeel behoeft te worden gevraagd.

het is een gevaarlijke situatie als de grootste oppositiepartij een dergelijk standpunt huldigt. Het betekent ook de genadeslag voor de monistische conceptie die in het rapport-Den-Uyl wordt verdedigd. Hierbij wordt immers aan de oppositie de taak van bewaker van de democratie toebedeeld.

In tweede instantie zwakte de heer Den Uyl zijn woorden wat af. De heer Van Mierlo merkte toen sarcastisch op dat hij het blijkbaar verkeerd had begrepen dat de oppositie monddood was gemaakt. D'66 zou deze regering behandelen als iedere andere regering. Ieder punt zou op zijn zakelijke merites worden beoordeeld. Als de regering de portefeuillekwestie zou stellen, dan moest de regering dit weten. Wellicht zullen dan verkiezingen moeten volgen. Is er geen parlementair kabinet mogelijk, dan moet er een zakenkabinet komen.

Een andere onfrisse situatie wordt geschapen door de christen-radicalen, die een Janusrol vervullen: binnen het parlement steunen ze loyaal de regering, maar buiten het parlement doen ze radicaal. Dit zal het parlement ongetwijfeld nog verder in discrediet brengen.

De brief aan het Amerikaanse parlement

Het zal vele 'naieve' krantelezers verbaasd hebben dat het voorstel van de heer Van Mierlo om een brief aan het Amerikaanse parlement te zenden met betrekking tot de Vietnam-motie geen enkele steun kreeg. Het lag toch eigenlijk zo voor de hand. Het parlement nam een motie aan die niet de instemming van de regering had. Minister Luns maakte voor de V.N. een duidelijke scheiding tussen parlement en regering. Het ligt dan voor de hand dat het parlement zijn eigen communicatiekanalen zoekt, i.c. het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden, zoals trouwens ook bij vroegere gelegenheden is gebeurd. De kritiek dat het hier om een staaltje onervarenheid van D'66 ging, getuigde van grote onervarenheid aan de kant van de critici. Het plan was aan alle kanten bekeken door staatsrechtsschouders, waaronder oude rotten in het vak. Daarom is het voorstel dan toch verworpen?

De meningen onder de regeringspartijen waren verdeeld. Terwille van de (schijn)eenheid prefereerde men een uniform standpunt, dat de regering niet in gevaar bracht. Dat deed de brief wel niet, omdat het uitsluitend om een daad van het parlement ging, buiten de regering om, maar men zag er toch een afkeuring van het regeringsbeleid in. De PvdA werd door andere overwegingen gedreven. Aanvankelijk voelde men daar wel iets voor steun aan het voorstel, maar men wilde zelf met een motie komen. De brief zou eventueel de motie in gevaar brengen. Daarom ging men over tot het attaqueren van de brief. Intussen had men het plan van de motie al laten varen, maar toen kon de PvdA niet meer terug, want in eigen gelederen had men juist de briefsteuners met alle mogelijke argumenten moeten bewerken om hun standpunt te verlaten. De brief was een beroep op het geweten van de parlementariër. Partijpolitieke overwegingen wogen echter zwaarder dan het geweten. Voor de zoveelste maal heeft het parlement zichzelf te schande gezet.

VERHAAL: DEEL ACHT VERNIEUWENDE EN UITBREIDENDE KLASSE VAN POLITIEK- MAKERS

Aan de politieke en maatschappelijke vernieuwingen die D'66 vertegenwoordigt, kan men o.m. twee vrij duidelijk gescheiden aspecten waarnemen: het ontstaan van een beperkte groep nieuwe leiders en de nieuwe mogelijkheden die zij aan de "massa" in uitzicht stellen. Enerzijds is er n.l. een bevolkingsgroep opgekomen die actief aan politiek wil doen, dus deel wil hebben aan de leiding van het openbare leven. Hetzelfde wenst deze groep in de maatschappij. Daarmede wil zij het aantal personen dat tot nu toe deze leiding uitoefende, aanzienlijk uitbreiden. Gesteld dat er b.v. in Nederland tienduizend personen zijn die de politieke en maatschappelijke leiding in het land voeren, dan wil deze groep daaraan zichzelf b.v. ten getale van veertigduizend toevoegen. Maar vijftigduizend tezamen is nog altijd geen, laten wij zeggen, zes miljoen als het aantal mensen dat, gezien de leeftijd en enige factoren van minder belang, in aanmerking zou kunnen komen zichzelf mede te regeren.

Dit is begrijpelijk: politiek en maatschappij zijn nu eenmaal hiërarchisch opgebouwd; er zijn altijd aan de ene kant de energieken, de ambitieuzen, de begaafden en de in leiderstraditie opgegroeiden, kortom de leidersfiguren en anderzijds zij die hun vrijheid slechts kunnen beleven binnen de grenzen door de, al dan niet door hen gekozen, leiders getrokken.

Uit welk soort personen is deze bevolkingsgroep die thans aan de leiding wil deelnemen, voortgekomen? Ook hier moet men een scheiding maken. Reeds lang bestond in de laag van de "subalterne officieren" in politiek en maatschappij een verlangen naar "groter erkenning". Met opzet wordt hier niet de term "medezeggenschap" gebruikt, omdat wij in onze beschouwingen, in onze analyse van de toestand, niet gebruik willen maken van begrippen waardoor men zichzelf op slag indeelt in de traditionele groeperingen en sympathieën die D'66 nu juist te boven wil komen. Die grotere erkenning in de zin van grotere ontplooiingsmogelijkheden met bijbehorende grotere verantwoordelijkheid, werd niet verkregen. Hierdoor ontstond in deze kring reeds voor de oorlog een gedeeltelijk latent maar zeker permanent onbehagen. Dit gebrek aan zelfontplooiing in de ingewikkelder wordende wereld na de oorlog betekende aan de andere kant dat de hoge leiders zich in versterkte mate met werkzaamheden gingen overbelasten, ook omdat de openbare mening en "het systeem" hen overbelaste met ..... verantwoordelijkheid. Een staats-secretaris van Defensie "viel" wegens technische tekortkomingen aan militaire helmen; een minister en een staats-secretaris bezweken te jong aan hartaanvallen: zij werden om hun overmatige arbeidsprestaties geroemd.....

Deze vicieuze cirkel kon niet door de oudere "subalternen" worden doorbroken. De doorbraak vond plaats ten gevolge van een actie van jongeren, in de eerste plaats van studenten en nog niet lang afgestudeerden, jongeren in de politieke partijen, alsmede in de kaders van de jeugdorganisaties dier partijen. Zij vonden steun bij een aantal van bovenbedoelde gefrusteerde ouderen, die dikwijls een langdurige en veelzijdige ervaring konden inbrengen.

Maar het politieke succes kon slechts komen door de oprichting van de politieke partij D'66 en van een geslaagd beroep op de massa der kiezers. Wat kon aan deze kiezers als noviteit in uitzicht worden gesteld? Hóger salaris, méér sociale voorzieningen, méér overheidsvoorzieningen? Nauwelijks: in dit opzicht kon de nieuwe partij geen concurrentie met de bestaande z.g. progressieven aangaan. Bovendien wist zij vanwege haar gedeeltelijk liberale inbreng dat "de wal het schip keert" en dat "waar niet is zelfs de kiezer zijn recht verliest". Het succes kwam van aan de kiezers beloofde grotere invloed (rechtstreekse verkiezing van de minister-president en grotere greep op de in het districtensysteem gekozen volksvertegenwoordigers) en beloofde grotere vrijheid (o.m. demonstratie-vrijheid), een en ander in het verband van een voorgenomen doelmatiger overheidsoptreden, zonder de mogelijkheid van al te veel partij-manoeuvres, dus met minder politieke partijen.

Op twee punten dient in dit overzicht nog met een zekere nadruk te worden gewezen. Ook in de nieuwe constellatie zal de politieke macht van de kiezer, juist als kiezer, geen andere kunnen zijn dan het aanwijzen van zijn regeerders uit door de leiders aangeboden mogelijkheden, waarbij die leiders, zij het de ene groep, zij het de andere, het laatste woord hebben, hoezeer zij inspraak mogen toelaten en zelfs aanwakkeren en hoezeer zij de grenzen van de vrijheid zullen trachten te verwijderen. De kiezer make zich dus geen illusies over de omvang van zijn mogelijke invloed en vrijheid. En men trachtte hem die illusies ook niet aan te praten.

Uiteindelijk is het de gemiddelde kiezer er bovendien helemaal niet zo zeer om te doen om veel invloed te hebben: hij wil voornamelijk "goed geregeerd" worden en nauwelijks vrijheid hebben zich buiten de grenzen van zijn innerlijke opbouwende mogelijkheden in vak en vrijetijdsbesteding te bewegen. De vraag "vrijheid waartoe?" blijft zinvol voor de kiezer. Nu gaat het er verder in onze beschouwingen om nader te onderzoeken wat dit "goed geregeerd" zou kunnen inhouden. In ieder geval heeft de kiezer, ook al wil hij bepaald zijn kiesrecht (keuzerecht) niet prijsgeven, niet zo heel veel bewondering voor het optreden van de verschillende politieke partijen als zodanig: noch om de manier waarop ze om zijn stem werven, noch om de manier waarop de partijen verder met elkaar omgaan. Wel zal de reëel ingestelde kiezer bewondering hebben voor het vele deskundige werk dat door parlement en regering wordt gedaan om het Schip van Staat (en van Gemeente en Provincie) behoorlijk varende te houden. Daarbij zal bovenbedoelde door D'66 beloofde grotere deskundigheid, medebrengende vermindering van het partijen-spel, ongetwijfeld juist op den duur vele kiezers lokken die in vermeerdering van hun eigen invloed niet eens zoveel belang stelden. En nu het tweede punt, dat een vervolg is van het eerste.

In ons vorige artikel, getiteld "Waarom geen eenpartijstelsel?", kwamen wij tot de gevolgtrekking dat de in die titel gelegen vraag misschien toch nog niet zo vreemd was. Men moet zich nader voorstellen wat een zodanig stelsel zou betekenen. Een verlegging van de existentiële strijd tussen de bevolkingsgroepen, vertegenwoordigd door de socialistische ideologie enerzijds en de liberalistische anderzijds, van het parlement naar de boezem van onze eenheidspartij, waarbij die strijd zou komen te verkeren onder de werking van het synthetisch beginsel, d.w.z. van de "samenwerking der belangen" van beide groepen in iets dat veel meer is dan een compromis.

Verder een volkomen opengestelde deelneming in alle organen van die eenheidspartij voor alle burgers om aan die synthetische werkzaamheid voortdurend praktisch bij te dragen. Een werving van kiezers door die partij met als inzet deze nader uit te werken syntheses tegenover de groepsbelangen der bestaande partijen. De strijd tussen de synthetici enerzijds en de aanhangers van de overgebleven andere (rudimentaire) partijen anderzijds zou plaats vinden: in het parlement. Die andere partijen zijn immers onmisbaar als openbare kritiek op de eenheidspartij en omdat het nuttig is te beschikken over de formulering van opvattingen van extreme richtingen. Er is in dit denkbeeld dus geen sprake van enige dictatoriale ontwikkeling, integendeel van een anti-oligarchische. Het zwaartepunt van de politiek komt daarbij te liggen bij de nieuwe klasse van b.v. veertig à vijftig duizend leiders van de eenheidspartij, n.l. bij hun wetenschappelijk-politieke en altijd onderschatte organisatorische werkzaamheid (zwoegen) om de voor het stelsel onmisbare syntheses telkens opnieuw in concrete formules voor te bereiden. Dit lijkt wel het maximum aan wezenlijke volksregering te zijn dat zich laat denken. Iets overeenkomstigs kan zich voor de maatschappij ontwikkelen. Verwacht mag worden dat bij het praktisch samenwerken van beide maatschappelijke hoofdgroepen een zekere overheidsbevoogding van ieder dier groepen overbodig zal worden. Men denke b.v. aan onderlinge en wederzijdse verzekeringen ter dekking van verschillende sociale en economische risico's. Ziedaar een onverwachte vorm van vrijheid te winnen tegenover de overheid. De ontwikkeling van politiek en maatschappij schijnt in deze richting te werken: alle groepen komen in dezen steeds minder oppositioneel tegenover elkaar te staan ondanks hun verouderde ideologische tegenstellingen en ze zien hoe langer hoe meer in, dat ze elkaar nodig hebben, ook internationaal.

Moraal voor D'66: niet met andere politieke partijen over nieuwe partij-indeling praten, maar die partijen zoveel mogelijk leegzuigen. De nieuwe partij-indeling kan geen voorwerp van overleg tussen partijen of delen van partijen zijn, maar slechts van politieke strijd. En dat is goed.

W.S.A.N. Gorter.

KIJK EENS IN UW BIBLIOTHEEK.....

welke boeken of andere stukken daarin van belang zijn voor enige werkgroep en geef dan de titels door aan mej. P.M. van Vugt, Middenstede 343, Den Haag, tel. 667044. Liefst schriftelijk. De werkgroepen zullen bij voorkomende gelegenheden graag een benodigd boek lenen.

COMMISSIE JEUGDZAKEN IN OPRICHTING

Het ligt in de bedoeling een commissie jeugdzaken op te richten met een dubbele functie:

- a) het leggen van contact tussen D'66 en de jeugd,
- b) het behartigen van zaken die speciaal de jeugd raken.

Wie hieraan iets wil doen geve zich op bij mej. P.M. van Vugt, Middenstede 343, Den Haag, tel; 667044.

RINGNALDA VOORZITTER - AF

Wanneer op 18 november 1967 de Algemene ledenvergadering van D'66 voor slechts enige maanden een nieuw landelijk bestuur gaat kiezen, zal een man aftreden, die gedurende meer dan een jaar met een onvoorstelbare hoeveelheid kwaliteit, energie, blijmoedigheid en enthousiasme leiding heeft gegeven aan D'66 en die zonder veel naar voren te dringen en zonder een deel van de successen voor zich op te eisen, in feite de inspirator en de motor van heel veel in onze partij is geweest.

Gerben Ringnalda werd in 1930 op de Philippijnen geboren. Hij bracht een groot deel van de oorlog in gevangenschap door in het voormalige Nederlands Oost Indië, gescheiden van zijn ouders, die beiden in de kampen overleden. In 1945 trok hij bij een tante in Nederland in, deed HBS B eindexamen in 1951 en studeerde na 2 jaar diensttijd aan de Universiteit van Amsterdam, Politiek en Sociale Wetenschappen. Na zijn kandidaatsexamen wilde hij de maatschappij in en werkte 2 jaar op een transitio-handelskantoor. Gelukkig keerde hij terug naar de Universiteit, kreeg een assistentebaai en studeerde af in 1964. Intussen was hij in 1958 getrouwd met Jenneke Lets uit Alblasterdam, studente (nu candidate) sociale psychologie. In 1964 ging Ringnalda naar het Ministerie van Buitenlandse zaken, waar hij als referendaris deel uitmaakt van een kleine groep die de minister zonder portefeuille adviseert over het beleid inzake ontwikkelingsvraagstukken.

Hoewel Ringnalda zich zeer interesseerde voor de politiek was hij nooit aangesloten bij een partij. Zijn Amsterdamse contacten, o.a. met Biks en Visser maakten hem als vanzelfsprekend lid van de groep die rondom Gruyters, van Mierlo, Bähr, Visser en anderen in mei 1966 besloot dynamisch en actief de knuppel in het Nederlandse politieke hoenderhok te gaan gooien. De groep van 11 werd al gauw een groep van 37, het stadium van plannen maken, programma opstellen brak aan en toen na de verschijning van het Appèl D'66 een formele organisatie begon te worden, was Ringnalda automatisch in het bestuur te vinden. Vanaf dat ogenblik is hij met een toomloze energie betrokken geweest bij vrijwel alles wat in D'66 tot stand kwam. De bijna waanzinnige periode van voorbereiding van het congres in december, de haast nog **drukkere** maanden tot aan de verkiezingen en tenslotte bij het verkozen zijn van Van Mierlo tot lid van de Tweede Kamer, het waarnemend, zoals hij dat lang bleef noemen, voorzitterschap van D'66. Zonder talloze anderen in onze partij te kort te doen, kan toch zonder overdrijving gezegd worden dat Ringnalda iets heeft gepresteerd, wat weinigen hem zullen nadoen. Wanneer we bedenken dat zijn functie bij Buitenlandse Zaken hem sterk in beslag bleef nemen, moest hij zijn D'66-zaken, tenslotte toch een "hobby", 's avonds en in de week-ends afdoen. Vanaf oktober 1966 heeft Ringnalda 7 avonden van de week geheel aan D'66 besteed, 3 van de 4 zaterdagen en tenminste 2 van de 4 zondagen. Zijn vrij grote gezin heeft 1 jaar lang volledig geleefd van D'66, zijn vrouw, ook heel actief o.a. in de afdeling Den Haag en hun kinderen aten, dronken en sliepen D'66, wonderlijk genoeg zonder bijzondere moeilijkheden.

Wat doet nu zo'n voorzitter?

1 x per week naar het secretariaat in Amsterdam om allerlei lopende zaken te bespreken, betreffende de organisatie, ledenbestand, brieven, speciale wensen van velen, voorbereiding van vergaderingen etc.

2 x per 3 weken bestuursvergadering, 1 x per 6 à 7 weken vergaderingen met de voorzitters van de afdelingen, 1 x per 8 weken vergaderingen met de voorzitters van de politieke werkgroepen. Verder sterk betrokken bij de gemeenteraadsverkiezing in Zwolle (vele zaterdagen), bij de a.s. verkiezingen in Oost-Flevoland en bij de voorbereidingen van de gemeenteraadsverkiezingen in Helmond. Talloze besprekingen over D'emocraat, voordat dit blad werkelijk kon verschijnen. Nu regelmatige besprekingen met de Tweede Kamer fractie en nog meer onregelmatige, b.v. naar aanleiding van de algemene beschouwingen en incidentele kwesties. Heel veel gesprekken en week-ends rondom de structuur van de partij en de reglementen.

Enkele gesprekken over de partij-hervorming. Misschien zijn de meest tijdrovende uren besteed aan gesprekken met leden en niet-leden van D'66, mensen die hem om de een of andere reden wilden spreken, hetgeen dan meestal aan de lunch gebeurde of op zondagmorgen en zondagavond. Hoe is het in vredesnaam mogelijk geweest dat een man dit kon volhouden? Ringnalda is jong, hij is lachamelijk en geestelijk heel sterk, hij heeft, zoals eerder gezegd een grote blijmoedigheid en zijn optimisme is onverslaanbaar. Maar anderen in de put raken, moedeloos dreigen te worden, waar kritiek en afgunst andere somber kunnen stemmen, bleef Ringnalda met humor en geduld verder gaan. Hij voelt zich nooit op zijn tenen getrapt en is direct bereid klachten en kritiek te onderzoeken. Hij staat werkelijk open voor ideeën (en dat zijn er vele) van iedereen en sluit zich nooit op voor anderen. En heel belangrijk daarbij: Ringnalda durft risico's te lopen en hij wordt zelden of nooit boos. Ziedaar in een notedop een ideaal-model van een voorzitter van een jonge opkomende partij, waarin honderden leden van alles willen (gelukkig) en waarin iedereen verwacht dat ook al is er geen geld en al heeft een week maar 7 dagen, toch binnen 1 jaar alles perfect in elkaar zit, zo perfect wellicht, dat de dynamiek en de beweeglijkheid verstikt dreigt te worden.

Je kunt je afvragen; moet zo'n voorzitter niet meer delegeren en blijft die baan zo druk? Dat zal geheel afhangen van de structuur die we op 18 november in beginsel gaan opzetten. Wanneer D'66 het aandurft voorlopig een partij te zijn waarbij mentaliteit, karakter, openheid en geen lange tenen belangrijk blijven, zal de rol van de nieuwe voorzitter(s) inderdaad iets eenvoudiger zijn. Het een groter bestuur zijn taakverdelingen gemakkelijker te maken en tenslotte lopen een aantal zaken langzamerhand redelijk goed tot heel goed. De functie van coördinator op verschillende terreinen blijft natuurlijk bestaan. Het is een fictie te veronderstellen dat de dingen vanzelf gaan. Ook al zou alles "van onderop" komen, dan nog is een grote hoeveelheid stimulering, coördinatie, leiding en controle nodig om de dingen te laten gebeuren. Leiderloze organisaties (wetenschappelijk zeer dikwijls onderzocht en geanalyseerd) zijn onmogelijk. Zelfs met een meerhoofdige en gedeelde leiderschap, iets wat voor D'66 aangewezen lijkt, blijft het leiderschap veeleisend en zwaar. Wanneer daarbij te veel tijd zou gaan zitten in het gecontroleerd worden van alle leidinggevende functionarissen, dan wordt het een onmogelijkheid een bestuur te laten functioneren. Mogen we verlangen dat een voorzitter meer dan 4 avonden per week aan zijn politieke "hobby" besteedt? Willen we straks bestuursleden die maatschappelijk bewezen hebben problemen aan te kunnen of willen we bestuursleden die in hun dagelijkse leven niets betekenen, of bestuursleden die zonder enigerlei creativiteit en beleidsdrang werken als niet-betaalde lagere ambtelijke figuren?

V A N H E I J S T

E N H E T P R O G R A M V A N D ' 6 6 .

Om ieder misverstand te voorkomen: Van Heijst is bij mijn weten nooit lid van D'66 geweest en heeft ook niet zijn stempel op het programma van onze partij gedrukt. Het verband is veel indirecter. Van Heijst was een schoolvoorbeeld van een bedrijf dat door wanbeheer, door potverteren of door wat dan ook een enorme schade heeft aangericht. Voor zover het schade aan aandeelhouders betreft ligt de zaak betrekkelijk eenvoudig. Het was een familiebedrijf en de directeur was - voor zover bekend - de grootste aandeelhouder. Wat dat betreft kan men zich dus rustig op het standpunt stellen: dan moet hij het ook zelf maar weten. Het had echter ook een bedrijf kunnen treffen waar de aandelen in andere handen lagen.

Veel groter en niet in geld uitdrukbaar is de schade die door dit faillissement aan het personeel is toegebracht. Hierover is reeds zoveel geschreven en gesproken, dat ik slechts in herhalingen zou vallen door er nog eens op in te gaan.

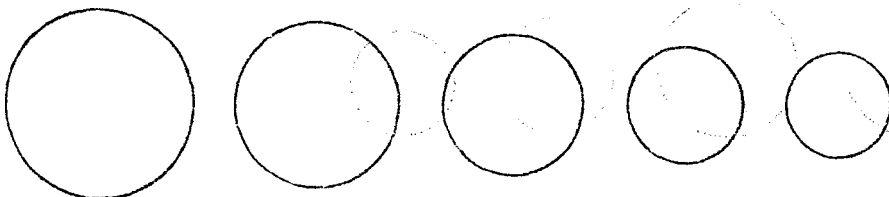
Maar de schade grijpt nog verder om zich heen. Leveranciers zien hun rekeningen niet betaald. De afnemers en dus uiteindelijk de consumenten komen zonder stalen ramen en radiatoren te zitten. Het is in het geheel niet zeker dat hierin onmiddellijk door anderen kan worden voorzien, de grote orderportefeuille in aanmerking genomen.

Tenslotte is er de schade die de gemeenschap als geheel lijdt. Als een bedrijf van enige omvang zijn poorten sluit, dan betekent dit in de omgeving een verstoring van het economisch evenwicht. De beschikbare productiecapaciteit (waaronder de ruimte) blijft onbenut. Dit is zonder meer een maatschappelijk verlies, ook al zou het gehele personeel onmiddellijk elders werk vinden.

In dit licht bezien blijkt er een duidelijke leemte te bestaan in het sociaal-economische programma van D'66. In de paragraaf over democratisering van het bedrijfsleven staat het volgende te lezen:

"Ook in het bedrijfsleven wordt een democratisering - inhoudende een verantwoordingsplicht van degenen bij wie de macht of het gezag berust tegenover degenen die aan deze macht of dit gezag zijn onderworpen - noodzakelijk geacht. In het stelsel van private ondernemingswijze produktie betekent dit een verantwoordingsplicht van de ondernemingsleiding jegens de werknemers enerzijds, de aandeelhouders anderzijds".

Uit het voorbeeld van Van Heijst blijkt de te grote beperktheid van de laatste formulering. Men is niet klaar met een verantwoordingsplicht jegens de werknemers en de aandeelhouders. Diezelfde verantwoordingsplicht geldt ook t.a.v. leveranciers en consumenten.

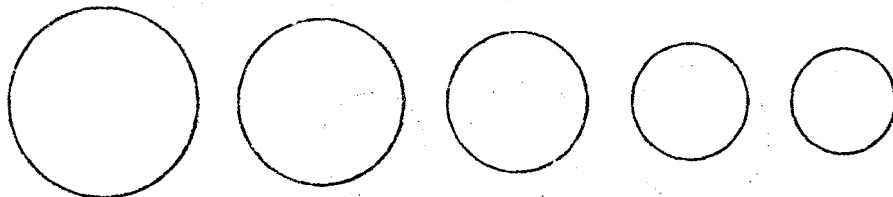
Die tegenover de leverancier is grotendeels van zuiver financiële aard, maar de verantwoordelijkheid jegens de consument raakt het meest essentiële van de gehele onderneming, het voortgebrachte produkt. Vele bedrijven zijn zich terdege bewust van deze verantwoordelijkheid, maar andere in het geheel niet. Zij berokkenen daardoor grote schade, zonder dat hier een duidelijk verhaal tegenover staat, vooral als het om monopolistische of monopolioide bedrijven gaat.

Deze gedachte is zeker niet nieuw. Ze is vele jaren geleden reeds geformuleerd door de toenmalige president van Unilever, Paul Rijkens. Noch de ondernemingsraad, noch de vergadering van aandeelhouders voorziet in deze verantwoordelijkheid. Generaliserend zou men kunnen zeggen dat de verantwoordelijkheid van een bedrijf zich uitstrekt tot de gemeenschap als geheel, terwijl er daarnaast nog enige speciale verantwoordelijkheden zijn. De sociaal-economische commissie zou zich opnieuw dienen te bezinnen op dit onderdeel van het partijprogramma en met een meer doordachte formulering van de programmatekst moeten komen.

Het is verleidelijk een vergelijking met andere politieke stelsels te maken. In het communistische systeem heeft men de zaak te ver naar de andere kant doorgetrokken: men kent daar wel de algemene verantwoordelijkheid tegenover de gemeenschap, maar niet die tegenover b.v. de consument en in geringere mate dan hier de verantwoordelijkheid tegenover de werknemer als lid van de eigen werkgemeenschap. In - overigens nooit gerealiseerde - syndicalistische systemen wordt de verantwoordelijkheid aan de gemeenschap ondergeschikt gemaakt aan die tegenover de werknemer (bezitter). In het Joegoslavische systeem heeft men een soort compromis aangegaan met een beperkte concurrentie, waardoor de consument ook enigszins aan zijn trekken komt. Het Russische systeem dreigt geheel vast te lopen op het verwaarlozen van de verantwoordelijkheid jegens de consument. Men is druk doende hierin door lapmiddelen te voorzien.

Nog even op Van Heijst terugkomend: Er zouden natuurlijk voorzieningen moeten bestaan dat dergelijke gebeurtenissen tijdiger kunnen worden voorzien, opdat rampen kunnen worden voorkomen, zoals verplichte openbare verslaggeving. Nog veel zonderlinger is echter dat er zelfs geen enkele voorziening mogelijk is als de ramp eenmaal heeft plaatsgevonden. Met één klap wordt alles van de kaart geveegd: de aanwezige vak-kundigheid, het samenspel, de produktiemiddelen, de orderportefeuille. En dit alles omdat één meneer te veel geld aan het bedrijf onttrok (dat ook niet teruggevorderd kan worden). Zou het in zulk een geval niet een pragmatische benadering zijn om als staat te zeggen: Ik neem zo'n bedrijf tijdelijk over en laat het saneren of geleidelijk liquideren? Dat zou altijd goedkoper geweest zijn dan wat er nu gebeurd is. Het particuliere initiatief maakte hier geen beste beurt, maar het openbare initiatief ook niet.

A.R. VAN DER BURG.

N O G M A A L S

H E T E E N P A R T I J S T E L S E L.

Wanneer de heer Gorter in zijn in het vorige nummer gepubliceerde artikel over partijvernieuwing de verwachting uitspreekt dat bij een deconfessionalisering gepaard gaande met een politieke polarisering (in zijn gedachtegang liberaal-socialistisch) geen plaats zal zijn voor een - niet in een in strakke dogma's "vertaalbare" maatschappelijke ordening gelovend - D'66, is dat een uitspraak die om reacties vraagt. Omdat deze uitspraak, hoe stellig ook, nogal cryptisch aandoet. Die indruk wekte hij bij mij tenminste wel. Het klinkt allemaal heel logisch, maar heeft deze stelling ook werkelijkheidswaarde. Is het meer dan een aardig theoretisch grapje?

Ik zou mij, even theoretisch, een ontwikkeling kunnen voorstellen waarbij de tegenstelling dogmatisch - pragmatisch overheersend wordt zonder zich op te lossen in één-partij-met-vleugels (of dat de duidelijkheid zou bevorderen is een ander chapter).

Ik zou mij voorts, iets minder theoretisch, kunnen voorstellen een polarisatie met als respectievelijk kernen van partijvorming de individuele vrijheid (mits op "moderne", sociale wijze geïnterpreteerd) en de sociale rechtvaardigheid (eveneens op "moderne", niet marxistische wijze uitgewerkt) Alweer: zonder dat zich uiteindelijk "één-partij-met-vleugels" ontwikkelt.

Voorals deze laatste mogelijkheid, waarbij D'66 een leidende rol zou kunnen spelen in plaats van een lijdende, leek mij aanzienlijk reëler dan de door de heer Gorter geschetste. Ik schrijf "leek" omdat de confrontatie met de uitslag van de Franse kantonale verkiezingen de heer Gorter in mijn ogen van orakel tot ziener promoveerde.

Zonder aan het eigen-aard-ige van de politieke situatie in Frankrijk voorbij te gaan kan men immers toch wel enige algemene waarde toekennen aan de, vooral bij deze laatste verkiezingen gebleken, duidelijke mislukking van de pogingen van Lecanuet c.s. om in het Democratisch Centrum alle niet-gaullistische en niet-socialistische of-communistische partijen en kiezers te verenigen tot een sterk anti-gaullistisch, niet dogmatisch, progressief front. (Deze mislukking is in feite door de "Centrum-afgevaardigden" toegegeven toen zij half oktober stemden tegen een motie van wantrouwen van de linkse concentratie over de Sociaal-economische politiek van de Regering Pompidou).

Een belangrijke factor in deze mislukking is de, door vele niet verwachte, goede werking van het akkoord dat de Federatie van links met de Communisten heeft gesloten ter gelegenheid van de verkiezingen van vorig jaar, een akkoord dat ook bij de jongste verkiezingen van kracht was.

De conclusie uit een en ander moet m.i. luiden: Als de gevestigde politieke groeperingen zich als twee blokken tegenover elkaar stellen komt een "nieuwe richting" (zo men wil "een nieuwe denkwijze") er niet, of slechts heel moeilijk aan te pas.

Dat deze conclusie ons nu moet leiden tot het opteren voor een één-partij-stelsel waag ik te betwijfelen. Allereerst vanwege de enorme (vnl. in het psychologische vlak liggende) antipathie die tegen een dergelijk stelsel bestaat en vervolgens omdat (even aannemende dat zich één-partij-met-vleugels zou vormen) volgens goed Nederlands gebruik, "de vleugels", zo zij zich al niet vrij snel weer afscheiden, in feite als zelfstandige partijen zullen gaan of blijven opereren. Wij moeten in onze vernieuwingsdrang vooral de realiteit niet uit het oog verliezen. In dat verband is de uitspraak dat D'66 principieel bereid moet zijn ev. op te gaan in een groter verband naar mijn mening dan ook juist. Veeleer dan ons te verliezen in het ontwerpen van futuristische politieke bouwsels die niet te realiseren zijn zullen wij ons dan ook moeten wijden aan het zoeken van een reële oplossing van het vraagstuk: Hoe kunnen wij voorkomen dat het proces van partijvernieuwing zich ontwikkelt in de richting van een polarisatie rond twee politieke blokken die beide voor D'66 te onaanvaardbaar zijn om zich bij aan te sluiten, doch waartussen D'66 geen reële bestaansmogelijkheid heeft.

D. BARK

TEACH-IN GEMEENTEBEGROTING DEN HAAG.

Wie met een opgekropt gevoel rondloopt wat betreft het financiële beleid van de gemeente, kan op 13 nov. a.s. (ineens opschrijven) deze opkroppingen kwijt. De afdeling Den Haag organiseert dan een openbare bijeenkomst, gewijd aan een vrije discussie over enkele aspecten van de gemeentebegroting, t.w.

1. Het doorstromingsbeleid met betrekking tot de woonruimte.
2. In hoeverre bestaat behoefte aan een ruimer belastinggebied van de gemeente?
3. De investeringsprioriteiten in de komende jaren, dus wat moet voorrang hebben boven wat.
4. De financiering van de HTM. Wie moet het tekort van 20 miljoen gulden betalen?

Iedere bezoeker ontvangt een document, waarin per onderwerp enige discussiepunten, stellingen en ontwerp-moties staan vermeld. De behandeling van een onderwerp begint met een korte inleiding, die het karakter van een toelichting draagt. Daarna wordt iedereen zoveel mogelijk in de gelegenheid gesteld vragen te stellen of zijn standpunt uiteen te zetten. Ook kunnen andere moties worden ingediend. Het onderwerp wordt afgesloten met een publieke stemming over de moties. Deze stemming kan op praktische gronden slechts globaal zijn. Er worden geen afzonderlijke stemmen gesteld. Een commissie schat slechts percentages voor- en tegenstemmers.

Nogmaals: iedereen heeft vrij toegang, kan meediscussieren (voor zover de tijd dat toestaat) en moestemmen.

De plaats van de bijeenkomst zal via de pers worden bekend gemaakt.

CONSEQUENT DENKEN IN DISTRICTEN.

Enkele maanden geleden werden alle D'66-leden door het hoofdbestuur verrast met een ontwerp partij-organisatie. Uit de opzet van dit manuscript is duidelijk gebleken dat alle D'66 leden wel een bijdrage kunnen leveren aan de vorming van een hoofdbestuur maar dat dit hoofdbestuur de partij centraal zal leiden. Indien uit de begroting van 1968 blijkt dat de plaatselijke afdelingen ten hoogste 1/5 deel van de contributie-gelden ter beschikking krijgen, dan is dit ook weer een duidelijke aanwijzing dat het huidige hoofdbestuur denkt aan een centrale partijleiding.

Voordat op het landelijk congres wordt gesproken over de toekomstige organisatie-structuur zal een ieder voor zich, moeten uitmaken of het idee van de centrale partijleiding aanvaardbaar is.

Persoonlijk ben ik deze mening niet toegedaan. Mijns inziens moet zeker D'66 komen tot een gedecentraliseerde bestuursvorm. De politieke meningsvorming zal moeten plaats vinden binnen de districten die weer zijn opgebouwd uit de plaatselijke afdelingen. In het plan-Schouten wordt duidelijk aangegeven hoe door het landelijk politiek college samen met de kamerfracties de landelijke politiek in alle openheid wordt bepaald. In deze conceptie is niet de minste behoefte aan inmenging vanuit een hoofdbestuur. Voor het bepalen van de gemeentelijke en provinciale politiek is evenmin behoefte aan leiding vanuit een hoofdbestuur. Wat betreft de partij-bestuurlijke kant moeten de afdelingen zeker in staat worden geacht om hun eigen financiële en technische zaken te behartigen op een manier die niet onderdoet voor die vanuit het hoofdbestuur.

Het is mijn overtuiging en ik hoop ook de uwe, dat D'66 zich moet ontwikkelen tot een federatie van plaatselijke afdelingen met een grote mate van plaatselijke autonomie. Het kan niet ons enige ideaal zijn om op democratische manier een bestuur te kiezen. Het zelf mee besturen moet de basis vormen voor onze partij-organisatie. Het is nodig dat D'66 consequent denkt in districten.

A.W. JONGERT

AFSCHEID VAN PEPERBEK.....

.....neemt u met dit nummer, tenzij u vóór eind november uw abonnementsgeld (f 7,50 voor leden) hebt voldaan op postrekening 726932 t.n.v. Penningmeester D'66, afd. Den Haag, onder vermelding "Peperbek". Dit gironummer geldt ook voor de leden in Rijswijk, Voorburg en Wassenaar.

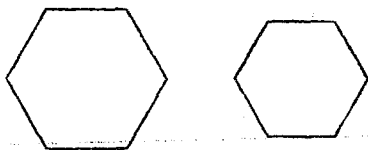
DE SEXUELE NOOT VAN RIDDER VAN RAPPARD

Mr. L.R.J. ridder van Rappard, burgemeester van Gorkum, TRES-lid en alleenheerser in de Liberale Staatspartij, kent niet de twijfels, die het gevolg van voortgezet onderwijs plegen te zijn. Geen zee gaat hem te hoog. Hij kent precies de grens tussen kunst en kitsch. Ook op alle sexuele problemen weet hij een antwoord, zoals bleek tijdens een forum in Gouda over dit onderwerp, waarin hij zitting had. Later heeft hij aan een verslaggever van het Algemeen Dagblad zijn standpunt nog eens verduidelijkt. Er blijken fatsoenlijke en onfatsoenlijke meisjes te zijn. Een fatsoenlijk meisje is een meisje dat niet te gemakkelijk is, dat door gezonde tucht aan banden wordt gelegd. Zo'n meisje is ook een gelukkig meisje.

En wie maakt nu uit of een meisje aan deze fatsoensnormen beantwoordt? U raadt het al: ridder van Rappard. Het is eigenlijk heel simpel. Je probeert het gewoon. Zegt ze nee, dan is ze fatsoenlijk, zegt ze ja, dan is ze onfatsoenlijk en dan geeft het verder ook niet. Want fatsoensnormen op dit punt gelden blijkbaar alleen voor meisjes. Het A.D. citeert: "Raakt een meisje vóór haar huwelijk gewend aan een gedifferentieerd geslachtsverkeer, dan kan zij moeilijk - zo niet: onmogelijk - in het huwelijk tevreden zijn met één man. Het gevolg is dat de hoeksteen van onze beschaving - het in wezen tegennatuurlijke monogame huwelijk - zijn steun verliest en de chaos over ons komt". Onze beschaving wordt dus geschraagd door tegennatuurlijke gebruiken. Maar dat is juist gunstig, want nu hangt er de dreiging van de chaos (blijkbaar door de vrouwen veroorzaakt). Tegenover die chaos kan dan het Gezag worden gesteld. "Ik geloof in de regering van de besten, van de hoogst-gekwalificeerden". Ditmaal is het niet Van Rappard zelf die moet uitmaken wie de besten zijn, maar de koning. "Ik geloof in het tegenwoordig zo zeer gesmade paternalisme". "Het algemeen kiesrecht heeft niet de democratie bevorderd, maar het despotisme slechts versterkt." "Gegeven haar dienaren beschouw ik de pers als een slet".

Is dit alles nu de moeite van het vermelden waard? Ik meen van wel. Het is opvallend hoe weinig mensen in de politiek van zichzelf durven bekennen dat ze conservatief zijn. Van Rappard laat openlijk blijken dat hij een reactionair is. Dit is duidelijk in de politiek. Hij huilt niet mee met de wolven in het bos. Hij stelt zich duidelijk polair tegenover D'66 op. Velen leven met hem in deze schimmenwereld uit het verleden. Maar hij zegt het ook, terwijl vele anderen zo'n beetje radicaal of vooruitstrevigerig zitten te doen in alle mogelijke partijen. Leve Van Rappard.

A.R. VAN DER BURG

HUIS AAN HUIS.

D'66 één jaar oud.

En in dat ene jaar is de politiek interessant geworden.

Dit was de inleiding van een brief, waarmee de commissie ledenwerving 222 Haagse gezinnen in twee proefacties heeft benaderd. Niet om keihard leden te werven - geen politieke zending - maar om vanuit de politieke partij de kiezer op te zoeken en hem de contactpunten en -vlakken van D'66 voor te houden en toe te lichten. Alles onder het motto "contact kiezer-partij", activering van het politieke proces, discussie op grotere schaal.

Juist nu het politieke bestel kraakt in al zijn voegen kan men de politieke krotopruijing en nieuwbouw niet overlaten aan de gevestigde politieke oplappers en gatenstoppers. Neemt men het proces van vernieuwing serieus dan is het aan te bevelen een en ander in alle openheid en onder grotere medezeggenschap te stimuleren. D'66 in Den Haag zet zich hiervoor in via haar huiskamerbijeenkomsten, werkgroepen, politiek café, de bladen Peperbek en Democraat. Dáár liggen de mogelijkheden om de afstand kiezer-partij te verkleinen.

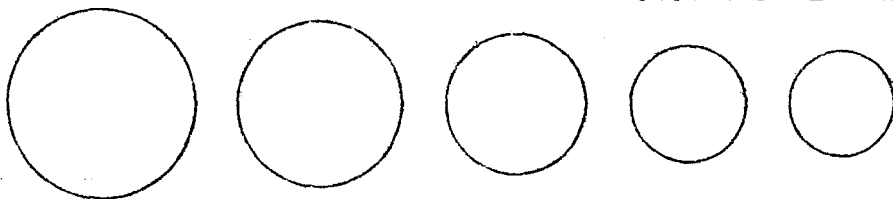
In de deuropening bij de huis-aan-huisacties blijkt dat men geïnteresseerd is. Op de drempel is geen plaats voor politiek, maar men waardeert de persoonlijke informatie omtrent plaats en tijd waar dit wél mogelijk is.

Van de 222 gezinnen die op de vrijdagavond het stencil ontvingen (mèt de mededeling dat men binnen enkele dagen gedocumenteerd terug zou komen) hebben de dinsdagavond daaropvolgend 25 mensen (= 11%) zich tijdens de huis-aan-huisactie opgegeven als belangstellende, in die zin dat men een huiskamerbijeenkomst wil bijwonen en geïnteresseerd is in de activiteiten van één of meerdere werkgroepen. Twee personen hebben zich opgegeven als lid. Voor f 31,50 is er afgenomen aan partijprogramma's, Peperbek en Democraat. Iedereen ontving een uitnodiging voor het politiek café. Het "witte boekje" (uittreksel partijprogramma) ging naar degenen, die zich in mindere mate actief opstellen tegenover de politieke mogelijkheden binnen D'66.

Dit soort acties vervult een nuttige functie. Als men de resultaten analyseert kan men zeggen, dat ze zelfs voorzien in een behoefte, die aan beide kanten bestaat. Wilt u hieraan meewerken? Graag.

Het is de bedoeling dat iedere veertien dagen op dinsdagavond van 19.30 - 21.00 uur huis aan huis informatie wordt gegeven door een tiental D'66 leden, die zich persoonlijk hiervoor willen inzetten.

J.J. VAN DER KAADEN

OPROEP TOT BEZINNING OP DE DEMOCRATIE

Op 29 en 30 september l.l. had een symposion plaats op de Internationale school voor wijsbegeerte te Leusden met als onderwerp: "Het wezenskenmerk van de democratie en de consequenties voor de praktijk". Het werd daarbij duidelijk, hoe belangrijk het is, dat elk individu zich bezint op zijn eigen innerlijke democratische instelling, om zich zodoende een zelfstandig oordeel te vormen over de vele vragen, die in onze tijd aan de orde zijn.

De vraag is bij mij gerezen, of het vruchtbaar zou kunnen zijn, om eens te trachten in kleine groepjes bijeen te komen om zo openhartig mogelijk te discussiëren, om langs deze weg tot meer zelfkennis te komen, zodat ieder zo creatief mogelijk zou kunnen medewerken aan een democratische samenleving.

Wie hiervoor voelt gelieve zich in verbinding te stellen met mevrouw M.A. Koenen-Libourel, Verseveldtweg 13, Den Haag. tel: 556558.

- 0 -

Regionale werkgroep Ruimtelijke ordening Den Haag.

De oorspronkelijk Haagse gemeentelijke groep r.o. en volkshuisvesting is uitgegroeid tot een regionale commissie met als leden alle randgemeenten, Zoetermeer en Delft. De problemen die samenhangen konden wij niet los zien van een groter gebied. Ondertussen wordt een studie gemaakt van universele criteria voor de ruimtelijke ordening, waaraan alle praktische zaken zullen worden getoetst. De uitgangspunten voor deze studie zijn reeds geformuleerd. Actuele punten die in de commissie zijn behandeld:

- 1) "Kruispunt Landscheidingsweg". Dit is door Rijkswaterstaat zonder vooroverleg met Wassenaar ontworpen. Door de vorm van de kruising (zeer ruim gedimensioneerde kruisingsvrije wegen) wordt de functie van rijksweg 4 min of meer vastgelegd. De werkwijze van R.W.S. om eigenmachtig belangrijke ingrepen te doen in de R.O. van een gebied zonder hierbij overleg te plegen met planologen achten wij geen goed voorbeeld van de democratie. De fractie is gevraagd over het autoritair optreden van R.W.S. vragen aan de Minister te stellen. Over de toekomst van Rijksweg 4 is een sub-werkgroep ingesteld.
- 2) "Zoetermeer". Voor de toekomstige stad Zoetermeer hanteert de huidige gemeente normen t.a.v. de verdeling van hoog- en laagbouw (resp. 74 en 26%) en het maximum aantal bouwlagen (20), die totaal geen rekening houden met de wensen van de bewoners. Een minimum aan voorzieningen (o.a. te denken aan kinderen) die in sterke mate bepalen of men al of niet hoogbouw zal realiseren blijft buiten discussie. Een lid van D'66-Zoetermeer heeft bij de gemeente een bezwaarschrift hierover ingediend, hetgeen de gehele agglomeratie ondersteund heeft door o.a. aan de gemeenteraadsleden een brief te sturen.

- 0 -

J.H.D.

BESTUURSMEEDEDELINGEN AFDELING DEN HAAG.

1. Het aantal leden van de Afdeling Den Haag was op 18 oktober: 376.
2. Er zijn weer D'66 glazen verkrijgbaar, bij het secretariaat, Sportlaan 299, à f 1,-- per stuk. Opbrengst nu voor de Haagse kas.
3. Op het secretariaat zijn formulieren verkrijgbaar voor het kandidaat stellen van leden voor het hoofdbestuur, (verkiezing op congres in Helmond). De kandidaat dient een verklaring in te vullen, 10 leden moeten hem voordragen.
4. Wie zijn lidmaatschapskaart nog niet heeft ontvangen, wordt verzocht deze af te halen bij het secretariaat: Sportlaan 299.

- 0 -

HET FINANCIËLE BELEID VAN DE AFDELING DEN HAAG

Het bestuur van de afdeling Den Haag heeft in samenwerking met de kascommissie enige regelingen ontworpen voor financiële beheer van de afdeling. Alhoewel deze regelingen vanzelfsprekend in meer afgeronde vorm ter goedkeuring aan de Algemene Ledenvergadering (A.L.V.) zullen worden voorgelegd lijkt het gewenst de hoofdlijnen reeds nu onder uw aandacht te brengen.

Jaarlijks wordt door het bestuur een begroting ingediend ter goedkeuring door de A.L.V.

De verantwoording voor het beleid berust bij het bestuur. De penningmeester brengt jaarlijks verslag uit op een A.L.V. die in de maand maart gehouden wordt.

De A.L.V. benoemt uit haar midden een kascommissie (K.C.) De K.C. verifieert de balans en de staat van baten en lasten over het afgelopen jaar. De K.C. brengt verslag uit aan de A.L.V. en maakt in dit verslag melding van belangrijke geconstateerde verschillen tussen begrote en gerealiseerde baten en lasten.

In haar verslag adviseert de K.C. of haars inziens tot décharge van het bestuur kan worden overgegaan.

Bij het opstellen van de begroting en vóór het plegen van onvoorziene hoge uitgaven overlegt het bestuur met een financiële commissie (F.C.)

De F.C. wordt op voordracht van het bestuur benoemd door de A.L.V.

Wordt een kandidaat-lid door de A.L.V. afgekeurd dan maakt het bestuur een nieuwe voordracht op. De F.C. brengt ieder jaar verslag uit. De verslagen van de K.C. en F.C. worden in de A.L.V. aan de orde gesteld vóór tot behandeling van het verslag van de penningmeester wordt overgegaan.

Het lidmaatschap van bestuur, K.C. en F.C. is wederzijds uitsluitend. Het is de bedoeling dat het lidmaatschap van de K.C. bij handhaving van een zekere continuïteit zoveel mogelijk onder de leden zal rouleren.

Het is de bedoeling dat in de F.C. financiële experts zitting hebben. Het plan bestaat deze regelingen in een wat meer uitgewerkte vorm als advies ter kennis van het hoofdbestuur te brengen.

INDRUKKEN VAN DE VIETNAM-DEMONSTRATIE VAN 21 OKTOBER

De tweede door het Comité Vietnam (Piet Nak) georganiseerde massabetoging tegen de Amerikaanse militaire interventie in Vietnam, op 21 oktober in Amsterdam gehouden uit solidariteit met de betogingen in de V.S. zelf, onderscheidde zich in verschillende opzichten van de eerste, in mei van dit jaar gehouden. Er waren om te beginnen aanmerkelijk meer betogers. Ik kan niet zo best schatten, maar als er vorige keer 10 000 waren moeten het er nu beslist 15 000 zijn geweest. Van meer wezenlijke betekenis lijkt me echter dat de stemming - en dat bleek niet zozeer op straat, waar alles zeer rustig in z'n werk ging, als wel later tijdens de slotbijeenkomst in de oude RAI - duidelijk feller was en in dit opzicht ook meer homogeen. Was het vorige keer nog zo dat de yell "Johnson moordenaar", ingezet door een betrekkelijk kleine groep, misschien hoogstens een kwart van de zaal meekreeg, nu was dat naar mijn indruk zeker driekwart van het gezelschap, terwijl de yells ook opvallend lang en door sterk, gescandeerd klappen begeleid aanhielden. Overigens kon bepaald niet worden gezegd dat de deelnemers qua leeftijdsopbouw en gemiddelde haarlengte een a-selecte steekproef uit de Nederlandse en zelfs niet uit de Amsterdamse bevolking vormden. (Vaarmee overigens niets kwaads gezegd wil zijn) Ook was er niets meer te merken van ontevredenheid jegens het organisatiecomité waaraan bij de vorige demonstratie door aanhangers van PSP-senator Otto Boetes' Aktiegroep Vietnam op ergerlijke wijze lucht werd gegeven door geroep van "wij willen Boetes" en minder parlementaire kreten, alsmede door het onsteken van enkele rookbommen die de toen toch al bedompte atmosfeer er niet aangenamer op maakten. Maar nu leek de strijdbijl - gelukkig - begraven. Boetes had trouwens in een circulaire aan zijn medewerkers en sympathisanten gezegd volledige medewerking aan deze demonstratie te zullen geven. Als conclusie kan zeker gezegd worden dat de voortdurende escalatie van het Amerikaanse militaire optreden en het steeds onverhulder aan het licht tredende satellietkarakter van de zogenaamde Zuid-Vietnamese regering, die duidelijk de steun van de massa van de bevolking ontbeert, ook in Nederland zowel een zich verbredende als een zich verscherpende reactie oproept, terwijl door de ernst van de situatie bepaalde rivaliteiten onder grotendeels gelijkgezinden toch wel naar de achtergrond worden gedrongen.

Overigens is het met deze reactie stellig niet zo, althans bij deze demonstratie bleek mij daarvan niets, dat zij zich richt tegen volk of staat van de USA als zodanig. Integendeel, door de sprekers (Prof. Dr. B. Delfgaauw, hoogleraar filosofie te Groningen, Dr. J.M. Pluvier, lector moderne Aziatische geschiedenis te Amsterdam en Piet Nak) werd nadrukkelijk beklemtoond dat men zich slechts richt tegen de officiële Amerikaanse regeringspolitiek, juist mede uit solidariteit met "het andere Amerika" dat thans gelukkig voortdurend aan kracht wint, uitlatingen die door de zaal met krachtig applaus werden begroet. Voor hen die het Comité Vietnam financieel willen steunen noemen we nog even het gironummer: 784630, t.n.v. A.J.A. van Zoest, Amsterdam, met vermelding 'Vietnam'.

A.C. de Goederen

NOGMAALS: "NEEN DANK U PvdA"

Reeds in het oktobernummer besteedde v.d. Burg kritische aandacht aan het rapport van de PvdA-werkgroep den Uyl "omtrent een wenselijke herziening van het parlementaire stelsel", bij de Arbeiderspers verschenen onder de titel "Een stem die telt" (o.a. verkrijgbaar bij de AP-boekhandel, Prinsegracht 49; prijs f. 2,90). Om verschillende redenen menen we er goed aan te doen dit rapport andermaal in het zonnetje te zetten. In de eerste plaats omdat het gewoon enorm belangrijk is. Het politieke gewicht van zijn samenstellers vormt daarvoor reeds een aanwijzing. Vermoedelijk zal de discussie rond dit rapport het najaarscongres van de PvdA domineren. In de tweede plaats raken de aanbevelingen van dit rapport rechtstreeks de hoofdmoot van onze politieke doeleinden, n.l. de staatsrechtelijke vernieuwing welke naar onze mening een voorwaarde vormt voor gezondmaking van ons staatsbestel. Een principiële stellingname onzerzijds kan dus niet uitblijven. En in de derde plaats schijnen zekere D'66-kringen nogal onder de bekoring van de PvdA-vogelaar te zijn gekomen. Dit ondanks het feit dat de PvdA-dokters na een uitgebreide en voor hen bewonderenswaardig realistische beschrijving van de symptomen in hoofdstuk II van hun attest tot een volkomen foute diagnose komen, gevolgd door de aanbeveling van medicijn die de ziekte niet zal genezen maar zorgvuldig in stand houden. Enige persistentie kan dus geen kwaad.

In het volgende zullen drie kardinale fouten van het rapport den Uyl worden gesignaleerd. Eerst echter nog even een samenvatting van de conclusies - de aanbevolen medicijn. We citeren daartoe als volgt uit pag. 84-87:

"Er dient een toereikende politieke controle te bestaan op het regeringsbeleid. Deze controle is in de machtscheiding tussen regering en parlement onvoldoende verankerd. Enerzijds is de partijpolitieke binding tussen regering en regeringsmeerderheid te sterk om een doeltreffende controle mogelijk te maken, anderzijds is de 'eigen verantwoordelijkheid' van regering en parlement een verdoezeling van feitelijke verantwoordelijkheden. Belangrijk is het dan ook, naar de mening van de werkgroep, dat er een 'vitale' machtscheiding tot stand komt binnen het parlement tussen de regeringsmeerderheid en de parlementaire oppositie. Een toereikende controle op het regeringsbeleid is slechts in goede handen bij een sterke oppositie die bij de verkiezingen kan optreden als een reëel alternatief voor de zittende regering. ....gestreefd moet worden naar de totstandbrenging van twee politieke concentraties, die elkaar bij verkiezingen het behalen van de meerderheid in de Tweede Kamer betwisten. Deze concentraties (of stembusakkoorden) worden het vóór de verkiezingen eens over een gemeenschappelijk program, een gemeenschappelijke lijst, een potentiële ministersploeg en een kandidaat-minister-president..... Bij de keuze van het kiesstelsel dient het element van de meerderheidsvorming voorop te staan. Het kiesstelsel dient een samenwerking van partijen of de totstandkoming van concentraties vóór de verkiezingen te bevorderen en dient tevens gericht te zijn op een directe relatie tussen verkiezingsuitslag en regeringsvorming.... Het nieuwe bestel heeft als wezenlijk element een krachtige oppositie, die de regering voortdurend ter verantwoording kan roepen." Tot zover het citaat.

De eerste kardinale fout is deze. Men begint met een crisis in het parlementarisme te constateren. Vervolgens stelt men vast dat "men de remedie tegen de voortgaande verzwakking van het parlement steeds weer heeft gezocht in een beklemtoning van de z.g. dualistische opbouw van onze staatsinstellingen en een daarin passende 'eigen rol' van het parlement" (pag. 24). Dan wordt zeer terecht geconstateerd dat de grote mate van onafhankelijkheid en politieke vrijheid van het parlement - welke immers karakteristiek zou zijn voor een dualistische toestand - in feite niet bestaat (pag. 24). Maar inplaats van vervolgens gewoon logisch te concluderen dat we dus blijkbaar helemaal geen dualistische-, maar juist een in wezen monistische staatsopbouw hebben (en dat het beklemtonen door politici - als Schmelzer - van de eigen rol die het parlement te spelen heeft dus slechts hui-chelarij is en dan ook alleen maar wordt gedaan als het in hun kraam te pas komt, bijvoorbeeld om - ten onrechte - de verantwoordelijkheid voor het veroorzaken van een kabinetscrisis te kunnen afwijzen) wordt het dualisme dan ineens als "de zwakke stee in ons parlementaire stelsel" (pag. 40) aangewezen. Deze eenvoudige redeneerfout vormt voor de werkgroep dan aanleiding om bij zijn verdere onderzoek naar mogelijkheden ter verbetering van ons staatsbestel de reële machtscheiding tussen regering en parlement - b.v. door afzonderlijke rechtstreekse verkiezing - verder maar helemaal buiten beschouwing te laten.

Het is in dit verband nuttig eraan te herinneren dat de opbouw van onze staatsorganen formeel inderdaad dualistisch is. Immers, in theorie worden de ministers door de Koning 'naar welgevallen' benoemd en ontslagen. Vroeger, in de 19e eeuw, was dit ook materiëel het geval. Er zijn toen echter (1866-1868) een aantal prestigeduels uitgevochten tussen de Kroon en het Parlement, met als resultaat dat sindsdien ministers alleen nog maar worden benoemd en ontslagen 'naar welgevallen van het parlement'. Aldus heeft het dualisme in ons staatsbestel in werkelijkheid opgehouden te bestaan, niettegenstaande de formele schijn van het tegendeel.

De tweede fout van den Uyl c.s. is dat men meent de parlementaire controle op de regering geheel te kunnen overlaten aan de oppositie, welke een voortdurende dreiging met aflossing van de wacht moet vormen. "We grijpen terug op één van de centrale stelregels uit de democratische theorie (en praktijk), die luidt dat de meest doelmatige controle op machtsuitoefening door politieke leiders gevonden wordt in de mogelijkheid hen te vervangen en in de werking die daarvan uitgaat.", heet het (pag. 38). De heren zijn zich er overigens wel van bewust dat de kamermeerderheid waarop de regering steunt geen effectieve controle kan leveren vanwege de sterke binding tussen regering en regeringsmeerderheid. Omdat hun systeem die binding zo mogelijk nog verergert zijn ze wel genoodzaakt de controlefunctie geheel aan de oppositie toe te denken. Gemakshalve gaat de werkgroep daarmee voorbij aan de volgende feiten:

- 1) De oppositie dreigt alleen dan reëel met aflossing van de wacht als (a) zij eensgezind is en (b) de regeringsmeerderheid en de oppositie elkaar qua aanhang niet teveel ontlopen. Daarbij gaat de werkgroep er kennelijk van uit dat aan deze voorwaarden normaliter voldaan zal zijn. Men refereert daartoe aan het voorbeeld van Engeland.

Maar men vergeet dat Engeland een bijzonder geval vormt, een tamelijk spectaculaire uitzondering op de meer algemene regel dat aan de genoemde combinatie van voorwaarden niet voldaan zal zijn, zoals met verscheidene voorbeelden zou kunnen worden aangetoond. Zelf meent de werkgroep: "Een toereikende controle op het regeringsbeleid is slechts in goede handen bij een sterke oppositie, die bij de verkiezingen kan optreden als een reeel alternatief voor de zittende regering." Daar op deze "toereikende controle" niet gerekend mag worden drukken wij ons bepaald eufemistisch uit als wij, hun eigen woorden indachtig, stellen dat de heren wel uiterst lichtvaardig omspringen met de voor een goed functionerende democratie absluut noodzakelijke controle op de overheid.

2) Zelfs in het bijzondere geval dat wel is voldaan aan de onder 1 genoemde voorwaarden is het altijd nog zo dat de regering binnen ruime grenzen tegen de wil van de meerderheid van de volksvertegenwoordigers in kan handelen. Vooral wanneer de eerstvolgende verkiezingen nog in een tamelijk ver verschieft liggen kan een regering zich in dit opzicht zeer veel permitteren. Immers, de kamerleden van de regeringsmeerderheid zullen niet zo licht gebruik maken van het paardemiddel - overigens het enige echte pressiemiddel dat hun overblijft - om met de oppositie mee tegen de regering te stemmen en aldus een kabinetscrisis te veroorzaken, terwijl de kiezers over 1, 2 of 3 jaar, wanneer er weer eens verkiezingen worden gehouden, grotendeels allang zijn vergeten hoe scheef de schaats was die de zittende regering indertijd heeft gereden en hun stem zullen laten bepalen door zaken die dan actueel zijn. De werkgroep geeft dit in feite zelf al toe: "Het is voor de hand liggend dat zoiets (= het naar huis sturen van het kabinet) niet voor elk wissewasje zal behoeven te gebeuren." (pag.69) Maar blijkbaar zien de heren den Uyl c.s. er geen been in dat de regering op deze wijze de kans krijgt, handig van wissewasje tot wissewasje hinkelend, een in feite niet aan democratische controle onderworpen beleid te voeren.

Het komt erop neer dat de werkgroep den Uyl de volksvertegenwoordiging blijvend gedegradeerd wil zien tot een machteloos forum voor publieke meningsuiting. Zij propageert in feite de definitieve opheffing van de parlementaire democratie. Uiterst huichelachtig klinkt dan ook de uitspraak: "Een vorm van verkiezingen, waarbij een minister-president op geheel zelfstandige wijze wordt gekozen, dient te worden afgewezen, daar een dergelijk stelsel in principe de persoonskeuze boven of naast de parlementskeus zou plaatsen, hetgeen een aantasting zou zijn van het wezen van onze parlementaire democratie."

(pag.65). Verwacht wordt blijkbaar dat de lezer niet door zal hebben dat het systeem den Uyl c.s. in wezen neerkomt op een via een wat omslachtige manier rechtstreeks gekozen regering naast afschaffing van een als zodanig functionerende volksvertegenwoordiging. Terzijde merken we op dat "het parlementaire stelsel" (= de toestand waarbij een minister aftreedt als hij meent niet langer het vertrouwen van het parlement te genieten) geenszins hetzelfde is als "de democratie"; het is slechts één der mogelijkheden tot verwezenlijking van een min of meer democratisch staatsbestel en naar D'66-inzicht bepaald niet de best mogelijke.

Gezien het voorgaande wekt de derde ernstige fout van den Uyl en zijn makkers geen verwondering meer, namelijk dat in hun ogen de enige eis waaraan het kiesstelsel behoeft te voldoen deze is dat het een homogene parlementaire meerderheid oplevert. De reeds eerder geciteerde zinsnede: "Bij de keuze van het kiesstelsel dient het element van meerderheidsvorming voorop te staan" laat schijnbaar nog ruimte aan de erkenning daarnaast van andere criteria; in werkelijkheid is zelfs dat niet het geval. Nergens in dit rapport wordt ook maar gerept van zaken als bijvoorbeeld:

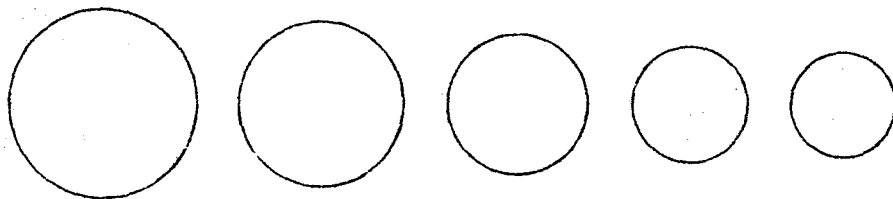
- de wenselijkheid van een reële band tussen kiezer en gekozene;
- de representatie van minderheden;
- het kanaliseren van frustratiegevoelens die noch binnen het regeringsblok, noch binnen het "erkende" oppositieblok een uitweg kunnen vinden.

Evenmin wordt aandacht besteed aan de politieke immobiliteit, het vastvriezen van eenmaal ontstane opstellingen, waartoe de door de heren den Uyl c.s. aanbevolen kiesstelsels - voorzover ze tenminste uitvoerbaar zijn - onontkoombaar moeten leiden.

Al met al kunnen wij dit rapport dan ook slechts zien als een wanhopige, maar door zijn grofheid gelukkig nogal doorzichtige poging om te komen tot een staatsbestel waarin genoemde heren "het karretje van de macht" weer wat makkelijker "over de grens kunnen smokkelen" zonder door lastposten als D'66 in de wielen te kunnen worden gereden. Want we maken ons toch, hoop ik, geen illusies over de rol die wij in een bestel als deze heren voor ogen staat nog zouden kunnen spelen? Laat het duidelijk zijn dat den Uyl en zijn vrienden onze "gelijkschakeling" verlangen.

Het voorgaande zou gemakkelijk de indruk kunnen wekken dat "Een stem die telt" bij ons uitsluitend negatieve reacties heeft opgewekt. Zo is het toch niet, want gelukkig bevat het rapport ook waardevolle gedachten, hoewel juist het element van verleiding dat daarin schuilt een extra kritische stellingname noodzaakt. Het centrale idee, de vorming van combinaties van partijen en groeperingen met een gezamenlijke conceptregeringsprogramma dat nagestreefd zal worden als de combinatie een meerderheid verwerft, is op zichzelf toe te juichen en trouwens, ik zou haast zeggen, ontleend aan ons programma dat immers een staatsrechtelijke structuur eist waarin de kiezers zich rechtstreeks over de regeringsvorming en het regeringsprogramma kunnen uitspreken. In een volgend artikel zullen we trachten aan te geven hoe dit denkbeeld praktisch verwezenlijkt zou kunnen worden zonder feitelijk de volksvertegenwoordiging af te schaffen.

A.C. de Goederen (dG)

DE NIEUWE ALGEMENE POLITIE VERORDENING VAN DEN HAAG

Op 3 februari 1967 heeft het College van B. en W. van Den Haag aan de Raad een ontwerp voor een nieuwe A.P.V. voorgelegd. Gezien het feit dat op 15 februari 1967 in de kieskring Den Haag de lijst van D'66 22763 stemmen of te wel 6,6% van de geldig uitgebrachte stemmen verwierf, hetgeen bij Gemeenteraadsverkiezingen geresulteerd zou hebben in 3 zetels in de Raad, achtte het Bestuur van de Haagse afdeling zich verplicht haar opvattingen ter zake van een in een A.P.V. geregelde materie in een tweede adres aan de raad kenbaar te maken (het eerste adres betreffende een aantal onnodige belemmeringen van politieke straatactiviteiten dateerde reeds van 9 december 1966). De kritiek richtte zich allereerst tegen het principe "alles is verboden tenzij het bij wijze van uitzondering wordt toegestaan". Immers, het houden of formeren van een optocht, het maken van reclame of propaganda, het houden van een toespraak of het ten gehore brengen van muziek en het aankondigen of organiseren van publieke evenementen werd verboden behoudens een vergunning van de Burgemeester. De criteria, die de Burgemeester zou hanteren bij het verlenen of weigeren van een vergunning, ontbraken. Administratief beroep tegen een weigering van de Burgemeester een vergunning te verlenen ontbrak eveneens. Een aantal artikelen waren in strijd met artikel 7 Grondwet (drukkersvrijheid) of stonden op gespannen voet met de Conventie van Rome. Het artikel 88 was een discriminatie ten aanzien van homofielen. Kortom, een meer eigentijdse democratische visie op onze samenleving ontbrak in dit ontwerp ten enenmale.

De kritiek van D'66 vond weerklink bij vele anderen, zoals Arjos, JOKVP en Sjaloom. Duidelijk bleek dit ook op een symposium gehouden op 26 mei jl, welke werd georganiseerd door D'66, Arjos en Sjaloom en bijgewoond door een aantal gemeenteraadsleden van PVDA, VVD en PSP. De stroom van adressen aan de raad en de scherpe kritiek ook in de pers maakten indruk op de politieke partijen vertegenwoordigd in de gemeenteraad. In het Algemeen Verslag van het Seniorenconvent werd door een aantal fractievoorzitters ernstige kritiek op het ontwerp uitgeoefend. Dit was des te opmerkelijker, omdat B. en W. het ontwerp op 3 februari 1967 bij de Raad hadden ingediend na eenstemmig advies van de Commissie Strafverordeningen. Of de PVDA, ondanks het feit dat haar raadslid de heer Wiarda lid is van deze commissie, na indiening door B. en W. bij de Raad nog met verstrekkende amendementen zou zijn gekomen, indien D'66 gevolgd door anderen niet fel van leer waren getrokken, onttrekt zich aan mijn waarneming; vaststaat dat de PVDA de indruk heeft gewekt pas na de stroom van adressen tot werkelijke actie te zijn overgegaan. Eerlijkheidshalve moet hieraan worden toegevoegd, dat het juist de fractie van de PVDA is geweest, die in het verleden herhaaldelijk op aanpassing van de oude A.P.V. heeft aangedrongen.

De door B. en W. blijkbaar niet verwachte kritiek in het Algemeen Verslag van het Seniorenconvent was voor het College aanleiding de behandeling in de gemeenteraad, welke aanvankelijk begin juli plaats zou vinden, op te schorten.

Na de vacantie kwamen B. en W. met een aantal ingrijpende wijzigingen. Het vergunningstelsel werd weliswaar gehandhaafd, doch in de A.P.V. werden een viertal gronden opgenoemd, waarop een vergunning kon worden geweigerd. Aan de weigeringsgronden werd bovendien een motiveeringsplicht verbonden.

Het verbod tot aankondigen van een begroting of optocht alsmede het verbod van het maken van ideële reclame werd geschrapt. Het omstreden art. 88, dat volgens B. en W. ongewild de schijn van discriminatie had gewekt, verviel eveneens.

Naar aanleiding van de Memorie van Antwoord van B. en W. werd door D'66 op 5 oktober 1967 een nieuw adres gericht aan de Raad. In dit adres werd vreugde uitgesproken over het feit, dat een aantal opmerkingen van D'66 gehoor had gevonden. Niettemin had D'66 op een aantal punten nog kritiek, b.v. tegen het feit, dat enkele artikelen het oordeel van een politieambtenaar of van B. en W. medebeslissend is voor de beantwoording van de vraag of een strafbaar feit al dan niet gepleegd is. Voorts werd in het adres het ontbreken van administratief beroep tegen de weigering van de Burgemeester om een vergunning te verlenen, gehekeld. Gewezen werd ook op het feit, dat het oude artikel 88 nu wel vervallen is, maar dat de discriminatie tegen homofielen nu staat in het herziene Artikel 87, lid 2.

Na dit derde adres van D'66 aan de Raad volgden nog protesttelegrammen van de N.V.S.H. (verzonden tijdens het op 21 oktober gehouden congres), van Sjaloom Den Haag en een adres van het C.O.C.

Inmiddels heeft de behandeling van het ontwerp in de Raad een aanvang genomen. Reeds in het begin van de vergadering kwamen de kaarten al duidelijk op tafel te liggen. De confessionele partijen en de V.V.D., die tezamen een meerderheid in de Raad hebben, waren van mening, dat het ontwerp nu voldoende gewijzigd was en wilden geen principiële veranderingen meer accepteren.

De heer Wiarda (P.V.D.A.) diende een aantal amendementen en moties in, waarvan twee betrekking hadden op reeds door D'66 gedane voorstellen, nl. de invoering van de mogelijkheid van administratief beroep en schrapping in een aantal artikelen van de woorden "naar het oordeel van een ambtenaar van politie" en "naar het oordeel van B. en W.". Tegen het eerste voorstel keerden zich al direct de heer van Ommen Kloeke (V.V.D.) en de heer Berghols (K.V.P.). Ook de Burgemeester stond er sceptisch tegenover en stelde de behandeling hiervan uit tot na de afhandeling van de A.P.V. in zijn geheel. Het tweede voorstel leek een kans te hebben, omdat de heer Wiarda steun kreeg van de heer Hes (V.V.D.). Deze betoogde, dat aan de rechter slechts een marginale toetsing wordt overgelaten bij de beoordeling of een strafbaar feit al dan niet gepleegd is en sprak zelfs van het begin van de invoering van een politiestaat. In de avondvergadering trok de heer Hes evenwel zijn aan de heer Wiarda verleende steun in, uiteraard tot niet geringe verbazing van een groot deel van de Raad. De heer Hes vond het 's avonds allemaal niet meer zo erg als 's middags en stemde met zijn fractie zelfs tegen het amendement Wiarda. De overige amendementen van de heer Wiarda werden vervolgens alle verworpen, behalve zijn voorstel om het zogenaamde "runnen" te verbieden.

Dat sommige raadsleden ietwat gepiqueerd zouden zijn over de drie adressen van D'66 lag voor de hand. Mr van Ommen Kloeke (V.V.D.) vond het "studeerkamerwijsheid", terwijl Mr de Lint (Prot. Chr.) het een "wijsneuzig stuk" vond van "lieden die zich graag met merkwaardige zaken bezighouden".

Wat mij is opgevallen tijdens de schriftelijke en mondelinge behandeling is de uitermate conservatieve houding van de V.V.D.fractie.

(vervolg zie pag. 30)

ADRES HAAGSE AFDELING DEMOCRATEN '66 AAN DE GEMEENTERAAD

D.D. 5 OKTOBER 1967

Nadat de Haagse Afdeling van Democraten '66 zich op 8 maart 1967 reeds in een uitvoerig adres met commentaar op een ontwerp Algemene Politie Verordening tot de gemeenteraad van Den Haag had gewend heeft zij thans naar aanleiding van een aantal door B & W voorgestelde wijzigingen een nieuw adres aan de gemeenteraad gezonden.

D'66 zegt dat het haar goed heeft gedaan dat een aantal van door haar gemaakte opmerkingen gehoor hebben gevonden. Niettemin heeft zij op het door B & W herziene ontwerp, dat op 23 oktober a.s. in de gemeenteraad behandeld zal worden, toch nog ernstige kritiek.

Allereerst wordt bezwaar gemaakt tegen het feit, dat in een aantal artikelen nog steeds het oordeel van de politieambtenaar of van B & W medebepalend is voor de beantwoording van de vraag of een strafbaar feit al dan niet gepleegd is. Aan de rechter wordt dan immers slechts een marginale controle overgelaten, n.l. of de politieambtenaar of B & W in redelijkheid tot dit oordeel had kunnen komen. Deze controle wordt onvoldoende geacht, met name omdat hierbij grondrechten, zoals vrijheid van meningsuiting in het geding zijn.

D'66 betreurt het dat B & W geen voorstel hebben gedaan om administratief beroep mogelijk te maken tegen een weigering van de Burgemeester een vergunning te verlenen voor het houden van een optocht of een toespraak of het organiseren van een publiek evenement. Dat van Rijksweg een commissie is ingesteld om dit vraagstuk te bestuderen wil volgens haar geenszins zeggen, dat binnenkort concrete voorstellen kunnen worden verwacht. D'66 brengt in herinnering dat de Regering in 1946 de zgn. Commissie De Monchy heeft ingesteld met de opdracht een algemeen administratief beroep te bestuderen, doch dat pas in 1963, 17 jaar later, de Wet Beroep Administratieve Beschikkingen in het Staatsblad is gekomen. De kwestie van het gemeentelijk administratief beroep mag niet op de lange baan worden geschoven; juist een stad als Den Haag behoort vóór te gaan in het zoeken en vinden van nieuwe bestuursrechtelijke wegen. D'66 wijst in dit verband op de mogelijkheid van beroep op een commissie uit de Raad of op een gemeentelijke "ombudsman".

D'66 is verheugd, dat althans in enkele gevallen een opsomming van weigeringsgronden is opgenomen. De door B & W voorgestelde motiveringseis wordt evenwel onvoldoende geoordeeld. D'66 stelt voor, dat de beslissing tot weigering van een vergunning op een voor ieder begrijpelijke wijze de omstandigheden moet vermelden, die de Burgemeester van mening heeft doen zijn dat een of meer weigeringsgronden zich voordoen.

D'66 is van mening, dat het in hoge mate wenselijk is het vergunningbeleid in handen van B & W te leggen in plaats van bij de Burgermeester alleen. Hier zijn immers grondrechten in het geding, zodat een méérhoofdige beslissingsmacht en verantwoordelijkheid voor de beperking van deze grondrechten haar gewenst voorkomt. Zij erkent dat de huidige jurisprudentie van de Hoge Raad anders is, doch wijst erop dat deze jurisprudentie van niet later dan 1941 is en dat sedertdien deze leer door gezaghebbende auteurs op het gebied van het gemeenterecht, zoals prof. Oud, breed gemotiveerd is bestreden. Op zijn minst moet het dubieus worden geacht dat Kroon en Hoge Raad nog steeds dezelfde opvatting zijn toegedaan.

D'66 is van mening dat het algemeen verbod van commerciële reclame na enkele recente arresten van de Hoge Raad over artikel 7 der Grondwet niet meer houdbaar is en stelt derhalve voor artikel 34 geheel te laten vervallen.

Het heeft D'66 verheugd, dat het omstreden artikel 88 uit het ontwerp is verdwenen. Zij vraagt zich evenwel af of de ook door B & W blijkens de Memorie van Antwoord niet gewilde discriminatie tegen homofielen uit het ontwerp is verdwenen. In artikel 87 lid 2 treft men thans een verbod aan, dat zich richt tegen personen "wier gedragingen de indruk bevestigen dat ontucht met personen van hetzelfde geslacht de beweegreden van hun aanwezigheid ter plaatse is". Deze discriminatie vindt volgens B & W haar grondslag in hetgeen door de meerderheid van de burgerij als aanstootgevend wordt geacht. Hiertegen heeft D'66 principiële bezwaren. Zij is van mening, dat een ieder over het aanstootgevende karakter van het homofiele verkeer kan denken wat hij wil, maar dat men niet al wat aanstootgevend is voor een meerderheid kan verbieden en tegelijkertijd discriminatie kan vermijden.

D'66 geeft de Raad dan ook in overweging dat de discriminerende woorden in artikel 87 lid 2 te laten vervallen.

Tenslotte spreekt D'66 de verwachting uit dat de Raad aan dit adres evenals aan haar beide voorgaande adressen de nodige aandacht zal besteden tijdens de discussies over het gewijzigde voorstel op 23 oktober a.s.

- 0 -

(vervolg van pag.28)

Van een liberale fractie had men toch mogen verwachten, dat zij op zou komen voor de rechtszekerheid van de burger en zich zou verzetten tegen elke ongerechtvaardigde inbreuk op vrijheidsrechten. Het is wel triest te moeten constateren, dat de V.V.D.fractie zelfs tegen het oorspronkelijke ontwerp, waarop behalve P.V.D.A. en P.S.P ook de confessionele partijen ernstige kritiek hadden, geen enkel principiële bezwaar heeft gemaakt. Men leze er het Algemeen Verslag van het Seniorenconvent, waarin Mej. ten Broecke Hoekstra voor de V.V.D.zitting heeft, maar op na. Voor een zich liberaal noemende fractie is dit toch wel erg teleurstellend. Maandag, 30 oktober wordt de behandeling voortgezet. Veel zal er wel niet meer veranderen, al kan er over de artikelen betreffende de openbare zedelijkheid nog een felle discussie volgen. K.H. HUISMAN

- 30 -

peperbek

Peperbek is het
maandelijks contactblad
van D'66
verzorgd door aggl. Den Haag

1e jaargang, nummer 5
december 1967

66

Copy voor Peperbek -
getypt met brede marge -
gaarne vóór 21 decem-
ber bij de redactie.

PEPERBEK
PEPERBEK
PEPERBEK
PEPERBEK

1e jaargang, nummer 5
december 1967

verzorgd door de afdelingen Den Haag, Rijswijk, Voorburg en Wassenaar

Contactblad van de politieke partij

DEMOCRATEN '66

UW MENING IN PEPERBEK

Het is wellicht goed om bij het verschijnen van het vijfde nummer van Peperbek er nogmaals de aandacht op te vestigen dat ons contactblad behalve een informatie-orgaan over het wel en wee van D'66, ook een forum beoogt te zijn vanwaar de persoonlijke meningen van leden en niet-leden van D'66 over allerlei politieke zaken gehoord kunnen worden. De redactie hecht aan deze laatste functie een zodanig gewicht dat zij ingezonden artikelen bij de plaatsing voorrang wil geven boven de redactionele copy. Uiteraard moeten deze ingezonden artikelen dan wel aan enige voorwaarden voldoen. Ze moeten in principe niet langer zijn dan 1 à 2 pagina's; de tekst dient getypt te zijn op anderhalve regelafstand, met aan de boven- en linkerzijde een brede marge. Deze voorwaarden zijn beslist noodzakelijk om de eindredacteur te behoeden voor een voortijdig verblijf in een zenuwinrichting. Betreffende de inhoud is ieder natuurlijk volkomen vrij, zoals het in een democratische partij betaamt. Juist die onbelemmerde meningsuiting en de daarmee gepaard gaande invloed op het beleid van de partij, zal maken dat D'66 het zuurdesem blijft in de Nederlandse politiek.

Redactie

Directie: P.W. van Baarsel

Redactie: D. Bark, R.A. de Buissonjé,
A.R. van der Burg, F.W. Erkelens,
A.C. de Goederen, W.S.A.N. Gorter,
A.W. Jongert, J.H. van Kesteren,
F.W.H. Vink.

Adres: A.R. van der Burg, Sportlaan 190,
Den Haag. tel.: (070) 332300.

Per jaar (11 nummers)
voor leden f 7,50,
voor niet-leden f 9,00,
over te maken op post-
rekening 726932 t.n.v.
Penningmeester D'66,
afd. Den Haag.
Losse nummers f 1,--

(%) In oktober bestond D'66 formeel één jaar, maar de feestneuzen zijn in de mottenballen blijven liggen. Er is niet eens eens glas op geheven. We hebben geen tijd. Er is nog zoveel te doen. Ondertussen is er iets gebeurd in dat jaar dat alle geschiedenisboekjes zal halen: een handjevol mensen richt een partij op, die een paar maanden later bij de verkiezingen een eclatant succes behaalt en die na een jaar bestaan tot de derde partij in Nederland is uitgegroeid. Bovendien blijkt deze partij, officieel nog als kleine minderheid, binnen dat jaar al een aantal formidabele successen te boeken en een oorkaas in het politieke leven van Nederland teweeg te brengen. Denkt u daar eens op uw gemak over na. Het is later een mooi verhaal aan uw kleinkinderen.

dagvandaag

(%) Dit nummer.

Helmond is "in" dat blijkt duidelijk uit dit nummer. Er is een Congres gehouden (waarvan enkele bezoekers u in dit nummer hun impressies geven) en er zijn verkiezingen geweest. De afdeling Den Haag heeft zich terdege op Helmond voorbereid. De laatste vergadering, van 10 november, was er voor een belangrijk deel aan gewijd. Aangezien de afdeling meer dan 58 leden heeft hebben wij deze vergadering voor u verslagen.

dagvandaag

Helmond is ook de geboorteplaats van drs Gruijters, die in dit nummer een beschouwing zou wijden aan het Gaullisme. Dezelfde ziekte die hem ver van Helmond hield op 18 november heeft hem echter verhinderd zijn toezegging tijdig na te komen. In januari kunt u zijn bijdrage verwachten.

dagvandaag

Begrijpt u overigens waarom de Gaulle in onze kringen zo'n slechte naam heeft? Hij heeft Frankrijk een districtenstelsel gegeven, heeft de Fransen in staat gesteld zelf het hoofd van de uitvoerende macht te kiezen, heeft met betrekking tot het Duitse vraagstuk precies gedaan wat ons programma te dien aanzien voorstelt, heeft Communistisch China erkend en wil het in de V.N. hebben, becritiseert het Amerikaanse optreden in Vietnam en is, getuige de manier waarop hij aan de macht kwam, de grootste pragmatist van de laatste jaren. Wat willen we nou nog meer?

dagvandaag

Oppositie voeren is een moeilijke zaak. Wat men ook doet, het is nooit goed of het deugd niet. "Men" heeft het overigens al bekeken: D'66 is links, D'66 is een verlengstuk van de PvdA, volgens Sidney-Unilever-van den Bergh. D'66 vertoont "verbluffend veel overeenkomst met de PSP". De redactie heeft uit betrouwbare bron vernomen dat "men" er niets van weet. D'66 heeft toch zeker in de Kamer, tijdens de behandeling van de A.W.Z. samen met de VVD (u weet wel de partij van Sidney en van die leuke advertenties en zo) een amendement ingediend? Nou dan. Maar wat is oppositie voeren nu eigenlijk, behalve moeilijk? Kamerlid Imkamp geeft zijn visie elders in dit nummer.

D A G V A N D A A G D A G V A N D A A G D A G V A N D A A G D A G V A

dagvandaag

Iedereen streeft nu ineens naar duidelijkheid. De christen-radicalen, de PvdA en de KVP tracht(t)en in congressen dit begrip inhoud te geven. De zaak wordt er niet duidelijker op. Als we nu eens gingen streven naar grotere onduidelijkheid? Zou het dan beter gaan? Over christen-radicalen leest u een commentaar van Amsterdams voorzitter Moerkerk (die het allemaal al eens eerder gehoord had, in de RAI).

dagvandaag

Opnieuw hebben wij enige gemeenteraden geconfronteerd met ons bestaan. De Haagse Gemeenteraad vernam ons standpunt over de kunstnota en werd in kennis gesteld van de bevindingen van de teach-in over de gemeente begroting. De Raad van Zoetermeer kreeg een nota van alle afdelingen in de agglomeratie Den Haag over het bestemmingsplan van de polder Groot-Zoetermeer en de Driemanspolder West.

dagvandaag

In dit nummer staan weer vrij veel artikelen van de hand van redactie-leden. Dit mag u er niet van weerhouden om zelf in de pen te klimmen. Het in de eerste zin geconstateerde feit is n.l. een rechtstreeks gevolg van uw niet toegeven aan de in de tweede zin omschreven aandrang. M.a.w. Peperbek heeft, in tegenstelling tot D'emocraat, wel een vaste redactie, doch die staat er niet op de meningsvorming te monopoliseren. (P.s. Peperbek kent uitsluitend gratis werkende medewerkers.).

dagvandaag

Drie punten zijn het noteren waard, nu het PvdA-congres is afgelopen.

1. Het botert niet, tussen PvdA en D'66, althans het behoorde niet te boteren. Partijvoorzitter Tans torpedeerde duidelijk de love-in methode van fractie-voorzitter Den Uyl toen hij D'66 confessionele praktijken verweet.
2. Met de aanvaarding van het rapport "Een stem die telt" heeft de PvdA gekozen voor de invoering van een monistisch stelsel in Nederland ter verbetering van het huidige verworpen systeem. In combinatie met een stembusacoord zou dit kunnen leiden tot Zweedse toestanden (30 jaar hetzelfde bewind). Het door D'66 gekozen systeem lijkt aantrekkelijker. De afstand tussen beide partijen is door deze beslissing vergroot.
3. Met de interne vernieuwing binnen de PvdA is het nog niet best gesteld. Het Congres, met de partij-voorzitter als Congres-voorzitter besloot dat afwijkende standpunten alleen door individuen naar voren gebracht mogen worden. Groepen mogen dat niet doen. De hoop op vernieuwing blijft bestaan: men heeft het aangedurfd tien sympathisanten in het bestuur te kiezen van een richting die de partij in haar huidige vorm verkalkt vindt.

dagvandaag

(&) Het bestuur van de afdeling Den Haag heeft het hoofdbestuur van D'66 om opheldering gevraagd over de inhoud van de redactionele kolom in D'emocraat nr2, pag. 3, links bovenaan. In het januarinumnummer van Peperbek zullen wij de Haagse brief publiceren met - naar wij aannemen - het antwoord van het hoofdbestuur.

D A G V A N D A A G D A G V A N D A A G D A G V A N D A A G D A G V

dagvandaag

De op 26 november voor de T.V. getoonde resultaten van de door Bureau Veldkamp ingestelde politieke enquête, bevestigde de opinie van elke rechtgeaarde D'66-er, nl. dat onze partij de derde politieke partij in grootte is geworden. Veldkamp gaf D'66 24 zetels, wij dachten dat dit iets te geflatteerd was, i.v.m. het feit dat het onderzoek vooral in de grote steden heeft plaatsgevonden. Interessant waren de volgende cijfers: 60% van het KVP-verlies ging naar D'66; de winst van D'66 kwam voor 24% van de PvdA, voor 19% van de KVP en voor 17% van de nieuwe kiezers; 46% van de stemmers op D'66 voelt zich met deze partij verbonden (hieruit blijkt dat u dus links en rechts om u heen zonder veel moeite leden kunt werven.). Opmerkelijk was ook dat 40% van de Nederlandse kiezers niet wil of kan kiezen tussen een regering met PvdA of VVD.

dagvandaag

Een mutatie in de redactie. De heer A.J. Beerepoot heeft zich om geografische redenen teruggetrokken, De redactie is echter al weer aangevuld met de heer F.W. Erkelens, die zich o.m. met lay-out zal gaan bezighouden. Het is goed om er hier nogmaals de aandacht op te vestigen dat de redactie een open groep is. Ieder die dat wil kan de redactievergaderingen bijwonen, suggesties doen en bijdragen leveren.

dagvandaag

Tot slot een opmerking tot de abonnees die nog niet betaald hebben, dit alsnog, liefst met enige spoed, te willen doen. Het gironummer is 726932 t.n.v. penningmeester D'66, Den Haag, met de vermelding "Peperbek". Leden betalen f 7,50; niet-leden f 9,--. Rond dit succesvolle jaar van D'66 met milde hand af, dan kunt u op oudejaarsavond met gerechtvaardigd optimisme het (bier)glas heffen op een doelmatige en radicaal-democratische toekomst. Proost.

VEEL LIEFS UIT HELMOND

Een onverantwoord kritisch en gepeperd verslag over het congres

KLETS IN vrijdagavond in een café op de Helmondse markt. Van Mierlo als butenredner over ontwikkelingshulp en christen-radicalen ten overstaan van Helmondse politiek geïnteresseerden en vroege congresgangers. Het hoofdbestuur vergadert voort. Omstreden Paul Kuypers veegt de vloer aan met opposanten tegen D'66 gemeentepolitiek en verklaart o.a. waarom een openbaar toilet in de binnenstad een programmapunt is. Dit blijkt steeds een goed startpunt voor discussie met plaatselijke politici. Het Helmondse programma is een fraai gedrukt boekje, voor 50 cents te koop. Het formaat is gelijk aan dat van Mao's rode boekje. Men kan er op ieder moment uit citeren, wandelende op straat, als men bij een collega binnen stapt of in vergaderingen. De binnengedrongen P.P.P. (partij voor praktische politiek) wordt uit de zaal verwijderd wegens het aanbrengen van verkiezingsleuzen in het herentoilet. Dit was te praktisch.

CONGRES zaterdag, wat een drukte, even dringen om een plaatsje. Gelukkig zijn er voldoende extra stemknopjes en het doorgeven van de verbindingsdraad brengt de stemming van lief zijn voor elkaar en het bestuur er snel in. De Leidse motie (we behandelen geen op ondemocratische wijze samengestelde zaken) wordt weggehoond. De motie van Bakker c.s. (ik behoor helaas tot de c.s. en heb er energie, geld en schrijftalent in gestopt) gaat even roemloos ten onder. Geen kans dus voor andere plannen. Nu begint het congres smakelijk aan de gehaktbal, zoals het bestuursvoorstel bij insiders heet. Snel trekt de ledenvergadering enige grote brokken naar zich toe. Van Mierlo (laat liggen die bal, die is van de fractie) wordt overstemd, hij zal zijn bitterballen voor de andere partijen eerst door de Algemene ledenvergadering moeten laten wegen. Ook het hoofdbestuur moet zijn vlees laten keuren alvorens er de (te kleine) soepballetjes voor de afdelingen van te kneden.

De Leidse bestuurders zijn het er niet mee eens, dat het bestuur naast organisatorisch ook politiek moet optreden. Inderdaad hebben ze reeds enige malen getoond van dit laatste geen kaas gegeten te hebben. Ze nemen de conseqwenties, de benen en de trein naar huis. Opgetogen door de successen drukknop het congres verder. Ook buiten de vergaderzaal is een deel van de wereld, roept iemand. Doch verder gaat men met de opbouw van de ideale democratie. Het sample mag er zijn, we moeten nog wel nagaan of het iets te zeggen krijgt of niet. De basis voor de partijstructuur is gelegd, vrijwel identiek aan die van een studentenvereniging of van een (amateur)voetbalvereniging. Arme algemene ledenvergadering, al die taken die je op je schouders hebt genomen, hoe kan je ze ooit behoorlijk uitvoeren. Een organisatie zonder goede mensen loopt niet, we kunnen nu zien of goede mensen zonder organisatie (voorlopig dan) wel gaat.

De bestuursverkiezing staat onder invloed van de grote pullen bier, uitgereikt bij de warme hap. Een grote fout van de organisatoren, D'66 met bier is niet meer te houden.

We verwerpen de wiskundige aantrekkelijkheden van de evenredige vertegenwoordiging, maar kiezen hier om dezelfde reden een verkiezingsprocedure, waarbij vergeleken evenredige vertegenwoordiging een spelletje baccarat is. Computerstokpaardberijder Smeets (ja, uit Limburg) en verkiezingscriminoloog Velleman krijgen met een simplistische redenering het congres mee. Naar we vermoeden wordt de officiële uitslag over drie maanden bekend, of de gehele contributie voor het volgend jaar gaat naar I.B.M. (u ziet hoe negatief ik ben, na drie dagen stond de uitslag in de krant. Dank, I.B.M.)

Daverende ovaties voor aftredende voorzitter Ringnalda. Zeer terecht, zijn enthousiasme was een stimulans voor iedereen.

Vol liefde laten we het hoofdbestuur de samenstelling van de nieuwe reglementencommissie en accepteren het verslag van de kascommissie, dat ergens uit de aanvullingsgehaktbal te voorschijn werd getoverd. (Afdeling Den Haag blijkt 25 gulden schuld te hebben, waarom is niet duidelijk; de er tegenover staande achterstallige afdracht van het hoofdbestuur van ca 1000 gulden is er bij in het niet gezonken).

BIERESTAFETTE, zaterdagavond. We verzeilen in een gezellig café, waar blijkt dat er in Helmond tot ieders verbazing ook nog rasechte KVP-ers, PvdA-ers en PSP-ers zijn. Maar hoe discussieert men met een P van de Aer die CPN gaat stemmen, omdat hij door een culturele revolutie ook in Nederland en speciaal in Helmond, het kapitalisme wil wegvagen? Bij een gesprek met Mevr. Mia Prent, zevende op de D'66 lijst en mogelijk ons eerste vrouwelijke gemeenteraadslid, blijkt dat het openbaar toilet speciaal gedacht is voor winkelende dames. In de zaal wordt gesignaleerd Heintje Fentener van Vlissingen, compleet met snor en hoedje. Mia schiet op hem af in een poging hem lid van D'66 te maken. Heintje verklaart in Helmond wel kinderen te mogen maken, maar niet te mogen stemmen. Waarschijnlijk is hij voor een soort potentie kiesrecht, alleen wie voor toekomstige bevolking zorgt mag over de toekomst meepraten. Zowaar alle zeven D'66 kamerleden zijn laat in de avond in het café te vinden, wat bijna ontaardt in een openbare fractievergadering. Zelfs werden enige hoofdbestursleden gesignaleerd.

Conclusie. Een goed gezellig congres, waar veel bereikt werd, maar waar ook gebleken is dat er nog heel wat moet gebeuren. Dank aan onze Helmondse vrienden, die voor een goede entourage zorgden. We wensen hem de tien raadszetels (van de 31), die ik, als voorspelling van de grootste optimist hoorde.

H. GEELLEN

DEMOCRATEN ONDER ELKAAR
(commentaar van een congresganger)

(%) Eenmaal in Helmond aangekomen merk je toch wel daar dichterbij het landleven te staan. Bij de uitgang van het station bevinden zich enige minzame D'66-ers, die op een desbetreffende vraag antwoorden dat het 5 min. lopen is naar de congresplaats. Dit blijkt dan een stief kwartiertje te zijn. Maar nogmaals: het waren aardige jongens.

- 0 -

(%) Op het menu stond boerenkool met worst. Ook hier dus heulen met Koekoek. Maar de worst was in ieder geval symbolisch.

- 0 -

(%) Mensen die in een groot gezelschap bijeen zijn, plegen zich door de eerste de beste demagoog in de luren te laten leggen. Of het nu kwam omdat de voormannen van D'66 geen demagogen zijn, of omdat D'66-ers anders zijn dan andere mensen, een feit is dat de leidende mensen lang niet altijd hun zin kregen. Leider en leden van de Kamerfractie, de gaande en de komende voorzitter, de reglementencommissie en de congresvoorzitters, ze hebben allemaal op zijn tijd het onderspit gedolven. Het is een bemoedigend verschijnsel.

- 0 -

(%) Velen hebben zich de laatste maanden tot het uiterste ingespannen om met verbeterde voorstellen voor de organisatiestructuur te komen. Het congres kon maar één oplossing kiezen. De andere voorstellen werden daarmee in één klap weggevaagd. Het moet voor de voorstellers een grote teleurstelling zijn alle moeite en inspanning op deze wijze beloond te zien. Van deze plaats af bedanken wij alle opstellers van voorstellen en moties. Hun werk is niet voor niets geweest. Ze hebben ons aan het denken gezet. De toekomst zal moeten uitwijzen of ze toch niet gelijk hadden.

- 0 -

(%) Ieder congres maakt fouten. Soms worden ze veroorzaakt door een onjuiste formulering van het alternatief waaruit moet worden gekozen. Ook in Helmond gebeurde dat enige malen. Het mooiste voorbeeld was wel de stemming over de vraag of de vergadering zou stemmen over een voorzitter. Statutair kiest het bestuur uit zijn midden een voorzitter, maar het aftredende bestuur stelde het op prijs dat de ledenvergadering een aanbeveling zou doen. De moeilijkheid was alleen dat de nieuw gekozen bestuursleden nog niet bekend waren. Dit kon echter gemakkelijk worden opgelost door de voorzitter te kiezen uit de 5 bestuursleden die waren herkozen. De vergadering was graag bereid daarmee in te stemmen. Van Lookeren Campagne zou met een overweldigende meerderheid gekozen zijn. Dit was blijkbaar een te eenvoudige weg. Een groot aantal sprekers kwam met vereenvoudigingsvoorstellen, die de zaak van minuut tot minuut ingewikkelder maakten. Tenslotte besloot de voorzitter eerst te laten stemmen over de vraag of de vergadering wel advies zou uitbrengen. Hij gaf toen een hoogst merkwaardige formulering van de twee mogelijkheden. Zijn woorden waren ongeveer als volgt: "U moet nu kiezen uit a) het bestuur wijst zijn eigen voorzitter aan, of b) de vergadering adviseert een voorzitter." Nu was allang vastgesteld dat statutair hoe dan ook het bestuur zijn eigen voorzitter moest aanwijzen, zodat a) een open deur intrappen was. De werkelijke keus ging om wel of niet een aanbeveling doen. De leden waren blijkbaar moe, want een meerderheid koos a. Het resultaat was dus dat geen aanbeveling werd gedaan, ondanks het feit dat het bestuur hierom verzocht had, en ondanks de overweging dat de positie van de voorzitter aanmerkelijk versterkt geweest zou zijn door een dergelijke aanbeveling.

- 0 -

(%) Waarom zitten mensen op congressen toch altijd de gehele dag te applaudisseren? Het doet mij meestal onsympathiek aan. Er zit iets demagogisch in. Door het applaus hoopt men degenen die een andere mening toegedaan mochten zijn te overdonderen. Het trekt de vergadering van de overlegsfeer naar die van het redetwisten. In Helmond werd ook geapplaudisseerd als een spreker het woord werd ontnomen en als iemand niet snel genoeg ter zake kon komen.

(vervolg op pag. 26)

- 7 -

UITGEBRACHTE STEMMEN VERKIEZING HOOFDBESTUUR D'66 OP 18 NOVEMBER 1967

Naam kandidaat	Stemnummer										Totaal
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
1 Algra, Leeuwarden	9	8	4	3	11	10	4	2	8	13	72
2 Bakker, Bergen NH	4	4	4	1	1	4	2	1	4	9	34
3+ Beekmans, Melissant	24	4	11	10	9	8	11	3	11	13	104
4 Bielders, Valkenburg	1	13	15	6	2	5	6	6	5	6	65
5 Bos, Engelen NB	0	1	3	1	2	1	1	4	2	5	20
6+ Dirks, Maastricht	13	27	13	13	14	16	13	11	14	7	141
7 van Dijk, Haarlem	14	6	8	13	6	9	6	7	7	7	83
8 Enkelaar, Utrecht	3	5	1	2	0	6	2	1	1	3	24
9+ Hamstra, Zwolle	11	9	15	11	19	17	14	13	8	8	125
10 Jacobs, Hoevelaken	3	2	2	0	2	2	7	3	0	5	26
11 Jasper, Katwijk	5	5	3	12	12	11	11	8	15	7	89
12+ vd Kaaden, Den Haag	22	28	18	15	13	11	12	9	11	7	146
13 vd Kimmenade, Stiphout	13	7	12	6	7	7	10	14	4	6	86
14 Klinkert, Zwolle	4	6	17	12	14	15	16	14	8	13	119
15 Kottman, Amsterdam	4	8	8	7	6	7	8	8	7	14	77
16+ Kuiper, Rijswijk	13	9	9	6	11	20	11	11	10	11	111
17+ vLitsenburg, Eijgelsh.	37	30	32	30	30	28	21	20	20	9	257
18 Mulié, Amsterdam	3	1	3	6	4	5	5	5	8	9	49
19+ Nagtegaal, Rotterdam	19	24	22	22	10	11	14	18	11	10	161
20+ Ovezall, Arnhem	22	26	20	16	19	5	27	19	17	9	180
21 Schollen, Voorschoten	5	3	5	3	10	7	6	10	11	6	66
22 F.Schuyer, Wassenaar	1	11	9	18	9	12	9	11	9	11	100
23+ S.Schuyer, Enschede	11	12	27	30	23	28	25	24	22	10	212
24 Schild, Bussum	8	1	2	4	5	1	4	5	4	1	35
25 Schönau, Noordwelle	0	2	5	4	8	3	12	9	6	9	58
26+ Schwarz, Den Haag	46	36	33	21	26	16	17	13	12	15	235
27+ Sluis, Eindhoven	21	11	22	21	24	25	12	27	17	13	193
28+ Stokvis, Den Helder	10	14	19	20	19	23	17	22	19	15	178
29 Stroethoff, Limmen	7	5	4	7	10	5	6	8	9	5	66
30 vd Toorn, Arnhem	1	1	0	3	3	3	0	4	2	3	20
31 Troost, Vlaardingen	6	0	2	6	7	3	2	3	4	4	37
32+ Vuyk, Rotterdam	20	25	19	20	16	24	19	16	23	15	197
33+ Warnaar, Amsterdam	11	6	6	5	6	2	2	5	5	5	53
34+ Mevr. Wertheim, Bakkum	7	24	22	23	25	21	28	20	24	25	219
35 Westerveld, Franeker	4	8	3	10	10	11	10	12	7	15	90
36 Wiegersma, Badhoeved.	5	2	3	3	3	2	2	2	6	6	34
37 Witting, Amsterdam	10	4	5	10	8	13	13	11	11	9	94
38+ Zeevalking, Utrecht	21	30	12	14	7	9	14	12	14	13	146
Totaal stemmen	418	418	418	414	411	406	399	391	376	351	4002
Stem niet uitgebracht	2	2	2	6	9	14	21	29	44	69	198

+ betekent gekozen

DE BESTUURSVERKIEZING IN HELMOND VOER VOOR STEMMOLOECEN

Zoals ook de afwezigen intussen zullen weten, werd het hoofdbestuur in Helmond gekozen volgens het systeem dat destijds door Prof. G. van den Bergh werd uitgewerkt. Hierbij nummert men de kandidaten in volgorde van voorkeur tot maximaal nummer 10. Uiteenzetting van de berekeningswijze vergt meer ruimte dan beschikbaar is. De tamelijk ingewikkelde berekening werd door de IBM in Rijswijk uitgevoerd. De aantallen op iedere kandidaat uitgebrachte stemmen 1 t/m 10 staan in de tabel hiernaast vermeld. Tevens is aangegeven wie volgens het toegepaste systeem verkozen is verklaard. De tabel werd speciaal voor dit blad samengesteld.

Er waren 38 kandidaten voor 16 plaatsen. Er werden 400 stembiljetten ingeleverd, waarvan 2 geheel blanco. In totaal werden 4002 namen van een nummer voorzien. De kiesdeler bedroeg 26,1. Uit de tabel zijn interessante gegevens te halen. Schwarz en van Litsenburg waren de enigen die in eerste ronde de kiesdeler haalden. Er zijn merkwaardige contrasten. Zo heeft no 3 (Beekmans) veel eerste stemmen en weinig volgende, terwijl het bij no 34 (mevr. Wertheim) juist andersom is. Nog merkwaardiger is de verkiezing van no 33 (Warnaar) met in totaal 53 stemmen, terwijl bv no 7 met in alle kolommen een hoger of even hoog aantal stemmen niet is gekozen, evenmin als no 14 met 119 stemmen in totaal.

Men kan zich afvragen wat de kandidaatstellers bezielde heeft die kandidaten als de nummers 5 en 30 hebben gesteld. Blijkbaar kregen deze niet eens steun van hun eigen voorstellers.

Uit meer gedetailleerde cijfers (desgewenst ter inzage) blijkt dat bepaalde combinaties van kandidaten veel als nummers 1 en 2 op stembiljetten voorkomen b.v. de combinatie Schwarz/van der Kaaden (16x), Beekmans/Zeevalking (15x), van Litsenburg/Dirks (14x), Nagtegaal/Vuyk (14x). De regionale invloed spreekt hier duidelijk. Opvallend is overigens dat verschillende Amsterdamse kandidaten zo weinig stemmen hebben behaald. Ook is niemand uit het noorden van het land gekozen.

De liefhebbers kunnen op de cijfers van de tabel allerlei andere stelsystemen loslaten. Door de heer Koenen en mij werd uitgerekend wie er gekozen zouden zijn als ieder 1, 2, 4 en 10 gelijkwaardige stemmen had mogen uitbrengen. Altijd gekozen zouden dan zijn: Schwarz, van Litsenburg, van der Kaaden, Zeevalking, Ovezall, Nagtegaal, Vuyk, Sluis, S. Schuyer, Beekmans, Dirks en Hamstra. Stokvis en Mevr. Wertheim zouden niet zijn gekozen bij één stem, Kuiper niet bij 4 stemmen, Warnaar niet bij 2, 4 en 10 stemmen. Daarentegen zou van de Kimmenade er bij één stem ingekomen zijn, van Dijk bij 1, 2 en 4 stemmen, Klinkert bij 10 stemmen en mogelijk bij 4. De volgorde der kandidaten ondergaat echter grote wijziging, afhankelijk van het stelsysteem. Het meest extreme geval was Mevr. Wertheim, wier rangnummer kon variëren van 3 tot 21. F. Schuyer's rangnummer varieerde van 17 tot 35.

Het lijkt mij wel zinnig ons af te vragen of met een veel eenvoudiger stelsysteem niet tot een redelijk goed resultaat is te komen.

A.R. VAN DER BURG

Het is alweer enkele weken geleden dat een groot aantal D'66-ers in Helmond verenigd was om in hete debatten een partij-organisatie te smeden. Als aambeeld hiervoor had het Hoofdbestuur een iegelijk en gestructureerde vragenlijst doen geworden die gefundeerd was op een aantal, niet ter discussie te stellen uitgangspunten (dogma's).

Voor diegenen die mijn betoog in de vorige Peperbek hebben gelezen, zal het duidelijk zijn dat vooral de stelling van D'66 een landelijke partij is met alleen landelijke leden mij niet onberoerd heeft gelaten. Temeer omdat de wijze waarop het Landelijk Bestuur is gekozen gebaseerd is op deze gecentraliseerde gedachte. Het is voor mij onbegrijpelijk dat een partij die meent in Nederland voor een goed functionerend bestuur een volksvertegenwoordiging behoeft die is samengesteld uit regionaal, in districten gekozen volksvertegenwoordigers, voor de verkiezing van een partijbestuur de reginaalsgewijze verkiezing als ondoelmatig afwijst.

Door de staatsrechtelijke situatie kan in Nederland het stemmen voor het parlement helaas nog niet binnen de districten plaatsvinden. Wel kan D'66 haar Landelijk Bestuur op deze wijze samenstellen. Hierdoor zou een Hoofdbestuur zijn gevormd dat kan steunen op de meningsvorming binnen de afdelingen.

Als bestuurslid van de afdeling Den Haag vraag ik mij thans ernstig af welke zelfstandige functie een afdelingsbestuur nog heeft in de blijkbaar aanvaarde organisatie-vorm. Wellicht is het een soort staf-functie in de landelijke lijnorganisatie?

A.W. JONGERT

KNIPSEL EN DOCUMENTATIEDIENST

De afdeling roept de medewerking van alle leden in een goede knipsel- en documentatiedienst op te zetten. Doel is medewerkers op allerlei gebied (sprekers op huiskamerbijeenkomsten en forums commissies gemeentepolitiek enz.) te informeren over diverse onderwerpen.

Hoe kunt u mee helpen?

1. door in uw bezit zijnde knipsels en andere documentatie over D'66 en over andere politieke partijen af te staan.
2. door u bereid te verklaren regelmatig in uw bezit komende publicaties na te gaan op voor ons belangrijke artikelen en deze ter beschikking te stellen.

Mevr. N. Spruyt-Dolk, Utenbroekestraat 11, tel. 242655, is bereid gevonden dit op te zetten. Bedelft u haar onder de aanbiedingen.

POLITIEK CAFÉ

In overleg met de exploitant van "Cornerhouse" is besloten het politiek café naar elders te verplaatsen. Na een uitgebreide exploratie is het café "Mercur" aan het Anna Paulownaplein bereid gevonden D'66 iedere vrijdag-avond in het café te ontvangen. Gezien het enthousiasme van de eigenares van dit etablissement is de "café-commissie" ervan overtuigd dat het politiek café hier een goed onderdak kan vinden. Komt allen en overtuigt u zelf van de waarde van het politiek ontmoetingscentrum.

CHRISTEN - RADICALEN: WERKELIJKE VERNIEUWING OF
KIEZERSVERLAKKERIJ?

Op 10 en 11 november maakte ondergetekende deel uit van een delegatie D'66-ers die het congres van de werkgroep van Christen-Radicalen uit IVP, ARP en CHU bijwoonde. In de Evangelische beslotenheid van "Op Gouden Wieken" hielden ruim 200 geïnspireerden zich bezig met "Hun" conceptprogram. Voor politiek Nederland was het weer een uitgezochte gelegenheid te demonstreren dat het allemaal ernst was met partijvernieuwing e.d.

Het doorlezen van het conceptprogramma deed bij ondergetekende enige lichtjes van "waar heb ik dat eerder gelezen" opgloeien. Uit het diepst van het verre verleden stond mij toen ineens het oprichtingscongres van D'66 duidelijk voor de geest. Met enige onwelwillendheid moest ik constateren dat zowat $\frac{1}{2}$ van al dat schoons, in december 1966 al door ons was gesteld. Nu is er weinig bezwaar tegen dat mensen van je leren; toch is het op zijn minst vreemd dat deze lieden mij in verschillende forums steeds met klem verzekerd hebben dat D'66 geen programma had. En nu..... Enfin om uitleg gevraagd werd mij ter congresse medegedeeld dat het programma van D'66 wel degelijk als inspiratiebron had gediend. Dat was dan ook duidelijk te merken aan de rede van oud-minister Bogaers. De inspiratie was er (hoewel nog steeds christelijk) het programma was er, het keurige gezelschap jongeren met oude namen als Smallenbroek, de Gaay Fortman e.d. viel op door de radicale kreten en daar bovenuit steeg Bogaers die in een lang betoog duidelijk probeerde te maken dat ter plekke dé bloem en dé toekomst van de natie zat (hierbij even vergetend dat op de voorste rij het trio Schmelter, Biesheuvel, Mellema-Toxopeus was maar thuis gebleven - troonde). Nauwelijks uitgesproken toog men ter sectie, om de ontleding van het programma aan te pakken. Over wel of geen Christelijke inspiratie, over het bestaansrecht van confessionele partijen e.d. wilden de bezoekers wel praten, maar de congresleiding meende dat dit zulke fundamentele uitgangspunten waren, dat daarover niet te praten viel. Het was ook geen ramp; drs Joop den Uyl was toch bereid alles te slikken als het maar radicaal was (per slot van rekening kan je als PvdA niet altijd blijven verliezen); zijn partijgenoot Han Lammers zag deze flirtage echter met lede ogen aan en terecht, want welke partij meende er bij de afgelopen verkiezingen ook weer dat het verschijnsel van confessionele partijvorming zo scherp bestreden moest worden? Juist, de PvdA. Men vergeet snel, vooral als men duidelijk wil zijn.

Wat is nu de plaats van D'66 in dit geheel. Men ontkomt er niet aan verheugd te zijn over het duidelijk werken van de breekijzerfunctie van D'66. Deze ontwikkeling is op gang gekomen door het bestaan én de successen van onze partij. Dat de ontwikkeling naar partijhervormingen en dus naar een concentratie er in zit is prettig. Toch moet men zich afvragen of deze ontwikkeling wel zo gelukkig is. Wat willen de Christen-Radicalen? Ze wensen een progressieve politiek (o.k., wij ook), ze wensen samenwerking met andere progressieve groepen (zijn wij ook geen tegenstander van), ze wensen echter niet hun eigen identiteit prijs te geven (oftewel ontploffen), m.a.w. ik kan het hele gedoe rond het Christen-Radicalisme niet anders zien als een poging het bestaande te handhaven door het te overgieten met het sausje van de vernieuwing.

Want de leiders van deze groep zullen als het erop aankomt niet breken met hun paradijs (oudtanks wilde uitspraken van Bogaers). Bovendien wordt er gevaarlijk spel gespeeld. De PvdA verkeert in een ernstige crisissituatie, die alleen maar op te lossen is als samenwerking wordt verkregen met andere groepen als D'66 en Christen-Radicalen. Ik vrees dan ook dat het motief van deze constante vrijage is: angst nog meer stemmen te verliezen? Vandaar dat ik zo mijn twijfels heb over de zuivere bedoelingen van Christen-Radicalen en "Een stem die telt". Gaan wij werkelijk de richting op van bereidheid de eigen identiteit te laten vallen, om in geheel nieuwe verhoudingen betere partijpolitiek te bedrijven? Helaas niet. Een stembusaccord op deze basis biedt geen enkel uitzicht omdat de wezenlijke wil tot samenwerken alleen maar gevormd is door de vrees nog meer te verliezen. Een stembusaccord onder deze premisse mag men gerust als kiezersverlakkerij bestempelen, omdat het een soort minimumprogramma is waarop overeenstemming was te bereiken voor de verkiezingen, terwijl na die verkiezingen het oude spel weer ongelimiteerd kan doorgaan omdat men het niet wezenlijk eens is, of niet eens wil zijn, omdat de enige reden waarom het accoord is gesloten, het eigen lijfsbehoud was. Persoonlijk kom ik steeds meer tot de overtuiging dat D'66 zijn functie als katalysator nog steeds niet verloren heeft; het is zaak ons niet te mengen in avonturen die duidelijk het stempel dragen niet wezenlijk te willen vernieuwen. Dat verwachten zeker de kiezers niet van ons.

 J.H. MOERKERK

GRIEZELIG

(£) Volgens een recente opinie-peiling van Gallup is nog altijd 53% van de Amerikanen van mening dat de beste manier om het Vietnam-conflict dichterbij een oplossing te brengen, het uitbreiden van de oorlog is. Blijkens een, eveneens recente, peiling van Harris is bovendien 21% van de Amerikanen van mening dat het streven naar een volledige Amerikaanse overwinning de enig juiste koers is. Dit opent perspectieven voor de Republikeinse Presidentskandidaat volgend jaar. Vooral wanneer die kandidaat Nixon heet. Het opent ook het griezelige perspectief van een Amerikaanse escalatie, vlak voor de verkiezingen, als middel om de overwinning van de Democratische kandidaat, die zeker Johnson zal heten, veilig te stellen.

EVENTJES LACHEN

(%) Vrijheid en Democratie van 24 november had een rebus voor de lange winteravond. De oplossing luidde: "D zesenzestig had grote pech - drie bestuursleden liepen weg." Als liberalen maar plezier hebben.

MR. M.J.J.A. IMAMP:

Oppositie in de mist

Freewheelend bergafwaarts

Het is met de oppositie als met fietsen: berg-op is het trappen geblazen, berg-af kan d'r gefreewheeld worden. In het woord "oppositie" ligt een zich afzetten tegen, zich verzetten, er tegen aan/ op trappen al opgesloten. Naarmate de beleidslijn van de bestuurders meer afwijkt van de maatschappelijke lijn, -de wensen die in de maatschappij leven - neemt de vitaliteit en de gespierdheid van de oppositie toe. In het tijdperk voor de Franse revolutie, toen het streven van de burgerij erop gericht was de macht van de absolute monarchen over te nemen en in het begin van deze eeuw, toen de arbeiders een groter deel van de welvaart trachten te veroveren, kwam de oppositie, belichaamd in een aanwijsbare maatschappelijke groep en gericht op een wel omlijdend doel, maximaal aan zijn trekken. Nu de calêche van de "happy few" het veld heeft moeten ruimen voor de auto van de "unhappy many", de arbeider het tot burger, de burger het tot regeerder geschopt heeft, is in de Westelijke democratieën de vraag gerezen, of de oppositie alsmaar freewheelend niet steeds verder berg-afraakt. Willy Brandt heeft dit in een rede van 1961 als volgt uitgedrukt:

"In einer gesunden und sich fortentwickelnden Demokratie ist es nichts ungewöhnliches, sondern dort ist es das normale, dass die Parteien auf einer Reihe von Gebieten ähnliche, sogar inhaltsgleiche Forderungen vertreten"

Nu moet men zich van de macht van de officiële oppositie als tegenhanger van de met de regeringscoalitie verbonden fracties geen overdreven voorstellingen maken. Als men zo ziet dat tijdens het bestaan van dit kabinet door D'66 9 moties en door de P.v.d.A 29 stuks zijn ingediend en dat als ik wel geteld heb één motie is aanvaard, dan is het wel duidelijk dat weinig eer te behalen is met moties. Van de talloze amendementen door D'66 aan de Voorzitter aangeboden is er één aangenomen. Nypels, de gelukkige, glundert nog steeds met deze primeur. Uiteraard was dit amendement politiek een onschadelijk projectiel.

Nu is iedere oppositie en zeker voorzover deze belichaamd is in een partij die zich tot regeringsverantwoordelijkheid geroepen voelt, aan haar naam verplicht voortdurend pogingen in het werk te stellen om de zittende regering een beentje te lichten. Immers oppositie hoort niet in de Kamer, maar op de regeringsfauteuils thuis, want ze heeft een ander, beter programma in petto en beschikt bovendien over een stel bewindslieden in spe die klaar staan om de waar van betere kwaliteit bekwaam aan de man te brengen.

Regeringen vallen niet door oppositie.

Nu leert de geschiedenis dat kabinetscrisissen in Nederland nooit zijn voortgekomen uit initiatieven die ontplooid zijn door de oppositie, maar steeds zijn voortgevloeid uit démarches van de met de regering verbonden fracties.

De heer van Raalte wist zich wel een kabinetscrisis van voor 1867 te herinneren, die door de oppositie was ontketend. Ook vertelde hij me het ontslag van ene Minister Bosman in 1917 op grond van een motie van de oppositie.

Na de oorlog in 1951 was het b.v. een motie van Oud, gericht tegen het Nieuw-Guinea-beleid van zijn partijgenoot Stikker, die tot een breuk leidde. Verwerping van het "kreupele huurwetje", dat fel door Hofstra en Bommer werd bestreden, leidde in 1955 tot een crisis. In 1960 leidde een motie van de A.R. Eibergen tot een uittocht van de A.R. minister Van Aartsen en zijn partijgenoten. De laatste crises tengevolge van de moties Baeten en Schmelzer liggen nog vers in het geheugen. Doorgaans ontstaan crisissen omdat een bepaalde minister vindt dat hij niet meer het vertrouwen geniet van zijn partijgenoten. Hij verbindt dan consequenties aan de houding van zijn partij. Zo werd de motie Stikker door de Kamer niet eens aanvaard, maar wel stemde de VVD voor. Dat was voldoende voor Stikker.

Hoe weinig hoopgevend ook, de oppositie zit er een beetje voor spek en bonen bij. Dit neemt natuurlijk niet weg, dat zij de regeringspartijen kan uitdagen, zoals dat b.v. gebeurd is bij de laatste kabinetscrisis. In dit licht betekent ook de uitspraak van Den Uyl tijdens de jongste algemene beschouwingen "het voortbestaan van dit kabinet lijkt voorshands een voorwaarde om dat vernieuwingsproces, dat duidelijk op gang is, zich te laten uitkristaliseren", geen degradatie van de oppositie tot schijn-oppositie; er valt immers niets te degraderen in feite. Uit een oogpunt van tactiek kunnen de regeringspartijen het zich domweg niet permitteren om de palm van een overwinning op de regering aan de oppositie uit te reiken.

Grootste bedreiging buiten het parlement

Het is minder de houding van de PvdA en D'66 dan die van de dissidentengroep van de aan de oppervlakte drijvende Christen-Radicalen en van de nog onder water zwemmende oppositie-groep van de A.R., die het wel en wee van het kabinet zal uitmaken. En deze dissidentengroepen zullen weer ageren op de extra-parlementaire impulsen van met name de jongeren uit hun partijen. De stem van deze groep zal in de komende tijd steeds luider doorklinken in het parlement.

PvdA voert klassieke machtspolitiek

In het parlement wordt een oppositie "pur sang" gevoerd door de CPN. Deze partij heeft immers als oogmerk een totale omverwerping van het maatschappelijke bestel. Geen gedachte aan coalities, samenwerkingsverbanden etc. of hoop op toekomstige regeringsverantwoordelijkheid leeft in deze partij. De oppositie kan ongeremd, niets ontziend gevoerd worden. De PvdA is uit op macht. Het is de verklaarde doelstelling van de partij. Onontbeerlijk is macht om t.z.t. weer in de regering te komen. Hoe groter je machtspositie, des te optimaler de verwerkelijking van je denkbeelden. Het delven van verse lagen kiezers zit er voor de partij niet meer in. De partij moet het dus hebben van samenwerkingsverbanden, coalities etc. om tot de zo broodnodige machtsbundeling te komen. Lokaas voor alle gegadigden te kust en te keur. Vooral op splijtzwammen wordt gevist.

In de oppositie die de PvdA voert blijft iets doorschemeren van de S.D.A.P.-tradities en dus van de klassenstrijd. Traditioneel blijft de PvdA zich opwerpen als kampioen van de minstbedeelden. Het gevaar is niet denkbeeldig dat een succesvolle oppositie van de PvdA opnieuw zal leiden tot partijvorming langs de breuklijn werkgever-werknemer. Dat de PvdA nog steeds op klassentegenstellingen blijft spelen blijkt uit een klein voorbeeld. Tijdens de begrotingsbehandeling van Ontwikkelingshulp wees Den Uyl bij interruptie de volkslening af door te wijzen op de kleine coupures, waaruit deze lening zal bestaan. Hieruit zou volgens Den Uyl volgen, dat deze lening ten laste zou komen van de minst draagkrachtigen. En dit is onaanvaardbaar. Alsof vermogenden geen kleine coupures kunnen kopen. Zoeken naar macht, naar coalities, traditioneel belast door de omstandigheid dat de PvdA en S.D.A.P.-tinten vertoont en eens regeringspartner was en het weer zal worden, bepalen de oppositie-tactiek van de PvdA.

Parlementaire breekijzers

D'66 is de wereld binnengestapt zwaaiend met de leuze van een radicale democratisering van de Nederlandse gemeenschap. D'66 zou wel eens het breekijzer zetten in het vermolmde bestel. Al heeft het optreden van D'66 wellicht meer fleur in het Kamerdebat gebracht, wezenlijk onderscheidt de wijze van oppositievoeren zich niet van die van de PvdA. De vloed van moties en amendementen door D'66 ingediend richt zich n.l. tegen specifieke maatregelen van de regering. Een motie brengt immers een wens over van Kamer aan Regering. Het breekijzer zetten in het verziekte bestel betekent, dat D'66 zijn oppositiebeleid niet slechts moet richten tegen de regering, die misschien als draadpoppekes ~~is~~ Vlaams voor marionet ~~is~~ van het bestel het minst laakbaar is, maar ook tegen de "oppositie". Dit neemt uiteraard niet weg dat de regering qua openheid, werkwijze en dialoog niet altijd koekjes van democratisch deeg opdient. Maar talloos zijn de porien in het corpus democraticum waardoor de virus van besmetting naar binnen dringt. Zo b.v. de doorwerking van partij-invloed in de Kamer, weinig verheven spel van fracties, geniepig opererende adviseurs, machtsmisbruik van particuliere instellingen, mentaliteit etc. Wil D'66 strijden voor een vernieuwing van het bestel, dan is een veelfrontige oppositie noodzakelijk. In de Kamer zal D'66 een middenpositie moeten innemen tussen de al te destructieve oppositietactiek van de CPN en de te zeer constructieve tactiek van de PvdA.

Voorbeelden van een ziek bestel

Vietnam. Talloze verwijten kunnen aangevoerd worden tegen het beleid van Luns. Maar het naast zich neerleggen van een motie, die door de KVP e.a. is ingediend en door de Kamer is aanvaard, is niet in strijd met de parlementaire gewoonten. Meer afkeurenswaardig is het gedrag van de KVP die het erbij laat zitten. Maar men kan er begrip voor opbrengen dat de KVP het moment nog niet gekomen acht het dodelijk serum in te spuiten. In hoge mate laakbaar is echter het optreden van Schmelzer. Immers hij vindt het oirbaar dat Luns een door hem gesteunde motie aan staatsrechtelijke flarden scheurt. Het lijkt op het uitgeven van valse bankbiljetten. Valse biljetten in omloop brengen is wel strafbaar. Scherpe veroordeling van de fractieleider had moeten volgen.

Defensie. De touwtjes op het ministerie van Defensie zijn in handen van twee generaals b.d., een schout bij nacht en een sergeant b.d. met eervolle vermelding voor NAVO-verdiensten. Als parlementaire tegenspelers treden in het krijt een schout bij nacht b.d., twee kolonels b.d., een majoor b.d. en een drager van het Oorlogsherinneringskruis. Hun aller leeftijd staat er borg voor dat ze allen geschoold zijn in een militaire discipline, waarin het "si vis pacem, para bellum" als opperste wijsheid gold. Nog geen sterveling dacht toen over democratisering van de krijgsmacht. Beslissingen nu over de vraag, of Nederland nog bewapent, zo ja, hoe en in welk verband zullen medebepalend zijn voor oorlog of vrede, morgen. Wezenlijk wordt democratie geschonden, als niet alle geïnteresseerden een maximale inspraak tot gelding kunnen brengen. Zeker het vraagstuk oorlog en vrede vraagt een multi-disciplinaire benadering en geen bedisseling in een militair onder-onsje. Enfin veel andere voorbeelden zijn aan te halen, waaruit kan blijken dat D'66 om zijn idealen te verwezenlijken het niet alleen zal moeten hebben van een springvloed aan moties en amendementen.

PvdA: AFGeweZEN MINNAAR

(%) De PvdA heeft blijkbaar een blauwtje gelopen bij D'66. Als we tenminste mogen afgaan op de woorden die op het PvdA-congres zijn gevallen. Voorzitter Tans speelde de rol van de afgewezen minnaar met alle verve die er traditioneel bijhoort. Het was eerst zo mooi. Ze waren al enige malen samen uitgeweest. De beminde was aardig en vriendelijk. Ze hadden dingen gezegd waar de minnaar het mee eens was. Wel hield ze er ook wat merkwaardige denkbeelden op na, maar dat zou wel slijten als de liefde groeide en de minnaar een gunstige invloed uitoefende. Maar daar was nu ineens een kleine uitlating, waaruit bleek dat het meisje de minnaar wel een aardige kerel vond, maar verliefd.. neen. Ze vond hem eerlijk gezegd wat te oud en te harkerig-vaderlijk. Ze twijfelde niet aan zijn goede bedoelingen en ze wilde ook best goede vrienden blijven, maar daar moest het ook bij blijven. De minnaar werd toen vreselijk boos. Hij merkte plotseling dat er aan haar altijd al van alles fout was geweest. Haar afwijzing bewees dat ze oerconser vatief was, ondanks haar verlichte denkbeelden. Ze hoorde eigenlijk helemaal niet bij hem. Ze kon beter ophoepelen en naar haar andere vrijers lopen. Die pasten beter bij haar, dat stelletje halfzachten. Het meisje keek enigszins beteuterd bij al die uitvallen. Ze overdacht alles nog eens. Ze had er maar wat uitgeflapt, zonder er erg bij na te denken, maar nu ze het eenmaal gedaan had, was ze toch blij dat hij nu begreep dat er van echte liefde geen sprake was geweest. En die boosheid van hem, oh, die zou wel weer bekoelen.

Voorzover de jeugdige leeftijd van de Afdeling Den Haag het gebruik van het woord "ouderwets" toelaat, zou men kunnen stellen dat het op de ledenvergadering van 2 november ouderwets toeging. De indruk groeit, dat het overweging zou verdienen na afloop van de oriënteringscursus een cursus vergadertechniek te organiseren.

Geanimeerd was het wel in Den Hout en verhit ook, maar dat kwam door de lokale stookgewoonten. En de pragmatiek vierde hoogtij. Een punt als "rondvraag bijvoorbeeld, dat op "normale" vergaderingen nauwelijks de nodige aandacht krijgt omdat men snel naar huis wil, pleegt op D'66-vergaderingen geen moeilijkheden op te leveren omdat iedereen die van mening is werkelijk iets te zeggen of te vragen te hebben dit, ongehinderd door kennis van procedureregels, tijdens de bestuursmededelingen doet. Financiële problemen, een ander vast punt op "normale" vergaderingen schijnen er al evenmin te zijn (een tweetal collectes, een voor een advertentie ter aankondiging van de teach-in en een voor de zaalhuur brachten resp. f 88,-- en f 50,-- op).

Uit een en ander mag niet worden afgeleid, dat de vergadering zijn doel zou zijn voorbij geschoten. Verre van dat. Allereerst werd (zij het op ietwat vreemde wijze) voorzien in de noodzakelijk geachte uitbreiding van het bestuur terwijl tevens de opengevallen plaats, ontstaan door het aftreden van de heer van Caldenborgh werd vervuld. Uit een zevental kandidaten, de dames mevr. Roth en mevr. Mulder en de heren Groot (bestuurskandidaat), v.d. Linden, Schungel, Mulder (geen familie) en Bark kwamen de heren Groot, Schungel en Bark als nieuwe bestuursleden naar voren. Vervolgens werd uitgebreid aandacht besteed aan de toekomstige organisatiestructuur. De hoofdpunten van deze discussie, waaraan ook deelnamen de heren Ringnalda (toen nog landelijk voorzitter) en Vuyck (lid van de reglementencommissie):

1. Gezien de beschikbare tijd zal het nodig zijn op de een of andere wijze een prioriteitenvolgorde vast te stellen voor de te behandelen onderwerpen. Hierover zal een motie worden ingediend.
2. Bij het selecteren van deze prioriteiten dient ervan uitgegaan te worden dat de beslissingen van Helmond voldoende bouwstenen moeten leveren voor een te kiezen reglementencommissie terwijl zij tevens het broodnodige grondpatroon vande partijorganisatie moeten aangeven. Broodnodig omdat D'66 nu eenmaal alleen effectief politiek kan bedrijven als er althans een schets van een organisatie is.
3. De hoofdstukken I t/m IV van het toegezonden ontwerp met alternatieven vormen naar de mening van het hoofdbestuur en de reglementencommissie het absolute minimum waarover het Congres zal hebben te beslissen.
4. Het hoofdbestuur zal de "staarten" van de verschillende hoofdstukken van het ontwerp bezien op de aanwezigheid van punten waarvan de behandeling voor het bereiken van de onder 2. genoemde doelstellingen niet strikt noodzakelijk is.
5. Een aantal voorstellen, die een geheel ander organisatiepatroon voorstellen (zoals van de Groep Scheveningen) zullen alsnog, vóór het congres aan alle leden worden toegezonden.

D. BARK

EEN PARODISTISCHE DEMOCRATIE

Het Nederlandse verenigingsleven wordt beheerst door oligarchieën. Besturen plegen zichzelf aan te vullen, zij het met de formele toestemming van de anderhalve man en een paardekop die op de ledenvergadering aanwezig is. Als er al ergens een tegencandidaat wordt gesteld (eigenlijk is dit niet netjes), maakt deze geen schijn van kans, want bij de stemming vormt het bestuur al een substantiële minderheid en de rest van de stemmen komt wel van de goegemeente die uit denkluiheid altijd op de bestuurskandidaat stemt, hoe'n grote idioot dit verder mag zijn.

Dat D'66 dit vastgeroeste ondemocratische systeem tracht te doorbreken, valt alleen maar toe te juichen. Maar men moet er dan wel voor waken geen klucht van de democratie te maken, zoals gebeurde op de ledenvergadering van de afdeling Den Haag op 2 november j.l. Wat was het geval? Er moesten drie nieuwe bestuursleden komen. De voorzitter begon mede te delen dat het bestuur ijverig naar kandidaten had gezocht, maar er geen had kunnen vinden. Gelukkig waren er door de leden kandidaten gesteld en wel 6 in getal. Op het laatst had het bestuur ook nog iemand weten te vinden. Samen 7. Vervolgens werd de kandidaten verzocht stuk voor stuk op te staan en iets te zeggen. Aanvankelijk leidde dit tot volkomen irrelevante opmerkingen. Op verzoek uit de zaal zouden de kandidaten dan ook iets zeggen over hun activiteiten op politiek terrein, binnen D'66 in het bijzonder. Hieruit bleek dat 4 van de 7 - althans volgens hun eigen woorden - nog nooit iets voor D'66 hadden gedaan. Eén van hen ging zelfs zo ver er aan toe te voegen dat dat wat hem betrof voorlopig ook niet kon veranderen. Géén van de kandidaten vertelde wat hem of haar aantrok in het bestuurslidmaatschap of wat hij of zij zich voorstelde ervan te maken. Sommigen spraken zelfs op een toon of hun bij eventuele benoeming grote rampspoed te wachten stond. Niemand deed ook maar een poging zijn politieke bewogenheid te karakteriseren. De voorstellers bleven zwijgen in alle talen, zodat het voor velen een raadsel was wat toch wel de kandidaat of de kandidaatstellers had bewogen. Dit was het eerste bedrijf van de klucht. Het nu wel noodzakelijk geworden tweede bedrijf - een pauze, om althans iets over kwaliteiten en motieven te weten te komen - werd overgeslagen. Daardoor kon ineens tot de apotheose, de stemming, worden overgegaan, want gelijk in de middeleeuwen stond er nog een tweede 'sotternie' op het programma. Zoals al eerder was vertoond, bestond hierbij stembwang, d.w.z. ieder die wilde meestemmen was verplicht op het stembiljet 3 namen in te vullen. Op straffe van ongeldigheid. Ieder die hoogstens twee kandidaten kon beoordelen (d.w.z. het deel van de vergadering met enige zelfkennis), of die slechts één of twee kandidaten een zetel waardig keurde (d.w.z. degenen die van het bestuur geen schertsgezelschap wilde maken), werd een keuze uit twee stupide mogelijkheden opgedrongen: of niet meestemmen, waardoor men ook zijn stem aan een goede kandidaat onthield en de keuze overliet aan mensen met minder verantwoordelijkheidsgevoel, of dan toch maar de naam van een in eigen ogen niet te beoordelen of waardeloze figuur invullen.

Het resultaat van de stemming was dat twee van de vier kandidaten die, op hun eigen woorden afgaande, nog nooit wat voor of in D'66 hadden gedaan, werden gekozen, waaronder degeen die had gezegd ook in de naaste toekomst niets te kunnen doen.

De gekozene met de minste stemmen (25) stond tegenover een gemiddeld stemmental der niet gekozenen van 20.

Om nog even duidelijk te maken hoe dwaas en ondemocratisch het gevolgde stelsysteem is: Als hetzelfde systeem voor de Kamerverkiezingen zou worden gevolgd, dus 150 kamer кандидaten per stembiljet aanwijzen, dan zou de Tweede Kamer altijd uit 150 KVP-ers bestaan. Wie daar vóór is steke zijn vinger op.

A.R. VAN DER BURG

BESTUURSMEEDEDELINGEN AFDELING DEN HAAG

Het bestuur van de Afdeling Den Haag heeft in zijn vergadering van 6 november j.l. de volgende werkverdeling vastgesteld: De bezetting van het voorzitterschap, het secretariaat en het Penningmeesterschap is ongewijzigd gebleven. Ook de taak van mej. van Vugt is niet veranderd. De penningmeester de heer Jongert zal tevens optreden als vice-voorzitter. Hij blijft ook de contacten met Peperbek onderhouden, daarin thans bijgestaan door de heer Bark. Van de nieuwe bestuursleden zal de heer Schungel de heer Jongert bijstaan in het beheer van de financiën terwijl hij voorts de jeugdcontacten en het contact met de publiciteitscommissie zal onderhouden. De heer Bark zal als 2e secretaris fungeren en de heer Groot zal, zoals reeds aangekondigd, tot januari 1968 zijn voornaamste krachten wijden aan het voorbereiden van zijn kandidaatsexamen. In januari zal de onderlinge werkverdeling opnieuw worden gezien.

HARDNEKKIG

Destijds heeft men in kringen van het landelijk bestuur de goede gedachte gehad een "panel" (een nederlandse vertaling van dit woord ontbreekt) uit de leden te vormen, dat op gezette tijden door het bestuur geraadpleegd kon worden. Een panel is een vaste groep mensen, die door loting of iets dergelijks getrokken is uit een veel grotere groep mensen. Aangenomen wordt dat een zo verkregen panel dezelfde opvattingen heeft als alle leden tezamen. Degene die dit heeft voorgesteld, heeft zich - zo moet worden aangenomen - vergist. Hij had blijkbaar de klok horen luiden en verwarde het woord panel met het woord sample (Engels voor steekproef). Geen van de andere bestuursleden heeft dit bemerkt. Het gevolg is geweest dat alle leden voorstellen in huis kregen met betrekking tot een "sample". Van vele kanten heeft men toen het bestuur erop opmerkzaam gemaakt dat hier van een vergissing sprake was. Het heeft echter niet mogen baten. Ook op het congres in Helmond werd nog steeds van een "sample" (en dan nog ten onrechte als 'sempel' uitgesproken) gesproken, waar "panel" bedoeld werd. Is dit nu duidelijkheid in de politiek?

A.R. VAN DER BURG, statisticus

PARTIJVERNIEUWING VAN BINNEN UIT (I)

(%) Vrijwel iedere partij die zichzelf respecteert heeft tegenwoordig een groep van bezwaarden, die van mening zijn dat de partij aan vernieuwing en verjonging toe is. Die bezwaarden vertonen duidelijk gemeenschappelijke kenmerken, ongeacht of ze zich nu Christen-radicalen, Nieuw Links, spijststemmers of Liberaal Democratisch Centrum noemen. Eén van die gemeenschappelijke kenmerken is dat ze altijd een duidelijke minderheid in hun partij vormen. Op kleine puntjes behalen ze wel eens een succes, maar op hoofdzaken vechten ze tegen de bierkaai. Dat is ook wel begrijpelijk. Een partij - en zeker een partij van de oude stempel - is in wezen statisch; ze is een fixatie van denkbeelden. Aanpassing aan gewijzigde omstandigheden gebeurt wel, maar altijd schoorvoetend en afremmend. Men kan dit zelfs wel verdedigen: Een partij verenigt mensen op basis van enige fundamentele gedachten en opvattingen; afstappen van dit uitgangspunt betekent in zekere zin verraad aan die fundamentele.

Hoe komt het dan toch dat in iedere partij voortdurend stromingen ontstaan die het roer willen omgooien en er iets anders van willen maken? Waarom zitten mensen met kennelijk afwijkende denkbeelden überhaupt in zo'n partij? Het antwoord moet waarschijnlijk luiden: door milieufactoren. Neem bijv. iemand die in een socialistisch milieu is grootgebracht en die er nu de opvattingen van de middengroepen in de KVP op na houdt. Zo iemand zal het niet in zijn hoofd halen KVP te stemmen, laat staan lid van die partij te worden. Daarentegen zal iemand met veel radicaler denkbeelden dan deze man, maar wiens ouders KVP, subs. RKSP stemden, wel een grote kans maken in de KVP te worden aangetroffen. Hoe is het anders te verklaren dat zelfs in de CHU mensen zitten die bij de tijd zijn? Wat hebben die daar anders te zoeken dan de herkenningselementen van het eigen milieu?

Het gevolg hiervan is dat alle partijen van oudere datum langzamerhand een tehuis zijn geworden voor vogels van de meest uiteenlopende pluimage. Het enige aanknopingspunt is nog dat men elkaars taal spreekt. Het alternatief is echter emigratie naar een nieuwe partij, met alle verwachte taalmoeilijkheden van dien. Een dergelijke overplaatsing valt niet mee. Men vergeet daarbij dat men in de nieuwe immigratiepartijen, zoals D'66, even snel en gemakkelijk assimileert als in de typische immigratielanden. En die taalmoeilijkheden, och, die is men na drie maanden vergeten.

Wie over partijvernieuwing praat, moet bij zichzelf beginnen. Hij bringe de moed op zichzelf te verplaatsen naar die partij die de meest geschikte voedingsbodem voor de eigen denkbeelden biedt. Partijvernieuwing is zelfvernieuwing. Als de oude vormen niet meer deugen, moeten ze als lege hulzen achterblijven. Wie wel wil vernieuwen, maar niet de moed kan opbrengen te emigreren, is in wezen geen vernieuwer maar oplapper.

Dit ter overdenking aan al degenen die een van de komende maanden gaan congresseren.

HET STEMBUSAKKOORD: EEN DUALISTISCHE VARIANT

In ons artikel "Nogmaals": 'Neen dank u PvdA' " in Peperbek 4 hebben we ernstige kritiek geuit op drie fundamentele gedachten uit het PvdA-rapport 'Een stem die telt', t.w.:

1. Het onbevredigend functioneren van ons parlementaire stelsel is in hoofdzaak toe te schrijven aan het dualisme, de formele machtscheiding tussen de wetgevende macht, het parlement en de executieve macht, de regering.
2. Het is mogelijk en gewenst de functie van het controleren van de regering uitsluitend door de oppositionele minderheid in het parlement te doen vervullen.
3. Het kiesstelsel dient geheel toegespitst te zijn op het doen ontstaan van een werkbare meerderheid in het parlement.

Betreffende het kerndenkebeeld van het rapport, het tot stand brengen van een stembusakkoord tussen partijen die bereid zijn gezamenlijk een regering te vormen, waarbij essentieel is dat men het vóór de verkiezingen eens wordt over een gemeenschappelijk regeringsprogram en een potentiële ministersploeg, zodat de kiezer niet langer alleen maar op een partij stemt, maar ook een zeer bepaalde regering in het zadel helpt, stelden wij echter dat het, praktisch gesproken, aan ons eigen programma ontleend is. In onze conceptie dient daadwerkelijke inspraak van de kiezer op de regeringsvorming echter te geschieden door rechtstreekse verkiezing van zowel het parlement als de regering (in de vorm van een min.pres.), terwijl de werkgroep Den Uyl eigenlijk slechts institutionalisering wil van de in grote trekken reeds bestaande toestand waarbij de Tweede Kamer nog slechts een college van kiesmannen is voor het formeren van de regering. In de bestaande situatie is het daarbij nog zo dat de 'kiesmannen' in feite geen mandaat hebben, waardoor enerzijds de ellende van de zich buiten de kiezer om voltrekkende regeringswisselingen wordt veroorzaakt, maar waardoor aan de andere kant toch ook nog een stuk zelfstandigheid en daardoor reële pressiemogelijkheid voor de volksvertegenwoordiging behouden bleef. Den Uyl c.s. willen en dit zou vanuit democratisch oogpunt op zichzelf toch zeker een belangrijke verbetering zijn, hierin verandering brengen door, d.m.v. het stembusakkoord, de 'kiesmannen' te binden aan een door de kiezers bepaald mandaat.

Maar het nu om gaat is de vraag of een gerede vorming van stembusakkoorden wellicht ook kan worden bereikt zonder, wat de werkgroep Den Uyl impliciet noodzakelijk acht, a) het parlement zijn functie van het van stap tot stap controleren van de regering geheel en definitief te ontnemen, b) het kiesstelsel zodanig te misvormen dat de 'volksvertegenwoordiging' een aanfluiting van de letterlijke betekenis van dat begrip dreigt te worden.

Het ligt voor de hand dat wij van D'66 dan geneigd zijn om, onder verwijzing naar ons programmapunt 'Gekozen premier', deze vraag zonder aarzelen bevestigend te beantwoorden. Ik betwijfel echter of 'de gekozen premier' wel 'de dualistische variant' van het stembusakkoord is. In de eerste plaats is er de algemene en naar ik meen geenszins ongegronde beduchtheid voor het risico van afglijden naar een vorm van meer of minder verlicht despotisme, zoals b.v. de Gaulle in Frankrijk te zien heeft gegeven. De recente historie levert, naast voorbeelden van het tegendeel, immers teveel gevallen waarbij een sterke concentratie van bestuursmacht in handen van één persoon ernstige tot catastrofale gevolgen heeft gehad, om die vrees luchtigjes te kunnen wegwuiven.

Het stelsel van de gekozen premier zal alleen bevredigend kunnen functioneren wanneer de premier een wijs man is, in hart en nieren democraat en tegenover zich een krachtig parlement vindt. Dat aan deze voorwaarden altijd voldaan zal zijn is echter nooit te garanderen. De beste premier kan op een beslissend moment mistasten en het krachtigste parlement kan voor een reeks faits accomplis worden gesteld of op een kardinaal punt hopeloos verdeeld blijken. Ook in een volwaardige democratie zijn er ernstige gevaren verbonden aan het leggen van de volledige executieve macht in handen van slechts één persoon. Dat deze rechtstreeks door het volk en slechts voor een termijn van vier jaar wordt gekozen vormt beslist geen voldoende beveiliging.

In de tweede plaats kan het niet anders of de vorming van coalities of stembusakkoorden zal onder zo'n stelsel zeer stroef verlopen of onmogelijk zijn. Immers, een kandidaat-premier zal altijd slechts tot één partij behoren. De meeste partijen zullen er niet bepaald enthousiast voor zijn zichzelf weg te cijferen ten gunste van een topman uit een andere partij. Want als de premier eenmaal gekozen is bezit men nog slechts de mogelijkheid van repressieve controle in het parlement, niet langer echter van medebepaling van de lijn van het regeringsbeleid. Het systeem van de gekozen premier past daarom eigenlijk alleen maar in een twee-partijenstelsel, waar we in Nederland - gelukkig - nog lang niet aan toe zijn.

Is er dan soms in het geheel geen aanvaardbare 'dualistische variant' van het stembusakkoord? Toch wel. De oplossing is zelfs even simpel als voor de hand liggend. Hij bestaat daarin dat niet één premier rechtstreeks wordt verkozen, maar een 'presidium', of, zo U wilt, een kernkabinet, bestaande uit drie of vier personen die slechts unaniem kunnen beslissen. Dit presidium dient dan als zodanig de bevoegdheden te bezitten welke in de conceptie volgens ons huidige programma aan de gekozen premier toekomen. Dit stelsel bezit t.o.v. een bestel waarin slechts één premier wordt verkozen de volgende voordelen:

1. Er is een ingebouwde rem op het maken van ernstige en onherstelbare fouten, waaronder het afglijden naar de dictatuur.
2. De rol van een 'gekozen premier' kan maar al te goed worden vervuld door een dictatoriaal aangelegd individu. Een 'presidium' dat slechts unaniem kan beslissen kan alleen maar functioneren als de personen die er deel van uitmaken stuk voor stuk vervuld zijn van daadwerkelijke samenwerkingsgezindheid en naast grotere creativiteit ook beschikken over het vermogen en de bereidheid naar anderen te luisteren.
3. Coalities in de vorm van een 'candidaat-presidium', bestaande uit topmensen behorende tot de groeperingen die in principe tot samenwerking bereid zijn, zullen gemakkelijk tot stand komen omdat geen der deelnemende groeperingen behoeft te vrezen door een andere groep slechts als opstapje te worden gebruikt.
4. Zulk een 'candidaat-presidium' zal gemakkelijker het vertrouwen van een groot aantal kiezers winnen dan één enkele kandidaat, die men vaak sterk zal vereenzelvigen met de partij waaruit hij stamt. Ik zou me bijv. uitstekend kunnen indenken dat een 'progressieve concentratie' geen meerderheid krijgt als de kiezers daartoe gedwongen zijn op een PvdA-man te stemmen, in het besef dat de volledige executieve macht dan in handen van 'een socialist' zou worden gelegd, terwijl een gemakkelijke meerderheid bereikbaar is wanneer men de 'socialist' gecontroleerd weet door een 'christen' (om maar eens een mogelijk motief te noemen).

5. De kans dat een 'candidaat-coalitie-precidium' in één verkiezingsronde reeds een absolute meerderheid krijgt is reëel, terwijl dit onder de huidige verhoudingen stellig niet geldt voor een enkele kandidaat. En een in één keer gekozen executieve heeft natuurlijk veel meer gezag dan één die pas in tweede instantie - bij gebrek aan beter - de reis heeft gemaakt.

6. Het is niet nodig het kiesstelsel te misvormen om geforceerd tot een twee-partijstelsel te komen, terwijl het ontstaan van een 'scheiding der geesten' nochtans bevorderd wordt.

De kans is groot dat als bezwaar van dit systeem zal worden aangevoerd dat de regeerkracht van een driemanschap geringer is dan van een enkel bekwaam individu. M.i. is dit echter gewoon een vooroordeel uit een voor-democratische tijd toen men nog geloofde in het nut van 'sterke mannen'. In het bedrijfsleven heeft het principe van de meerhoofdige leiding overigens reeds lang bewezen uitstekend te voldoen. Rest ons nog de vraag of wij als D'66 pas tot een stembusakkoord zouden moeten toetreden nadat de staatsrechtelijke structuur overeenkomstig onze opvattingen is gewijzigd. Ik meen van niet, maar aan deze kwestie wijden we later nog wel eens een artikel.

A.C. DE GOEDEREN

PARTIJVERNIEUWING VAN BINNEN UIT (II)

(%) Men kan het Liberaal Democratisch Centrum - waarschijnlijk de oudste onder de "partijverjongers" - bezwaarlijk beschuldigen van nieuwlichterij of ondoordacht radicalisme. Als D'66-er kunnen we soms zelfs moeilijk een glimlach onderdrukken bij het aanschouwen van de gezapige oudcherenstijl, waarin zich de drang tot vernieuwing in kringen als LDC en JOVD uit. Hoe men dit gedoe in sommige VVD-kringen aanschouwd wordt geïllustreerd door een ingezonden stuk van J.I. Meijer in Vrijheid en Democratie (14-daags VVD-orgaan) van 27 oktober. Wij citeren het grootste deel van dit stuk.

"Het doel van deze pressure-groep of cel" (bedoeld is het LDC) "is de VVD te 'vernieuwen' en naar ik begrijp in linkse richting, daar in onze partij 'de behoudende vleugel een overheersend gewicht heeft' (pleonasme)."

"Ik zou ons partij bestuur willen uitnodigen deze als splitszwam werkende groepering te verzoeken hun heil bij D'66 of PvdA te zoeken, dan wel hun activiteiten te staken."

"Onze partij stelt en stelde altijd een duidelijk alternatief ten opzichte van deze linkse groeperingen en het is daarom dat honderdduizenden op ons blijven steunen."

"Zij - deze kiezers - hebben geen behoefte aan een linkse VVD - en het ondersteunen van het streven van de heer Van Bremen c.s. betekent voor onze partij politieke zelfmoord."

"Vóór de VVD - tégen de verwarring" was het motto van de heer Toxopeus voor de televisie en laten wij ons daaraan houden."

Dat vinden wij ook.

DE WERK GROEP EN

Werkgroep kunstzaken

De subcommissie Toneel van de Gemeentelijke werkgroep kunstzaken en de Regionale werkgroep Toneel hebben besloten een rapport samen te stellen over "Het Toneelbeleid", zulks mede naar aanleiding van een voor deze subcommissie door de heer Carl van der Plas gegeven toelichting op de wensen van de Nederlandse Vereniging van Toneelkunstenaars ter zake. Voorts wordt gewerkt aan een nota over het schouwburgbezoek. De bemoeienissen van de commissie met de kunstnota hebben geresulteerd in een adres aan de Haagse Raad.

- 0 -

Werkgroep Maatschappelijk Werk

De werkgroep vergaderde op 24 oktober j.l. Aanwezig waren 7 leden. Daar het Haagse bestuur van D'66 de voorkeur geeft aan een commissie-opstelling naar analogie van de gemeenteraadscommissies, zal de werkgroep maatschappelijk werk voortaan weer apart vergaderen. In het gesprek kwam naar voren, dat dit jammer is, omdat een goed welzijnsbeleid alleen mogelijk is, als de diverse welzijnssectoren, zoals cultuur, sport en ontspanning, maatschappelijk werk, jeugdwerk, op elkaar afgesteld worden.

Aan de orde kwam voorts bespreking van de gemeentelijke begroting voor 1968. Opgemerkt werd, dat Den Haag bij verschillende maatschappelijke voorzieningen, o.m. die voor de woonwageneigenaren, royaal is, doch op het gebied van de bijstandverlening karig is in vergelijking met andere gemeenten. Het unieke Haagse verschijnsel van de sociale raadslieden loopt heel goed. Voorts werd gesproken over de plannen om in Den Haag een welzijnsraad te stichten, die de voorzieningen van het welzijnsbeleid in de verschillende wijken zal gaan beoordelen. Het rapport hierover van de commissie-Hendriks aan B & W zal in december ter discussie van de Haagse bevolking gesteld worden.

Besloten werd dat de werkgroep in januari weer bijeen zou komen, om het rapport en eventuele commentaren hierop te bespreken.

- 0 -

Werkgroep voor het Haagse Jongerenparlement

Het op 7 november in het Haagse Jongerenparlement, onder de onveranderlijke leiding van de liberale heer Dettmeyer, gehouden debat over de kwestie Griekenland, was zeer levendig en werd voor een niet onbelangrijk deel beheerst door D'66. De D'66-woordvoerder van deze avond, de heer Hoek, was duidelijk beter op dreef dan de vertegenwoordigers van de andere 7 groepen. Verder was onze motie minder zwaarwegend en inhoudsloos dan die van de andere fracties. De inhoud komt ongeveer op het volgende neer:

De V.S. hebben als voornaamste NATO land een grote invloed op het Griekse bewind, het zal voor de V.S. niet moeilijk zijn om met diplomatieke druk en militair gedreig (vloeten in de buurt laten varen e.d.) het bewind in Griekenland te laten verdwijnen. Deze eis aan de V.S. is niet onredelijk, daar zij als NATO partner als opdracht kreeg de democratie te handhaven en hier gefaald heeft. Reageren de V.S. na een maand nog niet op bovengenoemde verzoek, dan zou er een brief naar de Nederlandse regering moeten gaan, waarin wordt aanbevolen als protest dezelfde handelwijze te gaan volgen als Frankrijk doet op NATO gebied. Tot zover de motie. Zij werd niet aangenomen, daar de meeste afgevaardigden haar te ver vonden gaan.
(vervolg op pag. 26)

S C H A F   D E   P R O V I N C I E S   A F
V E R V A N G   D E   G E M E E N T E N   D O O R   G R O T E R E   E N   K L E I N E R E   E E N H E D E N

Elke keer als gemeenten opgeheven of samengevoegd worden, speelt zich hetzelfde conflict af. Vele gemeentenaren verzetten zich, omdat niet geheel ten onrechte de vrees bestaat dat na annexatie de plaats zijn eigen karakter verliest en omdat de individuele stem in het grotere geheel minder telt. Anderzijds zijn kleine gemeenten economisch niet meer verantwoord. Allerlei diensten, zoals gemeentewerken, bouw- en woningtoezicht, GGD, brandweer, kunnen slechts behoorlijk functioneren bij een zekere minimum omvang. Ook zijn de belangen van twee aangrenzende gemeenten dikwijls zo verstrengeld dat dit op zichzelf al een klemmend argument voor fusie is.

Ook de grote gemeenten hebben het niet eenvoudig. Bij een forse expansie komen ze onherroepelijk in een conflictsituatie met de randgemeenten, die zich met enig recht verzetten tegen deze hun eigen structurele opbouw doorkruisende expansiedrang.

De moeilijkheden zijn het gevolg van een provinciale en gemeentelijke opbouw die niet meer van deze tijd is. Waarom niet een geheel nieuwe structuur, die wel de voordelen biedt van grotere eenheden, maar niet de nadelen van de plaatselijke ontzieling? Dit zou als volgt kunnen:

1. De provincies worden afgeschaft.
2. Het land wordt verdeeld in 50 tot 80 economische eenheden van uiteenlopende grootte en inwonertal, voorlopig gewesten te noemen. Rijnmond zou een dergelijk gewest kunnen zijn (een heel groot naar inwonertal), maar ook Den Haag en omliggende gemeenten.
3. De gewesten nemen het grootste deel van de provinciale taak over en daarnaast de economische en sociale diensten van de gemeente, voor zover daarbij de schaalvergroting voordelen biedt.
4. Ieder gewest wordt verdeeld in een aantal buurtschappen. Deze buurtschappen zullen in het algemeen overeen komen met onze huidige steden en dorpen, maar er is geen bezwaar tegen sommige plaatsen in meerdere buurtschappen te verdelen als de sociale structuur hiertoe aanleiding geeft.
5. De functie van de buurtschappen (wie weet een betere naam?) is het behartigen van de belangen van de in die buurtschap wonende mensen, het bevorderen van het menselijk contact en het plaatselijk uitvoering geven aan bepaalde zaken van het gewest, bijv. huwelijken sluiten en paspoorten uitreiken. De buurtschap heeft een eigen beperkt budget.
6. Aan het hoofd van een gewest staat een college van rechtstreeks gekozen gouverneurs, gecontroleerd door een gewestelijke raad. De gouverneurs zijn geen lid van die raad.
7. Aan het hoofd van een buurtschap staat een gekozen burgemeester, in grotere buurtschappen bijgestaan door enige leden van de buurtschapsraad als schepenen. In kleinere buurtschappen worden de schepenen vervangen door gedelegeerden uit de raad, die alleen controlerende bevoegdheid hebben.

Met deze organisatievorm kan efficiënt worden gewerkt, zonder dat het eigen karakter van de kleinere gemeenschappen nodeloos wordt aangetast.

A.R. VAN DER BURG

(vervolg van pag. 7)

Dit is bepaald applaus van het laagste niveau, n.l. dat van het leed-vermaak. Het is ook olijdom. Een spreker die wat goeds op slechte wijze brengt legt het in zulk een sfeer altijd af tegen een spreker die iets slechts op een goede wijze presenteert.

- 0 -

(%) Van Mierlo zat prima in de kleren. Het verburgerlijgingsproces knaagt ook al aan D'66

- 0 -

(%) En dan het laddertje. Dat moeten we niet vergeten. Boven de zaal was een klein balkonnetje. Welke hersenkronkel de architect daar destijds toe gebracht had werd niet duidelijk. Vooral niet omdat hij het overbodig had geoordeeld een toegang ernaar te maken. Om het nu toch te kunnen bereiken, was in de zaal een ladder tegen dit balkon opgezet. Zodoende kon het predidium van het congres erop plaats nemen, beveiligd tegen onverhoedse aanvallen. Nu zijn D'66-ers mensen die het in het algemeen niet met de gang van zaken eens zijn. Het gevolg was dat het tijdens het congres een va et vient op de ladder was van allerlei lieden die de voorzitter wilden gaan vertellen dat hij het anders moest doen. Woedend bestegen ze de ladder. Eenmaal boven gekomen en over de ballustrade heengestapt waren ze dan al aardig gekalmeerd. Die architect was achteraf gezien toch niet zo'n dwaas.

- 0 -

(vervolg van pag. 24)

Uitdrukkelijk werd van D'66 zijde door fractie-voorzitter Meerts gesteld, dat een economische boycot geen effect zou hebben en bovendien alleen de bevolking zou schaden en dat bij uitstoting van Griekenland uit de NATO iedere controle van de democratische partners over Griekenland zou komen te vervallen. Aangenomen werden (vanzelfsprekende) moties van JOVD en CHJO, die behelsden, dat er een soort "defence and aid fund" moest worden opgericht en dat Griekenland toegang tot democratische organen van de EEG moest worden ontzegd. Van de zijde van de pers bestond er grote belangstelling voor dit debat. De "Haagse Courant" opende haar artikel met een uitstekende weergave van de inhoud van onze motie.

- 0 -

SOCIAAL ECONOMISCHE WERKGROEP

Deze werkgroep heeft twee ondergroepen, te weten voor "uitdieping" van de sociaal-economische punten van het partijprogramma en voor de financiële problematiek. Laatstgenoemde ondergroep bestudeert momenteel de belastingen. Eerstvolgende bijeenkomst van de gehele werkgroep op 19 december om 20 uur ten huize van Mr W.S.A.N. Gorter, Adriën Moonenweg 17. Wil elk lid van deze werkgroep en iedere belangstellende kennis van zijn aanwezigheid geven, tel. 542185?

- 0 -

DE HEDENDAAGSE STAATSBURGER: OPGAVEN EN PROBLEMEN

"Die Politik der res publica ist wirklich eine zu ernste Sache, als dass man Sie ganz den Politikern überlassen sollte - oder dem Mob".

Het deze woorden besloot Dr. Georg Geissmann zijn referaat op de eerste avond van de conferentie tussen jonge Duitse en Nederlandse politici, die enige tijd geleden in het conferentieoord Oud-Poelgeest bij Leiden werd gehouden. Deze conferentie, georganiseerd in het kader van het Duits-Nederlands culturele verdrag en met het thema, vermeld boven dit stuk, bracht een 40-tal Duitse en Nederlandse jonge politici en politicologen, plus een aantal vertegenwoordigers van de pers bijeen.

Voor D'66 namen deel de voorzitter van de afdeling Amsterdam, J.H. Moerkerk en ondergetekende, die zich in een grote belangstelling van Duitse zijde mochten verheugen, daar het voor de meeste Duitsers de eerste maal was dat zij met D'66 in aanraking kwamen.

In een drietal inleidingen, door Dr. G. Geismann, Dr. A. Hoogerwerf en Hans Schneider, Dipl.Pol., werden de deelnemers geconfronteerd met de problemen van de hedendaagse staatsburger en in werkgroepen bespraken zij daarna de wegen die kunnen leiden tot het vormen van politiek meer bewuste burgers. De vragen waarover de werkgroepen zich bogen waren de volgende:

- 1e. Hoe kan men de politieke lichamen verbeteren om tot grotere participatie te komen (Partijen)?
- 2e. Hoe kan men het kiessysteem veranderen om tot grotere participatie te komen?
- 3e. Hoe kan men de positie van minderheden en oppositie verbeteren of versterken?
- 4e. Welke andere middelen kunnen leiden tot een grotere participatie? (Familie, scholen, kerk, vorming van volwassenen, informatie- en massamedia)

Het zou te ver voeren om hier al de discussies te verslaan. Zij waren fel en enthousiast en duurden tot ver in de nacht (onofficieel).

De conferentie als geheel heeft geleid tot een beter onderling begrip (waarbij ook de Duitse problemen ter sprake zijn gekomen) en er was uiteindelijk grote overeenstemming over de weg die moet leiden tot "genezing" van het politieke bestel in beide landen.

Het is niet doenlijk alle conclusies op papier te zetten, maar hier zijn enkele van de belangrijkste:

- de discussie binnen de partijen moet versterkt worden;
- de programma's der partijen moeten concreter worden;
- uitbreiding en verbetering van het overheidsapparaat is noodzakelijk;
- er moet een kiesstelsel komen wat le voor de burgers te doorzien is, 2e tot een duidelijke meerderheid leidt (van politieke richting), 3e een zo groot mogelijke invloed uit kan oefenen op de vorming van het regeringsbeleid;
- daarom is invoering van een districtenstelsel noodzakelijk;
- de politieke vorming in allerlei vorm moet krachtig ter hand genomen worden;
- de partijen moeten een democratische opbouw hebben; er moet doorstroming zijn en ruimte voor meerdere meningen;

In de gesprekken van de werkgroep waaraan ik deelnam kwam als eindconclusie (o.a.) naar voren dat:

"Ein relatives Mehrheitswahlrecht die Entstehung eines Zwei-parteiensystems und damit den Einfluss des Wahlburgers auf die Regierungsbildung herbeiführen konnte und dass in Aussicht genommene Änderungen der Wahlsysteme in den Niederlanden und in Deutschland zu Veränderungen der Parteienstruktur führen und gleichmassen von den Parteien getragen werden müssen".

Een conclusie waaruit blijkt dat de ideeën van D'66 in bredere kring ingang beginnen te vinden en dat de functie van katalisator en breekijzer, die wij aan onze Duitse collega's nader moesten verklaren, zijn uitwerking niet mist.

J.N.A. GROENENDIJK

DE VVD IN SPROOKJESWERELD

(%) Ook het Liberaal Democratisch Centrum is door de paniek der partijvernieuwing bevangen. De voorzitter, de heer D.R.F. van Bremen heeft den discussienota opgesteld, getiteld "Liberalisme en partijvernieuwing". Later zal hierop wellicht uitvoeriger worden teruggekomen. Hier worden alleen enige passages over D'66 geciteerd.

"Prof. Oud heeft verklaard: 'Afgezien van de staatsrechtelijke hervormingen die D'66 wil doorvoeren was het appèl waarmee zij zich tot het Nederlandse volk richtte in wezen liberaal.' Wij weten dat een oud JOVD-er het program van D'66 heeft opgesteld, hetgeen met geringe wijzigingen door de leden van D'66 werd aanvaard. Ook wij weten dat deze D'66-er en met hem verscheidene anderen zich nog steeds in hart en nieren liberaal voelen. Wij kunnen dan ook van harte instemmen met de mening van prof. Oud dat D'66 een liberaal program voert."

Misschien zijn wij wel de enig echte liberalen. We lopen in ieder geval geen één op één.

HAMSTERAARS, OPGELET

Degenen die in huis nog "witte boekjes" (uittreksel partijprogram) of niet afgerekende partijprogramma's heeft liggen, wordt verzocht deze in te leveren bij het secretariaat van zijn afdeling.

DISCUSSIE OVER EENPARTIJSTELSEL

Het verheugt me dat mede-redakteur Bark op blz. 15 van Peperbek (nov.) inhaakt op mijn beschouwing in oktober over het z.g. "eenpartijstelsel". Mijn beschouwing was niet anders dan het vervolg van een reeds in het eerste nummer van ons gepeperde blad begonnen inleiding om te komen tot de vraag die Bark in zijn laatste zin aldus formuleert: "Hoe kunnen wij voorkomen dat het proces van de partijvernieuwing zich ontwikkelt in de richting van een polarisatie rond twee politieke blokken die beide voor D'66 te onaantrekkelijk zijn om zich bij aan te sluiten, doch waartussen D'66 geen reële bestaansmogelijkheid heeft".

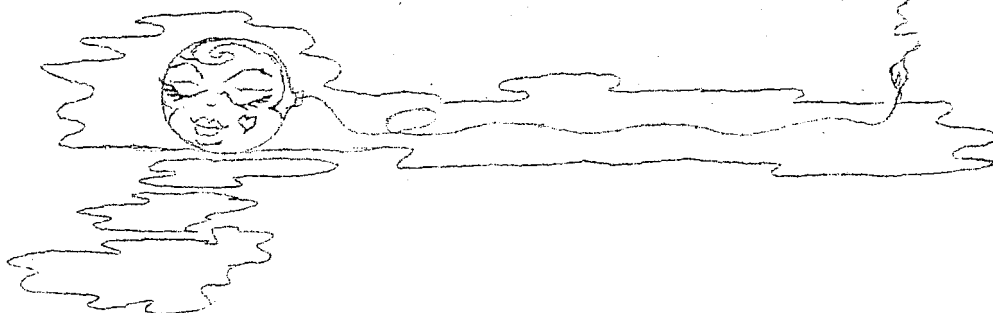
Ik dacht dat mijn vermeende opponent het met me eens was dat praktisch slechts de tegenstelling "liberaal-socialistisch" die blokken zou kunnen vormen, doch dat de tegenstelling "meer of minder democratie" of de tegenstelling "dogmatisch-pragmatisch dat niet zouden kunnen, aangezien laatstbedoelde tegenstellingen, wanneer het er op aankomt, door de eerstbedoelde zullen worden overheerst.

Wanneer men nu pleit voor een synthese tussen socialisme en liberalisme om de polarisatie rond deze blokken te voorkomen en om het compromisisme dat het huidige bestel kenmerkt te vervangen, dan betekent deze visie automatisch een éénpartijstelsel en wel omdat de blokken in die visie opgelost zijn (n.l. als uitgangspunt) en moeten worden (als praktische politiek). Wanneer wij daaraan nog toevoegen dat wij deze synthese langs pragmatische en verdiept-democratische weg willen bereiken, dan blijft er in die visie eenvoudig niets over waarop een andere partij zich nog zou kunnen baseren, ervan uitgaande dat het politieke confessionalisme zijn tijd heeft gehad. Ons standpunt relativerend, blijven we echter grote behoefte hebben aan de meer of minder omvangrijke rudimenten van de bestaande partijen of combinaties ervan en aan geheel nieuwe partijen op nu nog ongekende grondslag.

De bedoelde synthese aan visie zal een maatschappelijke omwenteling in uitzicht moeten stellen, waarvan de huidige socialistische en liberale leiders zouden schrikken, gewend als zij zijn aan het bestaande beeld, maar daarover elders in dit of/en het volgende nummer.

Men kan het desgewenst ook omgedraaid zeggen: democratie en pragmatisme, voldoende ver dóórgedacht, leiden vanzelf tot de synthese tussen socialisme en liberalisme. Daarom zullen socialistische en liberale partijen nooit in de praktijk ons pragmatisme en onze verdiepte democratie kunnen overnemen: het zou tot hun ontbinding leiden.

W.S.A.N. GORTER

LANDELIJK BESTUUR D'66

Het dagelijks bestuur van D'66 is als volgt samengesteld:
mr H. van Lookeren Campagne (Zaltbommel), voorzitter.
H. van Beekhuizen (Amsterdam), secretaris politieke zaken.
B. Hamstra (Zwolle), secretaris organisatorische zaken.
J. Beekmans (Melissant), penningmeester.
ir. N. Schwarz (Den Haag).
J. Dirks (Maastricht)
F. Hijmans (Diemen)

- 0 -

ADRESSEN SECRETARIATEN

Afd. Rijswijk: Dr. P. Hazebroek, Dr. v.d. Knaaplaan 12, Rijswijk,
tel: 982415.
Afd. Voorburg: Mevr. A. Jager, Schellinglaan 17, Voorburg, tel: 868798.
Afd. Wassenaar: Mevr. M. Schrijver, Klingelaan 30, Wassenaar, tel: 8145.
Afd. Den Haag: Dr. Ir. H. Geelen, Sportlaan 299, Den Haag, tel: 680174.

- 0 -

VAN DE AFD. VOORBURG ONTVINGEN WIJ HET VOLGENDE BERICHT:

De afd. Voorburg van D'66 heeft in samenwerking met de tekenaar Gerry Leewes kerstkaarten ontworpen vanwege een nodige aanvulling van de afdelingskas. Het idee is geopperd deze kaarten te drukken en te verkopen (met omslag en met enveloppe) voor de prijs van f 0,40 per stuk. De op-lage is voor de exclusiviteit van de kaarten beperkt gehouden. Bestel-lingen worden gaarne tegemoet gezien via het secretariaat van D'66 af-deeling Voorburg, Schellinglaan 17 en tel. 070 - 868798.

- 0 -

HELMOND STEMDE PLAATSELIJK.

(%) Terecht, zult u zeggen, want het ging om de gemeenteraad. Maar de winst van D'66 was daardoor kleiner dan hij had kunnen zijn. Misschien ook heeft D'66 zich in Helmond te veel afgezet tegen de KVP en zich te weinig in positief-vernieuwende zin gepresenteerd. Of althans deze in-druk op de kiezers gemaakt. Een belangrijke ervaring voor onze partij, lijkt me. Overigens behaalde D'66 in Helmond toch maar 8,6% van de stemmen, ofwel 3 zetels in de gemeenteraad.

- 0 -

WORDT DE B.V.D. VANUIT MOSKOU GELEID?

OF: WIE BEWAAKT DE BEWAKERS?

(%) Het geval van de Engelse spion Philby, die bijna hoofd van de con-traspionage was geworden, heeft ons tot nadenken gestemd. Wat weten wij eigenlijk af van het hoofd van de B.V.D.? Als hij een zetbaas van Moskou zou zijn, is er niemand die het merkt, want hem kunnen ze toch niet gaan controleren. Dat zou in strijd komen met de hiërarchieke ver-houdingen. Of zou minister Beernink hem persoonlijk schaduwen? Of zou dit de geheime taak zijn van de beruchte Kamercommissie? Wie Van Mier-lo sluipend en van portiek tot portiek springend door de Haagse straten ziet gaan, weet dan wat hij aan het doen is. Men store hem niet. Wie stelt hierover eens vragen aan de minister van binnenlandse zaken?

- 0 -

peperbek

**POLITIEK
MAANDBLAD**

2e jaargang, nummer 1

SEPTEMBER 1968

68

Copy voor Peperbek -
getypt met brede marge -
guarne vóór 19 januari
bij de redactie.

PEPERBEK
PEPERBEK
PEPERBEK
PEPERBEK

Peperbek nr 6
januari 1968

verzorgd door de afdelingen Den Haag, Rijswijk, Voorburg en Wassenaar

Contactblad van de politieke partij

DEMOCRATEN '66

VAN DE DIRECTIE:

De oplage van Peperbek bedraagt thans 500 exemplaren
Abonnementen in Den Haag: 256,
in Wassenaar: 7,
buiten de agglomeratie: 60,
in Rijswijk en Voorburg nog in opbouw, aangezien
Peperbek pas van nr 5 af een agglomeratieblad is.
Losse nummerverkoop: zeer belangrijk bij ledenverf-
acties, cocktailparties, boekenbal, voetbalwedstrijden, etc.

Aan het "garen", "leggen" en verzendklaar maken van de
nrs 4 en 5 van Peperbek werkten mee: de dames Schmiemann,
Bakker, Bridié, de Jager (V) Schrijver (W) en de heren
Wevers, Huber, van Kleef, Bakker, Schreuder en Dijkstra (R).
Ik dank de genoemde leden heel hartelijk voor hun medewerking.

Eveneens is een woord van bijzondere dank op zijn plaats
aan mevrouw A. Floeth-Zwennis, de heer v.d. A en mevrouw
Van Wolferen, voor hun grote aandeel in de technische ver-
zorging.

De heer B.W.R. Feenstra jr (tel: 552493) vraagt mij een be-
roep op de leden te doen voor het afstaan van, of medewerk-
ing verlenen voor het verkrijgen van woonruimte voor hem,
zijn vrouw en hun baby van 3 maanden. Ik hoop, dat deze op-
roep gehoor vindt.

Aan allen: Een gelukkig en welbesteed 1968.

van Baarsel.

Directeur: P.W. van Baarsel, Statenlaan 23,
tel.: 559017

Redactie: D. Bark, R.A. de Buissonjé,
A.R. van der Burg, F.W. Erkelens,
A.C. de Goederen, W.S.A.N. Gorter,
A.W. Jongert, J.H. van Kesteren,
F.W.H. Vink

Adres: A.R. van der Burg, Sportlaan 190,
Den Haag, tel.: 070, 322300.

Per jaar (11 nummers)
voor leden f 7,50,
voor niet-leden f9,00,
over te maken op post-
rekening 726932 t.n.v.
Penningmeester D'66,
afd. Den Haag.
Losse nummers f 1,--

Alle Menschen werden Brüder.....

(x) Op dinsdagavond 12 december was TV-kijkend Nederland getuige van een roerend taferceltje. Nadat van Lookeren Campagne met goed gespeelde tegenzin als een zeer hete aardappel Gruyters had laten vallen, vanwege diens opvatting dat de Christen-radicalen zich lafaards hadden betoond door na de KVP-partijraad niet en bloc de KVP mit te lopen en daarbij fijntjes liet uitkomen dat Gruyters niets, maar dan ook helemaal niets méér in de D'66-melk te brokkelen heeft dan ieder ander ambteloos lid, constateerde Ad Langebent met enig leedvermaak dat Gruyters de laatste tijd nogal eens op z'n gezicht viel. Wat toen geschiedde had vast niemand verwacht. Van Riel vatte vlam en betoogde met breed gebaar dat Gruyters dat allemaal niet zo kwaad bedoelde, dat hij soms nog wat primair reageerde, enz., enz. Kortom hij was verdacht lief voor de verloren zoon. Daar iedereen ook al vol lof was voor de eerlijkheid van onze voorzitter en PvdA-Prof. de Rijke VVD-Mr van Riel joviaal op de arm ging zitten kloppen kon men haast in de stemming komen om Gorter na te zeggen: "Maarom eigenlijk geen éénpartijstelsel?".

- 0 -

Wie zal de wegloper zijn?

(x) Maar alle gelukheid terzijde, het is toch wel duidelijk dat de radicalen een stevige schoen tussen de deur van het KVP-bolwerk hebben gekregen. Als het een beetje meezit kunnen ze het moedig weglopen straks aan Aalberse, Schnelzer, de Quay en dergelijke remmers overlaten, die dan maar een eigen Christen-Conservatieven-club moeten gaan oprichten, liefst samen met soortgelijke figuren uit AR en CH. Dat ze dan een flink aantal zetels krijgen valt te verwachten en, in het belang van de politieke duidelijkheid, ook te hopen.

- 0 -

Schizofreen

(x) Als het aan Aalberse ligt komt die duidelijkheid er overigens belust niet. Zondagmiddag 17 december in "Monitor" merkte hij tenminste op dat hij van een 'scheiding der geesten' niets moest hebben. De discussie daarover betitelde hij als 'schizofreen gedoe'. Van een broeder van de aloude orde der lijmers kon ook nauwelijks iets anders worden verwacht.

- 0 -

Moeilijk

(x) U merkt dat de KVP-partijraad niet op alle samenstellers van deze rubriek dezelfde indruk heeft gemaakt. De duidelijkheid van de KVP is blijkbaar nog steeds niet om over naar huis te schrijven.

- 0 -

D A G V A N D A A G D A G V A N D A A A D A G V A N D A A G D A G V
Het nectar der armen

(x) Ook onbespied door TV of Pers blijft D'66 aan zijn image denken. Dat bleek maar weer toen inleider Boelmans op de Oriënteringscursus-avond van 14 december Geelen trachtte gerust te stellen ten aanzien van diens vrees, dat verhoging van de indirecte belastingen vooral de lagere inkomens-groepen zou treffen, door crop te wijzen dat de primaire levensbehoeften natuurlijk niet of slechts licht belast zouden blijven, maar dat b.v. bier zijns inziens zonder bezwaar flink belast kon worden. Prompt werd uit de zaal geroepen dat nu juist bier bepaaldelijk tot de primaire levensbehoeften diende te worden gerekend. Uit de bijval die deze noodkreet verwierf kon worden afgeleid dat het genieten van deze onze partijdrank in brede ledenkring met overgave wordt beoefend. Wat jammer dat niemand tijdig op het idee is gekomen onze Helmondse verkiezingscampagne door Heineken of zo te laten sponsoren.

- 0 -

Degelijke stampot

(x) De Oriënteringscursus bovengenoemd mag er anders zijn. Men krijgt stevige - soms haast tè stevige - kost te verteren. Het is hier niet de plaats om van het door de inleiders gezegde verslag te doen.

Op ons gezag kunt u echter aannemen dat de renen onder u die meenden het zonder deze cursus te kunnen stellen bepaald ongelijk hadden

- 0 -

De fatsoensrakkers

(%) Het roepen om overheidsingrijpen door mevrouw Van Someren-Downer in verband met de Roepla-uitzending over militairen in de trein heeft ons niet verbaasd. Het past volkomen in de anti-liberale traditie van de VVD. Bovendien was het signaal al gegeven door het blad van het gezonde Volksempfinden, dat vele politici nu eenmaal tot richtsnoer dient. Evenmin behoeft het verbazing te wekken dat een politicus van deze signatuur zo duidelijk blijkt geeft niet te weten wat zich op zondag-avond in een tweede klas trein afspeelt. Wij willen niet voor niets het contact tussen kiezer en gekozene verbeteren. Het verrassingsselement zat slechts in de schaamteloze en doorzichtige wijze waarop mevrouw Van Someren insinueerde dat deze soldaten op kosten van de VPRO waren dronken gevoerd. Het is in ieder geval voor haar te hopen dat ze zelf de onzin daarvan inzag. De volgende morgen was haar veronderstelling in De Telegraaf al zekerheid geworden. Nog merkwaardiger was dat in de Kamer niemand protesteerde, zelfs niet toen minister Klompé er nog een schepje bovenop deed.

Enfin, mevrouw Van Someren heeft bedankt als lid van de VPRO. Ze heeft nu alleen nog in het door en door fatsoenlijke gezelschap van de Telegraaf en de Kros te verkeren.

- 0 -

Waarom D'66 zweeg

(%) Het zal vele D'66-ers opgevallen zijn dat ook de fractie van onze partij geen woord van protest tegen de woorden van mevrouw Van Someren heeft laten horen. Wij hebben daarnaar geïnformeerd. Het antwoord van de fractie staat elders in dit blad.

- 0 -

KVP-vernieuwingen

(3) In de KVP is geen steen op de andere gebleven. De onduidelijkheid van geen standpunt is vervangen door het duidelijke geen standpunt bezitten. De linker- en de rechtervleugel zijn vervangen door een rechter- en een linkervleugel. Schmelzer is vervangen door Schmelzer, Bogaers door Bogaers, Jansen door Janssen en Janssen door Jansen. In één woord: de KVP heeft een nieuw gezicht gekregen. Men heeft besloten dit nieuwe gezicht het KVP-gezicht te noemen.

- 0 -

Ontdekking

(E) Wat zijn de Christenradicalen? Baantjesjagers, profeten die brood eten (en uitdelen), een ander soort socialist die de Bijbel in plaats van Das Kapital onder hun arm dragen? Redacteur Bark had een gesprek met Christenradicaal Kuiper en ontdekte nog een nieuwe kwalificatie: realisten en pragmatici.

- 0 -

Rol van democraat met Schmiere gespeeld

(C) Het is op zichzelf nooit toe te juichen als een monarch een staatsgreep uitvoert. Moeten we nu voor de staatsgreep van Constantijn een uitzondering maken? Op grond van de nu bekende feiten (o.a. het feit dat de koning bereid is gebleken met het kolonelsregime over terugkeer te praten, hoewel hij zijn eisen schijnt te stellen) is wel een verklaring voor de gebeurtenissen te vinden. Schrijver dezes pretendeert niet dat dat de juiste is. Gegevens daarbij: 1^e. het manoeuvreren van verschillende notoire rechtse politici en journalisten (mevr. Vlachos, Kanelopoulos en laatstelijk ook Karamanlis) tegen het kolonelsbewind, waarbij de indruk zich opdrong dat zij (in elk geval mede) bezig waren positie te kiezen voor de periode na het kolonelsbewind; 2^e. de koning heeft zich nooit duidelijk van het huidige bewind gedistancieerd; 3^e. Constantijn lijkt niet de meest gerede voorvechter voor de democratie; 4^e. de afloop van de laatste Cypruscrisis leek niet bevordelijk voor de positie van het kolonelsbewind.

De conclusie uit een en ander zou kunnen zijn, dat de koning een kans zag om de situatie van vóór de staatsgreep der kolonels te herstellen (een rechts bewind met een meer dan representatieve rol voor de vorst) zonder de daarbij optredende politieke instabiliteit terug te krijgen. De koning immers zou de hersteller van de democratie zijn geworden en zou zowel binnenlands als (zeer belangrijk) internationaal met de reeds eerder rebellerende rechtse politici op dank en sympathie hebben kunnen rekenen.

- 0 -

DE NIETTER VAN DIT BLAD

WENST U EEN

GELUKKIG NIEUWJAAR

Inleiding

Wie streeft naar de synthese (samenwerking) van de maatschappelijke klassen die thans hoofdzakelijk worden vertegenwoordigd door het socialisme enerzijds en het liberalisme anderzijds, (ook in de vleugels der confessionele partijen, al zijn die termen daar taboe) stuit op het alom bekende feit, dat in de Maatschappij het liberalisme "het sterkst" is en in de Politiek daarentegen het socialisme+).

De onderstaande kenschetsing van liberalisme en socialisme is samengesteld uit de volgende componenten: de meningen en een deel der gedragingen van de leden der desbetreffende klassen en van de politieke partijen, alsmede een "ontmaskering" van achtergronden die soms niet gaarne worden erkend. Van het aanbrengen van nuances moet hier uiteraard worden afgezien.

Liberalisme

In de westerse "Maatschappij", gebaseerd als zij is op de particuliere eigendom der productiemiddelen, wordt, in het algemeen genomen, de scepter gezwaaid door de klasse die deze productiemiddelen in eigendom bezit, daaronder begrepen de managers en staf die hier een belangrijke rol spelen. Het leidende motief is de vrije concurrentie en dat betekent over de gehele lijn de overwinning van de beste (het beste). "Arbeid" in liberale zin, n.l. in de zin van uitvoering van wat door anderen is opgezet en voortgezet, speelt daarbij in beginsel de rol van kostenfactor. Hier moet even worden opgemerkt dat de arbeidsovereenkomst zoals die is neergelegd in het burgerlijke recht geen onderscheidend element is voor de klasse-indeling: directie en hoger personeel, hoewel (meestal) in dienst onder arbeidsovereenkomst, moeten tot de liberale klasse worden gerekend (ook al zouden ze soms "rood" stemmen).

Het liberalisme verder steunt in geestelijke zin sterk op de "menselijke natuur" in het economische leven: het winstmotief is verheven tot maatschappelijk ideaal. De economische wetenschap, gebaseerd op deze menselijke natuur, die de liberaal liever wil uitbuiten dan verbeteren, is eveneens "sterk". Het is een reële harde wetenschap, die de liberaal met zelfdiscipline in acht neemt. De uitspraak: "De politiek is een hard vak" komt van liberale zijde: je ruikt er de harde economische wetten aan, men acht deze hardheid ook rechtvaardig, zij het getemperd door secundaire correcties op sociaal gebied.

Socialisme

In de "Politiek" echter - gezien als tegenstelling tot de Maatschappij - heeft het socialisme de boventoon en wel in de eerste plaats door het aantal personen dat tot deze klasse behoort, d.w.z. door het aantal

+) zie vorige beschouwingen in "Peperbek", in het bijzonder in de afleveringen november en december

politieke stemmen dat bij het algemene kiesrecht en de vrije partijvorming het aantal stemmen dat de liberale klasse kan opbrengen verre overtreft. In theorie is de westerse Europese politiek dan ook "links", maar wij zullen in een volgend artikel zien, waarom het aantal van de kiezers in de werkelijkheid niet de doorslag geeft. Het socialisme is geestelijk gebaseerd op verdediging van de maatschappelijk zwakkeren, op verdediging van hen die in de maatschappelijke liberale strijd zich niet tot de leidende klasse hebben opgevoerd. In het socialisme zijn daarom de leiders van zeer veel belang; zij zijn in tegenstelling tot de liberale politieke leiders echt de inspirators, aanvoerders en eigenlijk ook de vormers van de "arbeidende" klasse in politieke zin. Hun strijd is er op gericht om de behandeling, door de liberalen, van deze klasse in de maatschappij "als kosten-factor" zoveel mogelijk ongedaan te maken. In tegenstelling tot de liberalen die zich in de eerste plaats op de economische wetenschap baseren, is bij de socialistische leiders de rechtvaardigheid de grondslag van hun streven. De term "uitbuiting" (een morele term en niet een wetenschappelijke term) is hun geestelijk uitgangspunt. Het streven is altijd een strijd om zoveel mogelijk te bemachtigen van wat de liberalen als maatschappelijk, d.w.z. burgerrechtelijk resultaat van hun economisch optreden voor zichzelf veroverd hebben. Bemachtigen: zowel rechtstreeks in de vorm van praktisch rechtstreekse inkomensoverdrachten (sociale voorzieningen) als indirect in de vorm van (uitbreiding van) die overheidsvoorzieningen ten opzichte waarvan de arbeidende klasse in verhouding meer profiteert of minder bijdraagt per individu, dan de bezittende en maatschappelijk leidende klasse. De arbeidersleiders verder hebben een natuurlijke neiging om voor de arbeidersklasse materiële voordelen te veroveren zonder haar geestelijke positie te wijzigen; m.a.w, zonder haar te verburgerlijken in liberale zin: zij bestendigen aldus de geestelijke antithese.

Uitwerking der tegenstellingen

De politieke leiders der liberale klasse zijn meer de dienaren dan de leiders dezer klasse: de politiek heeft voor hen als eerste plicht het bedrijfsleven te stimuleren. Zij trachten daarbij b.v. ten behoeve van hun klasse veel intelligente en ambitieuze jongeren uit de arbeidersklasse door middel van onderwijsfaciliteiten naar het liberale peil op te trekken om de kwaliteit van de liberale klasse te versterken. Met die kwaliteit staat en valt immers de liberale visie. Het is overigens een vraag of het wenselijk is de arbeidersklasse aldus van intelligentie te draineren. Anderzijds komt de liberale klasse dat frisse bloed niet erg tegemoet met opnemings in haar sociaal verkeer, dat bovendien een aanzienlijke gelaagdheid vertoont.

Een merkwaardig voorbeeld van liberale wetenschap tegenover socialistische rechtvaardigheid vindt men in het probleem van de werkloosheid. Aan liberale zijde wordt een werkloosheid van 1 à 2% "normaal" geacht. Van socialistische zijde wordt er met verontwaardiging op gewezen dat in deze visie de bewegelijkheid met het financiële en morele lot van de aldus tot werkloosheid gedoemde groep ontbreekt. Maar er zit meer achter deze zaak. Beide klassen beschouwen de "arbeid" zakelijk-wetenschappelijk als een marktproduct, waarbij de markt echter van buitenaf, n.l. door de politiek kan worden beïnvloed. Zonder werklozen nemen immers de arbeidsproductiviteit en arbeidskwaliteit af: hiervan trekken de socialisten zich weinig aan (geen ambitieuze verburgerlijking), maar de liberalen achten dit funest. Zonder werklozen ver-

der neemt de opwaartse druk op de lonen sterk toe en dat geeft de socialisten (vakbonden) een prachtige onderhandelingspositie, waartegen de liberalen grote bezwaren hebben. Tenslotte neemt ook de liberale klasse - secundair - een moreel standpunt in: alleen bij een bepaalde werkloosheid - die om sociale redenen beperkt moet zijn - komt de arbeider tot een hoge arbeidsproductiviteit en arbeidskwaliteit, welke de beste ontplooiing van zijn eigen wezen vormen.

Compromissen tegenover samenwerking

Echter slechts een deel der maatschappelijke en politieke gedragingen van de bedoelde klassen en politieke partijen is in de bovenstaande tegenstelling tussen liberalisme en socialisme weergegeven. Er zijn namelijk omstandigheden die tot andere gedragingen n.l. tot compromissen leiden. Echter zijn die compromissen zodanig, dat zij het maatschappelijke noch het politieke bestel wezenlijk vernieuwen. De beurtzang tussen tegenstelling en compromis vraagt zelfs zoveel aandacht dat zij bovenbedoelde vernieuwing belemmert en aan een rechtstreekse samenwerking tussen de groepen in de weg staat omdat men niet aan het scheppen van de vormen, waarin die samenwerking uitdrukking moet krijgen, toekomt. In een volgend artikel zullen wij de aard dier compromissen bespreken en verder betogen dat, indien het wezen van de arbeidsovereenkomst zoals die thans in het burgerlijk recht, en aanvullend in het publieke recht, is geregeld, niet principieel wordt veranderd, men altijd weer in de bovenbedoelde maatschappelijke, politieke en ideologische tegenstelling met haar compromissen terugvalt die elke andere polarisatie zal overvleugelen. De arbeidsovereenkomst verhindert o.i. namelijk de principiële vernieuwing van maatschappij en politiek en het volledig partijtrekken van de vorderingen der wetenschap op dezelfde wijze als de slavernij deed in de oude Grieks-Romeinse wereld.

W.S.A.N. GORTER

E E N O N G E N O E M D A S P E C T V A N D E K R A N T E N F U S I E

De vele commentaren op de samenwerking tussen de Nederlandse Dagbladunie en de Telegraaf hadden voornamelijk betrekking op de vraag, in hoeverre deze bladen redactioneel zelfstandig zouden blijven en op het gevaar van een tegenovergestelde ontwikkeling.

Een ander aspect van de zaak is echter veel bedenkelijker. Nederland telt nu vier grote dagblad- en tijdschriftenconcerns: het Teuling-concern (De Tijd, verschillende Brabantse kranten, Margriet, Libelle, Panorama, enz.), Elsevier (incl. de Haagse Post), Unitel (Telegraaf, AH, NRC, Vaderland, AD met kopbladen, enige maandbladen) en het Sijthoff-concern (Haagse courant, Rotterdams Nieuwsblad enz.). Met uitzondering van het laatste bedrijf geven deze ondernemingen bladen uit van uiteenlopende signatuur. Het zijn dus geen ondernemingen die bladen in een bepaalde geest of in een bepaalde stijl willen uitgeven. Ze streven er integendeel bewust naar elke politieke opvatting of levensstijl te "verkopen" die commercieel levensvatbaar is. Als er geld mee te verdienen valt twee bladen uit te geven die in opvattingen diametraal tegenover

elkaar staan, dan doet men dat. Een goed voorbeeld hiervan is Elsevier. Dit blad werd gedurende de bezettingstijd opgezet en wel zodanig dat het zowel in geval van een Duitse overwinning als van een Duitse nederlaag kon verschijnen, aldus de toenmalige eigen beweringen. Goed, het werd een nederlaag. Onder leiding van Lunshof koos het blad een soort Poujadistische richting à la Telegraaf (uiteraard anti-Nazi). Dit ging lange tijd bijzonder goed, tot enige jaren geleden het aantal abonnees ging teruglopen. Men zon toen op nieuwe wegen en kwam tot de ontdekking dat de markt iets gunstiger lag als men iets rechts van het midden ging zitten. Lunshof werd afgedankt en het blad werd in een nieuw jasje gestoken. De markt werd hiermee echter niet gedekt. Er waren ook nog heel wat potentiële lezers die niet bediend werden door bladen als Elsevier en Vrij Nederland. Men kocht de Haagse Post op en gaf deze een enigszins D'66-achtige politieke kleur. Daartoe werden een hoofdredacteur en enige medewerkers uit deze sfeer benoemd.

In deze commerciële gedachtengang past geen politieke overtuiging. Men exploiteert eenvoudig de politieke opvattingen van anderen. Dit is ook het gevaar van Unitel. Het probleem is niet dat eens de IRC op de Telegraaf zal gaan lijken - men zal zich daar wel voor hoeden - maar dat de zelfde lieden die via de IRC e.d. de heer uithangen, elders de geestelijke ontucht exploiteren.

Stel, om een niet geheel opgaande vergelijking te maken, dat het volgende persbericht verscheen: "Om het hoofd te kunnen bieden aan de steeds scherper wordende concurrentie hebben de n.v. Lips-Gispen en de bende van Linke Tinus besloten op technisch gebied samen te werken. Daartoe hebben zij gezamenlijk de n.v. Liptin opgericht, waarin beider know-how op het gebied van brandkasten wordt ondergebracht. Beide ondernemingen blijven geheel zelfstandig bestaan met behoud van het eigen karakter." Het volgende commentaar zou dan ongetwijfeld ergens verschijnen: "Het gevaar is in de toekomst zeker niet denkbeeldig dat afvloeiende personeelsleden niet zullen worden vervangen, maar dat de functie wordt overgenomen door iemand van de andere organisatie. De een werkt immers in dagdienst en de ander in nachtdienst." Maar het echter om gaat is dat het op zichzelf gewoon onfatsoenlijk is.

A.R. van der BURG

HET STEMBUSAKKOORD: EEN WAARDELOOS LAMIDDEL.

Volgens het artikel in het vorige nummer "Het stembusakkoord: een dualistische variant" past het stelsel van de rechtstreeks gekozen minister-president alleen in een twee partijen-systeem en wel omdat de meeste partijen niet bereid zullen zijn zich weg te cijferen voor een topman uit een andere partij en na de verkiezing van de premier invloed zullen willen uitoefenen op het beleid van de regering. Ik geloof dat de schrijver hierbij van een onjuist uitgangspunt uitgaat. Dit blijkt als men zich realiseert waarom in het programma van D'66 zo sterk de nadruk wordt gelegd op de wenselijkheid van invoering van het stelsel van de rechtstreeks gekozen premier.

In het huidige systeem bepalen de politieke partijen geheel buiten de kiezers om de samenstelling en het programma van de regering. Maar in

een democratie waar de burgers voor vol worden aangezien behoren zij zelf de politiek allerbelangrijkste beslissing, namelijk hoe en door wie er geregeerd zal worden, te nemen. Deze beslissing behoort niet te berusten bij niet controleerbare instellingen als politieke partijen. Aan dit vereiste wordt het beste tegemoet gekomen door invoering van het systeem van de rechtstreeks gekozen premier, hetgeen vanzelfsprekend een terugdringen van de macht van de partijen betekent, zowel ten aanzien van de personen, die zullen regeren als ten aanzien van het programma, dat zal worden uitgevoerd.

Natuurlijk verzetten de partijen zich tegen deze beperking van hun macht, hoewel sommige partijen wel begrijpen dat aan de gerechtvaardigde verlangens van de kiezers op dit punt toch wel enigszins tegemoet zal moeten worden gekomen. Vandaar dat men thans naarstig op zoek is naar constructies die de kiezers enige zeggenschap over samenstelling en programma van het kabinet geven, zonder dat de macht van de partijen al te zeer wordt ingeperkt.

Uit deze gedachtengang is het stembusakkoord geboren. Hiertegen is - naar mijn mening terecht - als bezwaar aangevoerd, dat er grote moeilijkheden zullen ontstaan als de aan het akkoord deelnemende partijen geen meerderheid behalen. Eén - of meer - van de deelnemers zal zich dan bij een andere combinatie moeten aansluiten om zo tot een regeringsmeerderheid te komen. Om in deze situatie een kabinet te vormen is dus woordbreuk van minstens één partij tegenover haar kiezers noodzakelijk, m.a.w. de ellende wordt nog groter dan thans het geval is, nu een aantal partijen "slechts" weigert om vóór de verkiezingen uit te spreken met wie zij na de verkiezingen in een kabinet zou willen samenwerken.

Kortom, het stembusakkoord is niets anders dan een waardeloos stukje knutselwerk, dat alleen bedoeld is om de invloed van de partijen zoveel mogelijk te sauveren. Misschien zullen er nog wel meer van dergelijke constructies worden bedacht, maar m.i. behoort D'66 zich van al deze lapmiddelen volledig te distancieren. D'66 heeft voor dit probleem een eigen, afdoende oplossing en zij is tegenover haar kiezers verplicht er zoveel mogelijk naar te streven dit programmapunt te realiseren. Schijnoplossingen, hoe aardig ook bedacht, moet zij onmiddellijk en duidelijk van de hand wijzen.

Overigens is het niet juist, dat in het systeem van D'66 de invloed van de partijen, behalve die waaruit de premier afkomstig is, vrijwel volledig zal verdwijnen. Deze invloed wordt alleen tot redelijke proporties teruggebracht en de partijen krijgen weer de taak die zij in een goed georganiseerde democratie behoren te vervullen, namelijk het formuleren en tot uitdrukking brengen van de wil van de kiezers en niet, zoals thans, het uitoefenen van ongecontroleerde macht.

Dit blijkt duidelijk als we eens nagaan hoe zo'n verkiezing van een premier zal verlopen. Ik ben het met de schrijver van het artikel in het vorige nummer eens, dat een twee partijen-stelsel in Nederland niet waarschijnlijk (en ook niet gewenst) is. Wil een kandidaat-premier dus de absolute meerderheid behalen, dan zal zijn partij vóór de verkiezingen met andere partijen moeten samenwerken. Misschien wordt er zelfs reeds vóór de verkiezingen een "schaduwkabinet" gevormd. Maar al zou dit niet lukken, toch komt er onder alle omstandigheden een minister-president uit de bus die zich, om zich van voldoende steun in het parlement te verzekeren, zal omringen met ministers uit de partijen die met hem op basis van zijn programma willen samenwerken. Langs deze weg bestaat er derhalve ook voor de partijen waaruit de premier niet afkomstig is, wel degelijk de mogelijkheid het regeringsbeleid mede te bepalen.

De voorgestelde oplossing van dit vraagstuk, te weten het verkiezen van een presidium van drie à vier personen in plaats van één persoon, ligt mij daarom onnodig. Bovendien vraag ik mij af hoe conflicten tussen deze drie à vier presidiumleden, die unaniem zouden moeten beslissen, kunnen worden opgelost. Op dit belangrijke punt laat de schrijver geheel verstek gaan. Verder heeft de geschiedenis ons wel geleerd, dat het in bedwang houden van autoritair aangelegde premiers een moeilijke zaak is. Toen Hitler in 1933 op legale wijze in de democratische republiek van Weimar aan de macht kwam, hadden in zijn kabinet - hemzelf meegerekend - slechts drie nazis zitting tegenover acht conservatieven en vakministers. Deze acht politici vormden indertijd de "ingebouwde rem tegen het afglijden naar de dictatuur".....

Neen, als men Gaullisme en erger wil voorkomen zal men het in een geheel andere richting moeten zoeken. Om te beginnen verdient het aanbeveling de premier uitsluitend te belasten met de uitvoerende macht en de volksvertegenwoordiging met de wetgevende macht, zoals ook in de Verenigde Staten het geval is. Dit beperkt de macht van de premier en maakt de kans op conflicten tussen hem en het parlement kleiner. Verder zou de volksvertegenwoordiging het recht kunnen worden verleend de premier tot aftreden te dwingen, mits zij tegelijkertijd zichzelf ontbindt. Voor beide organen zullen dan nieuwe verkiezingen moeten worden gehouden.

Naar mijn mening behoeft er niet voor te worden gevreesd, dat hiermede weer de mogelijkheid van onstabiele regeringen wordt geïntroduceerd. Want de attractie, die er thans voor de politieke partijen aan een kabinetscrisis verbonden is, namelijk het gebruiken van hun macht voor het aanwijzen van de nieuwe ministers en het vaststellen van het nieuwe regeringsprogramma, is verdwenen; de kiezers maken uit hoe en door wie er verder zal worden geregeerd. En omdat het districtenstelsel veel grotere verschuivingen veroorzaakt dan bij evenredige vertegenwoordiging het geval is, zou de meerderheid die de premier ten val bracht, na de verkiezingen wel eens in een minderheid kunnen zijn veranderd. De volksvertegenwoordiging zal zich daarom wel twee keer bedenken voordat zij dit (paarde)middel gaat hanteren. Het zal gereserveerd blijven voor noodgevallen als bijv. volkomen ongeschiktheid van de premier, onoplosbare conflicten tussen beide organen e.d.

Juist is de in het artikel verdedigde stelling, dat in het programma van D'66 teveel wordt uitgegaan van de mogelijkheid om, al dan niet door de werking van het districtenstelsel, te komen tot een twee partijen-systeem. Het districtenstelsel met slechts twee of drie zetels per district levert bij een tiental deelnemende partijen een uitslag op, die in de verste verte niet meer representatief kan worden geacht. Het twee partijen-stelsel ligt kennelijk ook ten grondslag aan de wijze van verkiezing van de premier, daar de kiezers gedwongen worden in de tweede ronde een keus te doen uit de twee best geplaatste kandidaten. Voor de verkiezing van de minister-president zou m.i. veel beter het stelsel van den Bergh (nummering van de kandidaten in volgorde van voorkeur en overdracht van stemmen volgens die nummering) kunnen worden gebruikt. Op deze wijze is slechts één verkiezingsronde nodig en wordt een zuiverder resultaat verkregen. Maar dit is een verhaal op zichzelf, dat op het ogenblik niet aan de orde is.

MR. N.J. VAN DER POEL

RADIKAAL OVER IMKAMP OVER DEFENSIE

In het PSP-weekblad RADIKAAL van 14 december schrijft Dr. van der Lek:

"De eerste zelfstandige operatie van enige 'christenradicalen' heeft zoveel opzien gebaard, dat andere belangrijke onderdelen van het defensiedebat in de pers wel erg weinig aandacht kregen. Nu was het zeker een historisch ogenblik, toen de KVP-er Aarden het woord nam om zijn motie aan te kondigen, waarin om 38 miljoen werd gevraagd die van defensie af en naar de ontwikkelingshulp toe moesten, vooral toen even later de KVP-er J.H. Jansen en de KVP-er Aarden tegenover elkaar kwamen te staan. Maar het is toch wel vreemd dat vrijwel nergens enige aandacht is besteed aan de scherpe vragen van Van der Spek en de uiterst onbevredigende antwoorden daarop. Ook de rede van D'66-er Imkamp en de discussie van de heer Vieldraayer met de minister over dienstweigering, vervangende dienst en de vredeshandhavende taak van VN-eenheden hadden meer belangstelling verdiend."

Uw redactie moet dit beamen. Eén onzer redacteuren die, het bekende spreekwoord over het weggooien van oude schoenen indachtig, op het ogenblik vijf dagbladen leest - n.l. drie nieuwe op proef naast twee op te zeggen UNITEL-bladen - moest desgevraagd erkennen over de rede van Imkamp nagenoeg niets tegengekomen te zijn. Daar we niet uitgaan van de veronderstelling dat de meesten Uwer wel een abonnement op de 'Handelingen van de Staten-Generaal' (thans nog f 33,-- per jaar, maar binnenkort meer) zullen hebben, maar wel vinden dat de leden van D'66 er recht op hebben op de hoogte te worden gehouden van de faits et gestes van 'hun' afgevaardigden, nemen we hier, met onze complimenten aan de redactie van RADIKAAL, ook het vervolg van het artikel van de heer Van der Lek over, althans v.z.v. het de rede van Imkamp betreft:

"De rede van de heer Imkamp kwam heel in het kort hierop neer, dat het Ned. defensiebeleid niet uitgaat van een aantoonbare hoodzaak, maar van een aantal niet bewezen vooronderstellingen, zoals de veronderstelling dat de Sowjet-Unie nog altijd streeft naar "wereld-hegemonie, dat "vreedzame coexistentie" slechts een dekmantel is voor andere bedoelingen enz. Dit beleid en de vooronderstellingen waarvan het uitgaat worden vastgesteld door overwegend militairen (ook in de Kamer zijn het vrijwel allen militairen of oud-militairen die er over praten). D'66 meent dat het beleid zou moeten worden vastgesteld op grond van een zo objectief mogelijke analyse van de internationale politiek, vredesvraagstukken, politieke standpunten en bedoelingen, niet alleen door militairen en beroeps-politici, maar door onderzoekers van verschillende instellingen met verschillende opleiding (multi-disciplinair).

De gehele rechtervleugel, de heren Kikkert, Vonhoff en anderen, sprongen hem op de nek, omdat hij met dit hele verhaal geen standpunt (voor of tegen de huidige defensie-inspanning) had uitgesproken. Hij wees - in antwoord daarop - op de noodzaak e.e.a. nader te bezien, herhaalde verschillende van zijn argumenten, maar kwam zo op het oog "er niet uit". Hetgeen de andere Kamerleden, bang als ze zijn voor D'66, een pracht gelegenheid gaf deze partij als onduidelijke kletsmeiers aan de kaak te stellen. En toch was het antwoord zo simpel geweest: laat de regering maar eens zotgen voor een degelijk gefundeerd onderzoek, dan zullen wij op grond daarvan een oordeel uitspreken. Een dergelijk onderzoek kan toch moeilijk worden beschouwd als de taak van een partij.

Natuurlijk zijn ook wij erg benieuwd naar een definitief vóór of tegen van D'66 en ze zullen er - aangezien de regering het niet doet dan maar na eigen onderzoek - toe moeten komen. Maar ook het simpele aanvechten van de onzalige "grondslagen" ditmaal was al een waardevolle bijdrage aan de discussie. Of liever, dat had het kunnen zijn als de overige Kamerleden niet zo hopeloos vastzaten in de geldende vooroordelen."

Vooropgesteld dat Van der Lek's verslag correct is en we hebben geen redenen daaraan te twijfelen, zijn we niet alleen verheugd dat RADIKAAL Imkamp's woorden voor vergetelheid heeft behoed, maar ook blij dat ze zijn gesproken. Het handhaven van de krijgsmacht, van het NAVO-lidmaatschap, van de traditionele opvattingen over de Oost-West-verhouding berust voor een groot deel gewoon op sleur. Het is goed dat Imkamp gezien heeft op de noodzaak ook gangbare gedragingen telkens opnieuw te motiveren. Dit was een schoolvoorbeeld van pragmatisch politiek bedrijven.

A.C. de GOEDEREN

ONZE POLITIEKE FATSOENSRAKKERS

(%) De laatste tijd is er weer een hausse in de fatsoensrakkerij te bespeuren. Speciaal televisie-uitzendingen schijnen daar aanleiding toe te geven, maar altijd pas nadat de Telegraaf er zijn veto over heeft uitgesproken. Tot de gekwetsten of verontwaardigden behoorden de ministers De Jong (is ongerust over de ontwikkeling), Roolvink (een programma moet voor het hele volk aanvaardbaar zijn), Klompé (iets genuanceerder, maar de NVSH baarde haar toch zorgen, waartegen deze vereniging nog geen pil heeft) en het Kamerlid mevrouw Van Someren. Over Van Dis o.s. praten we nu maar niet eens.

De fractie van D'66 vreest voor een wat benauwende sfeer als deze tendentie zich voortzet. Bij monde van Kamerlid Visser verklaarde zij tegenover ons: "Het is niet zozeer dat ieder geval afzonderlijk zo ernstig is, maar een hele reeks dreigt een onverdraagzaam klimaat te gaan scheppen. De fractie zal hierop wijzen, wanneer zij meent dat dit noodzakelijk is. Dat tot dusverre niets is gezegd komt voort uit twee overwegingen. Ten eerste wordt dit soort zaken veelal in de Kamer naar voren gebracht uit een behoefte aan goedkope publiciteit; een heftig debat, waarin iedereen zijn zegje gaat zeggen, speelt deze bedoeling slechts in de kaart. Ten tweede worden de klachten veelal zo geformuleerd dat er juridisch gesproken weinig tegenin te brengen is. Doet men een tegenzet, dan moet deze ook trefzeker zijn. De fractie zal echter een lijst bijhouden van dit soort zaken en daar, als het al te gek wordt, mee voor de dag komen."

Wij hopen dat de redactie snel en scherp zal zijn. Het ondergraven van de vrijheidsrechten is nu eenmaal een zaak die de D'66-er zwaar op de maag ligt.

CHRISTENRADICALEN: REALISTEN EN PRAGMATICI

Op grond van de cijfers van het NIPO-onderzoek (uitgevoerd in opdracht van de NCRV) waarin o.a. kiezers van verschillende partijen naar hun mening werd gevraagd over verschillende punten uit het program van de Christen-radicalen concludeert Gruijters in zijn Haagse Post-column van 16 december, dat het met de radicaliteit van de ARP niet zo best gesteld is en hij voegt er (kennelijk verwijtend) aan toe dat Christenradicaal Kuiper (tegen wie de column gericht is) in zijn eigen partij (de ARP) nog een goed stuk bekeringswerk te verrichten heeft.

Het aardige is nu, dat ik in een gesprek met genoemde Kuiper (drs. D.Th., politicoloog, wetenschappelijk ambtenaar aan de V.U., bekend televisiespreker voor de Christen-radicalen) heb gemerkt dat dat nu precies de reden is dat de Christen-radicalen zo hardnekkig proberen binnen de eigen partijen hun acties te voeren.

Op mijn verwijt dat de Christen-radicalen bezig zijn een bepaalde praktische uitwerking van "het Christelijk uitgangspunt" te monopoliseren volgde een ondubbelzinnige ontkenning. De Christen-radicalen doen juist het omgekeerde. Zij willen af van de objectivering van dat beroemde "Christelijk uitgangspunt". Zij zien dat volkomen subjectief. Hun acties zijn het gevolg van hun persoonlijke uitwerking van hun Christen-zijn voor het politiek handelen hier en nu. Aangezien politieke effectiviteit nu eenmaal eist dat men medestanders heeft, moeten de aldus verworven politieke programmapunten gepropageerd worden. Men doet dat allereerst in eigen kring, omdat men zich door opvoeding en afkomst met die kring het nauwst verbonden voelt en bovendien in politiek opzicht ook in die kring altijd al actief geweest is. Het pluriforme patroon van onze samenleving (noem het de verzuiling) bestaat nog steeds, hoewel de er achter liggende ideeën voor een groot deel achterhaald zijn. Maar het patroon bestaat nog zo sterk, dat het effectiever lijkt er voorlopig mee te blijven werken in plaats van nu al te proberen op grond van het achterhaald zijn van de grondideeën ook dat patroon te doorbreken. (Deze stelling kon ik niet onderschrijven. Ik geloof dat hier een van de blijvende verschillen tussen mijn D'66 opvatting en zijn Christenradicale opvatting ligt).

Als de Christen-radicalen het volkomen normaal vinden dat anderen, op grond van andere uitgangspunten tot dezelfde programmatische oplossingen voor politieke problemen komen, waarom dan een stembusakkoord en geen samenwerking van hechtere structuur op grond van de programmatische overeenstemming? Het antwoord is mogelijk verrassend: op puur pragmatische gronden. Zolang niet is aangetoond dat het stembusakkoord (dat veel gemakkelijker te bereiken is dan een herstructurering van het hele partijstelsel) geen effectieve oplossing biedt voor de huidige moeilijkheden, achten de Christen-radicalen het beter die oplossing eerst na te streven.

Angst dat het stembusakkoord zoals zij het voorstaan (gekoppeld aan een monistische staatsinstelling) zal leiden tot Zweedse toestanden (30 jaar hetzelfde bewind) heeft Kuiper niet. Onze pluralistische maatschappij staat daar borg voor. Mijn angst blijft dan dat de duidelijkheid die het stembusakkoord de kiezers ontegenzeggelijk zal brengen niet tevens zal leiden tot stabielere regeringen. De opmerking "dat is mijn zaak niet" als antwoord op mijn stelling dat ik geen hechte oppositiegroepering zie ontstaan als reactie op het stembusakkoord,

is voorts het noteren waard. Evenals de stelling dat de vernieuwingsbewegingen (binnen de partijen of als nieuwe partijen) voorzover ze serieus zijn, wel wat belangrijkers te doen hebben dan elkaar te verbeteren.

Een laatste opmerking mijnerzijds: de Christen-radicalen hebben de partijorganisaties nodig, ik ontnem ze liever hun macht.

BARK

"S A M P L E" E N R E F E R E N D U M

In de "Haagsche Courant" van 5 december geeft H.J. Koenen, blijkens de toelichting één der geestelijke vaders van het "sample", een overzicht van de motieven die hebben geleid tot het "sampleexperiment" en de voordelen die hieraan verbonden zouden zijn.

Helaas heb ik het congres in Helmond waar het desbetreffende besluit werd genomen, niet bijgewoond en ken dus ook niet de - ongetwijfeld steekhoudende - argumenten die voor dit experiment zijn aangevoerd. Als Koenen echter de voordelen van het sample in vergelijking met b.v. een referendum breed uitmeet, dan wil ik toch wel het volgende opmerken:

- 1) Koenen stelt: "bij een referendum komt het sterk aan op de vraagstelling. En het is bijzonder moeilijk zo niet onmogelijk de vraagstelling bij een referendum zo objectief te maken dat geen enkele mogelijkheid erin wordt gesuggereerd. Het sample-systeem heeft het democratische karakter van een referendum, maar mist de zo gevaarlijke kanten ervan."

Volgens mij blijft het probleem van de vraagstelling even sterk bestaan bij een sample. Ook hier zal het onmogelijk zijn het aangeven van een bepaalde richting te vermijden. Het heeft dus ook de "gevaarlijke" kanten (waarom gevaarlijk?) van een referendum. Overigens is het helemaal niet zo gek bij de vraagstelling bepaalde mogelijkheden en hun alternatieven aan te stippen.

- 2) Verder zegt Koenen: "een algemene vergadering van leden is beslist niet representatief voor de partijen". Maar hoe kan een sample dit dan wel zijn? Ook hier vindt een al dan niet willekeurige selectie plaats, ook hier zullen mensen door gebrek aan tijd of andere oorzaken niet in de gelegenheid zijn deel te nemen.

Het lijkt me daarom van meer democratisch gevoel getuigen om over punten van essentieel belang (b.v. al dan niet uittreden uit de NAVO in '69) door een algemene ledenvergadering (of een éénmalig sample) de tekst voor een referendum te laten opstellen en hierover door de leden schriftelijk te laten stemmen.

Met het door Koenen geformuleerde bezwaar tegen het referendum door het "probleem van de vraagstelling", kan ik ook de toelichting op punt 2 van ons partijprogramma maar slecht rijmen. Daar staat:.... "Voor de enkele gevallen waarin geen overeenstemming bereikt kan worden tussen Kamer en regering, zal gelden dat de regering ze zal moeten laten liggen tot de volgende verkiezingen waarvan ze de inzet kunnen worden".

Overigens wat dit laatste betreft: dat is ook niet erg dynamisch. Als een dergelijk geval zich aan het begin van een regeringsperiode zou voordoen, dan zou zo'n b.v. wetsontwerp 4 jaar blijven liggen, met bovendien de - in Nederland altijd levensgroot aanwezige - kans dat de Kamer in dezelfde samenstelling terugkomt, wat betekent dat zo'n ontwerp - dat misschien enorm urgent is - nog langer blijft liggen. In een dergelijk geval is een referendum de aangewezen weg (ondanks Mr. Pierre Koot). De vraag of vragen zou(den) kunnen worden geformuleerd door een soort Ombudscommissie, die zoveel mogelijk los van het parlement staat, ten einde de zuiverheid van de vraagstelling zoveel mogelijk te waarborgen. Een dergelijke procedure zou ook de belangstelling van de kiezers (waar we toch zo om zitten te springen?) zeker bevorderen, daar men het volk zelf laat beslissen in die gevallen waar de door datzelfde volk gekozen vertegenwoordigers in een impasse zijn geraakt.

A.H. v.d. WOLF

N A S C H R I F T B I J ' " S A M P L E " E N R E F E R E N D U M '

De heer van der Wolf heeft gelijk als hij constateert dat het bezwaar van de moeilijke vraagstelling niet alleen aan het referendum kleeft, maar ook aan het panel (waarvoor schr. in navolging van vele anderen het woord "sample" gebruikt). Hoewel het panel-systeem voor D'66 als een grote aanwinst moet worden gezien, zullen ook de beperkingen ervan niet uit het oog moeten worden verloren. Het panel is uiterst geschikt voor een snelle meningspeiling, schriftelijk, mondeling of per telefoon en voor vrije meningsuiting, om te constateren wat er onder de leden leeft. Een referendum onder de leden duurt veel langer, is kostbaar en zal, ten gevolge van een relatief grotere non-response, onbetrouwbaarder zijn. Een panel is echter niet geschikt als besturend of controlerend college, want de relatieve ongeschooldheid van een groot deel der leden ervan zal deze nooit opgewassen doen zijn tegen de beïnvloeding van een wel politiek geschoold bestuur. Omdat men niet te frequent bijeenkomt (en mag bijeenkomen), ontbreekt een onderlinge samenhang en structuur, zodat het geen orgaan is en zeer ontvankelijk is voor elke met veel verve voorgedragen goede of slechte inblazing. Een afgevaardigde moet niet een gemiddelde man of vrouw zijn, maar de beste uit zijn of haar groep. Samenvattend: panel i.p.v. referendum? Ja. Panel i.p.v. volksvertegenwoordiging of partijraad? Neen.

Een panel kan wel representatief zijn voor de leden, althans gedurende korte tijd. Een panel moet voortdurend worden vernieuwd. Het niet deelnemen moet en kan tot een minimum worden beperkt bij raadpleging aan huis. Via bijeenroeping ergens in het land zullen er inderdaad velen niet komen. De wegblijvers zullen veelal anders denken dan de aanwezigen. Bij bijeenroeping ontstaat bovendien onderlinge beïnvloeding, zodat dan het representatieve karakter verloren gaat. Hieraan moet echter niet te zwaar worden getild, omdat het altijd nog veel beter de mening van de leden representeert dan de algemene ledenvergadering, waar de typische politiekmakers (inclusief de tinnengieters) en verenigingsmensen komen, en dan nog het meest uit de streek waar de bijeenkomst is belegd.

Over de functie van het referendum bij een conflict tussen parlement en regering is het laatste woord nog niet gezegd. Ik stel voor daarop te wachten. De heer van der Wolf heeft wat dat betreft in ieder geval stof ter overdenking gegeven.

A.R. van der BURG

DUALISME EN GEMEENSCHAPPELIJKHEID.

De veelbesproken onduidelijkheid in de politiek betreft een voortdurend tot stand brengen van een compromis over de meer belangrijke zaken binnen één partij, dit is een stelsel waar juist terwille van de verschillende opinies meerdere partijen kunnen fungeren. Deze feitelijke inconsequentie zou men althans in theorie naar twee kanten kunnen wegwerken n.l.

- 1) door het scheppen van een stelsel van één enkele partij of een partijloos stelsel waarin dan vanzelf tegenstellingen aan de dag zullen treden, maar dan vanuit een zekere gemeenschappelijke basis;
- 2) door een duidelijke afbakening van de elementaire standpunten en zuivering van de bestaande partijen.

In dit bestek zal verder worden ingegaan op de mogelijkheid onder 1). Als aanknopingspunt met de bestaande situatie zal het beginsel van het dualisme worden gehanteerd.

Dualisme in de zuivere vorm bestaat in Nederland niet. Slechts een deel van de volksvertegenwoordiging - en in effectieve zin dan nog uitsluitend het met de Regering verbonden deel (zie het artikel van M. Imkamp in Peperbek nr 5) - biedt enig tegenspel voor de Regering. Deze vorming van het dualisme wordt in steeds breder kring betreurd. In het verloop van dit artikel zal naar de weg worden gezocht waarlangs dit beginsel beter tot zijn recht kan komen, juist in verband met een onder 1) bedoeld stelsel. De misvorming van ons dualisme spruit voor een deel voort uit ons systeem waarbij op willekeurige wijze zich aantallen mensen met onderling verschillende opvattingen toch aaneensluiten in partijen en de kiezers daar naar een keuze uit moeten doen. Uit de aldus verkregen verhoudingen vormt zich dan steeds een meerderheid die formeel de dienst kan uitmaken, hetgeen als logisch gevolg heeft dat de rest zich gaat uitputten in zinloze - want per definitie door een minderheid uitgebrachte - kritiek.

Men kan zich afvragen of deze principiële vorming van een meerderheid wel te vangen is onder een democratie in optima forma die we in het westen heten te bezitten. Duidelijk wordt zodoende een psychologische factor miskend n.l. de toch ook bestaande behoefte aan gemeenschapszin en gedeelde verantwoordelijkheid. Insteede van direct te wijzen op het gevaar van "dictatuur" zouden we kunnen onderzoeken op welke wijze de kiezers d.m.v. één of ander personenstelsel uit hun midden de besten zouden kunnen aanwijzen die tezamen geacht zouden kunnen worden werkelijk de bevolking en haar belangen te vertegenwoordigen en te behartigen. Terugkerend tot de kwestie van het dualisme zou het mogelijk kunnen zijn dat deze gekozenen de Regering kiezen. De taak van de volksvertegenwoordigers zou dan bestaan in het kenbaar maken van verlangens en het corrigeren van het beleid van de Regering.

Van deze afgevaardigden kan niet worden verlangd dat ze in extenso hun voorstellen uitwerken; dit is de taak van de verschillende departementen.

Moge er in brede kring bereidheid komen om de grondvesten van onze democratie aan een degelijke herwaardering te onderwerpen.

W.C. OLYSLAGERS

PARODISTISCHE DEMOCRATIE

Gelijk heeft ie, dacht ik na het lezen van A.R. van den Burg's parodietje in het decembernummer. Maar waarom ging mij dit licht pas op toen hij de stroom inschakelde? Zelf was ik toch ook op die afdelingsvergadering geweest. Wel had ik kritiek, want niet alle kandidaten op wie ik stemde werden gekozen.....

Maar dat de meeste kandidaten een blanco D'66-verleden hadden, leek mij niet vreemd meer. Iemand die mij maar al te na staat overkwam het volgende. Hij werd lid vóór de verkiezingen, bracht pamfletten rond, betaalde zijn contributie en deed acht maanden niets tot een telefonisch beroep op zijn geweten hem bewoog eens een werkgroepavond te bezoeken. Hij wilde de kat daar wel eens uit de boom kijken maar kwam als voorzitter thuis. Als hij een ongeluk ziet gebeuren, pleegt hij er met een boog omheen te lopen als er al mensen bij zijn die er zich mee bemoeien. Hij heeft n.l. geen EHBO. Hij weigerde dus naar niemand wilde er aan en zo bezweek hij in de tweede ronde.

Hij blijft echter uitkijken naar iemand mét EHBO en troost zich met de gedachte dat D'66 hopelijk even vlot minder geschikt gebleken afdelingsbestuurderen en werkgroepvoorzitters zal weten weg te werken als te benoemen.

G. de BRUYN

Een kunststukje

Aan het einde van de teach-in over de Haagse toneelsituatie, georganiseerd door het werkomité "Toheel-nu" op 16 december j.l. werd het woord gegeven aan de wethouder voor kunstzaken, de heer Wilzen. Hij verklaarde, dat deze tech-in volstrekt overbodig was, want de gemeente denkt overal aan en doet al het mogelijke, ook al hoort of leest men daar niets van. Verder was deze teach-in zeer nuttig, ik dank alle sprekers wel voor hun waardevolle bijdragen, opbouwende opmerkingen, dit dient zeker vaker gedaan te worden, aldus de wethouder. Een hartelijk applaus volgde op deze dubbele salto.

NA HET KVP-CONGRES:

De Bogaers kan niet altijd gespannen zijn.

WERKGROEP KUNSTZAKEN

Verslag van de bijeenkomst met de heer Chr.J. Buijtendijk, gemeenteraadslid van de PvdA, ten huize van de familie Lieferring op zaterdag 9 december 1967.

Behalve de heer Buijtendijk waren aanwezig de heer De Bruijn, de heer en mevrouw Lieferring, mevrouw Geelen en mevrouw Van Wassenaar, leden van de subcommissie beeldende kunst van de kunstkring D'66 voor Den Haag. Deze bijeenkomst was belegd op initiatief van de PvdA, bij monde van de heer Buijtendijk, die in de gemeenteraad o.a. kunstzaken behartigt, naar aanleiding van de kunstnota van onze groep.

Nadat de heer Buijtendijk het een en ander over zijn werkzaamheden met betrekking tot de kunst had verteld en over de diverse gemeentelijke kunstcommissies waarin hij zitting heeft en waar hij eventueel invloed kan uitoefenen, besprak de heer Lieferring nog eens in het kort de inhoud van onze nota. Hoe naar zijn mening het bedrag van 5 ton, te besteden ter uitbreiding en aanvulling van de collecties van het Gemeentemuseum, schril afsteekt bij het bedrag van 1 ton, uit te trekken voor aankopen van Haagse kunstwerken voor welk doel dan ook. Hoe het voorts kan, dat de heer Meisenbeek, om een voorbeeld te noemen, werken wil aankopen van de school van Barbizon, terwijl er in Museum Mesdag wel 80 van hangen, of van Van Dongen, terwijl het Stedelijk Museum daar zo'n overvloed van heeft, dat werk van Van Dongen daar in de kelders is opgeslagen. En of het niet mogelijk zou zijn de aankoop van moderne kunst door particulieren te stimuleren door het beschikbaar stellen van meer tentoonstellingsruimte.

Hierop volgde een geanimeerde discussie waarin de heer Buijtendijk met talloze voorbeelden zijn mening adstrueerde. Wat hij zei kwam in het kort hierop neer:

1. Er moet af en toe eens iets werkelijk groots worden aangekocht voor het museum, schrille tegenstellingen of niet.
2. 1 ton voor aankopen van Haagse kunst is beslist te weinig maar 3 ton (wat de federatie van beeldende kunstenaars vraagt) beslist te veel, en vermoedelijk onmogelijk op te maken.
3. Er moet veel meer gedaan worden om op de scholen de kinderen te leren hedendaagse kunst te appreciëren.
4. Dat hijzelf altijd al gelijverd had voor meer wijkgebouwen, die o.a. zouden kunnen dienen als tentoonstellingsruimte voor moderne kunst, maar dat het buitengewoon moeilijk was op dit punt iets gedaan te krijgen door tegenwerking van de burgemeester, die particulier initiatief wenst, en Gemeentewerken.

Het geheel resulteerde tenslotte hierin, dat de heer Buijtendijk zich gestimuleerd voelde in zijn pogingen meer wijkgebouwen te krijgen en dat hij zou proberen gedaan te krijgen dat, indien er aankopen worden gedaan voor het Gemeentemuseum, eerst zal worden nagegaan of niet reeds in een ander museum dat niet al te ver af ligt van het Gemeentemuseum, dergelijke werken aanwezig zijn. - 0 -

De volgende vergadering vond plaats op dinsdag 12 dec. 1967 ten huize van de voorzitter de Heer De Bruyn. Als gast was aanwezig de Heer Roëde, kunstschilder, die uiteenzette hoe gedeprimeerd de kunstenaars langzamerhand raken door het gebrek aan belangstelling voor hun werk dat zij overal ontmoeten. Voorts beraadde men zich op nieuw te bestuderen onderwerpen nu de kunstnota en het rapport over het toneelbeleid zijn afgehandeld. De eerstkomende vergadering is bepaald op maandag 29 jan. '68 te 20.00 uur t.h.v. de heer G.de Bruyn, Gloriantstraat 38, Den Haag.

BESTUURSMEEDEDELINGEN VAN DE AFDELING DEN HAAG

- Het adres dat de afdeling Den Haag aan de Haagse Gemeenteraad heeft geschreven over de kunstnota zal in dit college de nodige aandacht krijgen (of heeft dat inmiddels al gehad). Mede op instigatie van de PvdA-fractie is het adres in handen van de desbetreffende commissie gesteld. Tevens heeft een gesprek plaatsgevonden over de nota tussen het raadslid de heer Buijtendijk en enige leden van de commissie Kunstzaken van D'66-Den Haag. Een verslag van deze bijeenkomst treft u elders in dit nummer aan.
- De Teach-in over de Haagse Gemeentebegroting heeft een follow-up gehad in een brief aan de Gemeenteraad waarin de hoofdpunten van discussie werden medegedeeld.
- Op 15 december 1967 had de afdeling 389 leden. Het ledental stijgt gestaag maar niet onafgebroken. Zo heeft de telefoonactie van de ledencontactcommissie geleid tot de opsporing van tien leden die geen lid bleken te zijn. (Als u nog vervangers weet?)
- Het bestuur heeft zich bezig gehouden (en houdt zich nog steeds bezig) met het opstellen van een begroting voor 1968. De resultaten van deze activiteit zullen u zo spoedig mogelijk bekend worden gemaakt, zodat u er uw oordeel over kunt geven.
- Wanneer u vrijdagsavonds behoefte mocht gevoelen over politiek te praten, of gewoon gezellig een borreltje of sapje wilt drinken, begin dan uw lange weekend extra goed en bezoek het Politiek Café in de Mercuur op het Anna Paulownaplein. U zult er altijd mede D'66-ers aantreffen.

LEZERS VAN DEMOCRAAT

Het bestuur van de afdeling Den Haag heeft schriftelijk aan het hoofdbestuur opheldering gevraagd over het beleid ten aanzien van Democraat. Zulks naar aanleiding van het stukje op pag. 3 links bovenaan van het tweede nummer van genoemd blad.

Uitgaande van de opvatting dat Democraat naast informatieblad in de eerste plaats moet dienen als contactorgaan voor leden en belangstellenden van D'66, heeft het afdelingsbestuur gevraagd of het hoofdbestuur deze opvatting kan delen en of het niet met ons van mening is, dat het gewraakte artikel twijfel zou kunnen doen rijzen aan het tot zijn recht komen van die opzet.

De bezwaren werden toegelicht in een aantal vraagpunten betreffende: de delegatie door het hoofdbestuur van de verantwoordelijkheid voor de Democraat (hoeveel en aan wie); de redactie-staf (is die er, hoeveel personen zitten er in, betekent "geen vaste staf" misschien "helemaal geen staf"); de medewerkers, waarvan sommige gratis werken (wie worden er betaald, hoe en hoeveel); het redactiebeleid (wie bepaald de inhoud als er geen vaste redactie is, gaan betaalde medewerkers voor) en de anonimiteit (waarom is het "terecht" dat sommige

medewerkers anoniem willen blijven).

Op deze brief, die op 27 november verstuurd werd, werd op 12 december een voorlopig antwoord ontvangen waarin gesteld wordt: "Inderdaad is de juridische regeling van de verantwoordelijkheden voor "Democraat" onvoldoende en onvoldoende doorzichtig vastgelegd". Tevens wordt medegedeeld, dat het hoofdbestuurslid de heer Vuyk op korte termijn een rapport met aanbevelingen hierover zal opstellen, aan de hand waarvan de nodige besluiten genomen zullen worden.

Het hoofdbestuur heeft inmiddels over deze zaak een oriënterend gesprek gehad met vertegenwoordigers van alle plaatselijke en regionale D'66 organen. Daarbij is besloten dat een nauwe samenwerking tot stand zal worden gebracht tussen de redactie van Democraat en de diverse afdelingsorganen op redactioneel, technisch en commercieel gebied.

POLITIEK CAFÉ, GELN BITTERTAFELPOLITIEK S.V.P.

Een van de zaken die D'66 heeft bijgedragen aan de verlevendiging van de politieke discussie in Nederland is het politiek café. Niet dat er voor oktober 1966 geen etablissementen waren die deze naam zouden verdienen. Ze waren er vast wel, doch hun aantal was klein en ze droegen voornamelijk het karakter van sociëteiten van aanhangers van eenzelfde politiek geloof. Daar bloeide de bittertafelpolitiek. Sedert oktober 1966 zijn de politieke café's als paddestoelen uit de bodem verrezen, veelal op initiatief van D'66. Zij kunnen en moeten een belangrijke rol spelen in de kanalisering (en activering) van de grotere politieke belangstelling. Daarom zijn ze terecht niet opgezet als D'66-sociëteiten en moeten wij er voor waken dat ze dit niet worden. Anderzijds mag, ja moet D'66 ervoor zorgen dat zij de haar als initiatiefneemster toekomende plaats in het geheel blijft innemen. Met andere woorden: Wil ons Politiek Café in de "Mercur" (Anna Paulownaplein) een succes worden dan zullen wij de Haagse afdelingen van andere politieke partijen moeten uitnodigen hun leden attent te maken op deze unieke mogelijkheid tot politieke discussie en dat zal ook zeker gebeuren. Maar ook, willen wij bereiken dat de naam van D'66 onverbrekelijk verbonden blijft met het openen (en instandhouden) van deze unieke mogelijkheid, dan dienen wij ervoor te zorgen dat wekelijks een grote schare van D'66 in de "Mercur" is te vinden. Nog anders gezegd: Toets uw behoefte aan contact en discussie met partijgenoten en andersgeaarde politiek geïnteresseerde medeburgers en zie of die u vrijdags naar het Politiek Café voert. Mocht u ideeën hebben over de opzet van het Haags Politiek Café, laat u die ons dan alstublieft weten.

Het Bestuur,
de Publiciteitscommissie,
de Café-Commissie.
van de afdeling Den Haag.

EEN PARODISTISCHE KRITIEK

Een antwoord aan de heer van der Burg, Peperbek 5, pag. 18 over de bestuursverkiezing van de afdeling Den Haag.

Een moeilijkheid bij het lezen van de bijdrage van de heer van der Burg is dat men niet weet of zijn kritiek serieus bedoeld is of dat overdrijving wordt gehanteerd om meer te overtuigen. Hier was zeker het laatste het geval en lijkt een reactie op zijn plaats omdat de kritiek personen betreft. Zoals gebleken is wordt dit stuk door sommigen serieus genomen. De stijl is echter zo, dat een vriendelijke opmerking op de meest grimmige wijze wordt geciteerd, zoals uit de volgende opmerkingen blijkt.

Het bestuur stelde niet meer kandidaten omdat het wist dat door de leden acceptabele kandidaten werden gesteld. Zie v.d. B's eigen opmerking over het zelf aanvullen van besturen.

De heer Groot heeft wel degelijk het een en ander gedaan voor D'66, o.a. in de verkiezingstijd, als lid van het Haags Jongerenparlement en bij de ledenverfacties. Hetzelfde geldt voor de heer Schüngel. V.d. B. valt hier in de kuil, die hij zelf heeft aangewezen, namelijk dat de kandidaten niet in staat zijn zichzelf goed te verkopen. De andere bestuursleden stellen het op prijs te verklaren dat zij het volste vertrouwen hebben in de samenwerking met de heren Groot en Schüngel.

Natuurlijk was het bezwaarlijk dat de heer Groot de eerste twee maanden geen tijd had wegens een examen. Hij werd door het bestuur aangezocht als representant van de jongeren. Hij wilde graag meedoen, maar stelde eerblijk dat hij aanvankelijk geen tijd zou hebben. Men kon toch moeilijk zijn kans voorbij laten gaan, mogelijk voor goed. Het lijkt mij, dat het bestuur unfair gehandeld zou hebben als ze om deze reden van zijn candidatuur had afgezien.

De verkiezingsprocedure was gelijk aan die van de vorige vergadering. Evenals toen had de vergadering amendementen kunnen indienen. Het wordt overigens wel tijd, dat de afdeling reglementen gaat vaststellen, want het ziet er niet naar uit dat een D'66-congres hiervoor regels gaat stellen. M.i. is het grote probleem bij ons, dat we elkaar onvoldoende kennen. We weten niet wat voor capaciteiten bij onze leden schuil gaan. Iedere procedure heeft zijn voor en tegen, maar geen een kan dit probleem oplossen. Gaarne kom ik nog eens een andere keer terug op de bezwaren van v.d. B. tegen de gevolgde procedure. Maar ik vrees dat dit wel zeer veel woorden en weerwoorden tengevolge zal hebben. Voor het doelwaardoor dit stuk geschreven is lijkt het echter niet relevant.

H. GEELLEN, secr.

- 0 -

ADRESSEN SECRETARIATEN

afd. Rijswijk: Dr. P. Hazebroek, Dr v.d. Knaaplaan 12, Rijswijk, tel: 982415.

afd. Voorburg: Hevr. A. Jager, Schellinglaan 17, Voorburg. tel: 868798.

afd. Wassenaar: Hevr. M. Schrijver, Klingelaan 30, Wassenaar, tel: 8145.

afd. Den Haag: Dr Ir H. Geelen, Sportlaan 299, Den Haag, tel: 680174.

- 0 -

- 21 -

UIT DE NIEUWJAARSREDE VAN DE PRESIDENT-COMMISSARIS VAN PEPEBEEK
TOT HET GEZAMENLIJKE PERSONEEL

Houtrusthallen, 1 januari 1968

"Weer is een jaar voorbijgegaan. En weer staan wij aan het begin van een nieuw jaar. Het verheugt mij, ja, het ontroert mij, U allen hier weer in zo groten getale bijeen te zien, van hoog tot laag, van de eenvoudige van geest tot de te moeilijke van geest, van de braintrust op de eerste acht rijen tot de eenvoudige nieter daar achteraan bij de nooduitgang.

Het nu verstreken jaar noodt tot een terugblik. Een terugblik op momenten van grote vreugde, maar ook op momenten van stil gedragen smart. Maken wij echter de balans op, dan mogen wij niet ontevreden zijn. Ons aantal abonnees is thans bijna even groot als onze staf. Terwijl andere bladen hun advertentieopbrengsten aanzienlijk zagen teruglopen, zijn de onze constant gebleven. Wij werden dit jaar geen enkele maal gedagvaard wegens smaad.

En nu een blik op de toekomst. Het is in deze tijd van voortdurende kostenstijgingen niet eenvoudig als leidinggevend politiek blad het hoofd boven water te houden. Vertrouwelijk kan ik U mededelen dat er besprekingen gaande zijn met een groot ochtendblad om tot een gezamenlijke uitgave te komen. Waarschijnlijk zal dit T E L E B E E K gaan heten. Er is echter geen enkele reden tot ongerustheid. Het schrijven van de adressen houden we in ieder geval in eigen hand en evenmin behoeft voor ontslag te worden gevreesd. Ik kan U integendeel een verheugende mededeling doen: met ingang van heden zullen alle salarissen met 2,7% worden verhoogd.

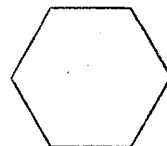
Ik wens U allen een vruchtbaar jaar toe, met weinig taalfouten.

Ik heb gezegd." (ovationeel applaus)

Adreswijziging

Mr.Dr. M.J.J.A. Imkamp
Willemstraat 55
Den Haag
tlf. 605560

Een van de meest onbillijke, maar toch telkens weer herhaalde verwijten aan het adres van D'66 is dat van het zogenaamde "gaullisme". Hoewel werkelijk deskundigen, zoals Prof. Kuypers (in zijn boekje "Het politieke spel in Nederland") duidelijk stellen, dat zo'n verwijt "nergens op lijkt", moeten de vertegenwoordigers van D'66 zich steeds verweren tegen de gedachte, als zouden de Democraten in Nederland een soort Vijfde Republiek willen inrichten met de "sterke man" als voornaamste instituut.

Het is wel begrijpelijk, dat simpele geesten als gevolg van een enkele oppervlakkige overeenkomst tussen de Vijfde Republiek en de constitutionele voorstellen van D'66 tot die conclusie zijn gekomen. De president in Frankrijk wordt op het ogenblik rechtstreeks gekozen. In een eerste ronde, waarvoor iedere politieke groepering, die zich daartoe geroepen voelt, kandidaten kan stellen, moet men de helft plus één van de stemmen behalen om tot president gekozen te zijn. Is dat voor niemand het geval, dan volgt een tweede ronde tussen de best geplaatste twee uit de eerste ronde.

Die techniek wil D'66 ook toepassen voor het kiezen van een regeringsleider of premier. Maar daar houdt dan ook elke overeenkomst tussen de grondwet van de Vijfde Republiek en de voorstellen tot grondwetswijziging van D'66 op.

De verschillen zijn markant. Als minder belangrijk mag gelden, dat de Franse President voor de wel bijzonder lange termijn van zeven jaar gekozen wordt; de premier volgens de voorstellen van D'66 slechts voor vier jaar.

Wezenlijk is, dat de grondwet van de Vijfde Republiek de regering - in de persoon van de president met de door hem aangewezen minister-president en de ministers - naast het bestuur ook een zo belangrijk deel van de wetgevende macht in handen legt, dat het parlement volkomen gedenatureerd wordt.

D'66 daarentegen wil juist het parlement weer in ere herstellen als hoogste wetgevend orgaan in de staat. Tegenover de premier dient een volksvertegenwoordiging te staan, die in alle zaken van wetgeving en budget het laatste en - precies zoveel als zij zelf wenst - ook het eerste woord heeft. De premier, die volgens de visie van D'66 het dynamisch moment in het staatsbestel dient te vormen, zal bij de vervulling van zijn mandaat steeds afhankelijk zijn van de volksvertegenwoordiging.

In zijn huidige samenstelling en met zijn huidige uitrusting kan het parlement die taak niet naar behoren vervullen. Van Mierlo heeft daarop onlangs nog in een VN-interview gewezen. Alleen al het gebrek aan een behoorlijke staf - en een passende honorering, vul ik Van Mierlo aan - maakt het de leden van de Tweede Kamer fysiek onmogelijk het tegenspel te leveren, waarom een evenwichtige verhouding tussen regering en volksvertegenwoordiging vraagt.

Merkwaardig is, dat de tegenstanders van D'66, die met het "dreigend gaullisme" komen aandragen, niet inzien, dat de huidige situatie een zeer Nederlandse vorm van gaullisme heeft uitgelokt; geen gaullisme van de "sterke man", maar een gaullisme van de "kleine man". De noodzaak van "parlementair vertrouwen" noopt op het ogenblik de kamermeerderheid van confessionelen en VVD-ers een regering op de been te houden, waartegen niet alleen in de boezem van die coalitie zelf grote bezwaren bestaan, maar die bovendien noch in haar samenstelling, noch in haar leiding als een billijk resultaat van de jongste verkiezingen beschouwd kan worden.

De regering-De Jong wordt slaafs gesteund door een aantal Kamerleden, die van dag tot dag doorgaan onder het niet eens uitgesproken dreigement van vervroegde verkiezingen. Wat voor bezwaren men in de Kamer ook mag hebben, confessionelen - of ze nu conservatief zijn of zich radicaal noemen - en VVD-ers laten zich bij elke stemming in de eerste plaats leiden door de vraag, hoe deze regering op poten kan worden gehouden. Wat voor die regering natuurlijk betekent, dat ze doen kan wat ze wil en in feite in het tuintje van de Nederlandse politiek even

nachtig is als De Gaulle op zijn politieke erf.

Of - laten we dat er meteen bijzeggen - Wilson op het zijne. Want ook daar heeft een parlementaire meerderheid (zij het dan van één partij) uit vrees voor nieuwe verkiezingen te dansen naar de pijnen van een premier, die formeel niet méér is dan de voorzitter van die meerderheid.

Ik vind het daarom niet zo verwonderlijk, dat Nieuw-Links-voorman Lammers in de politieke kroniek van het jongste nummer van De Gids geen goed woord over heeft voor de z.g. monistische gedachtengang van sommige van zijn partijgenoten. Een parlementaire meerderheid, die een regering met haar "vertrouwen" in leven moet houden, wordt de slaaf van die regering, zodra de faits et gestes van de regering kritiek oproepen.

De Vijfde Republiek heeft de machteloosheid van het parlement geïnstitutionaliseerd; het monistische stelsel, dat de regering doet stoelen op het "vertrouwen" van het parlement, heeft zonder zo'n institutionalisering tot hetzelfde effect geleid. D'66 wil het parlement weer een onafhankelijke, politieke rol geven door zowel regering als parlement rechtsstreeks door het volk te laten kiezen, ieder als orgaan met een eigen taak en met een toerusting, die op die taak berokkend is. Dat alleen - zo dachten wij - kan een einde maken aan het gaullisme dat we al hebben en dat alleen maar geen gaullisme van de "sterke man" is, doordat wij in een klein land leven, op het ogenblik geregeerd door een coalitie, die niet zou weten, waar ze een grote - laat staan een "sterke" - man vandaan zou moeten halen.

J. Gruijters

PROPAGANDANUMMER "DEMOCRAAT"

Om maar met de deur in huis te vallen: Het gaat niet goed met DEMOCRAAT. De leden van D'66 zijn blijkbaar geen vlotte betalende, want tot nu toe hebben ver onder de duizend leden hun abonnementsgeld betaald. Tegende tijd dat het januarinumnummer uitkomt zullen dit er naar verwachting 1100 zijn. Er is geen geld om alle leden alsmaar proefnummers te blijven toesturen. Dit betekent dat vanaf het volgende nummer drieduizend leden van nieuws verstoken blijven, alleen omdat ze te traag waren met betalen. Althans het grootste deel daarvan, want natuurlijk zijn er ook wel leden die geen behoefte aan een abonnement hebben, b.v. omdat meerdere personen in één gezin lid zijn, of omdat men er de voorkeur aan geeft politiek analfabeet te blijven.

Inmiddels werd, in overleg met het hoofdbestuur en met de redacties van de plaatselijke bladen, besloten om het januarinumnummer een propagandistisch karakter te geven, enerzijds met het doel daarmee abonnees buiten de ledenkring te winnen, anderzijds om de leden, b.v. via huiskamerbijeenkomsten, te stimuleren tot het winnen van leden. Met het oog op dit laatste zouden enige thema's worden behandeld die zich ook voor discussie op huiskamerbijeenkomsten lenen.

De televisieuitzending van woensdagavond 17 januari (kijken dus) zal vooral gericht zijn op de ledenwerving. Wie nog aarzelt kan gratis het januarinumnummer van DEMOCRAAT aanvragen. De inhoud zal mede aan dit doel worden aangepast.

De plaatselijke bladen zegden hun concrete medewerking toe. PEPERBEK stelde bovendien twee artikelen ter beschikking die oorspronkelijk voor dit nummer bestemd waren. De lezer van PEPERBEK komt daardoor overigens geen leesstof tekort.

En wat kunt U doen? Als U nog niet betaald hebt, doe het dan vanavond nog. Fl. 6.-, giro 1477777, DEMOCRAAT, Amsterdam.

De Voorzitter hoopt dat 1968 U niet als een deltametselbaksteen op de maag zal liggen.

D'66 BESTAAT ÉÉN JAAR

In een bijeenkomst van afgevaardigden van plaatselijke afdelingen met het Hoofdbestuur, gehouden op 6 januari, is besproken hoe de verhouding tussen het aantal D'66 leden, het aantal abonnees op Democraat en het grote aantal D'66 stemmers met elkaar in overeenstemming gebracht kan worden.

De heer Capit deed uit de propaganda-doeken hoe de politieke TV-uitzending van 17 januari, 20 uur 20, het startpunt zal zijn voor een propagandaactie. In deze uitzending zal op de D'66 stemmers een beroep worden gedaan nogmaals een daad te stellen, nogmaals te tonen dat het hun ernst was met hun wens naar vernieuwing, door lid te worden van D'66. Hierbij staan 10 Amsterdamse telefoonlijnen gereed om adressen en namen van belangstellende te registreren.

In de afdelingen moeten snelle ledenwerfcolonnes in de startblokken zitten om binnen twee maal 24 uur deze geïnteresseerden te bezoeken.

Op 20 januari komt een nummer van de Democraat uit dat materiaal bevat voor bespreking met belangstellende in privé-gesprekken en op de huiskamerbijeenkomsten die de komende tijd in alle afdelingen zullen worden gehouden.

Overwogen wordt om op 15 februari, één jaar na de Tweede Kamer verkiezingen, door de afdelingen een Van Mierlo-brief te laten verspreiden. Hierin wordt door van Mierlo persoonlijk een beroep op de kiezers gedaan de fractie bij het werk te steunen door lid te worden van D'66 en zal nog eens de aandacht worden gevestigd op het landelijke blad de Democraat.

Deze propaganda-actie kan een succes worden als alle D'66-ers daadwerkelijk medewerken. Dat kan indien U.... en U.... en U.... en alle leden, drie namen en adressen van geïnteresseerden opgeeft bij Mevrouw J. Ringnalda-Lels, Laan van Poot 230, tel.: 321529, of de heer Lief-fering, Rozenstraat 87, tel.: 634014.

Dat kan als u bereid bent het raambiljet voor deze actie voor uw raam te hangen, u opgeeft om de adressen te bezoeken die zullen komen uit de TV-uitzending van 17 januari aan vrienden en bekenden de Van Mierlo brief wilt toesturen, huiskamerbijeenkomsten wilt organiseren en zelf mee wilt denken hoe deze actie nog verder kan worden uitgebouwd.

Het moet voor ons allemaal een sport zijn om aan te tonen dat uit het enorme reservoir van Haagse D'66 stemmers een groot aantal leden is te werven. Laat Den Haag door deze campagne het centrum van D'66, dus van werkelijke vernieuwing van ons staatsbestel worden.

A.W. JONGERT

D'66 BESTAAT EEN JAAR

Wat is er in die tijd gebeurd?

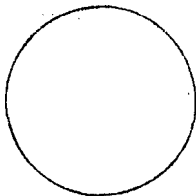
Bij de andere partijen: veel, ... maar niets. De komst van D'66 heeft op het blok politieke partijen gewerkt als een stok in een mierenhoop. Men is angstig gaan draven en praten. De een maakte een rukje naar links, de ander besloot konsekwent vooruitstrevend te worden - en iedereen begon plotseling door elkaar te roepen om duidelijkheid.

D'66 HEEFT DAT VEROORZAAKT - maar wij zijn er niet trots op. Want waar het wezenlijk om gaat - de vernieuwing van ons politieke systeem - is nog ver weg. Nog steeds is er geen duidelijkheid, nog steeds is de kiezer niet bij de beslissingen betrokken. Daarom is D'66 nog dezelfde vechtlustige partij van een jaar geworden. Er is hard gewerkt, er is een organisatie opgebouwd. Maar een organisatie alléén is niet genoeg om het verroeste partijenstelsel op te blazen.

DIT IS DE OPROEP

Een oproep aan de mensen van het eerste uur. Aan iedereen die vorig jaar op D'66 heeft gestemd of dat achteraf had willen doen. Uw beslissing van een half jaar geleden is nog geldig. De ene stap volgt logisch op de andere. Vorig jaar uw stem - nu uw steun door lid of donateur te worden: juist uw financiële steun is absoluut noodzakelijk om het werk voort te zetten.

POSTBUS 1966 - AMSTERDAM - GIRONUMMER 1304900.

peperbek

Peperbek is h
maandelijkse contactbla
van D'O
verzorgd door aggl. Den Haa

1e Jaargang, nummer
februari 196

60

PEPERBEK

contactblad van de politieke partij

DEMOCRATEN '66

verzorgd door de afdelingen Den Haag, Rijswijk, Voorburg en Wassenaar

DE FINANCIËN VAN PEPERBEK

Bij de methode, die op het ogenblik wordt toegepast om "Peperbek" samen te stellen, wordt een zeer groot (te groot?) beroep gedaan op de vrijwillige en gratis medewerking van velen. Uitsluitend dank zij deze methode is het mogelijk, dat Peperbek rendeert.

Een overzicht: Het maken van één oplage van 500 exemplaren à 24 pagina's kost ca. f 170,--

Er zijn nu ca. 270 betalende abonnees, die per aflevering f 7,50:11 = ca. f 0,65 betalen.

Tegenover de uitgave van f 170,-- staan inkomsten ten bedrage van $270 \times f 0,65 =$ ca. f 175,--

Wij zijn door deze balans gelukkig in staat:

- gratis abonnementen te verstrekken aan de pers, aan fractieleden, hoofdbestuursleden etc.
- tegen verlaagd tarief, eventueel gratis, abonnementen te verstrekken aan hen, die de abonnementsprijs moeilijk of niet kunnen opbrengen. Ieder lid van D'66 moet de mogelijkheid hebben, Peperbek te lezen.

VAN BAARSEL

Directie en administratie:

P.W. van Baarsel, Statenlaan 23, Den Haag. Tel: (070) 55 90 17

Redactie:

D. Bark (S), R.A. de Buissonjé, A.R. van der Burg (%), F.W. Erkelens, A.C. de Goederen (x), W.S.A.N. Gorter, A.W. Jongert, J.H. van Nesteren, F.W.H. Vink (S)

Per jaar (11 nummers) voor leden f 7,50, voor niet-leden f 9,--.

Postrekening 726932 t.n.v. Penningmeester D'66, afdeling Den Haag.

Losse nummers f 1,--

Fatsoenlijke armoede.

(%) We leven in D'66 nog altijd van de hand in de tand. Wat de hand aan de tand door te geven heeft is ook al niet om over naar huis te schrijven. Gelukkig hebben we geen lange tanden en we kunnen ze daarom wel laten zien. We zullen onze armoede nog even in stilte blijven dragen, tenzij iedereen nog deze maand een fikse contributie zou betalen. In afwachting daarvan doen we het maar met geestelijk voedsel. Met deze Peperbek kunt u weer even vooruit.

Accoord of niet accoord?

Het stembusaccoord zal de gemoederen nog wel even bezig blijven houden. In ons vorige nummer stond een afwijzend stuk. Democraat publiceerde een stuk pro en een stuk contra. In dit nummer zet Bark uiteen dathij er bij nader inzien niet zoveel heil in ziet. Van der Burg heeft het er ook over als hij schrijft over de KVP-malaise. Hij ziet sombere wolken, maar belooft opklaring in een volgend nummer. Nog even moed houden. Gorter beziet de zaak in dit nummer nog in hoofdlijnen. In zijn redenering komt het stembusaccoord niet in aanmerking, omdat we naar een nieuwe maatschappelijke fase moeten, waar alleen D'66 ons kan brengen. De Goederen is het helemaal niet met hem eens, maar dat gaat over andere punten van Gorters betoog. Ook dit staat allemaal te lezen in deze, uw Peperbek.

De gevaren van een constante mening

Wandelganger toont zich in de Volkskrant verontrust dat D'66 blijkbaar nog vasthoudt aan haar staatsrechtelijke opvattingen van een jaar geleden. Hij had dat opgemaakt uit een artikel in Democraat. Nu, dat heeft hij dan goed begrepen.

De les van Achtkarspelen

Als de burgers van de gemeente Achtkarspelen bij elkaar op bezoek gaan, wordt door 38% van hen soms of vaak over de gang van zaken bij de gemeente gesproken. 41% leest vrijwel altijd het raadsverslag, terwijl 31% het soms leest. Aldus volgens de Haagse Courant een onderzoek van de Fryske Akademy. Kop op, bestuurders en ambtenaren van Den Haag, Rijswijk, Voorburg en Wassenaar.

Nog iets om over na te denken. Sterke voorkeur voor een bepaald raads-lid had 15% Misschien hadden de andere 85% wel voorkeur voor iemand die niet in de raad zat.

Het Westland in moeilijkheden

Het gaat niet goed met de tuinders in het Westland. Dit probleem moet ons allemaal ter harte gaan. In dit nummer leest u meer over de ondergang van de Westlandse tomaat. Het werd geschreven door de afdeling Delft-Westland van D'66.

Lijmen Carl

Een viermanschap onder aanvoering van - nemen we aan - Prof. Romme, gaat de scherven van de KVP lijmen. Men had geen groter deskundige op dit gebied kunnen aantrekken. Maar toch? Zou het geen craquelé worden? En voor hoe lang? In het kristal zien we de nieuwe brokstukken al weer opdoemen. Die dan nog tot gruis vermalen moeten worden, om met Gorter te spreken, alvorens geconsumeerd te kunnen worden.

De VVD viert feest

De VVD verkeert in de gelukkige omstandigheid dat ze in deze voor vele partijen zo benarde tijden feest kan vieren. Ze bestaat 20 jaar. Duizend weken zegt men in zo'n geval van een aardig meisje. En ze is een aardig meisje. Niet onze persoonlijke smaak, maar toch goed genoeg om eens de middenplaat van de politieke Playboy te sieren. Maar dan niet in haar hemd.

De nieuwe burgemeester van Den Haag

Staat ons ook een afdankertje te wachten? Het bestuur van de afdeling Den Haag wilde in ieder geval niet lijdzaam toezien. Het heeft zich met een brief tot minister Beernink gewend met het verzoek om bij de benoeming van de nieuwe burgemeester van Den Haag dezelfde weg te bewandelen als in Amsterdam is geschied en niet die van enige andere plaatsen. Onder het voorbeeld van Amsterdam dan uiteraard te verstaand de benoeming van de nieuwe burgemeester en niet de procedure bij het ontslag van de oude. Ons bestuur heeft er geen behoefte aan zich grotelijks belazerd te voelen.

De mammoet als politiek huisdier.

Als het u net gaat als ons, dan bent u de draad een beetje kwijtgeraakt bij al het gedoe om de invoering van de mammoetwet. Gelukkig heeft kamerlid Dijkstra de draad wel weten vast te houden. In dit nummer geeft hij een overzicht van de stand van zaken en een inzicht in de politieke verwickelingen die eraan verbonden zijn. Het is een bekend geluid: men wil wel, maar men heeft er geen geld voor over.

Gaat de grondwetscommissie de zaak op zijn kop zetten?

Volgens een krantenbericht zou de commissie voor de grondwetsherziening een voorstel overwegen om nog vóór de komende verkiezingen de lijstverbinding op te heffen. Dit betekent het volgende. Nu worden de lijsten van één partij in de 18 kieskringen met elkaar verbonden, hetgeen erop neer komt dat ze bij de bepaling van het aantal zetels als één lijst tellen. Wordt die lijstverbinding opgeheven en er zouden b.v. in iedere kieskring 15 partijen meedoen, dan worden die behandeld als 18x15 lijsten. Dit is een systeem dat leidt tot een bevoorrechtiging van de grote partijen en in het bijzonder van de partijen met een zeer ongelijkmatige verdeling van het kiezerscorps over de kieskringen. Partijen met een vrij gelijkmatige verdeling over het land, zoals de VVD en D'66, worden voor dit feit afgestraft. Er is maar één woord voor dit al of niet ware voorstel: falsificatie.

Januari viel laat dit jaar

Wie nauwkeurig aantekening houdt van het verschijnen van Peperbek zal bemerkt hebben dat het januarinummer pas 19 januari verscheen. Redactioneel was het blad op tijd klaar, maar helaas moest het drukken een week worden opgeschoven, waardoor het niet en inbinden ook niet prompt

D A G V A N D A A G D A G V A N D A A G D A G V A N D A A G D A G V

daarop konden geschieden. Hopelijk hebt u dit nummer wel op tijd in huis: uiterlijk 6 februari.

EEN CORRECTIE OP EEN CORRECTIE

De heer Geelen (Peperbek 6) was niet erg gelukkig met mijn "Een parodistische democratie". Op mijn beurt ben ik wél gelukkig met zijn stuk. Het geeft een zeer gewenste correctie en aanvulling op de verkeerde indrukken die op de gewraakte ledenvergadering werden gewekt. De gekozen kandidaten zijn aanmerkelijk beter en hebben veel meer voor D'66 gedaan dan de argeloze aanwezige die avond moest denken. Dit is alleen maar iets om blij over te zijn.

In mijn artikel had ik ongeveer de woorden van de voorzitter geciteerd, toen ik schreef dat het bestuur geen kandidaten had kunnen vinden, maar eindelijk was het toch met één gelukt. Ook dit corrigeert de heer Geelen. Men behoefde niet verder te zoeken, want er waren door anderen al geschikte kandidaten gesteld. Ook dit is prettig om te horen. Het ware verstandiger geweest dit ineens op de vergadering zelf te zeggen.

Op één punt moet ik de heer Geelen echter corrigeren. Hij zegt dat mijn kritiek personen betrof. Formeel is dit misschien wel juist, maar ik kon juist over het geval schrijven omdat alle betrokken personen mij volkomen onbekend waren. Juist omdat ik de mensen niet kende, kon ik de zaak aan de kaak stellen.

A.R. van der BURG

- 0 -

S A A M P L, S E M P E L E N P E N N E L

In Peperbek nr 5 heeft van der Burg als statisticus een verhelderende uitleg gegeven aan de uitdrukkingen "sample" en "panel".

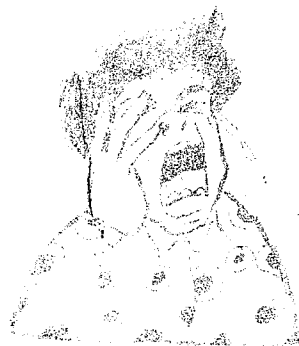
Ik zou nog iets verder willen gaan en die engelse woorden vervangen door nederlandse. Van der Burg geeft zelf al de vertaling voor "sample" nl. steekproef. Wat is er nu op tegen, om "panel" met steekproefgroep te vertalen? Ik geef toe, het woord is wat lang. Nu hoeft dit woord niet veel gebruikt te worden, omdat het beter is (nl menselijker), de personen, die in de steekproefgroep zitting hebben een naam te geven.

Ik meen dat de benaming: voorproevers aanvaardbaar is, zowel taalkundig als functioneel.

P.A. van BAANSEL, taalkundige (leek)

DE MAMMOET EN HET GELD

Regering, parlement en onderwijswereld zijn nu langzamerhand meer dan tien jaar bezig aan een gigantisch en lofwaardig project: het opstellen en uitwerken van de "wet op het voortgezet onderwijs". De mammoetwet dus. Op 1 augustus 1968 breekt de mammoet los over Nederland. Wat ons dan precies te wachten staat is niet goed te voorspellen. Ondanks tien jaar voorbereiden en studeren is de invoering van de wet een rammelende zaak geworden die voor de komende jaren veel herrie zal oproepen.

Wie verwacht mocht hebben dat deze reuzenzaak, waar zólang over gekauwd is, tot in de puntjes voorbereid aan de start zou verschijnen komt bedrogen uit. Allerlei noodzakelijke uitvoeringsbesluiten zijn ook nu nog niet klaar, maar over zeven maanden wordt wel een ieder geacht er mee te kunnen werken. Zulke latertjes maken de verwarring natuurlijk compleet. Het Ministerie heeft tien jaar lang de bui kunnen zien hangen maar evengoed moeten nu de dakgoten nog in grote tijdnood worden aangebracht. Over planning gesproken.

De voorlichting aan docenten en ouders van leerlingen is een zielig geval. Sommige folders van het Ministerie lopen één-op-vijf-leraren vanwege moeilijkheden met adresseermachines en financiën naar men zegt. Tijd om zich gezamenlijk voor te bereiden op de komende ingrijpende veranderingen zal er vermoedelijk op vele scholen niet zijn. "Onge-schoolde" ouders zullen na Teleac-cursussen en na lezing van desge-wenst in Den Haag te bestellen boekwerken er voorlopig wellicht tabak van hebben en met de schrik in de benen een veelkoppig monster ver-wachten inplaats van een zeer welwillend en hen welgezend huisdier.

Geld verzacht veel. Als nu eens met ruime middelen getracht zou worden zeer gunstige voorwaarden te scheppen ná 1 augustus, dan zou er nog veel zijn goed te maken van alle moeilijkheden die een slechte voorbereiding en voorlichting opwerpen. Met meer geld zou in ieder geval bereikt kunnen worden dat met name in de startperiode tijd en mogelijkheden zouden ontstaan om allerlei onvermijdelijke problemen uit te proberen en op te lossen. Daar zijn bijvoorbeeld kleinere klassen voor nodig dan de Spaanse opeenhopingen die we nu hebben. Meer hulp ook voor de schoolleiding en meer uren voor de leraren om zich voor te bereiden en zich te bezinnen. Te denken valt ook aan meer facultatieve lessen dan nu is voorzien. Dat alles kost geld.

Toen in januari 1967 de Tweede Kamer moest beslissen of de Mammoet op 1 augustus 1968 zou worden losgelaten is gevraagd hoeveel de invoering zou moeten gaan kosten. Het antwoord was nogal ruim gesteld: tussen de 20 en 50 miljoen gulden in 1968 (dus voor de laatste vijf maanden van dat jaar). Er werd toen niet de indruk gewekt dat men al diep had nagedacht over de kosten en over de vraag of er genoeg geld beschikbaar zou zijn. Voor de VVD, die in 1963 ook al tegen de hele mammoetwet had gestemd, was dat een reden om tegen de invoering in 1968 te stemmen. Laten we wel zijn: voor belangrijke zaken is er natuurlijk geld, dat is een kwestie van prioriteit. Als de VVD al begin 1967 op de voorhand aanneemt dat er in 1968 niet genoeg geld voor zal zijn betekent dat zo ongeveer evenveel als "voor ons hoeft het niet".

Deze schatting van de regering (onder Zijlstra) lopende van 20 tot 50 miljoen gulden is aanleiding geworden tot een onsmakelijk stukje politiek. Het zal iedereen langzamerhand wel duidelijk zijn geworden dat de regeringspartijen een ijzeren eed hebben gezworen. Een eed van financiële onderwerping aan de regering, die daardoor de vrije hand heeft zelf nauwkeurig te bepalen wat er uitgegeven zal worden. Het anders zo vaak gehoorde "onaanvaardbaar" is het afgelopen jaar dan ook al bijvoorbij overbodig gemaakt door de schare horigen die de regering in de Kamer heeft aangetroffen.

Minister Veringa kondigde aan dat in 1968 ruim 23 miljoen zou kunnen worden uitgetrokken voor de invoering van de mammoetwet. (In aanmerking nemende dat daaronder ook bijna 5 miljoen is berekend, die tot nu toe via het gemeentefonds aan de gemeenten wordt betaald, kan men ook uitgaan van ca 18 miljoen). Met dit bedrag is, volgens de Minister, slechts een beperkte invoering mogelijk, zodat aan allerlei zeer gewenste zaken (die ik enkele alinea's eerder heb opgesomd) niet te denken valt. De heer Schuring (CHU) had het dan ook over een "Mammoet die zo naakt is dat zelfs de VPRO er last mee zou krijgen".

Ondanks het feit dat de Minister erkende dat het een minimale invoering zou worden, ondanks het feit dat alle serieus te nemen sprekers in de Kamer het betreurden dat op deze voorwaarden gestart zou moeten worden, ondanks een stormachtig protest uit de onderwijswereld, hebben de horigen het slechts gelaten bij een mondeling rouwbeklag. Bij geen enkele regeringspartij is zelfs maar één serieuze poging gedaan om te proberen hoever de Regering de Kamer tegemoet zou willen komen in een wens, die naar mijn vaste overtuiging, bij een meerderheid bestond. De motie Tans (PvdA) om voor 1968 geen 23 maar 50 miljoen uit te trekken werd weggewerkt onder een salvo van loze argumenten.

De voze redeneertrant die een aantal leden van onze hoge vergadering in hun nood te baat nemen verdient enige aandacht. Het voornaamste argument was het volgende: "De regering (Zijlstra) heeft gezegd dat de invoering van de wet in 1968 dat jaar tussen de 20 en 50 miljoen zou gaan kosten. DUS zijn wij en jullie (de oppositie) accoord gegaan met een invoering, die 20 miljoen zou kosten en niet méér. Dat zo'n valse redenering ook omgekeerd zou kunnen worden en dat de Kamer DUS ook accoord zou zijn gegaan met 50 miljoen aan kosten, vatten de meesten blijkbaar niet. Na lang trelken aan de staatssecretaris werd echter heel duidelijk dat met 27 miljoen extra voor de laatste 5 maanden van 1968 precies al die zaken mogelijk zouden worden, die de essentie vormen van de mammoetwet: ruimte en stimulansen voor een flexibel, veelzijdig, modern en op de belangstelling en capaciteiten van de leerling gericht onderwijs. Met daarnaast in de eerste jaren ruimte en gelegenheid op constructieve wijze de kinderziekten te overwinnen.

Nu regering en Kamermeerderheid zich tevreden hebben gesteld met een hongerrantsoen, dat de mammoet wel net in leven zal houden maar voorlopig ook haast alle energische en vitale pogingen om de vernieuwing werkelijk een kans te geven zal beletten, is het duidelijk dat een grote kans willens en wetens niet is gegrepen.

Dat onze fractie met overtuiging voor de motie Tans heeft gestemd zal wel duidelijk zijn. Dat de regeringspartijen er tegen hebben gestemd heeft niets te maken met een andere visie op de behoeften van het onderwijs. Integendeel zelfs. Maar het heeft alles te maken met de onmacht van de partijen hun parlementaire functie naar behoren te vervullen. En dat hoeft niemand van ons te verbazen, omdat we dat al wisten voor 1967.

DIJKSTRA

Er zijn goede gewoonten die ook in een nieuw bestel hun plaats houden en daar zelfs beter tot hun recht komen.

Een van deze gewoonten is het van tijd tot tijd pas op de plaats maken om polshoogte te kunnen nemen van de koers, die men vaart en om na te gaan wat er op de afgelegde weg is gebeurd.

De meerjarenplanning, één van onze programmapunten, maakt enerzijds het jaarlijkse vergelijken van de werkelijke koers met de uitgezette belangrijker; nog belangrijker in dit geheel is de koers die wij voor de komende tijd uitzetten.

Het is daarom een goed idee geweest van de redactie van Peperbek de Voorzitter van de Haagse Afdeling deze oefening op te leggen.

Een goed idee vooral, omdat ik daardoor de gelegenheid krijg een aantal zaken aan de orde te stellen die het komende jaar belangrijk zullen worden en die hun invloed zullen hebben op de in een verder (?) verschiet te ondernemen electorale activiteiten.

In de eerste plaats dan: wat hebben we bereikt?

Organisatorisch hebben we heel wat bereikt. De afdeling heeft nu een structuur, waar we voorlopig mee kunnen werken. De werkgroepen voor gemeentelijke politiek, die betrekkelijk kort na de verkiezingen zijn ingesteld, zijn alle aan het werk en het is verheugend te constateren dat zo veel mensen bereid zijn om voor D'66 zoveel tijd ter beschikking te stellen, ook al omdat in vele gevallen de werkgroepen nog niet een concrete taak op zich konden nemen. Waar dit wél het geval was hebben zij ook onmiddellijk kunnen reageren en deze reacties in de vorm van adressen aan de Gemeenteraad zijn niet zonder gevolg gebleven.

De discussies over de Algemene Politie Verordening in zowel als buiten de Gemeenteraad hebben te zien gegeven dat de adressen van D'66 en de ideeën daarin naar voren gebracht, grote (uiteraard ook negatieve) belangstelling hebben ontmoet. In welke mate deze adressen invloed hebben gehad op de uiteindelijke tekst van de Algemene Politie Verordening is moeilijk vast te stellen.

De kunstcommissie heeft een nota opgesteld naar aanleiding van het aankoopbeleid van kunstwerken door de Gemeente, die tot reacties heeft geleid van Burgemeester en Wethouders, die ons berichtten dat dit adres zou worden behandeld in de Kunstcommissie van de Raad en van de Gemeenteraadsfractie van de Partij van de Arbeid.

Ook moet worden genoemd het adres, dat de Haagse Afdeling tezamen met de andere afdelingen van D'66 in de agglomeratie van Den Haag heeft gericht aan de Gemeenteraad van Zoetermeer naar aanleiding van de bouwplannen, die deze gemeente heeft in o.a. de Driemanspolders-West. In dit adres hebben we bezwaar gemaakt tegen de rigide voorschriften voor de verschillende bouwvormen voor dit nieuwe stadsdeel en tegen het ontbreken van recreatieve voorzieningen in de hoogbouw.

Tenslotte mag niet onvermeld blijven de succesvolle bijeenkomst, die door de Afdeling is georganiseerd over een aantal punten van gemeentelijk beleid (investeringen, doorstroming, H.T.M.) van de Haagse burgerij.

Al deze activiteiten naar buiten, waarbij ook genoemd moet worden het bezoek van het Bestuur van de Afdeling aan Burgemeester Kolfschoten, tonen aan, dat een kern van Haagse burgers zich met allerlei zaken op het terrein van gemeentelijk beleid actief wenst bezig te houden en daardoor ook waar wil maken, dat het er niet alleen om gaat om meer inspraak te krijgen in het overheidsbeleid, maar ook om meer inspraak te geven.

De interne communicatie in de Afdeling, die de eerste tijd wat brokkelig verliep, door gebruik te maken van circulaires en vooral van horen zeggen, is sinds het regelmatig verschijnen van "Peperbek" aanzienlijk verbeterd. Helaas moet worden geconstateerd dat nog niet alle leden van de Afdeling op dit blad zijn geabonneerd en het is dan ook aan U, lezer, de vraag om daar wat aan te doen.

De redactie van Peperbek, dat als blad van de Afdeling Den Haag is opgezet, verdient een extra compliment voor het uithoudingsvermogen en het enthousiasme waarmee deze onderneming is begonnen. Het is een niet geringe prestatie geweest om uit niets een geschrift te scheppen, dat nu voor de gezamenlijke verantwoordelijkheid van een redactie uit de agglomeratie wordt uitgegeven. Daarnaast is een bijzonder woord van erkentelijkheid op zijn plaats aan hen, die nu al geruime tijd, vrijwel belangeloos de uitgave van Peperbek technisch hebben mogelijk gemaakt. Het afdraaien van de stencils en het drukken van de omslag zijn nu eenmaal onmisbaar. Niet onvermeld mag blijven in dit overzicht, dat een groot aantal Haagse leden ook landelijk actief zijn en daar een niet onaanzienlijke rol spelen, die zowel bestuurlijk (2 H.B. leden) als politiek adviserend is. Den Haag geeft ook steun aan de landelijke politieke werkgroepen doordat plaatselijke "onderafdelingen" van deze werkgroepen zijn opgericht, waarvan enkele niet onaanzienlijke steun verlenen aan het te verrichten studiewerk.

Uenslotte nog iets over de financiële toestand van de Afdeling. Ik kan u mededelen, en dit is wellicht een geruststelling na alle werkelijk alarmerende verhalen die u vanuit het Hoofdbestuur bereiken, en waar ik dadelijk op terug kom, te vernemen dat de balans van de Afdeling een duidelijk, zij het klein, positief saldo vertoont. Naast het wat conservatieve beleid, dat wij hier hebben gevoerd, is dit vooral te danken aan het feit, dat vele leden niet alleen hun contributie op tijd betaalden maar daarnaast nog belangrijk bijdragen in de kosten van het draaiend houden van het onderdeel waarvoor zij verantwoordelijkheid dragen.

Deze redelijk gezonde financiële toestand, daarbij inbegrepen de zakelijke kant van Peperbek, is vrijwel op eigen kracht bereikt. Behalve enkele bijdragen van het Hoofdbestuur daterend van vóór de vakanties van vorig jaar is van die zijde geen steun meer ontvangen. Deze situatie kan uiteraard niet blijvend zijn. De financiële verhouding tussen Hoofdbestuur en afdelingen staat dan ook nu op de helling. Amsterdam is van plan om van alle geïnde contributiegelden 20% aan de afdelingen over te maken.

Dit globale overzicht ^{*)} van hetgeen Den Haag het afgelopen jaar heeft gedaan, toont aan dat de organisatorische basis voor onze toekomstige activiteiten klaar ligt. Ik zou deze activiteiten willen onderscheiden in organisatorische en politieke.

Velen van u zullen wellicht in het afgelopen jaar een inbreng hebben gemist in de discussie over landelijke politiek, Zowel intern (georganiseerd) als extern heeft de Afdeling zich als zodanig weinig geïnteresseerd. Ik meen dat de tijd nu is gekomen ons actief in deze discussie te mengen. We zullen een inbreng moeten leveren aan de interne meningsvorming binnen de partij en wij zullen ook langzamerhand deel moeten nemen aan de discussies tussen de partijen. Op welke manier dit het beste kan gebeuren is onderwerp van intern beraad.

-----
^{*)} Voor een compleet overzicht van de Haagse activiteiten kunt u het stencil raadplegen, dat u als nieuwjaarswens werd toegezonden.

Misschien is het politiek café daarvoor een geschikte ontmoetingsplaats. Op niet al te lange termijn zullen we op een ledenvergadering met een voorstel komen over dit onderwerp.

Een tweede punt dat het komende jaar aanzienlijke aandacht zal vragen is de werking van de werkgroepen van gemeentepolitiek. Helmond heeft bewezen, dat het aureool van een Politieke Partij op landelijk niveau niet voldoende is voor het behalen van een bevredigend resultaat bij de Gemeenteraadsverkiezingen. De uitslag hangt in deze gevallen voor een groot deel af van de kwaliteit van de mensen op de lijst. Wij zullen dus nu al moeten beginnen met het formuleren van een gemeenteprogramma, dat wezenlijk de moeilijke punten van het gemeentelijk beleid raakt. Dit programma moet over anderhalf jaar goeddeels klaar zijn. We zullen ook moeten denken mensen, die bereid zijn om zitting te nemen in de Gemeenteraad, mee te laten werken aan de opstelling van dit programma. Deze onderwerpen zullen een regelmatig terugkerend punt zijn op de agenda van de vergaderingen die het Bestuur met Coördinatie commissie en Voorzitters van Werkgroepen voor Gemeentepolitiek de komende tijd zal gaan houden. Uiteraard en wellicht ten overvloede mag hier worden vastgesteld dat noch wat betreft de inhoud van het Gemeenteprogramma, noch wat betreft de kandidaatstelling van de Gemeenteraad, noch voor wat betreft de vaststelling van beide, ook maar enige beslissing door het Bestuur zal worden genomen vóórdát de Algemene Ledenvergadering daarover is geraadpleegd.

Tenslotte moet deze blik in het komende jaar eindigen met een beroep op U.

Al het voorgaande kan niet worden uitgevoerd wanneer D'66 zou ophouden te bestaan als partij. Om nu een partijapparaat gaande te houden is geld nodig en geld is een bijprodukt van nieuwe leden. In de eerstkomende tijd zal een landelijke werfactie over radio en televisie worden opgezet waaraan de afdelingen zullen meedoen. Het succes van deze acties is afhankelijk van het enthousiasme waarmee u allen deze actie zult steunen. De ledenwerfcommissie, die een uiterst belangrijke taak heeft in dit verband, kan ook niet méér doen dan de activiteiten van zijn leden kanaliseren. Hoe meer mensen, die bereid zijn een avond voor dit werk te geven, hoe groter het succes van deze acties. De steun van u allen is onmisbaar om het programma van de afdeling volledig en bevredigend uit te voeren.

F. DEELEMAN

Voorzitter Afdeling

Den Haag

- 0 -

RIJKSGENOTEN, TE WAPEN.

Paramaribo, 31 januari - De heer Pengel heeft zichzelf tot admiraal benoemd. Aan het hoofd van een eskader prauwen zal hij de Corantijn rivier opvaren onder het zingen van "Maar de blanke top der duinen..." De heer Binaar zal hem daarbij vergezellen om onderweg in eventuele nederzettingen portretten van de leden van het koninklijk huis uit te reiken. Op alle Rijksgenoten wordt een klemmend beroep gedaan steun aan de actie te verlenen.

Den Haag, 20 januari (van onze parlementaire verslaggever)

Het D'66-kamerlid Aar de Goede heeft in december de nodige deining teweeg gebracht, door minister De Block te verwijten dat deze de Nederlandse belangen in Euratom niet goed zou hebben behartigd. Op de laatst gehouden vergadering van ministers der Euratom-landen was gesproken over de gezamenlijke financiering van projecten voor de produktie van verrijkt uranium, nodig als energiebron voor atoomcentrales. In die vergadering is besloten een studie te maken die er op neerkomt dat een Frans project nader wordt uitgewerkt. Minister De Block heeft echter verzuimd, zegt De Goede, bewust nagelaten, zegt De Block, om een veel goedkoper Nederlands project voor te dragen. Hierdoor ontgaat Nederland de gemeenschappelijke financiering van het eigen project, het moet bovendien nog 8% meebetalen in het Franse project van 5 à 7 miljard gulden. De reactie van de minister was er een van grote verontwaardiging. Hij had wel degelijk de Nederlandse belangen zo goed mogelijk gediend. Bovendien verweet hij De Goede dat deze gebruik had gemaakt van geheime stukken. De meeste kamerleden werden min of meer overvallen door deze kwestie. Dit belette het kamerlid Joekes niet op hoge toon van De Goede te eisen dat hij zijn verontschuldiging aan de minister zou aanbieden. Er waren echter ook kamerleden wie de zaak toch niet zo lekker zat. Men wilde er meer van weten. Er kwam een besloten vergadering van de commissie voor de kern-energie op 18 januari, waar de minister en zijn opponent hun standpunt nader toelichtten. Als de lezer dit nummer in handen heeft, zal intussen het - door de minister gecensureerde - verslag van deze vergadering zijn verschenen. Op dit moment kan slechts worden gegist wat er precies aan de hand is en tot wat is besloten. In de tweede helft van februari zal de zaak opnieuw aan de orde komen, nu echter in de openbare kamervergadering.

Wat is nu precies de kwestie waarom het gaat? Om met atoomenergie te kunnen werken, b.v. om een elektrische centrale te kunnen laten draaien, moet er een grondstof zijn die geschikt is om in een atoomreactor energie vrij te laten komen. De belangrijkste grondstof is z.g.n. verrijkt uranium. Het in de natuur gevonden uranium is hiervoor niet geschikt. Dat bestaat uit een klein gedeelte uranium 235, waarom het gaat en een groot gedeelte uranium 238, dat voor het doel waardeloos is. Langs kunstmatige weg moet men nu zien te bereiken dat het gehalte uranium 235 veel groter wordt. In Amerika, Engeland en Frankrijk doet men dat met de z.g.n. Gas-diffusie methode. Amerika is de enige leverancier van verrijkt uranium aan andere landen. Men kan spreken van een Amerikaanse hegemonie. Veel Europese landen voelen zich niet lekker bij deze grote afhankelijkheid van de Verenigde Staten. In verschillende landen wordt dan ook ijverig gezocht naar een eigen methode voor verrijking van uranium, o.a. in Nederland, Japan en Duitsland. In de genoemde landen is men met het onderzoek al een heel stuk gevorderd. In Nederland en Duitsland wordt met een andere methode gewerkt, de z.g.n. ultra centrifugemethode, waarbij in een zeer snel draaiende centrifuge de zwaardere deeltjes verder worden weggeslingerd. Het Nederlandse project, dat, zoals bekend, onder leiding staat van Prof. Kistemaker in Amsterdam, is door de regering als zeer geheim geclassificeerd. Dit houdt in dat er niet alleen geen technische bijzonderheden mogen worden verstrekt, maar ook dat alle verdere bijzonderheden, b.v. over kosten en financiering, in het duister blijven.

De Amerikanen zien deze ontwikkeling met lede ogen aan. Het is duidelijk dat zij de hegemonie willen behouden, zeker nu allerwegen in Europa grote atoomcentrales worden gebouwd, die binnen afzienbare tijd moeten gaan draaien en waarvoor dus leveringscontracten moeten worden afgesloten. De verontrusting van Amerika is niet ongegrond. De Amerikaanse en Franse produktiemethode vergen een tien maal zo groot electriciteitsverbruik als de centrifugemethode, terwijl bovendien de investering twintig maal zo groot moet zijn. Dit betekent dat bij welslagen van het Nederlandse of Duitse plan deze landen het verrijkte uranium tegen een aanmerkelijk lagere prijs zouden kunnen leveren, waardoor Amerika voor de keus zou komen te staan zijn eigen installaties met verlies te laten draaien of nieuwe installaties te bouwen. Om deze reden behoeft men daar van de Fransen veel minder te vrezen. Hun methode is waarschijnlijk even duur.

Het is in feite een race met de tijd. Wie zal het eerste klaar zijn om tot produktie op technische schaal over te gaan? Nederland en Duitsland zijn in zekere zin concurrenten, maar gezien de tijdnood lijkt het onwaarschijnlijk dat er niet een of andere vorm van samenwerking bestaat, juist omdat men in dezelfde richting werkt. Opvallend is verder dat ook Duitsland zijn project niet bij Euratoom heeft ingebracht. Nu ligt de zaak voor Duitsland natuurlijk iets anders. Als groter land kan men daar gemakkelijker over ruime financiële middelen beschikken. Bovendien moet dit land meer dan andere landen rekening houden met binnenlandse en buitenlandse gevoeligheden, wanneer het als belangrijke atoommogendheid gaat optreden. Het zou ons dan ook niet verbazen als Duitsland pressie op Nederland heeft uitgeoefend om zijn project niet onder zich te houden. De vraag is dan wat men daar tegenover gesteld heeft. Medefinanciering van het Nederlandse project? Technische bijstand? Gezamenlijke bouw van een produktieeenheid op Nederlandse bodem? De tijd zal het leren.

Het probleem voor Nederland is dat men misschien wel over de wetenschappelijke know-how beschikt, maar niet over voldoende technische mankracht en over de financiën om het project op korte termijn te verweltelijken. Daarom is internationale samenwerking binnen Euratoom van zo groot belang. Euratoom is immers tevens de grote afnemer van het verrijkte uranium. Waarom is het project dan niet ingebracht? Zijn de Duitse toezeggingen niet voldoende geweest? Of zijn er bepaalde influisteringen vanuit Amerika? Dit land zal ongetwijfeld alles op alles zetten om de Nederlandse plannen te torpederen. Welke machtsmiddelen heeft Amerika dan gebruikt? Hopelijk zal het verslag van de Kamercommissie of de openbare behandeling daarover uitsluitsel geven. Wij betwijfelen het echter.

De gehele zaak heeft ook een binnenlands politiek aspect. Bij het openbare debat is al tot uiting gekomen dat de minister het De Goede vooral kwalijk nam dat hij überhaupt van deze zaken op de hoogte was. Bovendien verweet hij hem dat zijn betoog op geheime informatie gebaseerd zou zijn, zonder dit overigens nader te specificeren, zelfs na aandringen van De Goede. Het is typerend voor onze huidige politieke verhoudingen dat de Kamer niet De Goede steunde, maar de minister. De Goede kon aantonen dat hij zijn gegevens had geput uit openbare stukken. Afgezien daarvan is natuurlijk niet in te zien, waarom een kamerlid zijn betoog niet mag opbouwen op grond van geheime informatie, mits hij die informatie zelf maar niet prijsgeeft. Ook kan men erover twisten wat geheim moet zijn en wat niet. Het is bekend dat vele ministers de grans van de geheimhouding wel eens erg ruim trekken. Van een Tweede Kamer met

enige ruggegraat zou men mogen verwachten dat hij in politieke kwesties over dezelfde informatie moet kunnen beschikken als de minister. Maar kennelijk is dat een speciaal D'66-standpunt.

De andere partijen voelen zich ongetwijfeld niet lekker met deze kwestie. Joekes heeft na zijn filippica tegen De Goede niets meer van zich laten horen. Hij zit niet in de betreffende commissie. Bij de openbare behandeling zal moeten blijken in hoeverre het parlement bereid is zijn controlerende taak te verrichten, dan wel op de manier van Joekes de zaak gaat trachten te sussen. Het is interessant te bedenken dat deze hele kwestie niet alleen een kwestie van minister De Block is, maar waarschijnlijk ook van verschillende zijner voorgangers, zoals Den Uyl (met staatssecretaris Van der Stoep, onder wie deze zaken ressorteerden), Andriessen (kabinet Marijnen) en mogelijk ook De Pous (kabinet De Quay). En dan natuurlijk de achtereenvolgende ministers van buitenlandse zaken. Dit waren resp. Luns, Luns, Luns en Luns.

- 0 -

OUDE KOEK, MAAR NIET DOORBAKKEN

(£) Het Liberaal Beraad, gevormd door de dagelijkse besturen van de VVD, het L.D.C., de JOVD en de Federatie van Liberale Studenten, heeft onderzocht hoe het komt dat de huidige partijstructuur in ons land niet naar behoren functioneert. U heeft daarvan in "Vrijheid en Democratie" kunnen lezen. Men geeft een analyse van de huidige partijstructuur die weinig verschilt van wat daaromtrent eerder in het D'66 Appèl en het PvdA-rapport "Een stem die telt" werd geschreven.

De partijen van gisteren en vandaag passen niet meer op de problemen van vandaag en morgen. De scheidslijnen die ons volk verdeeld houden lopen dwars door de partijen heen (waar heb ik dat meer gehoord?) Een definitieve conclusie over hervorming van het partijstelsel wordt niet gegeven. Dat kon ook moeilijk. Men zou dan onherroepelijk de D'66 of PvdA oplossing hebben moeten kiezen. En dat gaat te ver. Liever slaakt men vage kreten over "onderzoeken in hoeverre bestaande tegenstellingen nog reëel zijn. (Wat deed het liberaal Beraad dan?) Een probleem signaleren is leuk, is "in", is modern. Een oplossing formuleren is minder leuk. We zeiden het al eens: Welterusten V.V.D.

- 0 -

Ledenwerving

De leden, die op 17 januari j.l., na de bekende witte televisiestem van D'66 gezien te hebben, met draaiende motor in de startblokken klaar stonden om op het eerste sein een nieuw lid te gaan boeken, zeg ik hierbij namens de L.W.C.(= ledenwerfcommissie) dank voor hun spontane bereidheid mee te helpen.

Wij hopen dat deze bereidheid op minstens 150 andere Haagse leden zal overslaan (of: deze bereidheid minstens 150 andere Haagse leden zal besmetten) om onze grootscheepse actie binnenkort te doen slagen.

LIEFFERING

Compromissen

In het voorgaande artikel kondigden wij aan, dat we o.m. over "compromissen" tussen de maatschappelijke klassen en politieke partijen zouden spreken.

Voor niets is de westerse socialistische arbeidersleider zo bang als voor het communisme: indien de productiemiddelen aan de Staat in eigendom komen, is zijn rol uitgespeeld en is de arbeidersklasse onbeschermd overgeleverd aan de Staatsalmacht, die dan de arbeids- en loonnormen zal vaststellen alsmede de niet te kritiseren kwaliteit van de (consumptie)-productie. De arbeidersleider wil hoogstens de Staat veroveren, niet de Maatschappij. Via de Staat kan men een beperkte nationalisering van de productiemiddelen doorvoeren om de maatschappij aldus, vooral met lonen en arbeidersvoorwaarden, indirect onder druk te zetten. Hij wil dus beslist de kip van de particuliere eigendom van de productiemiddelen die de gouden opbrengsteieren legt - waaruit ook het arbeidsloon komt - niet slachten, maar de neiging om de kip ader te laten is niet altijd afwezig. De socialistische arbeider zelf ziet, mede onder de werking ener voortdurende propaganda, met maar weinig sympathie en belangstelling naar de liberale klasse en naar de daar heersende discipline en geldende regels die hem wel zijn brood en spelen verschaffen, maar die zijn leiders in een durende vechtpositie houden om ook nog de suiker in de pap voor hem te bemesteren. De socialistische leider echter schrikt in de praktijk, d.w.z. telkens wanneer hij behoort tot een regeringspartij, er ook om de volgende reden voor terug de kapitalistische maatschappij als zodanig ook maar in de geringste mate aan te tasten. Hij weet dat de wal het schip keert: bij vermindering van de particuliere investeringen en verslechtering van de betalingsbalans treden de harde liberale wetten in actie en schrompelen zijn wezenlijke eisen weg, hoewel hij nog graag iets van de nadelen afwentelt op de (kleine) spaarder door middel van inflatie, waartegen de liberaal zich overigens nauwelijks meer verzet. Dit alles verklaart waarom socialistische Ministers van Financien in het algemeen niet veel anders optreden dan liberale Ministers, zoals bij herhaling door Prof. Pen wordt geconstateerd. De liberaal heeft de arbeider bovendien als consument nodig: nog een reden voor dit niet erg gelukkig uitgevallen zakelijke huwelijk tussen beide richtingen.

De zuigkracht der bestaande ideologiën

De bovenomschreven werkelijkheden gaan dikwijls schuil achter ideologieën, bemantelend zowel wat betreft de achtergedachten als het praktisch weinig verschillend optreden. Deze socialistische en liberale ideologieën bevatten het politiek-maatschappelijke denkwerk van het Europese westen alsmede de neerslag daarvan in de juridische wetten, vastgesteld in een periode van meer dan anderhalve eeuw, zij vormen een groot deel van ons politiek-maatschappelijk cultuurgood en het is bijna onmogelijk zich aan deze dikwijls in het onderbewustzijn opgenomen denkvormen van rechtvaardigheid en wetenschappelijke wenselijkheid en hun terminologie te onttrekken. De ideologieën houden elkaar in een krampachtige politiek-maatschappelijke verstarring van tegen-

stelling en compromis omstrengelt, welke nauwelijks meer creatief is. D'66 die hier bovenuit wil komen, zal dus zich evenzeer met de politiek als met de maatschappij, voor zover die niet van de politiek uit beïnvloed worden kan, moeten bezighouden.

Principiële vernieuwing der maatschappelijke vormen.

Nadere studie zal waarschijnlijk uitwijzen dat de liberale klasse noch in de maatschappij (leiderschap), noch in de politiek (belastingen⁺) veel zwaarder kan en moet belast worden met verantwoordelijkheden dan thans, maar dat de arbeidersklasse zelf vérgaande verantwoordelijkheden op zich zal moeten nemen en wel niet slechts daarin vertegenwoordigd door haar leiders, maar ook als individuele leden van haar klasse. De productie-vormen zouden zich zodanig moeten wijzigen dat onder meer de arbeidsovereenkomst (arbeidsverhouding) geheel van karakter zou veranderen en b.v. zou overgaan in langjarige overeenkomsten niet meer met één bedrijf, maar met een groep van bedrijven of met een bedrijfstak en met de verplichting om in het aandelenkapitaal van het bedrijf, waarin men werkt, deel te nemen. Aangezien de arbeider aldus wordt beschouwd als deelnemer in de onderneming, zou hij in tijden van werkloosheid niet kunnen worden ontslagen: de ondernemingen zouden de Staat niet kunnen beschouwen als een reservoir van arbeidskrachten, waar ze naar behoeften kunnen putten of afstoten. Bij verandering van werkkring ontvangt de arbeider dan zijn verplichte investering terug teneinde die te beleggen in het bedrijf, waarin hij gaat werken. De investeringen groeien steeds, zodat de oudere arbeider bij wisseling van werkkring méér investeert dan de jongere. Deze investeringen worden b.v. bedrijfstakgewijze verzekerd tegen faillissement van het bedrijf.

Het probleem "medezeggenschap" zou zich dan oplossen in een speciale vorm van mede-eigendom en in alle daarin gelegen ontplooiingsmogelijkheden en zeggenschap vast te leggen voor de arbeiders-aandeelhouders. De behoeften aan investeringen zal in de toekomst waarschijnlijk zo groot worden dat ook de arbeiders niet alleen voor pensioenvoorzieningen zullen moeten meespelen. Ook zullen zij collectief op hun arbeidskwaliteit kunnen worden aangesproken. De eerste ondernemingen in deze nieuwe vormen zouden waarschijnlijk in de maatschappij op gezamenlijk initiatief van de drie partijen, te weten kapitaal, management en arbeid moeten ontstaan, zoveel mogelijk buiten de politiek in enge zin om.

Mentaliteitsvernieuwing

Er moet daarbij een grotere gelijkheid komen in menselijke waardigheid: een grotere wederzijdse "erkenning", maar ieder op zijn eigen peil van bekwaamheden, energie en discipline. Het moet niet zo worden, dat in tegenstelling tot de feodale tijden, voortaan de weinigen (de liberalen) door hun overbelaste leiding, talenten, energie en cultuur in wezen het brood moeten verdienen voor de velen (de arbeiders). Thans zijn de klassen, althans ideologisch, nog min of meer elkaars jachtveld.

⁺)Nagegaan moet worden in hoeverre de "gegoeden" o.m. als (groot-)aandeelhouders van ondernemingen, nog zorgen voor de nodige concentratie van risicodragend kapitaal door dit buiten de (luxe) consumptie te houden. In hun bestedingen zijn ze even weinig "vrij" als de adel vóór de Franse en Russische revolutie, m.a.w. verkeerde besteding leidt tot aantasting van hun klasse.

Waarschijnlijk zal de "concurrentie" als stimulerend beginsel voor praktisch alles moeten worden gematigd ten behoeve van beginselen van wederzijdse erkenning, achting, opvoeding en samenwerking, die dan verder door een ieder kunnen worden beleefd in de geestelijke vormen die hij wnst. De productie van wezenlijk waardevolle zaken in politiek en maatschappij zal aldus zelfs wel groter worden dan bij de huidige hijgerige concurrentie en vliegenafvangerij. Men kan het ook andersom zeggen: alle beginselen van enige allure resulteren bij hun thans onvermijdelijke mondiale ontwikkeling praktisch toch uiteindelijk in wederzijdse erkenning, opvoeding, achting en samenwerking.

Ontwikkelingslanden op de achtergrond

De bovenbedoelde samenwerking behoeven wij niet slechts in nationaal, maar ook in regionaal en mondiaal verband: dit laatste in het bijzonder met de ontwikkelingslanden. En nu is het merkwaardig dat tegenover de agressieve concurrentieopvattingen en methoden van het Westen in een aantal ontwikkelingslanden het waardevolle beginsel van het "participerend denken", staat waarbij in het algemeen geen vetorecht voorkomt, noch vaak gestemd wordt: men moet het n.l. al-overleggende eens worden in unanimititeit. Indien die ontwikkelingslanden dit participerende denken aan de ontwikkelde landen kunnen leren in ruil voor de technische ontwikkelingshulp die zij ontvangen, is er al heel veel gewonnen. Maar het zal voor het trotse Westen niet gemakkelijk zijn te erkennen dat het zelf wellicht ook moet worden gehoopt en dan nog wel op geestelijk gebied.

W.S.A.N. GORTER

CITAAT VAN DE MAAND

De waarheid is, dat het verkiezingssucces van D'66 een fundamenteel verlangen naar structurele hervormingen aan het licht bracht. En merkwaardigerwijs niet een hervorming van de maatschappij, want dan zouden de zeven zetels ongetwijfeld naar een andere partij zijn gegaan, maar een hervorming van het politieke stelsel, dat is het mechanisme om de maatschappij te hervormen. Het is alsof de kiezers fijntjes hebben aanvoeld, dat hervorming van ons politieke stelsel nodig is, alvorens er over hervorming van ons maatschappelijk bestel ook maar sprake kan zijn. Zouden vele kiezers beter begrijpen dan sommige politici, dat in democratieën de maatschappij niet wordt hervormd door een partij, maar door het politieke stelsel?

Prof. Dr. G. KUYPERS:

"Het politieke spel
in Nederland".

- 0 -

DE NIEUWE BURGEMEESTER VAN DEN HAAG

Invloedrijke kringen uit de Haagse burgerij hebben er bij minister Beernink op aangedrongen de toekomstige burgemeester van Den Haag - in navolging van zijn ambtgenoot in Rijswijk - te vernoemen naar een der winkelcentra.

- 15 -

GORTERS MAATSCHAPPIJBEELD ONDER DE LOEP

Er is een beste kans, dat Gorter's beschouwingen "Politiek en Maatschappij, gezien in hoofdlijnen" I en II velen in het verkeerde keelgat schieten. Zo althans verging het mij. Gorter sleept voor het bouwwerk van zijn redenering, welke eigenlijk voornamelijk een geheel van constateringenvormt, namelijk een aantal blokken aan, die voor een groot deel zulke doornige uitsteeksels vertonen, dat ze pas nu aanmerkelijke steenhouwersarbeid

bruikbaar worden. Sommige vormen na deze bewerking misschien uitstekend materiaal, maar van andere blijft slechts kiezels over. Ik meen dan ook dat Gorter's bouwwerk niet voldoende hecht doortimmerd is. In concreto: het mist overtuigingskracht, omdat een groot deel van de constateringenvormt feitelijk onjuist zijn, terwijl men andere - als schijnbaar niet ter zake - schouderophalend terzijde moet leggen. Zeer bezwaarlijk is de vaak onjuiste terminologie.

Direct in de inleiding van deel I komt al een fundamentele misvatting naar voren. Het is bepaald onjuist om te zeggen dat socialisme en liberalisme klassen vertegenwoordigen. Socialisme en liberalisme zijn maatschappelijke ideologieën (beide door de realiteit grotendeels achterhaald en in zuivere vorm volkomen onbruikbaar gebleken); daarnaast bestaan er politieke partijen, zoals VVD, PvdA en CPN, welke zeer globaal inderdaad bepaalde "klassen" - ter vermindering van verdere verwarring moet ik deze akelige term wel aanhouden - willen vertegenwoordigen (maar daarin ook weer geenszins volledig slagen). Het is echter weer geheel onjuist, zoals Gorter doet, deze "klassen" aan te duiden met de termen "liberale klasse" en "socialistische klasse". Blijkbaar bedoelt Gorter met deze termen de "klassen", die, althans voor een deel, - uit baatzuchtige motieven - de liberale, resp. socialistische doctrine hebben omhelsd, althans voor zover hun dit gelegen kwam. Deze termen zijn echter bijzonder verwarrend, omdat de betreffende klassen historisch veel ouder zijn dan het liberalisme en het socialisme. Waarom niet gesproken van ondernemers en ondergeschikten, of soortgelijke termen welke in economisch-hiërarchische zin onderscheiden tussen hen, die in het bedrijfsleven de macht in handen hebben, en hen, die daar in feite niets te zeggen hebben? Deze groepen als "liberaal", resp. "socialistisch" omschrijven suggereert de aanwezigheid bij de betrokkenen van een leersuiverheid en leerbewustheid, waarvan in werkelijkheid in het geheel geen sprake is. Overigens is het sociologisch gezien een irrealistische oversimplificatie niet meer dan slechts deze twee "klassen" te onderscheiden. Ook de omschrijvingen van Gorter's "klassen" deugen niet. Het onderscheid tussen "leiders" en "geleiden" is allesbehalve scherp te trekken en het verwerklijken van plannen is meestal moeilijker dan het bedenken, zodat het niet aangaat hierin een soort kwaliteitsonderscheid te zien. Men kan veilig stellen dat die "bedenkers", die ook nog de macht hebben hun plannen te doen verwerklijken, een bevoorrechte en relatief kleine categorie daarvan vormt. Gorter is trouwens slachtoffer van de door hemzelf gestichte verwarring: hij noemt een aantal principes uit de theorie van het economisch liberalisme en wekt de indruk alsof hij daarmee een beschrijving geeft van het werkelijke gedragspatroon van de machtsgroep. Hiervan klopt echter vrijwel niets. Deze machtsgroep heeft b.v. al heel lang door dat ze van "vrije concurrentie" (over de

gehele lijn overwinning van het beste???) in het algemeen niet wijzer wordt. Met "vreedzame coëxistentie ter consolidatie van de status quo" wordt het maatschappelijke gedrag, zowel van de kartelvormende groot-industrieel, als van de melkwijksanerende middenstander meer realistisch gekarakteriseerd. Waar blijven, gezien in dit licht, de "harde economische wetten", uit de "reële harde economische wetenschap", gebaseerd op "de menselijke natuur" (wat of dat ook zijn moge), die de "liberaal" (hier = lid ec. machtsgroep) "met zelfdiscipline in acht" zou nemen? De "economische wetenschap", waar Gorter het over heeft is niets anders dan een schijnbaar fraai samenhangend spinsel van speculatieve meningen, dat door de ruwe wind van de moderne werkelijkheid allang aan flarden is gescheurd.

Over het socialisme beweert Gorter al even merkwaardige dingen. Hoort u ook de PvdA'ers zuur lachen als hen wordt voorgehouden dat het socialisme in de "Politiek" de boventoon voert? (ja, misschien in de zin van: "veel geschreeuw maar weinig wol"). Tenzij Gorter onder de noemer "socialisme" alles vat, wat niet rechtstreeks op het belang van de "haves" is gericht. Dit is natuurlijk onzin. Niet het nastreven van het belang van de "underdog" als zodanig is socialisme, maar een zeer bepaalde leer omtrent hoe dit dient te geschieden. Het zou te ver voeren op alle verdere onjuistheden, onevenwichtigheden, onbewezen beweringen en achterhaalde vooronderstellingen uit dit tweedelige artikel de vinger te leggen. Ik zou daarvoor aan een hele Peperbek waarschijnlijk niet genoeg hebben en "de redactie wil de meningsvorming niet monopoliseren". Daarom hier nog één onverteerbaar brok tot slot. Gorter rangschikt onder "wetenschap" de opvatting dat zonder werklozen "de" arbeidsproduktiviteit en "de" arbeidskwaliteit afnemen. Ten eerste geschiedt dit slechts zeer ten dele en zeer incidenteel en wordt het wellicht even vaak door de arbeiders als door de leiding veroorzaakt. In het "werkloosheidsjaar" 1967 b.v., steeg de arbeidsproduktiviteit met 6%, tegen 3 à 4% in de voorafgaande jaren. Dit geringe verschil was in elk geval ten dele het gevolg van het door de werkgevers afstoten van aangehouden arbeidersreserves. Een tweede is niet dit het motief voor het bij de "liberale klasse" aanwezige verlangen naar een zekere werkloosheid. Het werkelijke motief is de versterking van de positie van de "werkgevers" t.o.v. die der "werknemers", welke bij werkloosheid van enige omvang optreedt.

Gorter vergeve mij, dat ik als slotconclusie wil stellen dat hem, blijkens dit sterk door standsvooroordeel gekleurde stuk, nog een aanzienlijke hoeveelheid stof uit het VVD-brainwashkamp aan de voeten kleeft, dat afgewassen dient, alvorens het land van helder inzicht in de politieke en maatschappelijke werkelijkheid van thans kan worden betreden.

A.C. de GOEDEREN

- 0 -

laatste nieuws

TOCH EENHEID IN DE KVP

De commissie van goede diensten in de KVP heeft een nieuwe basis weten te vinden waarop alle betrokken partijen zich kunnen verenigen. De naam van de partij wordt veranderd in A.V.P. (Algehele VolksPartij). Deze partij heeft geen programma. Ieder wordt uitgenodigd toe te treden, ongeacht zijn of haar godsdienst, overtuiging of opvattingen. Gedurende de eerstkomende vijf jaar zal binnen de partij niet over politiek worden gesproken. De heer Schmelzer heeft zich bereid verklaard als fractieleider op te treden. Hij zal dan weer eens de ene, dan de andere mening verkondigen, daarbij het juiste evenwicht betrachtend.

R E P L I E K

Van de beeldende taal van mederedacteur De Goederen heb ik wel genoten. Via het verkeerde keelgat, blokken met doornige uitsteeksels en kiezels komen we in de houtbewerking van het niet hechtdoortimmerde bouwwerk. Verder ben ik een beetje verbaasd over zijn opmerkingen waarop ik niet veel houvast krijg; vooral zijn eigen visie op het sociaal-economische leven kan ik maar niet in het oog krijgen. De "vreedzame coëxistentie ter consolidering van de status quo" is ook een onderdeel van mijn visie, indien men tenminste daarbij de nutteloze guerilla van het woorden- en dadenspel van de nog steeds doorwoekerende strijd der dikwijls in het onderbewuste weggezakte ideologieën en de daarmee corresponderende klassen, standen en politieke partijen niet vergeet. Ik spreek hier over de socialistische en liberale ideologieën en niet over de confessionele waarover ik in Peperbek van oktober schreef.

GORTER

- 0 -

LEDEN, LEDEN, LEDEN.

De ledenwerfcommissie heeft mij gevraagd, om in aansluiting op hetgeen ik daarover elders in dit nummer heb geschreven een oproep in Peperbek te plaatsen. Aan allen die zich door hun lidmaatschap van D'66 mede verantwoordelijk voelen voor het optreden van onze Kamerfractie.

D'66 heeft leden nodig. Veel leden. Het ledental is gemiddeld 0.75% van het aantal uitgebrachte stemmen. Het ledental kan meer worden uitgebreid en het moet ook.

De ledenwerfcommissie, hoe actief ook, kan dat niet alleen doen. Ik zou dan ook een zéér dringend beroep op u allen willen doen, om, voorzover u daartoe in staat bent u beschikbaar te stellen voor ledenwerving. Er zal geen zware wissel op uw medewerking worden getrokken. De bedoeling is dat u wordt ingeschakeld bij alle soorten acties die wij in Den Haag gaan ondernemen; huis aan huis acties, telefoonacties enz. Deze acties zullen soms wel, soms niet samenvallen met landelijke activiteiten, die voor de ledenwerving van belang zijn.

Eénmaal per maand enkele uren van elk lid zou de ledenwerfcommissie reeds zeer helpen. En niet alleen de commissie, daarmee helpt u ook uzelf en ons allen.

Laten we ons ten doel stellen het aantal leden in Den Haag vóór het eind van het jaar te verdubbelen.

Nogmaals ledenwerving is een ernstige zaak, die de persoonlijke inspanning van leden en bestuursleden vraagt. D'66 staat of valt met een leden tal van minimaal 6000 leden.

Zouden we die niet kunnen vinden? Het woord is aan u. U kunt zich opgeven bij:

Mevr. J. Ringnalda : (070) 321529

C. Lieffering : (070) 634014

G.J.C. Mulder : (070) 685583.

F. DEELEMAN

voorzitter afd. Den Haag

ZULLEN WE OF ZULLEN WE NIET?

Overpeinzingen van een twijfelaar

Afgezien van enig intern gekrakeel in de K.V.P., lijkt 1968 het jaar van het stembusaccord te gaan worden. Na alle congressen in 1967 leek het er zelfs zo sterk op, dat men zich als D'66-er ook met deze vraag leek te moeten bezighouden en zelfs, zonder een slechte Democraat te zijn zich kon afvragen: "Zouden we nou toch maar niet.....?" De gedachten-gang daarbij was ongeveer als volgt:

Leg de programma's van de PvdA., PSP, Christen-Radicalen en D'66 eens naast elkaar. Dan blijkt dat het zeer wel mogelijk is een gezamenlijk verkiezingsprogramma te maken, waarvoor in Nederland, zeker over één of twee jaar, wel een meerderheid moet zijn te vinden. Dit zo zijnde zullen dus de onderhandelingen over een stembusaccord in 1968 wel op gang komen. Maarom als D'66 daaraan niet meedoet? Als dat niet gebeurt zullen er in het accoord zeker enige onaanvaardbare zaken op Staatsrechtelijk gebied staan, en de kiezer is nog niet zo slim dat hij zich alleen op grond daarvan zal laten overtuigen van de noodzaak D'66 te stemmen. Want het accoord, dan hebben ze D'66 niet nodig, verliezen ze, dan is Nederland weer overgeleverd aan het handje-klap-formatie-spel, waaraan D'66 zeker niet mee kan doen. Wanneer D'66 echter aan het stembusaccord wel meedoet, dan kan men zijn eisen stellen en in elk geval voorkomen dat op staatsrechtelijk gebied al te gekke dingen worden afgesproken.

Nu is er inmiddels in de pers het bericht verschenen (kennelijk geïnspireerd op het artikel "Plaatsbepaling" in Democraat no 3) dat D'66 (nog) niet zal meedoen aan een stembusaccord. De gedachtengang is heel eenvoudig: Wij hebben nog steeds onze breekijzerfunctie en die verstaat zich maar moeilijk met een stembusaccord. Democraat was wel iets genuanceerder: we willen natuurlijk altijd praten, maar we stellen bepaalde voorwaarden over wat het stembusaccord in elk geval moet bevatten.

Na aanvankelijk gedacht te hebben dat overleven in elk geval belangrijker is dan (dogmatisch) vasthouden aan het breekijzerprincipe (dat overigens naar mijn mening ook in een stembusaccord tot zijn recht kan komen) en dat wij dus tegen elke prijs aan een stembusaccord zouden moeten meedoen, ben ik daarop bij verder doordenken enigszins teruggekomen. Voorlopig houd ik staande wat ik in Peperbek van november schreef over "overleven zonder daarbij te opteren voor een eenpartij-oplossing". Het gaat er n.l. om hoe lang we willen overleven.

In gesprekken en discussies met andersdenkenden ben ik nog eens met mijn neus op de feiten gedrukt: Veel van wat D'66 wil is nu of in de nabije toekomst (stembusaccord) ook met of in andere partijen te bereiken. In één opzicht verschilt D'66 echter fundamenteel met alle andere partijen (de extreme misschien uitgezonderd), in de konsekwentie n.l. die wij trekken uit het (ook door anderen erkende) feit dat de ideologische basis van het patroon van onze samenleving, zoals die gestalte heeft gekregen in de verzuiling, volledig uitgehold is. D'66 is de enige die duidelijk heeft uitgesproken dat derhalve dat patroon ook zo snel mogelijk dient te verdwijnen. Daarom geen acties binnen de bestaande partijen (die immers deel uitmaken van het vermolnde gebouw) maar een eigen partij met als hoofddoel dat uitgewoonde gebouw met zijn afgebrokkelde fundamenten zo snel mogelijk af te breken, voordat het instort en er slachtoffers vallen. Ik ben bang dat het als tussenfase op de weg naar vernieuwing gebruik maken van het nog bestaande pluriforme patroon van onze samenleving (vgl. de weergave van mijn gesprek met Christen-Radicaal Kuiper in Peperbek no 5)

• een zeer permanent karakter zal gaan dragen.
Het stembusaccord kan voor D'66 alleen aanvaardbaar zijn als eerste stap op de weg naar politieke vernieuwing (vgl. meergenoemd artikel in Democraat). Ik vrees echter dat men er zo trots op zal zijn dat men besluit dat het gebouw voorlopig afdoende gerestaureerd is en de nieuwbouw uitgesteld kan worden. En "deelnemer D'66" moet het dan niet wagen hun nieuwgevonden rust te verstoren met gepraat over volgende stappen. Zij zullen dat niet nemen en de kiezer zal D'66 niet begrijpen. Het ontploffen van de oude partijen is strikt noodzakelijk, doch men kan het ze niet kwalijk nemen dat ze daar niet enthousiast over zijn en proberen het nog even uit te stellen. En het zijn juist die oude partijen (of misschien moet ik zeggen partijorganisaties), die met deze gedachte van zelfbehoud bewust (KVP) of onbewust (Christenradicalen) in het achterhoofd de onderhandelingen over het stembusaccord zullen gaan beginnen.

• Moeten wij daaraan meedoen? Aanvankelijk dacht ik van wel, maar op grond van de bovengescreven mijmeringen zeg ik nu, neen toch maar niet. Principiële oppositie is voorlopig het beste. Het is n.l. onze enige bestaansgrond. Zolang die er is behoeven wij ons over voortbestaan niet druk te maken. Zodra die er niet meer is, omdat het oude gebouw is afgebroken of ingestort, hoeven we wat mij betreft niet meer zo nodig en kunnen we onze principiële bereidheid om op te gaan in een groter verband in praktijk brengen.

BARK

- 0 -

WAAROM ERGERNIS?

(%) Sommige leden van de JOVD en van het Liberaal Democratisch Centrum hebben zich geërgerd aan de onverdraagzame taal die de heer Van Riel op het VVD-congres uitsloeg.

Wat willen deze naïevelingen eigenlijk? Eisen zij van een anti-liberale partij dat die zijn jubileum in verdraagzaamheid viert? Dachten zij dat er dan óók een ovationeel applaus zou volgen?

- 0 -

DEMONSTRATIEVRIJHEID

President de Gaulle heeft bij de Raad van Europa voor zichzelf vrijheid van demonstratie opgeëist. Hij beroept zich daarbij op het programma van Democraten'66, een partij die, naar hij zegt, in grote trekken zijn denkbeelden in toepassing brengt.

Het hoofdbestuur van D'66, dat sinds het congres in Helmond namens zichzelf mag optreden, ontkent iedere relatie met de Franse president. Het feit echter dat alle bestuursleden op drie na wel eens van hem gehoord hadden, stemt tot nadenken.

(uit de Telefoon)

-

De ontwikkelingen in de KVP van de laatste maanden zijn niet te begrijpen, als men vasthoudt aan de fictie dat er binnen die partij twee groepen tegenover elkaar staan, de christen-radikalen en de christendemokraten. Als het waar was dat er in de KVP twee duidelijk verschillende politieke stromingen bestaan, een progressieve en een conservatieve, waarbij iedere KVP-er in één van beide kampen thuishoort, dan kan men zich terecht afvragen waarom deze partij zich niet eenvoudig in tweeën splitst. Dit zou voor beide groepen gunstig zijn, want ieder is het blok aan hebeen kwijt, terwijl ze allebei een goede kans maken veel stemmen terug te winnen die in de laatste jaren verloren zijn gegaan. Anderen zullen nu weer tegenwerpen dat het voor ieder van de groepen nog voordeliger zou zijn om de macht in de gehele partij in handen te krijgen, omdat er dan een grotere machtsontwikkeling in de landelijke politiek mogelijk zou zijn. Uit het hierna volgende zal blijken dat deze gang van zaken niet mogelijk is.

In werkelijkheid vormen de politieke stromingen binnen de KVP slechts een kleine minderheid. Van deze stromingen hebben alleen de radikalen een gezicht gekregen. Het zijn mensen die door verschillende motieven gedreven worden. Een motief hebben ze gemeen met vernieuwingsbewegingen in de meeste andere partijen: ze willen de zaak openbreken, het establishment opzij schuiven, meer aanpassing bij de eisen van de tijd, meer mensen betrekken bij de politieke meningsvorming. Een ander motief, dat niet bij dezelfde mensen aanwezig behoeft te zijn, is een grotere sociale bewogenheid en een sterker democratisch besef dan de partij als geheel opbrengt. Een derde motief is het bewustzijn dat de KVP haar positie slechts kan redden door een meer politiek getekend gezicht.

Tegenover deze radikalen staan natuurlijk ook meer VVD-achtige, zo men wil: meer conservatieve figuren. De groep is waarschijnlijk niet zo erg omvangrijk en treedt door gebrek aan organisatie niet duidelijk naar voren. De hoofdmoot van de KVP bestaat echter uit mensen die in het geheel geen politiek willen bedrijven. Het is een inerte massa die is samengeklonterd. Het zijn roomse CHU-ers, zou men kunnen zeggen. Toch gaat die vergelijking niet helemaal op, omdat een deel van deze KVP-massa de klontering ziet als een machtsmiddel, niet om politieke invloed uit te oefenen, want een politiek ideaal heeft men nauwelijks of niet, maar terwille van de macht als zodanig. Het is logisch dat juist deze mensen komen bovendrijven, waardoor ze de indruk wekken dat de gehele KVP een machtsblok is. Uit deze a-politieke klontering komen de Grote Lijmers voort. Ze vormen het kit zonder hetwelk de KVP onbestaanbaar zou zijn. Zij beschouwen iedere geprononceerde politieke uitspraak als een soort huisvredebreuk. Een huisvredebreuk die overigens meestal soepel wordt opgevangen door de amorf massa.

Die radikalen vormen op zichzelf dan ook geen wezenlijke bedreiging. In het verleden zijn er aan de vleugels van de KVP wel meer afbrokkelingen geweest. De partij heeft het nauwelijks gemerkt in zijn stemmental. Voor het eerst in de geschiedenis staat de KVP nu echter geconfronteerd met een groot stembusverlies, ditmaal niet naar dissidente groepen, maar naar andere partijen zonder historische banden met de KVP. Dit is het grote dilemma waar de Lijmers voor staan. Volgens hun aard willen ze de zaak houden zoals ze is, maar hun verstand zegt hun dat dan nog een verdere afbrokking voor de deur staat. De KVP is alleen nog te redden door haar op te heffen. Maar dit zal niet gebeuren.

De behoefte "het onverzoenlijke te verzoenen" zal ongetwijfeld de overhand houden. Nolens volens zal men aan allerlei eisen van de radikalen tegemoet komen, maar helpen zal dat niet, want geen miljoen radikalen zijn in staat de grote klont in beweging te krijgen. Daar zullen ze nu of later achter komen. Hun blijft dan geen andere weg dan de partij verlaten. Dit is geen aantrekkelijk perspectief voor de radikalen. De anderen zullen zorgen dat de radikalen 'neen' moeten zeggen op een moment dat hun slecht schikt. Ze komen in de kou te staan. De klont gaat niet mee. Wel misschien 20 tot 30% van de KVP-stemmers, als ze tenminste als zelfstandige partij in zee gaan en hun zaakjes behoorlijk weten te presenteren. Van de AR- en CH-radikalen hebben ze niet veel steun te verwachten. De eersten zullen nog lange tijd in de mening verkeren dat de gehele ARP radikaal is en daarom slechts mondjesmaat meedoen met de KVP-radikalen. De CHU-radikalen hebben kwantitatief niets om het lijf, zeker niet wat aanhang betreft. Voordat het op stemmen aankomt zal er echter nog heel wat gebeuren.

De romp-KVP zal zo snel mogelijk weer contact gaan opnemen met de ARP en CHU. De AR komt dan wel in een moeilijke positie te zitten. Kan men nu nog gaan samenwerken met de KVP waaruit een groot deel van de radikalen is verdwenen? Wat er verder moge gebeuren, de uitkomst op dit punt is wel ongeveer te voorspellen. De drie partijen worden het niet eens over een Christen-democratische Unie, maar ze zullen ongetwijfeld de nodige communiqués uitgeven waaruit de goede wil tot samenwerking moet blijken. Men zal hiermee doorgaan totdat het wel duidelijk wordt dat niemand er meer in gelooft.

Ook de radikalen moeten gaan praten. Ze willen het trouwens ook. Met de PvdA, D'66 en mogelijk ook de ARP. Over een stembusakkoord. Ook dat ligt niet zo eenvoudig. Er moet nog heel wat water door de Rijn vloeien. En er moeten misschien ook nog kabinetten vallen. Het ziet er somber uit. Eer het licht doorbreekt moeten er nog wel enige bladzijden worden volgeschreven. Die komen een volgende keer.

A.R. van der BURG

- 0 -

MOET DE EXECUTIEVE WORDEN GEROZEN IN DE VORM VAN SLECHTS ÉÉN, OF VAN MEERDERE PERSONEN?

In het artikel in PEPERBEK 6, dat de nogal misleidende titel: "Het stembusakkoord: een waardeloos lapmiddel", heeft gekregen, betoont de heer N.J. van der Poel zich oneens met het denkbeeld, dat inplaats van één enkele rechtstreeks gekozen Minister-President beter een dito meerhoofdige Presidium zou kunnen worden ingevoerd, dat slechts unaniem kan beslissen. Dit denkbeeld bepleitte ik in mijn artikel: "Het stembusakkoord: een dualistische variant", in PEPERBEK 5. Ik stelde daarin onder meer, dat de vorming van coalities of stembusakkoorden, welke gezamenlijk de verkiezing tot premier van één bepaalde persoon aanbevelen, waarschijnlijk zeer stroef zal verlopen, omdat de kamerfracties van de partijen, die een bepaalde kandidaat steunen, na de verkiezingen nog slechts repressieve controle op het gevoerde beleid hebben, wat voor de partijen uit welker midden de kandidaat voortkomt geen bezwaar zal vormen, maar des te meer voor andere partijen van wie voor deze kandidaat in de verkiezingscampagne steun wordt gevraagd. De laatsten moeten immers maar hopen, dat na de verkiezingen door de MP inderdaad geheel in de geest

van de gemaakte afspraken zal worden gehandeld. In dit verband was mijn voornaamste zorg, dat de hele idee van de rechtstreeks gekozen executieve weleens de mist in zou kunnen gaan als wij hem zelf slechts in de vorm van de éne gekozen premier zouden willen aanvaarden. Er zal toch immers ooit een 2/3 meerderheid voor moeten worden gevonden, waarbij de stem van een aantal fracties, welke naar alle waarschijnlijkheid doorgaans het lot beschoren zal zijn de candidaat van een andere partij te moeten steunen, niet gemist kan worden.

Mijn voornaamste bezwaar tegen het betoog van de heer v.d. Poel is, dat het deze zorg niet in de geringste mate heeft kunnen verminderen. Het verzuimd aannemelijk te maken, dat mijn zorg ongegrond is. Hetzelfde geldt ten aanzien van mijn beduchtheid voor het in handen van slechts één persoon te leggen van de volledige executieve macht. De navolgende kanttekeningen zullen dit verduidelijken.

1) In het begin van zijn betoog stelt vdP, dat ik van een verkeerd uitgangspunt ben uitgegaan. Niet duidelijk wordt echter wat dat "verkeerde uitgangspunt" dan wel zou zijn. Hoe ditook zij: mijn uitgangspunt is de wenselijkheid van een staatsbestel, waarin de executieve rechtstreeks wordt gekozen. Ter discussie acht ik het bepalen van de meest geschikte vorm.

2) VdP houdt een filippica tegen stembusakkoorden in de door de PvdA voorgestelde vorm. Hoewel de ter zake genoemde bezwaren zeker reëel zijn - maar ook weer niet onoverkomelijk - in dit deel van zijn betoog buiten de orde. Mijn artikel, waartegen vdP zich afzet, diende geenszins ter instructie van dit type stembusakkoorden. Ik heb trouwens toch de indruk, dat vdP mij niet altijd even nauwkeurig heeft gelezen.

3) VdP verwijt mij, dat ik niet heb aangegeven wat er moet gebeuren in geval van een conflict in de boezem van het unaniem beslissende Presidium. Hierop is het antwoord, dacht ik, nogal voor de hand liggend, reden waarom ik er in mijn artikel niet nader op ingegaan ben. Verschillen van mening zullen steeds betrekking hebben op iets dat moet worden gedáán. Wordt men het dus eens op een compromisoplossing - het compromis is de ziel van de democratie - wat in 99 van de 100 gevallen mogelijk zal zijn, dan gebeurt er op het betreffende punt dus in het geheel niets. Hier treedt de "ingebouwde rem" tegen afglijden naar de dictatuur juist in volle glorie in het strijdperk. Gaat het om een zaak die geen uitstel duldt, dan wordt men welhaast gedwongen om tot overeenstemming te komen. Als dit nochtans - hoogst - sporadisch - eens niet lukt, dan kan één der presidiumleden aftreden en aldus nieuwe verkiezingen noodzakelijk maken. Dit aftreden zal slechts in uiterste noodzaak geschieden, omdat het indruist tegen de verantwoordelijkheid, die men jegens de kiezers bereid was op zich te nemen.

4) VdP haalt een stukje derde-rijk-historie aan, waaruit blijkt, dat een "ingebouwde rem" van 8 niet-nazi ministers in zijn kabinet Hitler niet van zijn verderfelijke weg heeft afgehouden. VdP's redenering lijkt hierop neertekomen: "Er was eens een auto met slechte remmen: laten we de remmen dus maar achterwege laten".

5) Ik ga geheel akkoord met vdP's opvatting, dat de executieve uitsluitend met de uitvoerende macht moet worden belast en dat het parlement - met een gekwalificeerde meerderheid - deze executieve moet kunnen afzetten. Voor een gezond en voldoende beveiligd bestel is dit echter niet voldoende. Alvorens de premier door het parlement wordt afgezet - zoals vdP zelf erkent, een paardenmiddel, dat dus niet gauw zal worden gebruikt - kunnen er immers diverse faits accomplis zijn ontstaan. Ik denk aan benoemingen, die niet meer ongodaan te maken zijn, aan militaire avonturen, etc. Hiervoor kan alleen mijn "ingebouwde rem" maar

effectief zijn. Voorkomen is beter dan genezen.

6) Voor premier-verkiezingen is misschien inderdaad het kiesstelsel van de alternatieve stem beter dan het systeem met een tweede ronde tussen de twee best geplaatsten uit de eerste ronde. Een bezwaar is echter dat de kans groot is, dat er dan meestal een "middencandidaat" zal worden verkozen (met voornamelijk tweede voorkeuren)..Van een echte "keuze" is dan nauwelijks meer sprake en de politieke belangstelling zal aldra verslappen. Het is echter een interessant - en lastig - probleem. Misschien wijdt vdP er nog eens een afzonderlijk artikel aan?

Overigens constateerde ik met genoegen, dat wat vdP en mij scheidt weinig is in vergelijking met wat ons verenigt. Het meningsverschil is vrijwel van technische aard.

A.C. de GOEDEREN

- 0 -

IDEE TER NAVOLGING

De partijvoorzitter heeft voorgesteld zijn contributie voortaan in natura te betalen. Op deze wijze zou D'66 na een aantal jaren zijn eigen clubhuis kunnen bezitten.

- 0 -

OOK MENEER VAN SONEREN

wordt alsmaar Downer.

- 0 -

Minister De Block heeft zijn eigen manier om de Goede van de Verkeerde atomen te scheiden.

- 0 -

NOGMAALS DEMOCRAAT

De positie van ons partij-orgaan DEMOCRAAT is bij de aanvang van 1968 uitermate zorgwekkend. Het blad telt begin januari 985 abonne's, waarvan ca honderd niet leden.

Met u is de Publiciteitscommissie van harte geneigd het feit te betreuren, dat een D'66 lid zijn bloedeigen partij-orgaan niet gratis in de bus krijgt. Maar geldgebrek is een onverbidelijke meester.

Vooralsnog is het hoofdbestuur van mening, dat DEMOCRAAT vooral moet zijn: een onontbeerlijk communicatiemiddel voor de partij. En daarop valt, zoals de kaarten nu liggen, niets af te dingen.

Er zou met een belangrijke aanwas van het ledenbestand, een toestand kunnen ontstaan waarbij een herziening van de redactionele formule voor DEMOCRAAT uitermate opportuun is. Maar zover zijn we nog niet. En in afwachting van dat verblijdend moment is het alleszins geboden, het uiterste te doen om DEMOCRAAT, partijblad voor de partij, (en dus onontbeerlijk intern communicatiemiddel) in leven te houden. Dat kan alleen door het werven van abonne's. Het werven van abonne's is, als men weet wie zich werkelijk voor D'66 interesseert, een haalbare kaart.

Toont iemand zich bereid tot onze partij toe te treden als lid, dan zal hij zich als uitvloeisel van die beslissing meestal ook wel een abonnement op DEMOCRAAT willen verzekeren. Wil hij (nog) geen lid worden, maar volharden in zijn belangstelling voor onze handel en wandel, dan kan een abonnement op DEMOCRAAT hem dat zeer vergemakkelijken.

U weet, als Afdelingsbestuur, hoe het thans gesteld is met de financiële aspecten van ons partijblad. Het zou een afschuwelijk sof zijn, als de partij uitgave zou moeten staken. Dat kan alleen door doeltreffende activiteit terzake van de Afdelingen voorkomen worden.

Wat kunnen de Afdelingen doen, om DEMOCRAAT (en het blad heeft waarachtig een zeer behoorlijk journalistiek gehalte) door de huidige moeilijke couveusetijd heen te helpen?

Abonne's werven, natuurlijk. Parallel met de ledenwerving, maar eventueel ook los daarvan. Huiskamerbijeenkomsten bieden mogelijkheid het speciale wervingsnummer van DEMOCRAAT ter tafel te brengen.

En wie even verder wil denken, beseft meteen dat ook advertenties in belangrijke mate soelaas kunnen bieden.

DEMOCRAAT kan zich de weelde van een eigen advertentie-acquisiteur nu nog niet veroorloven. Maar binnen de gezichtskring van uw afdeling woont wellicht een potentiële adverteerder in het blad van de - jonge - politieke-partij - die - zoveel - sympathie- geniet, de partij die al zoveel lós maakte in het verroeste politieke bestel.

Zoudt u, middels degeen in uw afdeling die deze potentiële adverteerder het best kent, eens een poging willen ondernemen om DEMOCRAAT aan een extra ruggesteun te helpen?

Namens de Landelijke Publiciteits-
commissie,

L.J. CAPIT

- 0 -

ATOOMBOMMEN OP GROENLAND

(%) Amerika hééft niet alleen atoombommen, het gaat er ook mee uit spelevaren.

- 0 -

W E R K G R O E P E N

HJP-zitting 16 januari 1968

Voorafgaande aan de beraadslaging betreffende de "Werkgelegenheid", werd op deze avond afscheid genomen van de heer Julius Rose, die vele jaren als secretaris van het HJP bijgedragen heeft tot de groei en bloei van deze stichting.

Medegedeeld werd dat de PSJW als fractie verdwenen is en dat in de plaats daarvan het Socialistisch Kontakt (SK) is gekomen. Bij een volgende zitting (27 februari) zal ook een fractie van de BP-jongeren deelnemen.

De spreker voor D'66, Paul Meerts, kwam na ingegaan te zijn op de technische kant van de werkloosheid met enkele voorstellen, zoals verbetering van de infrastructuur, uitbreiding van de bouwsector en het creatief (in kulturele zin) bezig laten zijn van de werklozen. Mede door de goede dokumentatie van de fractie (economische adviezen en bijdragen van de heren Santhagens, Groot en Wevers) trad D'66 in dit debat sterk op de voorgrond. Vooral de FJG van de PvdA werd gekorrigeerd.

De fractie van D'66 stemde verdeeld over een motie van de FJG, welke vroeg om 500 miljoen voor de bouwsector en verbetering van de infrastructuur. De motie werd verworpen.

Alle D'66-ers stemden tegen het voorstel van het SK, om overheidsbedrijven in de produktieve sektor op te richten, vóór het voorstel van het SK de overheid inspraak te laten hebben in de bedrijven die gesteund worden en tegen (behalve Hoek) het voorstel van het SK een overheidsorgaan op te richten ter bestudering van de werkloosheid, welk orgaan dan tevens het bedrijfsbeleid zou mogen bepalen.

Allen waren tegen de motie van het ANJV inhoudende de oprichting van een werkloosheidsfonds, waarvoor de gelden afkomstig dienden te zijn van gedwongen leningen uit de "hoge" winsten van de "kapitalistische bedrijven als Philips en zo". Als laatste werd een voorstel van de JOKVP om de spaarquote te verhogen middels spaarbrieven gesteund.

Zoals u ziet heeft het HJP bewogen en vooral creatieve debatten gevoerd. Ook voor de volle publieke tribune is het een aantrekkelijk debat geweest. We hebben onder het publiek geen D'66-ers kunnen ontdekken. Komt U de volgende keer?

Knipsel- en documentatiedienst

In het decembernummer van Peperbek werd melding gemaakt van de oprichting van een knipsel- en documentatiedienst ten einde de werkgroepen en individuele leden bij hun activiteiten met informatie ter zijde te kunnen staan. De heer A. Wevers heeft zich bereid verklaard de leiding van de knipseldienst op zich te nemen. Om tot een zo veelzijdig mogelijke collectie te komen zou hij graag de beschikking hebben over de volgende kranten en periodieken:

Het Vaderland, Haagsche Courant, Het Vrije Volk, Het Parool, Het Algemeen Handelsblad, De Volkskrant, Tijd-Maasbode, Telegraaf, De Waarheid, Haagse Post, Vrij Nederland, De Nieuwe Linie, De Groene en Elseviers Weekblad.

Het Algemeen Dagblad, Het Binnenhof en de Nieuwe Rotterdamse Courant heeft hij reeds in zijn bezit.

Leden, die één of meer van bovengenoemde kranten regelmatig ter beschikking willen stellen, wordt verzocht contact op te nemen met de heer A. Wevers, tel: 558954, het liefst tussen 17.00 en 18.00 uur.

Uiteraard zijn andere knipsels en/of periodieken van harte welkom, alsmede ander documentatiemateriaal in de vorm van brochures, rapporten, partijprogramma's en dergelijke.

De werkgroepen en leden wordt dringend verzocht hun wensen en verlangens op het gebied van documentatie kenbaar te maken om de dienst zo doelgericht mogelijk te kunnen opzetten. Leden, die op een of andere wijze willen meewerken, zijn van harte welkom.

Over verdere uitbreiding van de documentatiewerkzaamheden wordt nog overleg gepleegd met het secretariaat in Amsterdam. Te zijner tijd zullen hier nadere mededelingen over gedaan worden.

A. WEVERS

N. SPRUIJT-DOLK

Jaarverslagen van ondernemingen en enquêterecht

Van de landelijke Sociale en Economische Studiecommissie werd een preadvies inzake de herziening van het ondernemingsrecht ontvangen betreffende jaarverslaggeving en enquêterecht met verzoek om opmerkingen.

De werkgroep heeft de studiecommissie bericht dat zij niet zonder meer instemd met de opvatting van de commissie dat het wenselijk zou zijn om een Vennootschapskamer in te stellen. De werkgroep is het met de commissie eens, dat wettelijke bepalingen voor de jaarverslaggeving dienen te worden vastgesteld. De werkgroep geeft er echter de voorkeur aan, dat voor de naleving van de bepalingen niet een vennootschapskamer zal zorgdragen, doch dat in dit verband een taak aan de registeraccountant zal worden opgedragen.

Bepaald zou kunnen worden, dat de verplichte jaarstukken met medewerking van een registeraccountant moeten worden opgemaakt en dat de accountant deze medewerking niet mag verlenen indien de stukken niet aan de wettelijke voorschriften voldoen.

Het tuchtcollege van de "Vereniging van Registeraccountants" zou met de beoordeling van klachten over niet-naleving van de verplichtingen van de accountants ten deze kunnen worden belast.

De werkgroep brengt ter adstructie van het bovengenoemde standpunt de volgende motieven naar voren:

- 1e Het zal tot de uitzonderingen behoren, dat er in een onderneming sprake is van wanbeleid.
- 2e Gezien punt 1 lijkt het onnodig en zelfs niet wenselijk, om een lichaam in te stellen, dat de jaarstuk en van alle ondernemingen, die hiervoor in aanmerking komen, moet controleren.
- 3e Het is beter, dat ervoor gezorgd wordt, dat de jaarstukken aan de vereisten voldoen dan dat er achteraf (en waarschijnlijk laat) geconstateerd wordt, dat een aantal daaraan niet voldoen.
- 4e Aangezien ook de Vennootschapskamer niet in het beleid zal ingrijpen, is het niet zo zeer van belang, dat de Vennootschapskamer mogelijk wanbeleid constateert, doch dat de openbare mening dit kan doen.
- 5e De verwachtingen omtrent de resultaten van de bemoeiingen van de vennootschapskamer zullen bij het publiek te hoog gespannen zijn; het publiek zal menen, dat de verantwoordelijkheid voor een goede gang van zaken in de ondernemingen uiteindelijk bij de vennootschapskamer berust.
- 6e Het is de vraag, of het door een Vennootschapskamer uit te oefenen toezicht vergeleken kan worden met dat van de Verzekeringskamer, zo-

als gesteld is in no 35, blz 27 van het politieke programma.

De werkgroep acht het in afwijking van de opvatting der studiecommissie wenselijk, dat ook de grotere besloten ondernemingen tot het openbaar maken van hun jaarrekeningen worden verplicht, b.v. indien zij meer dan 75 werknemers hebben of een eigen vermogen van tenminste f. 500.000,--.

Indien de Vennootschapskamer niet wordt opgericht, vervalt daarmee tevens de mogelijkheid, dat dit lichaam de taak zou krijgen van het instellen van enquêtes.

- 0 -

A G E N D A

Radio-uitzendingen D'66

Hilversum I, iedere maandag om de 14 dagen van 18.20 - 18.30

12 februari

26 februari

11 maart

Politiek café

Iedere vrijdagavond in de Mercur, Anna Paulownaplein, Den Haag

8 febr. Werkgroep ruimtelijke ordening en volkshuisvesting in de agglomeratie bij ir. F. Mastenbroek, Helmstraat 2d.
Onderwerp: Het woonmilieu. Inleider: ir. Gelderblom.

9 febr. Werkgroep Beroepszaken, enz. De Mercur.

15 febr. Oriënteringscursus, Boschlust, Bezuidenhout 2. Spreker: A. de Goede. Onderwerp: Vernieuwing van het partijstelsel.

16 febr. Sluitingsdatum copy Peperbek. Uiterlijk inleveren 's-avonds in de Mercur.

23 febr. Werkgroep Defensie, De Mercur.

27 febr. 20 uur Zitting Haags Jongeren Parlement op het Stadhuis, Javastraat 26, Onderwerp: De Scheveningse haven.

29 febr. Oriënteringscursus, Boschlust, Bezuidenhout 2.
Forumdiscussie.

14 mrt. (nog onzeker) Voortzetting oriënteringscursus. Nadere berichten aan de deelnemers volgen.

Geen verdere opgaven voor de agenda ontvangen.

Slapen de werkgroepen? Of slapen de berichtgevers?

"De toekomst van het Westland" was de titel, waaronder de afdeling Delft-Westland van Democraten '66 vele belangstellenden op 21 december naar haar bijeenkomst in Naaldwijk deed komen. Men kwam niet alleen, men liet ook zijn gemoederen heftig in beweging brengen. En terecht, want er staan grote belangen op het spel.

De economische situatie van de tuinbouw in het Westland ziet er de laatste jaren, ondanks een veilingomzet van 320 miljoen per jaar, niet rooskleurig uit. Meer dan de helft van de 4000 tuinbouwbedrijven (veelal éénmansbedrijven) leiden verlies en worden kunstmatig door banken en oliemaatschappijen in stand c.q. in het leven gehouden. Veel bedrijven zitten zwaar onder hypotheek en er ontbreken de benodigde reserves om de bedrijven nog verder te mechaniseren c.q. te automatiseren.

De concurrentie van de koude-grondprodukten, vooral uit andere EEG-landen, welke niet meer door landsgrenzen wordt tegengehouden, is langzaam maar zeker wurgend. Wegens de concurrentie, de hoge kostprijzen en het tekort aan arbeidskrachten schakelde men destijds over van de druiventeelt via komkommers naar de tomaten en chrysanten. Desondanks komt de welvaart niet binnen dit hoekje van de randstad Holland.

De 40-urige werkweek is hier ook nog niet uitgevonden en vele bedrijven draaien slechts bij de gratie van de goedkope gezinskrachten. (+ 65% van de arbeidskrachten in de tuinbouw zijn gezinsleden). Men vraagt zich af, waar deze ontwikkelingen naar toe leiden? Van de beroepsbevolking is n.l. 47% direct werkzaam in de land- en tuinbouw. Mocht de economische situatie in het Westland zich onverhoopt sneller verslechteren, dan heeft dit direct zijn consequenties t.a.v. de werkgelegenheid.

Er is dan ook onder de jongeren een geringe belangstelling voor het tuinbouwbedrijf en het tuinbouw-onderwijs. De omliggende industrieën oefenen door hun veel gunstiger arbeidsvoorwaarden een zuigkracht uit op de jonge werknemer.

Ondanks de vele economische problemen zijn de samenwerkingsverbanden tussen de bedrijven van weinig betekenis. Een ieder wil zelfstandig zijn en blijven en desnoods zelfstandig armoede lijden.

Tot die conclusie komt men ook, als men ziet, dat de vijf Westlandse Gemeenten met een inwonertal van 67.000 zielen niet minder dan 6000 bedrijven c.q. bedrijfjes telt. Men zal bijna nergens zoveel bedrijven in verhouding tot het inwonertal aantreffen als in het Westland. De beperkte Westlandse tuinbouwgrond is verdeeld, ieder zorgt voor zichzelf en men vertrouwd dat God voor hen allen zorgt. Men onderkent waarschijnlijk nog niet voldoende de problemen en de noodzaak van een collectieve aanpak.

Intussen wordt het tuinbouwgebied reeds aangevreten door industrie, stedebouw en havenplannen. Rotterdam heeft plannen voor een haven tussen Maassluis en Hoek van Holland (Rijnpoort), bestemd voor passagiers- en containervervoer. Een haven trekt industrie en handelsbedrijven aan. Het vereist aan- en afvoerwegen en impliceert huizenbouw. Bovendien zal deze haven een verdere verzilting van het tuinbouwgebied tot gevolg hebben. De vrees dat de havenplannen van Rotterdam dan ook veel tuinbouwgrond zal vergen is zeker gegrond. Ook het Westland zelf doet ongemerkt, ondanks streekplannen, aan industrialisatie, Wij zien namelijk vestigingen van industrieën, die in geen enkel verband staan tot de tuinbouw. (o.a. metaalbedrijf Gefra).

Aan de rand van het Westland ziet men ook het opdringen van de grote steden (Rotterdam- Den Haag- Delft- Vlaardingen- Maassluis) die voor hun huizenbouw steeds meer grond nodig hebben. Maar niet alleen van buitenaf wordt het Westland door verstedelijking bedreigd. De Westlandse gemeenten, met name Naaldwijk, worden steeds grotere woonplaatsen, die meer en meer een stedelijk karakter krijgen.

Gezien bovengenoemde ontwikkeling kwam de vergadering tot de conclusie, dat het Westland als uitsluitend tuinbouwgebied helaas geen toekomst kan hebben. Men zag slechts één oplossing: namelijk zo spoedig mogelijk tot sanering van de tuinbouw overgaan, in de zin van een stringente vermindering van het aantal bedrijven, bevordering van specialisatie en schaalvergroting bij de resterende ondernemingen. Verder dient men het streekplan te wijzigen, zodat dit gebied eengezondere toekomst krijgt, met een industrieschap, zoals de Plaspoelpolder in Rijswijk (b.v. langs de Nieuwe Waterweg). Daarnaast een modern woonklimaat en een uitgebreid recreatiegebied (b.v. langs de duinenrij) zowel voor de inwoners van het Westland als voor de aangrenzende grote steden. Een voorwaarde hiervoor is een centrale Westlandse overheid in de vorm van één grote gemeente Westland, of een gekozen overkoepelend orgaan met vergaande bevoegdheden. Reeds nu bestaat er een schuchtere poging tot samenwerking in een overlegorgaan. Dit overlegorgaan zal slechts een adviserende taak hebben en een besloten karakter dragen. Bovendien loopt dit orgaan kans uit te groeien tot een bolwerk voor de verdedigingen handhaving van de tuinbouw in het algemeen.

Dit gebied met bijna 100.000 inwoners behoeft echter een radicale aanpak met een grootscheepse omschakeling en omscholing, geleid door een centrale overheid in een open samenwerking met de Westlandse bevolking. Ook hier moeten middelbare scholen komen, kinderspeelplaatsen in de nieuwbouwwijken, meer en betere groenvoorzieningen om een zekere leefbaarheid te creëren, winkelcentra, een goed theater en allerlei andere zaken, welke elders reeds gemeengoed zijn, maar hier nog moeten worden uitgevonden.

De afdeling DELFT-WESTLAND van DEMOCRATEN '66 is derhalve van plan de problemen rond de TOEKOMST VAN HET WESTLAND aan een nadere studie te onderwerpen. Hiertoe is een werkgroep opgericht. Corr. adres: Mevr. W. Hartemink, Bachlaan 48, Naaldwijk tel. (01740) 5540, alwaar belangstellenden zich kunnen opgeven.

- 0 -

(vervolg van blz 32)

Werkgroep Gemeente-politiek:

L. Zegveld, voorzitter, Hgr Lillekenslaan 1, tel. 904327
Mr. H.A. de Grood, Rapporteur, Koninginnelaan 12, tel. 982185

AFDELING WASSENAAR (01751)

Bestuur:

E.H. Schuyer, voorzitter, Groot Hoefijzerlaan 50, tel. 9091
Mevr. M. Schrijver-Lans, secr Clingelaan 30, tel. 8145
F.K.G. Ouwerschuur, penningmeester (tevens voorz. werkg. gemeente-politiek), Anemonenweg 9, tel. 6165

werkgroep Gemeentepolitiek: F. Goulouze, van Houttenweg 43

werkgroep propaganda: J.H. van Kesteren, Hofcampweg 26, tel. 2299

Jeugdparlement: C. van Rijs, Daniël Ruysstraat 9, tel. 8795

K.A.Nap, Violierenweg 20, tel. 5601

A D R E S L I S T

LANDELIJK

Hoofdbestuur: zie gedrukte mededeling hoofdbestuur van december 1967

Landelijk secretariaat: Keizersgracht 576, Amsterdam C, postbus 1966,
tel (020) 226996, postgiro 1304900.

Fractie D'66 Tweede Kamer: Secretaresse mevr. R. Backer-Brakxhoofden,
Binnenhof 1a, Den Haag. Tel. (070) 614911.

Mevr. Bakker privé: Robertalaan 11, Den Haag, tel. (070) 854263.

Democraat: Redactie-adres J.G. Huygens, Loevesteinlaan 473 f, Den Haag,
tel (070) 663239.

administratie-adres=landelijk secretariaat (zie boven) postgiro 1477777.

REGIONAAL

Regionaal contactpersoon hoofdbestuur: J.J. van der Kaaden, Nicolai-
straat 3, Den Haag, tel.(070) 392583.

Peperbek: Redactie en administratie, zie blz. 1

AFD. DEN HAAG (070)

Bestuur:

Ir.F.Deeleman, voorzitter, Tortellaan 67, tel. 393717

Dr.Ir.H.Geelen, secretaris, Sportlaan 299, tel 680174

Drs.A.W.Jongert, penningmeester en vice-voorz., Sportlaan 239, tel.339896

Mej. Drs.P.M.van Vugt, voorz. coördinatiecomm., Middenstede 343,
tel. 667044,

Drs. D.Bark, 2e secr., Ananasstraat 49, tel. 681915

J.A. Schüngel, 2e penningm., Emmastraat 28 (L), tel. 396026

J.J. Groot, Landréstraat 981, tel. 396980

organisatorische commissies:

Ledenwerving: C.Lieffering, Rozenstraat 87, tel. 634014

Publiciteit : B. Houthof, Kokosnootstraat 110, tel. 68507

Ledencontacten: Mevr. J. Ringnalda-Lels, Laan van Poot 230, tel.321529

werkgroepen gemeentenpolitiek:

M Gemeentefinanciën en Economische Ontwikkeling: G.S. van Boetzelaer,
Frankenslag 52, tel. 546369

Productiebedrijven, Diensten en Bedrijven en Openbare Verken:

H. van Battum, van Oostvoornelaan 21 Lsd. tel. 397367

lid van de Coord.Comm. voor bovengenoemde werkgroepen is G.S. van Boet-
zelaer, Frankenslag 52. tel. 546369

H Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening: A. Mastenbroek, Helmstraat 2d,
tel. 541571.

H Verkeersaangelegenheden: W. van Baarsel, Statenlaan 23, tel. 559017

Strafverordening: E.M. Enschedé, Eriicalaan 169, tel. 687516

Beroepszaken/Contacten Gemeente-Burgerij: G.J.C. Mulder, Corn. van Zan-
tenstraat 278, tel. 686583

W Arbeidszaken: J.J. van Breemen, Segbroeklaan 130, tel. 320119

lid van de Coör.Comm. voor bovengenoemde werkgroepen is K.H. Huisman, Sonderdanckstraat 23, tel. 244223

□ Intergemeentelijke zaken: Mej.H.B.C. van Tilburg, Laan van Nw Oost-Indië 204, tel. 858626

□ Ontspanning en sport: A.A. Weersma, Stokroosstraat 271, tel. 639047

□ Volksgezondheid: H. Dorpema, de Savornin Lohmanlaan 51, tel. 681286

□ Onderwijs: G.A. van Leeuwen, Apeldoornselaan 33, tel. 635367

lid van de Coörd.Comm. voor bovengenoemde werkgroepen is Mej.H.B.C. van Tilburg, Laan van Nw Oost Indië 204, tel. 858626

□ Maatschappelijk Werk: P.G. Schey, Speenkruidstraat 34, tel. 397753

□ Kunstzaken: G. de Bruyn, Gloriantstraat 38, tel. 399516

lid van de Coörd.Comm. voor bovengenoemde werkgroepen is Mevr. H.J.M. v.d. Berg-Koopman, Verdijkstraat 65, tel. 685588

Plaatselijke werkgroepen Landelijke Politiek:

Staatsrecht: D. Bark, Ananasstraat 49, tel. 681915

Juridische Zaken: K.H. Huisman, Sonderdanckstraat 23, tel. 244223

Soc.-Econ.Zaken: H. Sleetboom, Regentesselaan 84, tel. 392456

Landbouw: vervallen

Buitenl.Pol. en Ontw.Hulp: H.C.J. Pastoors, Sonoystaat 32 (voor inl. eveneens W. Gorter, Adr. Moonenweg 17, tel. 542185)

Onderwijs: Mej. H.B.C. van Tilburg, Laan van Nw Oost Indië 204, tel. 858626

Cultuur: samengevoegd met Gem. Werkgroep Kunstzaken (zie aldaar)

Volksgezondheid: samengevoegd met Gem. Werkgroep Volksgezondheid (zie aldaar)

Ruimtelijke Ordening: samengevoegd met Gem. Werkgroep Volkshuisvesting en ruimtelijke ordening (zie aldaar)

Woningbouw: voorlopig subgroep van Volkshuisvestingen en Ruimtelijke Ordening (zie aldaar)

Verkeer:

Defensie: G.J.C. Mulder, Corn. van Zantenstraat 278, tel. 686583

AFDELING VOORBURG (070)

Bestuur:

M.W. van Gelder, voorzitter, Reuvenslaan 71, tel. 868358

A.L.J.M. Jager van Vonderen, 1e secr., Schellinglaan 17, tel. 868798

R.A. de Buissonjé, 2e secr. en perscontacten, Mr van Steelaan 11, tel. 866232

Ir.J. de Waard, penningmeester, Oosterloostraat 3, tel. 869776

M.A.J. Krom, coördinator (bestuurslid), Noordenburgladen 46, tel. 861272

Dr.Ir.Y.M. de Haan, organisator walk-ins (huiskamerbijeenkomsten), Spinozalaan 199, tel. 861756

AFDELING RIJSWIJK (070)

Samenstelling bestuur:

J. Voswinkel, voorzitter, Dr.H. Colijnlaan 59, tel. 904307

J.B. Crucq, Vice-Voorzitter, Huis te Landelaan 112, tel. 905774

Dr.P. Hazebroek, 1e secr., Dr.v.d. Knaaplaan 12, tel. 982415

Mej.Th.van Haaren, 2e secr. Doelenstraat 73, tel. 902556

Ir.H.Dijkstra, Penningmeester, Dr Augustijnlaan 3, tel. 903104

Drs.B.E. Kuiper, coördinator Werkgroepen, Louis Bouwmeesterstraat 79, tel. 902845 (vervolg op blz 30)

peperbek

Peperbek is het
maandelijks contactbla
van D'6
verzorgd door aggl. Den Haa

1e jaargang, nummer
maart 196

66

ontaarden ontplotter

copy voor Peperbek - getypt met brede marge -
gaarne vóór 15 maart bij de redactie.

maart 1968

PEPERBEK

contactblad van de politieke partij

DEMOCRATEN '66

verzorgd door de afdelingen Den Haag, Rijswijk, Voorburg en Wassenaar

VAN DE DIRECTIE

Het aantal abonnees bedraagt nu, medio februari, in Den Haag 285 (was in december jl 256), in Wassenaar 9 (7), Rijswijk 12 (6), Voorburg 6 (5), buiten de agglomeratie 61 (60). Een verheugende stijging, maar nog niet voldoende.

Deze aflevering, nr 8 van Peperbek, wordt aan alle leden in Den Haag toegezonden wegens belangrijke bestuursmededelingen, die er in opgenomen zijn. U, leden, niet-abonnees, verzoek ik dit nummer zeer kritisch te lezen, omdat ik er dan zeker van ben, dat u alsnog een abonnement zult nemen op het blad, dat onmisbaar is in het onderling contact en de politieke meningsvorming.

In deze of een volgende aflevering wordt begonnen met het opnemen van kleine (2- tot 3-regelige) advertenties, kosten per plaatsing f 4,--, voor onderwerpen zoals: brommers, edele vriendschappen, verloren voorwerpen, inkoop in bejaardencentrum, huisdieren. Ze zullen in de tekstpagina's worden geplaatst onder het hoof: "Peperklip".

VAN BAARSEL

Directie en administratie:

P.W. van Baarsel, Statenlaan 23, Den Haag. Tel: (070) 559017

Redactie:

D. Bark (z), A.R. van der Burg (%), F.W. Erkelens, A.C. de Goederen (x), W.S.A.N. Gorter, A.W. Jongert, F.W.H. Vink (&).

Wat kost Peperbek?

Per jaar (11 nummers) voor leden f 7,50, voor niet-leden f 9,--.
Postrekening 726932 t.n.v. Penningmeester D'66, afdeling Den Haag.
Losse nummers f 1,--.

Strijdkrachten geen strijdende krachten

(%) Op hoog bevel is het niet toegestaan in de kazerne een politieke discussie-avond te beleggen. Wij hadden niet anders verwacht. Politiek is niet helemaal netjes. Je praat er niet hardop over, want je zou een kuisere ziel kunnen kwetsen. Het gaat er net mee als met het bloot. Als het maar niet te snel gaat dan blijkt het allemaal wel mee te vallen. Over 10 jaar zal het doodgewoon worden gevonden dat er in de kazerne politieke bijeenkomsten zijn. Het bloot is er dan misschien juist weer weg.

- 0 -

Ook dat nog

(%) Er zijn zowaar nu ook radicalen in de VVD. Zou het dan toch geen "welterusten VVD" zijn, zoals wij vroeger een schreven? In principe hebben wij sympathie voor alle radicalen, in welke partij ook. Ze stemmen veel meer met elkaar overeen dan ze zelf weten en zeker meer dan ze zelf willen. Allen bieden ze een flauwe afspiegeling van D'66 in hun protest tegen de gang van zaken binnen hun partij, tegen de regenten van het establishment, die het allemaal zo vreselijk goed weten. Misschien is het nog wat voorbarig, maar we wagen het erop: Proficiat, VVD.

- 0 -

Slinkende gelederen

De redactie van Peperbek is helaas sterk uitgedund. De heer Van Kesteren uit Wassenaar moet op doktersadvies enige tijd de dingen kalmaan doen. Hij moest zich daarom voorlopig terugtrekken. Wij hopen hem over enige maanden weer in de redactie terug te zien. De heer Buissonjé uit Voorburg heeft zich eveneens uit de redactie teruggetrokken. Zijn werk in de afdeling slokte hem te veel op. Daar komt bij dat hij zich nu heeft belast met de zakelijke problematiek van Democraat. Teuslotte komt dan nu het bericht dat ook de heer Bark, althans voorlopig het redacteurschap moet neerleggen, mede in verband met wisseling van functie die van hem de nodige extra inwerktijd vraagt. Zonder de anderen tekort te doen is dit wel het grootste verlies, omdat hij van het begin af een zeer werkzaam aandeel in Peperbek heeft gehad. Gelukkig blijft hij bereid zijn normale productie als auteur te leveren. In verband met dit alles zouden wij een nieuwe versterking van de redactie zeer op prijs stellen, zeker ook uit de Wassenaarse en Voorburgse hoek. U kent het recept. Iedereen wordt redacteur als hij of zij zichzelf als zodanig opwerpt. Hij of zij blijft het door er ook wat voor te doen.

- 0 -

Ontwikkelingshulp

(%) Nederland zal in 1971 één procent van zijn Nationaal Inkomen bestemmen voor Ontwikkelingshulp. Voorwaar een groots plan, getuigend van visie. Hoe is dit magische getal van 1% toch in de discussie verzeild geraakt? Het is jaren geleden opgedoken, toen de Wereldbank, op basis van berekeningen van de behoeften en de opname-capaciteit van de Ontwikkelingslanden had uitgekend dat er op dat moment behoefte was

aan een geldbedrag dat overeenkwam met 1% van de Nationale Inkomens van de rijke landen. (..... ja, ja, dezelfde methode die D'66 maatgevend wil laten zijn voor de jaarlijkse vaststelling, van het ontwikkelingsbudget). Deze 1% is een magisch getal geworden, dat een eigen leven is gaan leiden. Zo sterk, dat nu Nederland het eindelijk als richtlijn aanvaard heeft, op grond van nieuwe berekeningen al vast staat dat in 1970 gemakkelijk 2% van de Nationale Inkomens van de Rijke landen door de Ontwikkelingslanden kan worden opgenomen. Zover zijn we dan vermoedelijk in 1980.

- 0 -

Demonstratievrijheid

Waren de onverbrekelijk met Vietnamdemonstraties verbonden rellen nog te verklaren met een verwijzing naar het op zijn vriendelijkst gezegd, "ontactisch optreden van de politie", het in elkaar slaan door Vietnambetogers van een eenzame tegendemonstrant (die enige tanden verloor en slechts door het trekken van een mes erger kon voorkomen) op 6 februari in Den Haag, bewijst toch wel dat demonstreren voor vrede in Vietnam nog niet betekent vrede houden dicht bij huis door iedereen zijn eigen opvatting te gunnen. Jammer, want het Vietnam-protest boette er aanzienlijk aan waardigheid- en dus aan geloofwaardigheid - bij in.

- 0 -

Van de politieke platenmarkt

Magical Mystery Tour (kwartet Romme)
Mien, waar is mijn feestneus? (liberaal verjaardagslied)
Wilhelmus (de nieuwste hit van ééne van Riel; tekst W.O. Duijs; flip-side Mien Neêrlands Bloed).

- 0 -

Eendracht maakt macht

De grote leiders van de KVP, CHU en AR zijn het met elkaar eens geworden. Aangezien in al deze partijen de radicalen een te kleine groep vormen is besloten ook deze bij elkaar te voegen teneinde eensgezind een wat machtiger groep te vormen. Wie weet komt het nog eens tot een radicaal confessionele partij.

- 0 -

Nogmaals de burgemeester van Den Haag

Een klein onderzoek bij de fractie-leiders van de gemeenteraad heeft aangetoond dat algemeen de wens bestaat, gehoord te worden bij de benoeming van de nieuwe Haagse burgemeester. Het lijkt waarschijnlijk dat de minister van Binnenlandse zaken het senioren-convent in de keuze zal betrekken. Niet bekend is of dit overleg zal gaan over de eisen die de fracties aan de nieuw te benoemen burgemeester zullen stellen of over de keuze van een burgemeester uit een aantal kandidaten. D'66 geeft de voorkeur aan het gezamenlijk opstellen van de eisen waaraan de burger-vader zal moeten voldoen.

LEDENVERGADERING AFDELING DEN HAAG

28 maart 1968

Het bestuur van de afdeling Den Haag heeft de eer u uit te nodigen voor een ledenvergadering, welke zal worden gehouden op donderdag 28 maart 1968. in Café-Restaurant "Den Hout, Bezuidenhoutseweg 11/13, aanvang 20.00 uur.

Het bestuur stelt zich voor de volgende agenda af te werken:

1. Opening
2. Agenda, goedkeuring
3. Bestuurs- en andere mededelingen
4. Jaarverslag voorzitter
5. a. Jaaroverzicht Penningmeester
b. Verslag Kascommissie
c. Goedkeuring gevoerde Fin. beleid
6. Verslag coördinatiecommissie
7. Begroting 1968
8. Bestuursverkiezing
9. Rondvraag
10. Sluiting.

Ter toelichting moge het volgende dienen:

ad 3. Ter voorkoming van de chaos die op de laatstgehouden vergadering ontstond bij de behandeling van het punt bestuursmededelingen, stelt het bestuur zich voor bij dit punt individuele leden of commissies in staat te stellen hun hart te luchten. Ev. vragen of opmerkingen blijven bewaard voor de rondvraag.

ad 4 t/m 7. Deze teksten van al deze stukken zijn opgenomen in dit nummer van Peperbek dat aan alle leden is toegezonden. De tekst van het jaarverslag van de voorzitter is onder de titel D'66 Waarheen" opgenomen in de vorige Peperbek en in afschrift toegezonden aan de leden niet-abonnees.

ad 8. Het bestuur stelt zich voor de verkiezing te laten verlopen volgens een ander systeem dan tot nu toe. Een voorstel terzake treft u elders in dit nummer aan.

Tevens is het bestuur van plan alle kandidaten en tegenkandidaten (tevens) te laten introduceren door de hen voordragende leden. Aftredend zijn: Mej. van Vugt en de heren Deeleman, Geelen en Jongert terwijl de heer Schungel in verband met drukke werkzaamheden zijn bestuursfunctie ter beschikking heeft gesteld. Mej. van Vugt en de heer Jongert stellen zich niet herkiesbaar. Ter vervulling van vijf vacatures stelt het bestuur kandidaat: Mevr. Hooringa-van Tussenbroek en de heren Deeleman, Geelen, Beumer en Van Maastricht.

Tegenkandidaten kunnen worden gesteld tot de aanvang der vergadering. Indiening moet plaatsvinden bij het bestuur, schriftelijk, ondertekend door tenminste drie leden. Kandidaten moeten met hun voordracht akkoord gaan.

DE ORIENTERINGSCURSUS VAN DE AFDELING DEN HAAG

Gedurende een achttal avonden, van oktober tot februari, is een oriënteringscursus voor leden van D'66 gehouden. Als sprekers werden uitgenodigd bekende D'66ers, die actief betrokken zijn en waren bij de vorming van de D'66 opinie. In hun inleidingen gaven zij hun visie op de diverse belangrijke hedendaagse problemen. En wel speciaal van uit het gezichtspunt van D'66 en de kritiek die hier op van anderen mogelijk is. Een vijftigtal deelnemers uit Den Haag en omgeving (tot Leiden toe) heeft aan de cursus deelgenomen. In het algemeen waren de inleidingen zeer interessant en de inleidingen zeer geanimeerd. Een overzicht van de lezingen geven vraagt te veel ruimte, voor de goede verstaander geeft een opsomming van de inleiders een goed idee over het programma. Achtereenvolgens spraken de heren Ringnalda, Jongedijk, Boelmans, Brand, Hamstra, Gruyters, Jaquet, Hendriks en de Goede. Samenvattingen werden aan alle deelnemers toegezonden, in enkele gevallen werd vooraf een resumé toegestuurd.

Elders in dit blad vindt u een aankondiging voor een vervolg van deze cursus, waarin nog een aantal andere onderwerpen behandeld zullen worden. Hieraan kan iedereen meedoen. Ook degenen die niet aan de eerste cursus deelnamen.

Verder is het de bedoeling in oktober a.s. een nieuwe cursus te starten, gedeeltelijk een herhaling van de vorige, grotendeels echter een nieuwe opzet. Ook wordt gedacht aan een cursus discussietechniek. Vooral onze actieve leden mogen deze cursussen niet missen.

TWEEDE ORIENTERINGSCURSUS

De eerste oriënteringscursus is afgelopen. Een aantal onderwerpen waarvoor toch grote belangstelling blijkt te bestaan, kon helaas niet behandeld worden. Op verzoek van velen is daarom besloten nog vier avonden te organiseren, (weer in café-restaurant Boschlust om 20.15 uur), waarbij de volgende onderwerpen ter sprake zullen komen:

1. Cultuur en Recreatie: Hierover zal spreken de heer Mr L.B. van Ommen op 14 maart.
2. E.E.G., 8 maart. Uitgenodigd is de heer F. Moquette. (i.v.L.V. 28/3)
3. Nader te bepalen actueel politiek onderwerp, 11 april.
4. Onderwijs, 25 april. Uitgenodigd is de heer F.W.M. van der Ven.

Als discussieleider zal wederom optreden de heer H. Sleeboom. Aanmelding, bij voorkeur schriftelijk bij Mevr. P.J. Horringa-van Tussenbroek, Fred. Hendriklaan 42, tel. 552736, die ook gaarne nadere inlichtingen geeft. De bijdrage voor deze cursus bedraagt f 5,-- te storten op de giro van de afdeling Den Haag van D'66, 726932.

Aan de cursus kan iedereen met belangstelling voor D'66 deelnemen, actief of niet-actief, deelnemer eerste cursus of niet, wonend in Den Haag of omstreken. Nog kort het volgende over de opzet van de cursus. Het is niet de bedoeling een serie lezingen te geven. De sprekers wordt gevraagd een korte inleiding te geven, waarna vooral in discussie het onderwerp verder wordt besproken. Vooral het D'66 standpunt zal ter sprake komen om inzicht te geven in de D'66 visie en denkwijze.

RONDOM HET POLITIEK CAFÉ

In zijn kortstondig bestaan is er met het Politiek Café al heel wat gebeurd.

Het begon met een succesvolle openingsavond o.a. door de medewerking van Van Mierlo en de aanwezigheid van enkele fractieleden. De toen aanwezigen zullen zich herinneren hoeveel belangstelling er was en hoe veelbelovend de toekomst leek. Daarna echter verminderde geleidelijk aan de belangstelling (en de omzet) hetgeen de relaties tussen de exploitant van Corner House en het Politiek Café steeds moeilijker maakte. Tenslotte bezweek de eerste voor de verleidelijke schittering van bruiloften en partijen, hetgeen voor het Politiek Café fataal was; het werd dakloos. Gelukkig werd een etablissement gevonden, waar wat ruimer opvattingen leken te heersen. In de praktijk blijkt Mercurius inderdaad bijzonder aantrekkelijk te zijn. De nieuwe relatie ontwikkelt zich dan ook goed en het nieuwe dak lijkt steeds steviger te worden. Daardoor vinden behalve op vrijdagavond, ook op andere avonden bestuur en werkgroepen hun weg.

Nu het Politiek Café ook geografisch wat beter verankerd lijkt heeft het Bestuur gemeend eens te bezien of de politieke discussie tussen gelijkgestemden en andersdenkenden, waarom het tenslotte allemaal is begonnen, zou kunnen worden gestimuleerd. De beste manier daartoe leek een wat formeler contact met de plaatselijke afdelingen van andere partijen te zoeken. Met het doel om onder gezamenlijke auspiciën éénmaal in de maand een discussieavond te organiseren, waar actuele onderwerpen zouden worden besproken door Kamerleden, Gemeenteraadsleden enz.

We hopen op deze manier genoeg politieke stof te laten opwarrelen om de discussie gaande te houden op de "vrije" vrijdagavonden.

Ook hopen we daardoor het bezoek te stimuleren niet alleen van leden van D'66 zelf en van andere partijen, maar ook van nog niet geëngageerde belangstellenden. De eerste, persoonlijke, reacties uit K.V.P., V.V.D., PvdA en P.S.P.-kringen waren positief. Zodra een en ander vastere vorm gaat aannemen zullen wij u daarover verder informeren.

Tenslotte wellicht ten overvloede, suggesties over Politiek in het Café zijn steeds welkom.

DEELEMEN

Bestuursverkiezing

Het lijkt niet onmogelijk dat een geïnteresseerde buitenstaander bij bestuursverkiezingen in de afdelingen van D'66 verwacht dat alleen een voorzitter met een plaatselijk programma wordt gekozen en dat deze na diens verkiezing een bestuur vormt dat hem steunt bij de uitvoering van zijn programma. Dat betreft de continuïteit van het bestuur heeft het de voorkeur dat de kandidaten voor het voorzitterschap ook de vicevoorzitter bekend maken. Dat idee van deze buitenstaander wijzigt zich natuurlijk zodra hij lid wordt.

- 0 -

Opinie-peiling

Het Nipo - niet te verwarren met de Nederlandse Stichting voor Statistiek - meldt dat begin januari 40% van de KVP-, AR- en CHU-aanhang voor een samengaan van deze drie partijen in één partij is. Dit biedt goede perspectieven voor een toekomstige fusie.

- 6 -

D'66 EÉN JAAR IN DE KAMER

Verslag door Kamerlid A. de Goede

Op 15 februari was het één jaar geleden dat politiek Nederland de ogen uitwreef: 7 zetels in één keer van D'66. De schok kwam hard aan; in de betrekkelijk rustige politieke vijver ontstond grote beroering. De buitenlandse pers besteedde er weken later nog aandacht aan: In Nederland waar zoveel dingen zoveel later gebeuren kondigde zich een politieke vernieuwing aan die zich elders in Europa nog niet had gemanifesteerd. Dat schreef men, dat meende men ook. Maar laten we wél wezen: met 7 zetels op de 150 of 4,46% van de stemmen betekent dat nog niet dat D'66 het voor het zeggen kreeg. 143 zetels bleven in handen van de oude garde; 95,54% van de stemmen werd niet op D'66 uitgebracht. Het is goed dat voortdurend te bedenken wanneer we ons afvragen: "Wat bereikte D'66 in die 12 maanden die achter ons liggen".

Laten we een bescheiden poging doen daarop een antwoord te geven. Op 18 april 1967 legde premier De Jong de regeringsverklaring af. Bij die gelegenheid presenteerde de fractie zich voor het eerst in de Kamer. De beste typering die me is bijgebleven, was van een ervaren lid van een grote fractie: "Jullie eerste optreden in de Kamer was huiveringwekkend". Daarin klonk ontzag en bewondering door, ook iets van angst om het bestaande verloren te zien gaan. Nu dan 1 jaar later: Wat is er op gang gebracht? Enkele hoofdzaken:

1. Partijvernieuwing

In alle politieke partijen is de discussie losgekomen over de partijvernieuwing. Het ontplofingsproces is begonnen, ook al is het nog een vertraagd tempo waarin het zich voltrekt. De enquêtes leren evenwel dat los van de partijkaders, de kiezers dit proces de impulsen zullen blijven geven waardoor het "establishment" voortdurend wordt opgeschrikt. Uit die gisting moeten nieuwe formaties voortkomen. D'66 is en blijft in dat proces de katalysator. De aanwezigheid van D'66 in de Kamer, plus de electorale bedreiging bij de eerstvolgende verkiezing, kunnen ervoor zorgen dat er nieuwe politieke scheidslijnen ontstaan die de kiezer in staat moeten stellen een werkelijk keuze te maken.

2. Staatsrechtelijke hervormingen

- a. Bij de kabinetsformatie was één van de centrale punten in het concept-regerings program de staatsrechtelijke vernieuwing. Geen partij, behalve D'66, had hierop gehamerd. Thans komt veelvuldig de als gevolg hiervan ingestelde staatscommissie bijeen. Het eerste interim-rapport wordt nu spoedig verwacht. In vele politieke partijen is de discussie ook hierover op gang gekomen(b.v. "Een stem die telt").
- b. Verder is de verantwoordingsplicht van de burgemeester ook over het politiebeleid in de belangstelling gekomen. Minister Beernink heeft toegezegd, onder dreiging van een initiatiefweg van D'66, dat de studie hierover is versneld. Er komt spoedig een wettelijke regeling.
- c. Bij burgemeesterbenoemingen ziet de fractie met arendsogen er op toe of het begrip "inspraak" tot gelding komt. Acties bij de benoemingen van Amsterdam, Maastricht en Den Helder moeten ervoor zorgen dat ook op dit gebied nieuwe lijnen getrokken gaan worden.

- d. Het systeem van "hearings" begint meer en meer toepassing te vinden. De fractie dringt voortdurend aan op vergroting van de inspraak van belanghebbenden in allerlei kwesties.
- e. Nastreving van meer doelmatigheid in het overheidsapparaat is reeds enkele malen in de debatten nadrukkelijk aangesneden. Het functioneren van oude Staatsorganen (b.v. de Rekenkamer) is momenteel onderwerp van studie en gesprek.
- f. In het Parlement en daarbuiten groeit het begrip dat de taak van de volksvertegenwoordiger "full time" moet worden vervuld. Dat voorts de "bewerktuiging" van de Kamer in de komende jaren sterk moet worden verbeterd.

3. Buitenlands beleid

- a. De D'66 benadering van het Vietnamprobleem (zie programma D'66) is het afgelopen jaar de meest juiste gebleken. Hoe langer hoe meer fracties in de Kamer volgen nu die lijn; ondanks alle "gedoe" van Min. Luns wordt deze opvatting steeds meer aangehangen.
- b. De Oost-West verhouding vraagt om voortdurende initiatieven tot ontspanning. D'66 ijvert hier sterk voor. De motie-Visser, die beoogt te komen tot een Europese veiligheidsconferentie werd door de Kamer aanvaard.
- c. De ontwikkelingshulp is in het afgelopen jaar door de fractie naar voren gehaald. De groeiende kloof tussen rijke en arme landen dwingt ons, én om redenen van sociale aard én uit puur eigenbelang dat er meer moet worden gedaan die kloof te verkleinen. Niet de vraag "wat kunnen we missen", maar de vraag "wat moet er gebeuren" moet de benadering zijn. Die opvatting heeft aan kracht gewonnen: er wordt niet meer over ontwikkelingshulp gesproken of het woord "bestedingsmogelijkheden" valt.

4. Programmatische politiek

D'66 ijvert voor een meer programmatische aanpak van de politiek. Ook die opvatting wint meer veld. Christen-radicalen laten dit eveneens blijken in hun program-Scheveningen. Twee pijlers daarbij staan voortdurend in onze belangstelling: de meerjarenplanning en de technologie. De regering is hard bezig de meerjarenplanning voor de rijks-uitgaven nu gestalte te geven. De planning van de gehele economie hobbelt daar nog steeds achteraan. Toch zullen we tijdiger de zwakke plekken in onze economie moeten gaan signaleren zodat maatregelen spoediger tot uitvoering kunnen komen dan thans het geval is. Hierdoor kan veel economische schade worden voorkomen. Nu sjokt men nog teveel achter de feiten aan: steunmaatregelen voor de textielindustrie, de scheepsbouw, de regionale probleemgebieden moeten in een veel vroeger stadium tot stand komen.

Een apart ministerie voor technologie en automatisering acht D'66 onmisbaar voor de nabije toekomst. En een slagvaardiger beleid dat mede gericht is op overbrugging van de "technological gap" tussen Europa en de V.S. op toekomstgebied waar het betreft: ruimtevaart, electronica, computers e.d. Het "conflict" tussen Minister De Block en ondergetekende moet in dat kader worden gezien.

In het bovenstaande heb ik slechts een aantal punten genoemd. Volledig is het lijstje niet; De Navo, de Defensiepolitiek, de werkgelegenheid, de woningbouw, op velerlei terrein zijn "de zeven" actief. Maar het zijn er tenslotte maar zeven en ze "zitten" er tenslotte nog maar één jaar. Het Kamerwerk is niet licht, maar boeiend en uitdagend. D'66 in zijn geheel vervuld een broodnodige functie: vorm geven aan het proces van vernieuwing.

A. DE GOEDE

DE POETSCH VAN SCHMELZER

Den Haag, 21 februari (van onze parlementaire verslaggever)

Vorige week woensdagavond werd in de zendtijd van de KVP een nieuwe variant opgevoerd van "wie van de drie?". Wie van de drie is de echte Schmelzer? Het publiek had er niet veel moeite mee. De andere twee bleken Biesheuvel en Mollema te heten. Nadat het rookgordijn wat was opgetrokken werd de situatie geleidelijk duidelijker. De heer Schmelzer moet ongeveer het volgende hebben bedacht: 'Als ik niets doe, komt straks de commissie van goede diensten met een oplossing die of een belemmering is voor mijn politiek, of de radicalen aanleiding geeft het 'onaanvaardbaar' uit te spreken. Laat ik daarom vast dekking zoeken, door nog vóór het compromisvoorstel de suggestie te lanceren dat een soort progressieve christen-democratische unie al in kannen en kruiken is.'

De haast lag er duimen dik bovenop. Het overleg had tot nu toe slechts een deel van het politieke arbeidsveld bestreken. De resultaten van de commissie van 18 van de drie betrokken partijen waren nog niet in eigen kring besproken. Het kon ook geen toeval zijn dat juist diezelfde ochtend in Trouw een nogal progressief gekleurd werkstuk van de commissie met betrekking tot de inkomensverdeling verscheen. In politieke kringen werd vermoed dat het 'lek' niet in AR-kring gezocht moest worden.

Het is aannemelijk dat in de kringen van de confessionele partijen de aandacht meer en meer gericht wordt op de te verwachten verdere teruggang bij de komende verkiezingen, die ditmaal ook de ARP en CHU niet zonder kleerscheuren zal laten. Bovendien dwingt de loop der gebeurtenissen ze in een steeds moeilijker positie wat de samenwerking met PvdA, D'66 en VVD betreft (zoals ook onlangs door de heer Van Riel werd betoogd). Ze zullen daarom naar een oplossing zoeken die en hun zetelsterkte en hun onderhandelingspositie zal beteren. De meningen zijn verdeeld over de vraag, hoe ze dit zullen doen. De heer Van Mierlo b.v. acht het niet uitgesloten dat binnen afzienbare tijd een voorstel op tafel komt om de kieswet zodanig te wijzigen dat hierdoor de grote partijen een extra zetelvoordeel zouden krijgen. De heer Van Riel daarentegen acht dit hoogst onwaarschijnlijk. Volgens hem zou dit bij de kiezers een zeer slechte indruk maken. Zeker is in ieder geval dat een dergelijk voorstel - mocht het komen - niet op de steun van D'66 en de VVD behoeft te rekenen. De PvdA is wat dit betreft verdeeld. Tot nu toe staat men daar niet afwijzend tegenover een kiesstelsel dat meer de Engelse kant uitgaat, behalve in de kringen van Nieuw Links. Het is echter de vraag of de PvdA bereid is tot een wijziging die zou moeten dienen om een CDU of iets dergelijks aan een meerderheid te helpen.

De ontwikkeling van ons partijstelsel in de naaste toekomst hangt in sterke mate af van het gedrag der christen-radicalen. Om met de woorden van de heer Van Mierlo te spreken: De breekijzerfunctie, die tot nu toe door D'66 werd vervuld, ligt nu in handen van de christen-radicalen. Wat zullen ze ermee doen? De kans is er op niets. D'66 zal dan de komende jaren geheel alleen verder moeten. Het zal geen gemakkelijke opgave zijn.

VOORSTEL PROCEDURE BESTUURSVIERKIEZING

Met het oog op de bestuursverkiezing, die op de a.s. vergadering moet plaatsvinden, heeft het bestuur zich afgevraagd of de tot nu toe gevolgde procedure (verplichting evenveel stemmen uit te brengen als er vacatures zijn en enkelvoudige meerderheid vereist om gekozen te worden) voor verbetering vatbaar is.

Het voordeel van de huidige procedure is, dat op eenvoudige wijze in één ronde de vacatures vervuld worden. Het nadeel is, dat men soms stemt op kandidaten die men eigenlijk niet kan beoordelen (gedeeltelijk te ondervangen door betere presentatie), dat er soms weinig verschil is in stemmenaantal tussen wel en niet gekozen kandidaten en dat veelal niet alle (of soms geen) der kandidaten met absolute meerderheid van stemmen gekozen wordt.

Het bestuur meent dat in het hierna uiteengezette systeem aan deze bezwaren tegemoet gekomen wordt, zonder de gehele verkiezingsprocedure te veel te compliceren. Er zijn uiteraard perfectere systemen denkbaar, doch het gekozen systeem lijkt te voldoen aan de minimale eisen. Andere systemen zijn in het algemeen voor ons doel "het kiezen van een afdelingsbestuur"odeloos ingewikkeld of omstandig.

Dit is het bestuursvoorstel:

1. Iedere stemgerechtigde is vrij het aantal door hem of haar uit te brengen stemmen te bepalen, met dien verstande dat per persoon nooit meer stemmen mogen worden uitgebracht dan er vacatures zijn.
2. Verkozen zijn die kandidaten die de absolute meerderheid (de helft+1) van het aantal geldige uitgebrachte stemmen op zich hebben verenigd.
3. Wanneer op deze wijze niet alle vacatures zijn vervuld wordt een tweede (en zo nodig een derde etc.) stemming gehouden onder dezelfde regels, met dien verstande dat in de tweede en volgende rondes telkens (volgens een onder 4. te omschrijven methode) afvallen de kandidaat of kandidaten die in de voorgaande stemming het minste aantal stemmen op zich heeft (hebben) vergaderd.
4. Het getal van de af te vallen kandidaten wordt berekend door het verschil tussen het op het moment van berekening nog in de slag zijnde aantal kandidaten en het aantal op dat moment in het geding zijnde vacatures door twee te delen. Ev. afronding geschiedt naar beneden. Wanneer aanwijzing van een af te vallen kandidaat onmogelijk is door dat meerdere kandidaten hetzelfde lage aantal stemmen kregen draaien alle desbetreffende kandidaten mee in de volgende ronde.
5. De voorzitter wordt in functie gekozen in een afzonderlijke (ev. wel gelijktijdig plaats vindende) stemming (Men stemt dus voor x bestuursleden alsmede voor de vervulling van het voorzitterschap). Hij wordt gekozen uit alle gestelde kandidaten plus de niet aftredende bestuursleden voorzover zij zich bereid hebben verklaard bij verkiezing het voorzitterschap op zich te willen nemen.
6. De overige bestuursleden worden niet in functie gekozen.

Ev. amendementen of alternatieve voorstellen dienen uiterlijk een week voor aanvang der vergadering schriftelijk bij het secretariaat der afdeling te zijn ingediend.

D. BARK

NIEUWS UIT WASSENAAR

Op Donderdag 18 januari, een dag na de D'66 propaganda-actie via de T.V., hebben de Wassenaarse leden - indien ik goed ben ingelicht - minstens een tiental van de gevraagde schouderklopjes gehad; op het secretariaat kwamen een tweetal namen binnen van voorlopige belangstellenden, maar een lid leverde de actie niet op. Het maakt terstond duidelijk onder welke omstandigheden de Wassenaarse afdeling moet werken. Moeilijke. Zo moeilijk, dat ik de stelling wel durf wagen: moeilijker dan in een van de andere plaatsen in de agglomeratie. Het zit hem uiteraard in de Wassenaarse bevolkingsopbouw, die ik hier nu maar bekend vooronderstel en die bovendien uit de verdeling van de raadszetels : 7 VVD, 6 KVP, 3 Protestants Christelijke, 2 PvdA, 2 Boeren en 1 plaatselijke partij, vrij aardig is af te lezen. (Indien de verkiezingen van februari 1967 voor de gemeente hadden gegolden, had D'66 bijna 2 zetels gehad ten koste van de Boeren.).

Omdat een aantal van de echte liberalen en zij die hun politieke overtuiging niet van hun confessionele overtuiging laten afhangen, in het afgelopen jaar al lid van D'66 zijn geworden, is het uiterst moeilijk het te kleine ledenbestand verder op te voeren. Er wordt desondanks hard genoeg aan gewerkt.

Toen in maart 1967 de afdeling werd opgericht (het kon net want we hadden 15 leden en een week later zou er een gaan verhuizen), startten we met het minimum aantal leden dat nodig is om enige activiteit te kunnen ontplooiën. Dank zij maandelijkse huiskamerbijeenkomsten ("U bent toch de partij die de successierechten "aanzienlijk" wil verhogen? Dan zal ik me toch nog eens moeten beraden", of: "U bent ook tegen de apartheid in Z-Afrika? Maar wat weten wij Nederlanders daar nou van, meneer.") en andere activiteiten is het ledental nu opgevoerd tot over de dertig. In het komende jaar zullen we verder gaan met een 6-weeks "informatief-politiek café" waarmee we aan het eind van het vorig jaar een bescheiden begin hebben gemaakt. Dank zij grote werkkraft en rigoureuze financiële steun van enkele leden, zijn we in staat deze avonden aan te kondigen in een huis aan huis verspreid gedrukt "Pamflet" (de 'Peperbek' van Wassenaar), waarin tevens enkele beschouwingen over aan de orde zijnde politieke vraagstukken zijn opgenomen.

Het spreekt vanzelf dat we in de afgelopen tijd ook terdege hebben gewerkt aan de interne opbouw van de afdeling. Zoals nu wel haast elke afdeling kent de afdeling zijn "werkgroepen": propaganda, jeugdparlement, agglomeratieproblemen en tenslotte gemeentepolitiek. Bovendien wordt door diverse leden deelgenomen aan Haagse werkgroepen, speciaal op die terreinen waar Wassenaar onmogelijk nog een eigen groep kan formeren. Relatief veel leden zijn ook actief betrokken bij de werkzaamheden van de landelijke werkgroepen, vaak op bestuurlijk niveau.

Het voordeel van den kleine afdeling, n.l. dat communicatieproblemen in veel mindere mate dan bij grote gemeenschappen hoeven te bestaan, wordt ten volle uitgebuit en met name de werkgroep gemeentepolitiek kan hiervoor als paradepaardje dienen. Niet alleen heeft ieder lid van die werkgroep een totaal overzicht van de problemen; hij weet ook zie zich speciaal met dit of dat probleem bezig houdt. Tevens is er een soort routatieschema voor het bezoeken van de maandelijkse gemeenteraadsvergaderingen, waarvan kort daarna verslag dient te worden uitgebracht. Deze pragmatische aanpak heeft in het afgelopen jaar al geleid tot een enkele suggestie aan B & W ten aanzien van informatie aan nieuw ingezetenen en

nieuwe kiezers. Terwijl een stellingname van de afdeling den warden van een besloten vergadering via de dagbladen uit de agglomeratie (waartoe voor ons ook Leiden min of meer moet worden gerekend) een brede bekendheid kreeg.

Noch is het afgelopen jaar grotendeels gebruikt om zich in de materie in te werken. Voor het komende jaar echter is de afdeling voornemens wat meer met haar specifieke standpunten naar buiten te treden. Plaatselijk gezien zal het belangrijkste daarbij zijn de presentatie van een concept gemeenteprogramma aan de Wassenaarse bevolking, die op een 'hearing' uiteraard volop de gelegenheid zal krijgen, haar wensen t.a.v. eventuele wijzigingen van het concept kenbaar te maken. Voor de Haagse lezer is het wellicht belangwekkend om te vernemen, dat de afdeling Wassenaar er toe neigt om ten aanzien van de Algemene Politie Verordening te stellen dat deze zich zo veel als mogelijk dient af te stemmen op het stuk van het grootste lid van de agglomeratie, te weten: Den Haag.

Een grondige bestudering en eventuele stellingname zal ook nodig zijn ten aanzien van de op handen zijnde herziening van het: "Reglement van Orde van de Gemeenteraad."

Dat een goed uitvoeren van deze activiteiten geld kost, is overduidelijk. De financiële situatie van de afdeling is echter alles behalve rooskleurig; er is wel geen schuld maar er is ook niets in kas. Het bestuur vindt het bovendien langzamerhand onzedelijk worden om aan elke trouwe bezoeker van vergaderingen giften te vragen, omdat het op die manier steeds op dezelfde neerkomt. Bovendien zijn we van mening dat informatiemateriaal zoals 'witte boekjes', nummers van Democraat en eigenlijk ook het partijprogramma aan werkelijk belangstellenden ter beschikking moet kunnen worden gesteld. De afdeling heeft dit in het verleden zo veel mogelijk gedaan. Maar we zullen dit alleen kunnen blijven doen wanneer er naast lidmaatschapsgelden een andere bron van inkomsten komt. Bierglazenverkoop wordt door diverse afdelingen gedaan en het is zinloos elkaar in de wielen te rijden. Over iets anders wordt gedacht, maar het is moeilijk om iets aardigs en origineels te vinden. Als een lid uit Den Haag ons een bruikbare en goede suggestie in deze kan doen, zouden we hem zeer dankbaar zijn. Het zou bovendien een onderstropping zijn van de goede sfeer die er tussen de afdelingen heerst. Wel waren de contacten het afgelopen jaar niet zeer talrijk maar ze waren vruchtbaar. In het komende jaar zou een regelmatig contact dat tot innige samenwerking kan leiden wel wenselijk zijn, met name ook op bestuurlijk niveau. Laat het initiatief daartoe van onze grote broer komen.

E.H. SCHUYER

voorzitter afdeling Wassenaar.

PvdA GEEN MONOLITISCHE MONISTENBURCHT

Dat echt niet alle PvdA-ers gelukkig zijn met de huidige praktijk van ons parlementaire stelsel, waarin het regel is dat de "regeringsgezinde" meerderheid van de volksvertegenwoordiging haar controlerende functie ten aanzien van de regering prijsgeeft, blijkt weer eens uit een artikel in het januarinummer van Socialisme en Democratie, het maandblad voor de proletarische highbrows. In dit hoogst lezenswaardige stuk "Contractdemocratie en dualisme" zet S.M. Argelo zich krachtig af tegen de thans binnen de

PvdA (Een Stem die Telt) bovenliggende opvatting dat deze praktijk tot systeem moet worden verheven en dat daarvan genezing van het zieke bestel mag worden verwacht.

Argelo sluit zich aan bij de door Ed. van Thijn uitgevonden tegenstelling tussen "penduledemocratie", een nimmer aflatende strijd tussen twee politieke blokken, die afwisselend de absolute meerderheid in het parlement verwerven en 'waaierdemocratie', de toestand waarin het parlement een scala van verschillend geaarde fracties bevat, die geen van alle ooit de absolute meerderheid halen. Maar daar dwars doorheen ziet hij de tegenstelling tussen 'contractdemocratie' (monisme), het systeem waarbij een parlementaire meerderheid, hoe dan ook tot stand gekomen, de executieve bevoegdheden opdraagt aan en bindende afspraken maakt met de regering en 'dualisme', het systeem waarbij de executieve en vertegenwoordigende bevoegdheden via gescheiden mandaten aan verschillende instituten zijn opgedragen. De aanduidingen 'pendule' en 'waaier' zeggen iets over het parlement, stelt Argelo, terwijl 'dualisme' en 'contract' iets zeggen over de relatie tussen regering en parlement. Er zijn dan ook vier mogelijkheden: contractuele pendule (Engeland), dualistische pendule (USA), contractuele waaier (Nederland) en dualistische waaier.

Waar van Thijn in de 'waaier' een groot gevaar voor de democratie zag, omdat hij tot 'tang' dreigt te verworpen (= de extremistische vleugels van het parlement winnen voortdurend ten koste van het centrum), schrijft Argelo het gevaar juist toe aan het 'contract', terwijl hij de - dualistische - waaier "het ideaal van de oprechte democraat" noemt. De wezenlijke structuurfout van onze huidige 'contractuele waaier' ziet hij hierin, dat de kiezer helemaal niet tot taak is gesteld zich over een regeringsprogramma uit te spreken, maar dat zijn stem niettemin wel als zodanig wordt geïnterpreteerd. "De kiezer heeft met zijn stem uitdrukking gegeven aan de pluriforme politieke tegenstellingen die in het volk leven. Hij heeft op nauwkeurige wijze geregistreerd hoe hij wil worden vertegenwoordigd, maar hij heeft niet de kans gekregen te vertellen hoe hij wil worden geregeerd." Het is deze frusterende toestand, waardoor volgens Argelo de 'waaier' blootstaat aan verworping tot 'tang'. Helder brengt hij de problematiek rond deze tegenstellingen aldus tot uitdrukking: "De Nederlandse staatsburger wil op doeltreffende en capabele wijze worden geregeerd, door een stabiel bestuur van vakbekwame ministers. Hij gaat daarbij graag akkoord met een beleid waarvan de politieke grondslag op ondubbelzinnige wijze is afgeleid van de meerderheidswil. De Nederlandse kiezer wil op eerlijke, principiële en waardige wijze worden vertegenwoordigd door een fractie van representanten, die net zo over de meest wenselijke samenlevingsvorm denken als hijzelf, en daarover praten op de plaats waar de besluiten vallen. Dat geeft hem een psychologische bevrediging die op zichzelf stabiliserend werkt. Hij gaat daarbij akkoord met een situatie waarin zijn haan nooit voor 100% koning zal kraaien."

De bevoegdheden van besluitvorming en bestuur enerzijds, van controle wetgeving en representatie anderzijds zijn totaal verschillend. Verschillend in psychologische achtergrond, verschillend in het type van de meest geschikte mensen aan wie de bevoegdheden moeten worden toevertrouwd, verschillend in hun functionele bijdrage aan een goede werking van de democratie.

Het is dan ook zaak die twee soorten bevoegdheden los van elkaar en in een optimale vorm uit de volkswil af te leiden. De praktijk van de laatste jaren heeft aangetoond dat de eis 'los van elkaar' voorwaarde is voor de 'optimale vorm'. De reeds ten dele gerealiseerde monistische contractdemocratie is voor het merendeel van de ellende verantwoordelijk."

Wij zijn van mening dat Argelo's artikel, dat nog vele interessante uitspraken bevat over andere zaken, zoals het kiesstelsel en de beoordeling van het grote aantal kamerfracties, een ereplaatsje toekomt in de gereedheidskist dergenen die aan een nieuw en gezond staatsbestel willen helpen meebouwen.

A.C. de GOEDEREN

NÓG EEN ONGENOEMD ASPECT VAN DE KLANTENFUSIE (Unitel)

Naar aanleiding van het artikel over Unitel in het januarinummer van Peperbek van de hand van Van der Burg, stel ik het volgende:

1. Zeer vele redacteuren, verbonden aan één der bladen van de Ned. dagblad Unie (NRC, Alg. Handelsblad. Alg. Dagblad, Het Vaderland) zouden graag dezelfde daad hebben gesteld als Gruyters c.s. en ontslag hebben genomen. Wellicht zelfs een (over)grote meerderheid. De samenstelling van ons dagbladwezen (zie art. v.d. Burg) maakt dat er voor hen vrijwel geen alternatief is dat met hun geweten is te verenigen. En zij willen als journalist werkzaam blijven.
2. Zeer vele (wellicht een (over)grote meerderheid) van de abonnees op op NDU-bladen zouden graag dezelfde daad hebben gesteld als Van der Burg (en vele D'66-ers en anderen) en hun abonnement hebben opgezegd. Velen hebben dat inderdaad gedaan, maar de meesten - waaronder ikzelf - niet, alweer bij gebrek aan een alternatief.

Ergo: voor beide categorieën - redacteuren en abonnees - zijn, onder soms wat meer, soms wat mindere druk van de omstandigheden, andere dan zuiver morele normen doorslaggevend geweest.

Waarna de vraag opkomt: wat zou er gebeuren indien alle, of zelfs maar een grote meerderheid van de moreel bezwaarden, hun baan bij de NDU-bladen, respectievelijk hun abonnement, zouden opzeggen? Het antwoord laat zich, dunkt mij, niet moeilijk raden. Het is de snelste weg voor de NDU-bladen naar hun (Tele)graf. Toch maar abonnee blijven is dan van twee kwaden de verreweg minste kiezen. Althans, op dit ogenblik nog wel.....

R.W.Th. LÖBLER

DE DOELMATIGHEID BIJ DE OVERHEID EN HET BEGINSSELPROGRAM VAN D'66

Kleine Doelmatigheid

In het beginselprogram van D'66 wordt een korte strofe gewijd aan de doelmatigheid bij de overheid Art. 6 uit het hoofdstuk "Staatsrecht" luidt: Het overheidsapparaat zal voortdurend gecontroleerd moeten worden op zijn organisatie en efficiency. Daartoe zal in het parlement een vaste commissie in het leven geroepen moeten worden, die over verstrekende bevoegdheden beschikt. De Algemene Rekenkamer moet kunnen voorschrijven, dat particuliere efficiencybureaus worden ingeschakeld. Elk departement

moet periodiek op personeelsbezetting, functieverdeling, huisvesting e.d. worden beoordeeld naar de modernste eisen van de doelmatigheid.

In het bijzonder de formulering van de laatste zin doet vermoeden, dat D'66 in het bovenstaande slechts de z.g. kleine doelmatigheid in het oog valt, d.w.z. de doelmatigheid van het overheidshandelen, gegeven reeds gestelde doeleinden en beschikbare middelen. De term kleine doelmatigheid is ontleend aan een in 1960 verschenen rapport van een door de Minister van Financiën ingestelde commissie tot herziening van de Comptabiliteitswet 1927. Bij het beoordelen van de uitgaven van de overheid volgens de "kleine doelmatigheid" spelen politieke inzichten geen rol. In beginsel zou de door D'66 gewenste kamercommissie zich bij haar arbeid kunnen beperken tot het aanwijzen van onafhankelijke deskundigen.

Grote doelmatigheid

Tegenover de kleine doelmatigheid stelt het rapport van de bovenvermelde commissie de z.g. "grote doelmatigheid". Hier speelt bij het beoordelen van de overheidsuitgaven de doelmatigheid van een voorafgename politieke beslissing - zoals bijv. het noteren van een post op de begroting, wel een rol. In concreto gaat het bij deze politieke beslissingen immers om het afwegen van het nut van de verschillende overheidsuitgaven ten opzichte van elkaar en ten opzichte van een nog aanvaardbaar geachte belastingdruk. Ten aanzien van de "grote doelmatigheid" dat het beginselprogramma van D'66 een principiële uitspraak, wanneer het opmerkt dat het onjuist is om de hoogte van de overheidsuitgaven à priori te fixeren op een bepaald percentage van het nationaal inkomen, "Immers" zo gaat het program verder "de urgentie van de te treffen voorzieningen, afgewogen tegen de financiële offers, dient bij de politieke keuze beslissend te zijn.

Institutionele doelmatigheid

De normen van de kleine doelmatigheid stellen de deskundigen in staat om de wijze waarop de overheidsdiensten zijn georganiseerd, te beoordelen. Bij het uitbrengen van adviezen zullen zij zich echter als regel moeten conformeren aan het institutionele kader, waarbinnen de overheidstaak wordt uitgevoerd, tenzij hun taakopdracht uitdrukkelijk anders voorschrijft. De wet, of de op de wet berustende regelingen, die tezamen dit institutionele kader vormen, kunnen worden beschouwd als de objectivering van de in het heden en verleden bij het parlement en de regering overheersende politieke opvattingen. Dit betekent, dat slechts de politicus in staat is om in een bepaald geval de taak van de organisatiedeskundige te completeren en eventuele impasses te doorbreken. Evenals bij het afwegingsmechanisme in de begrotingsprocedure stuiten we hier op een aspect van de "grote doelmatigheid", dat men de "institutionele doelmatigheid" kan noemen.

Doelstellingen voor de politiek

Voor al in ons land worden we geconfronteerd met een situatie, waarbij de organisatiedeskundige al spoedig institutionele belemmeringen op zijn weg tegenkomt, die hij niet kan en niet mag beoordelen. Verreweg het grootste gedeelte van de overheidstaken wordt immers uitgevoerd in een mozaiek (vert. lappendekens) van territoriaal en functioneel gedecentraliseerde lichamen. De territoriale en functionele decentralisatie is altijd op basis van specifiek politiek normatieve motieven verdedigd.

Taak van een vooruitstrevend politicus is het, om voortdurend te onderzoeken, of het motief op grond waarvan een bepaalde decentralisatievorm in het verleden werd verdedigd, ook thans nog geldt.

Sinds de Politiewet 1957 wordt het belangrijkste gedeelte van de politietaak in Nederland uitgevoerd door enkele tientallen z.g. gemeentelijke politiekorpsen en door een rijkspolitiecorps, dat alleen in de zeer kleine gemeenten dienst doet. De huidige situatie wordt vooral toegeschreven aan gevoeligheden, die in Nederland bestaan op het gebied van de gemeentelijke autonomie. Bij nadere bestudering van de Politiewetgeving blijkt echter, al naar mij voorkomt, dat de gemeenten ten aanzien van het administratief beheer van de politie geen enkele autonome bevoegdheid uitoefenen. De meeste essentiële zaken worden op, voor rijks- en gemeentepolitie vrijwel uniforme wijze, landelijk geregeld, terwijl voor wat er overblijft, slechts de burgemeesters en niet de gemeenteraden het beheer vormen. De gemeentelijke autonomie kan daarom geen argument zijn tegen het onderbrengen van de nederlandse politie in één beheerstechnisch geheel.

Een ander, minder gehoord argument tegen de vorming van één, centraal beheerd, politiecorps zou zijn, dat een teveel aan overheidsmacht in één hand wordt geconcentreerd. Ook dit argument is niet overtuigend. Het corps Rijkspolitie en de diverse gemeentelijke politiekorpsen oefenen hun taak om voor de hand liggende redenen, territoriaal gescheiden uit. Van enige onderlinge controle van de politiekorpsen is bijna geen sprake. De werkelijke garanties voor de burger liggen dan ook op een geheel ander terrein. De politiekorpsen treden, operationeel gezien niet zelfstandig op, doel zijn slechts te beschouwen als instrumenten in handen van de magistraat. Bij de opsporing van strafbare feiten staat hun taakuitvoering, volgens de bepalingen in het Wetboek van Strafverordering, geheel onder de controle van het openbaar ministerie, dat, op grond van op de politiewet stemmende regelingen, zelfs invloed kan uitoefenen op de benoeming van het recherchepersoneel. Zowel het politieapparaat als het openbaar ministerie staan op hun beurt weer onder de feitelijke controle van de rechterlijke macht.

De handhaving van de openbare orde is een taak, die de politie evenmin zelfstandig uitoefent. De handhaving van de openbare orde behoort primair tot de taak van de burgemeester, die daarbij gebruik maakt van het gemeentelijk politiecorps of van de onderdelen van de rijkspolitie, die in zijn ambtsgebied dienst doen. In deze zin is de burgemeester hoofd van de politie, een bevoegdheid, die niet verward moet worden met de beheerstechnische functie, die de burgemeester alleen met betrekking tot de gemeentelijke politiekorpsen heeft.

Publieke contrôle

De voorwaarde, dat men de politie haar taak niet autonoom wenst te laten verrichten, staat de vorming van één Nederlands politiecorps dus niet in de weg. De burgemeesters kunnen hierbij hun operationele bevoegdheden behouden. Zelfs kan men de burgemeester omtrent het door hem gevoerde beleid inzake de openbare orde informatie en een verantwoordingsplicht t.o.v. de gemeenteraad opleggen. Procedures met betrekking tot disciplinaire sancties binnen het politiecorps zouden hierop wellicht kunnen worden afgestemd.

Vooraf ten aanzien van de publieke controle op het politierapport be-
seft ondergetekende, dat pasklare oplossingen niet voor het grijpen lig-
gen. Dit neemt niet weg, dat in het beheerstechnische vlak veel schoon-
heidsfouten kunnen worden weggewerkt. Hiervoor zijn echter politieke be-
slissingen nodig, die buiten de competentie van de organisatiedeskundige
vallen.

Taak van de politieke partijen t.a.v. de institutionele doelmatigheid.

Tot slot nog enkele opmerkingen van algemeen politieke aard. Tot dusver
is de institutionele doelmatigheid te weinig inzicht geweest van de poli-
tieke strijd. Een uitzondering hierop wordt langzamerhand de organisatie-
vorm van de sociale verzekering in de gezondheidszorg. Een groot deel van
de afdelingsvoorstellen, die het laatstgehouden Congres van de PvdA te
behandelen kreeg, bleek op deze beide vraagstukken betrekking te hebben.
Uit diverse publicaties is gebleken, dat ook in andere politieke kringen
desidevata op dit gebied bestaan. Ik meen echter te mogen stellen, dat
in de politieke arena nog geen systematische kritiek wordt uitgeoefend
op het institutionele kader, waarbinnen het algemeen belang wordt gediend.
Toch lijkt enig optimisme ten aanzien van de toekomst niet misplaatst.
Van politieke groeperingen als de PvdA, de Christen Radicals en D'66
kan worden verwacht, dat zij de problemen op het gebied van de organisa-
tie van het binnenlands bestuur met onbevangenheid tegemoet zullen tre-
den. De beide eerste groeperingen hebben hun ontstaan te danken aan her-
vormingsdrift op maatschappelijk terrein. Het valt niet te verwachten,
dat deze hervormingsdrift bij het overheidsapparaat halt zal houden. Ook
het pragmatisme van D'66 voorspelt voor gevestigde dogma's op staats- en
administratief rechtelijk terrein weinig goeds. Daarom: tout le monde à
la bataille.

H. DEEGHULDER

(lid van de PvdA)

AFDELING DEN HAAG IN CIJFERS

Het aantal leden is 370, waarvan 100 vrouwen. 63 van deze vrouwen is
getrouwd met een niet D'66-er.

De leeftijden liggen tussen 17 en 80 jaar. Onder 20: 3,1%

21-30 : 27,7%

31-40 : 26,8%

41-50 : 21,6%

51-60 : 14,6%

60 en ouder: 6,2%

Gemiddelde leeftijd 39 jaar.

240 leden zijn geabonneerd op Peperbek. In nov. '67 hadden 85 hiervan
ook een abonnement op Democraat.

Tot incidentele hulp (het nederige werk) zijn bereid 68 mensen, waarvan
38 ook in commissies zitten.

In gemeentelijke werkgroepen zijn 88 mensen actief.

In plaatselijke werkgroepen voor landelijke politiek 16.

In landelijke werkgroepen, 42.

Verschillende mensen maken deel uit van meer dan een commissie.
Alleen landelijke politiek: 42 leden; alleen gemeentepolitiek: 64

In percentages: 30% van de leden is in de werkgroepen actief,
10% wordt incidenteel ingeschakeld,
dus 48% van de afdeling Den Haag van D'66 zijn werkende leden.

Hoeveel andere partijen zouden ons dit kunnen nazeggen?

(gegevens uit de enquête van de ledencontactcommissie, gehouden in okt./nov. '67)

DE POLITIEKE KAARTEN VANDAAG EN MORGEN ^{x)}

De grootste politieke fout die PvdA en VVD m.i. na de oorlog hebben gemaakt, is hun weigering geweest om gezamenlijk aan een regering deel te nemen. Achteraf wordt dit besluit aanprezen als een bevordering van de duidelijkheid in de politiek. In feite heeft het precies het omgekeerde effect gehad. Hierdoor werden beide partijen overgeleverd aan de genade van de KVP, omdat gegeven dit besluit een regering zonder de KVP niet mogelijk is. Daarmee hadden de kiezers vrijwel niets meer in te brengen bij de keuze van de regering. Die werd in het hoofdbestuur van de KVP bepaald.

De muur tussen PvdA en VVD had nog een geheel ander gevolg, van veel ernstiger en fundamenteeler aard. Door hun vrijwillige positiebepaling werden ze als het ware polair in de Nederlandse politieke verhoudingen. De sociaal-economische tegenstellingen werden centraal gesteld; de overeenkomsten werden naar de achtergrond gedrongen, verdrongen, zo men wil. Beide partijen kwamen daardoor in de dogmatische hoek terecht, waar ze in de veertiger jaren zeker niet zaten. De door beide partijen verlangde doorbraak, die aanvankelijk goede vooruitzichten had, werd er onaan-trekkelijk door. D'66 zou wellicht nooit zijn ontstaan als PvdA en VVD zichzelf niet in de huidige positie hadden gemanoeuvreed.

Door de politieke gebeurtenissen van de laatste anderhalf jaar zijn zowel PvdA en VVD gedwongen tot een nieuwe positiebepaling. Het inzicht zal langzamerhand doorgedrongen zijn dat men destijds fout heeft gehandeld, maar nu kan men niet meer terug, omdat de aanhang zich intussen daarbij heeft aangepast. Wel heeft de PvdA nu verklaard niet met de huidige KVP te willen samenwerken.

Eerst moest de KVP maar eens kleur bekennen. Dit is kennelijk bedoeld als een soort tegengif tegen het vroegere besluit.

Hiermee overvraagt men natuurlijk. Kleur bekennen is het laatste dat men van de KVP kan verwachten, maar wie weet komt de KVP binnen niet al te lange tijd wel aan het laatste toe. In mijn vorige artikel, over de malaise in de KVP (Peperbek 7), heb ik uiteengezet dat een afsplitsing van de KVP-radicalen voor hen praktisch wel noodzakelijk zal worden, als ze nog iets van hun gezicht willen redden. Laten we echter eerst eens het geval bezien dat dit níét gebeurt.

In het geval dat er een splitsing komt in de KVP mag men aannemen dat het radicale element er versterkt in vertegenwoordigd is. De KVP-fractie in de Tweede Kamer blijft echter ongewijzigd. Dit zal de nodige

^{x)} dit artikel werd geschreven vóór de "IV-avond van Schmelzer".

wrijving veroorzaken. Iedereen zal zich wel een beetje aanpassen, zelfs het kabinet, maar de elasticiteit is beperkt. Intussen naderen de volgende verkiezingen. Men slaat aan het rekenen en komt dan tot de ontdekking dat het er electoraal bijzonder slecht uitziet. Door een zekere uiterlijke radicalisering zullen aan de conservatieve kant in versteekte mate kiezersweglopen, terwijl aan de andere kant de uittocht niet tot staan wordt gebracht, omdat men daar niet zal geloven in een koerswijziging van de KVP zolang het kabinet-De Jong bestaat. Met een grote verkiezingsnederlaag in het vooruitzicht zal men er, mede onderdruk van de radicalen, wel toe overhellen het kabinet-De Jong te laten vallen. Anderzijds wil men zich behoeden voor de slechte indruk die de nacht van Schmelzer destijds heeft achtergelaten. Daarom zal men het wel zozien te spelen dat niet de KVP, maar de VVD het kabinet loslaat door een intern verschil van mening in het kabinet. De VVD zal echter niets voelen voor die rol, omdat deze partij juist grote winsten staat te wachten als men met dit kabinet de volgende verkiezingen ingaat. Ook de VVD zal zich dus bijzonder inschikkelijk gaan tonen. Maar ja, ook daar is een grens, en dus zal de kruik wel op de een of andere manier barsten, liefst een ruime tijd vóór de volgende verkiezingen, zodat de bijsmaak al wel wat verdwenen is als de dag van de stemming is aangebroken.

Zoals gezegd, is het veel waarschijnlijker dat er wel een scheuring in de KVP komt. Voor de radicalen is dit het kiezen uit twee kwaden. Zij zullen zich niet gemakkelijk aansluiten bij een der andere partijen, met name D'66 of de PvdA. Van die kant zal hun dat ook worden ontraden. Er zal hun dan niet veel anders overblijven dan een eigen partij oprichten. Liefst zouden ze dit met AR- en CHU-radicalen samen willen doen, maar van die kant is niet zo veel entoesiasme te verwachten. In ieder geval zal men alles op alles zetten om er geen specifiek Katholieke partij van te maken. De kiezerssteun zal niettemin voornamelijk in die hoek moeten worden gezocht.

Door deze uittreding zal de romp-KVP automatisch het aureool van een conservatieve partij krijgen, hoe men zich ook van die zijde daartegen zal verzetten. De noodzaak en de behoefte om het kabinet te laten vallen zullen nu veel zwakker zijn. Men houdt het liefst zo rustig mogelijk, om weer als de oude, vertrouwde KVP de verkiezingen te kunnen ingaan. Die verkiezingen zijn dan trouwens ook niet aantrekkelijk voor de regeringspartijen. De romp-KVP staat niet veel meer dan 30 zetels te wachten. De VVD zal niet de winst boeken die haar bij een onverdeelde KVP te wachten staat. De ARP moet weer afstand doen van de extra zetels die ze aan Wim Kan te danken heeft. Alleen de CHU komt vrij ongeschonden uit de strijd. Gaan we uit van de huidige politieke krachtverhoudingen, zoals die uit recente opinie-onderzoekingen zijn gebleken, dan zou een splitsing van de KVP en het ontstaan van een Christen-radicalen partij tot gevolg hebben dat D'66 niet de te verwachten 20 à 24 zetels zou halen, maar b.v. slechts 18. De invloed op de PvdA zal iets geringer zijn, maar ook deze partij zal een veer laten. Stel dat de radicalen 12 zetels halen. Op zichzelf zou dit geen slecht resultaat zijn, maar het is niet voldoende om een duidelijk stempel op de politiek te drukken. Na de verkiezingen zal dan blijken dat het bijzonder moeilijk is een kabinet te vormen. De huidige regeringscoalitie zonder de christen-radicalen zal geen meerderheid in het parlement meer bezitten. Stel nu eens dat er een stembusaccord tot stand zou komen tussen PvdA, D'66 en Christenradicalen (de merites en mogelijkheden ervan laat ik buiten beschouwing), dan zal ook deze combinatie waarschijnlijk geen meerderheid behalen. Er zijn dan twee parlementaire kabinetten mogelijk:

1. Een minderheidsregering van romp-IVP, VVD, CHU en ARP, vertrouwend op de hooguit 6 of 7 zetels van DP, SGP en GPV samen, of
2. Een regering van PvdA, D'66, Christen-radicalen en ARP, die mogelijk net een meerderheid behaalt, maar dan toch een zeer wankele.

Interessant is te constateren dat in die situatie niet langer de KVP op de wip zit, maar de A.R.

Als geen van beide oplossingen gelukt, blijft alleen de mogelijkheid van een zakenkabinet over, een oplossing die niet zo slecht hoeft te zijn, omdat het de noodzaak van bepaalde staatsrechtelijke hervormingen duidelijker in het licht doet stellen

Alles wat hier staat zal ook worden bedacht in de kringen van de KVP, men zal er de toekomstomber inzien. Er is nog maar één redding mogelijk: knutselen aan het kiesstelsel, volgens Frans voorbeeld. Er is maar één andere partij die daar ook electoraal belang bij heeft: de PvdA. Die twee samen hebben de meerderheid in het parlement. Om een wijziging in het kiesstelsel er door te krijgen zal men die partij moeten meekrijgen. Een deel van de PvdA heeft er wellicht wel oren naar, maar een ander deel zal er weinig voor voelen op deze wijze de KVP te redden. Ook zullen er wel KVP-ers en PvdA-ers zijn die morele bezwaren hebben tegen in deze geest prutsen aan de kieswet. De anderen zullen dan ook aan D'66 denken, omdat in deze kring behoefte bestaat aan herziening van het kiesstelsel. Als men de voorstellen dan nog een beetje smakelijk opdient is er best kans dat een deel van de aanhang van D'66 bereid is achter de ratenvanger aan te lopen, omdat het gezien wordt als een stap in de goede richting. Het gerucht doet de ronde dat de staatscommissie voor de herziening van grond- en kieswet voorstellen in de maak heeft om de lijsten van de verschillende kieskringen niet langer te verbinden. Hierdoor zou reeds het gewenste effect voor de KVP worden bereikt. Als de radicalen zich afsplitsen, zal de PvdA er het grootste profijt van hebben, maar ook de romp-IVP vaart er wel bij. Het gerucht klinkt mij daarom niet onaannemelijk in de oren.

Er zit overigens wel een merkwaardige paradox in: de KVP moet de steun van de PvdA krijgen om in staat te zijn een regering zonder de PvdA te vormen. Voor de PvdA geen eenvoudige keuze. Hoe dit zal aflopen kan ik niet voorspellen. Maar D'66 zij op zijn hoede.

A.R. VAN DER BURG

ONTWIKKELINGSHULP

(£) Nederland heeft een van de grootste delegaties van alle deelnemende landen afgevaardigd naar de Tweede Wereldhandelsconferentie in New Delhi. De omvang is mede een gevolg van het feit dat maar liefst 13 (ja u leest het goed: dertien) parlementariërs in de delegatie zijn opgenomen. Op dit punt spannen we royaal de kroon (België stuurde twee parlementariërs naar New Delhi, de V.S. één, vele landen geen enkel lid van het Parlement) Onder deze 13 bevindt zich ook een D'66-Kamerlid.

Was dit nu nodig? Lag hier geen mogelijkheid om niet alleen met woorden maar ook met de daad duidelijk te maken dat wij het anders willen en dat wij niet bang zijn met gevestigde praktijken te breken?

TWEE SOORTEN POLITIEKE VERNIEUWERS

Op gevaar af dat de heer de Goederen mij weer bars zal toevoegen dat ik buiten de orde ben, wil ik mij in mijn antwoord op zijn artikel "Moet de executieve worden gekozen in de vorm van slechts één of van meerdere personen?" in het vorige nummer toch niet beperken tot ons geschil over de premier-sec of de premier-met-aanhang en wel omdat ik ook wil reageren op het artikel "Zullen we of zullen we niet?" van de heer Bark in hetzelfde nummer. Door verband te leggen tussen deze beide artikelen wordt hetgeen de Goederen en mij verdeeld houdt in een wat ruimer kader geplaatst, waardoor het, naar ik hoop, duidelijk wordt dat wij niet alleen over een technisch detail aan het vechten zijn, maar dat het hier in wezen gaat om een vraag van politieke taktiek,

Na het lezen van het artikel van Bark ben ik namelijk tot de conclusie gekomen, dat je binnen de gelederen van D'66 twee soorten politieke vernieuwers kunt onderscheiden:

1. Zij die zich vóór alles realiseren, dat de essentiële punten van het staatkundige programma van D'66 alleen in samenwerking met andere partijen zullen kunnen worden verwezenlijkt. Deze categorie ziet in iedere politieke partij die met vernieuwingsvoorstellen komt, een potentiële medestander en is bereid zo nodig duchtig aan het staatkundige programma van D'66 te sleutelen, teneinde dit voor deze potentiële medestanders meer acceptabel te maken.
2. Zij die zich op het standpunt stellen dat het huidige bestel ongesleuteld ziek is, zodat er uit die hoek hoogstens voorstellen te verwachten zijn die het lijden nog wat rekken, doch geen voorstellen die een afdoende oplossing bieden. De oplossing is volgens deze zienswijze gelegen in het staatkundige programma van D'66, dat wellicht nog wat aangevuld en bijgevijsd moet worden, maar in hoofdlijnen gehandhaafd dient te blijven. Samenwerking met andere partijen heeft in deze gedachtengang slechts zin als deze plaats vindt op basis van de essentiële punten uit ons staatkundige programma en dan alleen met partners, die zich in redelijke mate hebben vernieuwd.

Misschien dat ik de tegenstelling wat te scherp heb geformuleerd, maar ik geloof wel te mogen zeggen dat de Goederen tot de eerste categorie moet worden gerekend, terwijl ik mijzelf zonder voorbehoud bij de tweede soort wil indelen. Vandaar mijn bewering in Peperbek 6 ("Het stembusakkoord; een waardeloos lapmiddel"), dat het uitgangspunt van de Goederen onjuist is; een opmerking die ik bij nader inzien wel wat had mogen toelichten. Bark is, zoals ik tot mijn genoegen heb geconstateerd, blijkens zijn artikel in het vorige nummer van de eerste tot de tweede categorie overgegaan.

De onder 1 genoemde opvatting is mijns inziens onjuist, omdat deze onvoldoende aansluit op de vóór de laatste verkiezingen van de zijde van D'66 gelanceerde theorie, dat de bestaande partijen eerst moeten "ontplofften". De kiezers hebben dit duidelijke standpunt begrepen en gehonoreerd; medere afwijking, hoe gering ook, van deze strakke lijn bergt het gevaar in zich dat - zoals Bark terecht opmerkt - de kiezers het niet zullen begrijpen en zich bekocht zullen voelen. Daarom kan ik het niet anders dan betreurenswaardig vinden, dat het officiële D'66-standpunt ten aanzien van het stembusakkoord "genuanceerd" is en derhalve in de ogen van vele kiezers niet strookt met het niet mis te verstane uitgangspunt: "Eerst ontploffen; daarna zien we verder".

Wil D'66 succes blijven hebben, dan is hervatting en consequente voortzetting van deze "harde" lijn noodzakelijk. Anders zie ik D'66 op den duur afzakken naar de positie van de vooroorlogse Vrijzinnig Democratische Bond, die veelal werd gekenschetst met de woorden "geen vlees en geen vis".

Bovendien is er voor de vrees, dat het staatkundige programma van D'66 geen haalbare kaart zal blijken te zijn en dat het dus nodig is hierin essentiële wijzigingen aan te brengen om het beter aan andere partijen te kunnen verkopen, momenteel geen aanleiding. Bij de laatste verkiezingen voor de Tweede Kamer bestond het succes van D'66 voor mij niet alleen in de zeven zetels die er werden behaald, maar vooral ook in het feit dat D'66 er in slaagde om de oude rechtse coalitie, d.w.z. de drie grote confessionele partijen, voor het eerst in de laatste halve eeuw haar meerderheid te ontnemen. Het is merkwaardig, dat aan deze belangrijke ontwikkeling in onze politieke geschiedenis zo weinig aandacht is besteed; de rechtse coalitie heeft Nederland immers in de afgelopen vijftig jaar gedurende vele jaren geregeerd.

Dit is de eerste potentiële regeringsmeerderheid, die D'66 om zeep heeft gebracht. Er resten nu nog twee alternatieven om zonder D'66 te regeren: een combinatie met de PvdA of met de VVD. Enquêtes van enige maanden geleden hebben echter uitgewezen, dat zouden er toen verkiezingen zijn gehouden, ook de combinatie van de PvdA met de KVP alleen geen meerderheid meer zou hebben verkregen en die van de confessionele partijen met de VVD een meerderheid van slechts vier zetels. Slechts een kabinet uit PvdA, KVP, ARP en/of CHU beschikt op grond van deze cijfers nog over een flinke meerderheid; de VVD dreigt geïsoleerd te raken. Uiteraard kan een gewijzigd partijensysteem deze verhoudingen beïnvloeden, maar momenteel ziet het er naar uit dat de attractie die voor de "establishment" aan het huidige stelsel verbonden is, namelijk om buiten de kiezers om vrijelijk samenstelling en beleid van het kabinet te bepalen, door gebrek aan combinatiemogelijkheden steeds geringer zal worden. Dit gevoegd bij de te verwachten toeneming van de formatieproblemen en van de druk van onderaf in de partijen om nu eindelijk eens met drastische hervormingen te komen, kan ertoe leiden, dat de partijen graag hun geluk zullen willen beproeven met een ander stelsel dan het bestaande en hier ligt voor D'66 de grote kans om haar staatsrechtelijk programma te realiseren. Lijns inziens is er dan ook geen enkele reden om thans reeds wakker te liggen over de vraag of er voor dit programma ooit een 2/3 meerderheid zal kunnen worden gevonden.

Maar, zegt de Goederen, een aantal partijen zal niet warm lopen voor de gedachte van een rechtstreeks gekozen premier, omdat die partijen doorgaans het lot beschoren zal zijn uitsluitend een kandidaat-premier van een andere partij te steunen en meer niet. Deze stelling lijkt mij in hoge mate aanvechtbaar. Want wat zal er gebeuren als een aantal partijen besluit voor de verkiezing van de minister-president samen te werken? Men kiest dan als kandidaat vanzelfsprekend de man die op dat moment de grootste aantrekkingskracht op de kiezers heeft, ongeacht uit welke partij deze man afkomstig is. Met andere woorden: de persoonlijke "appeal" van de kandidaat op de kiezers wordt zeer belangrijk, waardoor alle partijen gelijkelijk hun kans om een kandidaat-premier te leveren zullen krijgen.

Ik zie derhalve geen noodzaak om op deze grond de D'66-gedachte van de gekozen minister-president met een praesidium op te sieren. En als ik dan lees hoe de Goederen conflicten binnen het praesidium denkt op te lossen, wordt zijn voorstel nog onaantrekkelijker dan het al was. Af treden van een van de praesidiumleden maakt nieuwe verkiezingen (van

praesidium en parlement?) noodzakelijk, maar dit aftreden zal slechts in uiterste noodzaak geschieden, zo verzekert de Goederen, maar wie houdt een praesidiumlid tegen dat wil aftreden, ook al is er geen uiterste noodzaak? En als ik dan zie hoe dikwijls in de V.S., die een stelsel hebben dat nog het meest op dat van D'66 lijkt, ministers aftreden, kon het wel eens gebeuren dat er bij invoering van het systeem - de Goederen zo vaak verkiezingen moeten worden gehouden dat er van de zo gewenste regeringstabiliteit niets terecht komt.

Neen, ik meen dat uitsluitend het parlement als waakhond voor de democratie zal moeten optreden. Wat dat betreft heb ik meer vertrouwen in enige honderden volksvertegenwoordigers dan in een paar ministers, die makkelijk met de premier onder één hoedje kunnen gaan spelen. De vrees, dat het parlement voor een fait accompli zal worden gesteld, deel ik niet. In plaats van af te treden kunnen de praesidiumleden immers ook het parlement of hun fracties in het parlement inlichten zodra de premier de eerste stap op het verkeerde pad doet. Het parlement kan dan de minister-president ter verantwoording roepen en hem zo nodig naar huis sturen. Vanzelfsprekend deel ik de zorg, die de Goederen voor het behoud van de democratie koestert. Maar ik geloof dat één goede rem die door de volksvertegenwoordiging wordt bediend, genoeg is. De extra-rem van de Goederen zal de wagen zo vaak tot stilstand brengen, dat van normaal rijden geen sprake meer zal zijn.

N.J. VAN DER POEL

OVER MENINGSVORMING EN RADICALE DEMOCRATISERING

Op het organisatiecongres in Helmond is met grote meerderheid beslist, dat het hoofdbestuur van D'66 niet alleen de technische leiding van de partij heeft, maar ook bevoegd is politieke uitspraken te doen en beleidsbeslissingen te nemen.

Welke consequenties heeft dit besluit op de inspraak van de leden bij het bepalen van de politieke koers van D'66? De gebeurtenissen rond de verkiezing van het nieuwe partijbestuur van de KVP geven mij mede aanleiding nader op deze vraag in te gaan. Zoals bekend willen de KVP-radicalen Bogaers als vice-voorzitter en hebben de christen-democraten in de partij zich daar heftig tegen verzet. Men heeft naar buiten toe de indruk proberen te wekken alsof het zou gaan om de vraag of "frontstrijders" wel in een hoofdbestuur thuis horen. Als buitenstaander krijgt men echter de indruk dat het er in werkelijkheid om gaat dat de christen-democraten vrezen niet opgewassen te zijn tegen Bogaers, of duidelijker gezegd: dat zij vrezen dat een KVP met Bogaers als vice-voorzitter wel eens een KVP-met-christen-radicaal-program zou kunnen worden. Bij onze "oude" partijen is het immers nog steeds zo, dat het politieke beleid grotendeels door de mensen aan de top wordt bepaald. Zit in die top een "krachtfiguur" van het soort-Bogaers, dan kan het best zijn, dat hij degene is die de koers van de partij uitzet. De gewone leden kunnen op een dergelijke gang van zaken nauwelijks enige invloed uitoefenen, omdat de partijbesturen nu eenmaal politieke bevoegdheden bezitten. Dit maakt het hun mogelijk slechts die voorstellen aan de orde te stellen die ze graag aangenomen zien. Tegenvoorstellen van leden die het met de bestuursvoorstellen niet eens zijn, maken, dat heeft de ervaring geleerd, weinig kans zodra het bestuur aanneming heeft ontraden.....

Is het in D'66 anders? Uit de wijze waarop destijds in Amsterdam het partijprogram tot stand is gekomen en uit de wijze waarop in Helmond over de uitgangspunten voor de partijstructuur is beslist, zou men de indruk kunnen krijgen, dat in D'66 geen gevaar bestaat voor een te grote invloed van het hoofdbestuur bij het bepalen van partijstandpunten. Men dient evenwel te bedenken, dat het op beide congressen vooral om besluitvorming en besluitneming ging. Meningsvorming vooraf heeft nauwelijks plaats kunnen vinden, gedeeltelijk omdat de tijd van voorbereiding erg kort was, gedeeltelijk omdat de congresstukken de leden laat bereikten en niet van pro- en contra-motivering waren voorzien. Onder deze omstandigheden zat er voor een gewetensvolle, doch niet op alle punten ter zake kundige, congresganger maar al te vaak weinig anders op dan blanco te stemmen of de adviezen van het hoofdbestuur op te volgen.

Met een partij-in-opbouw kon het misschien moeilijk anders. Dit neemt niet weg, dat we moeten voorkomen dat een dergelijke gang van zaken in D-66 regel wordt. Het zou dan best eens kunnen zijn, dat ook in D'66 de invloed van de leden op de koers van de partij ongemerkt verdwijnt: verantwoorde besluitneming is nu eenmaal niet mogelijk als er geen gegde meningsvorming aan vooraf is gegaan. De leden zullen dus ruim vóór elk congres de gelegenheid moeten krijgen zich een eigen oordeel te vormen over de aan de orde zijnde voorstellen. Om dat te verwezenlijken moet m.i. reglementair worden vastgelegd: 1e dat alle stukken die het hoofdbestuur aan de Algemene Leden Vergadering voor wil leggen, tijdig (bijv. twee maanden van te voren) aan de afdelingen of, nog beter, aan alle leden ter bestudering worden toegezonden, 2e dat amendementen of tegenvoorstellen worden verwerkt in een samenvatting die eveneens aan de afdelingen of de leden worden gestuurd, 3e dat op plaatselijke of regionale bijeenkomsten door of namens de opstellers van zowel de oorspronkelijke als de tegenvoorstellen de achtergronden van de ingediende stukken worden toegelicht en de leden de gelegenheid krijgen het vóór en tegen van de verschillende voorstellen te bespreken. Wat zo'n samenvatting betreft, de vorige reglementencommissie heeft een goed voorbeeld nagelaten. Ik bedoel het artikel van H. van Rosmalen "Discussie over Partijstructuur", opgenomen in het november-nummer van D'emocraat. Helaas verscheen het pas ná het congres in Helmond en het heeft daarom niet meer kunnen bijdragen tot een betere meningsvorming.

De huidige reglementencommissie bied ik het voorgaande gaarne ter overweging aan: óók het scheppen van mogelijkheden voor het vormen van een eigen mening kan ons helpen bij ons 'streven naar een radicale democratisering van de Nederlandse samenleving in het algemeen en van het Nederlandse politieke bestel in het bijzonder'.

D.C. LEEGWATER

- 0 -

DE PARTIJVOORZITTER HEEFT BEZWAAR GEMAAKT TEGEN EEN OVERMATIG GEBRUIK VAN MEDE-KLINKERS IN POLITIEKE BESCHOUWINGEN.

WILLEN WIJ DE N.A.V.O.?

Eén van de deelnemers aan een t.v.-debat over de N.A.V.O. op 12 febr. 1.1. meende dat deze organisatie niet op de eerste plaats een ideologische basis heeft doch veeleer een gevolg is van polarisatie van vele landen rond twee nu eenmaal zeer sterke mogendheden.

Men zou daar aan toe kunnen voegen dat de ideologische strekking van de préambule op het verdrag waarschijnlijk tot doel had een versterking en verinnerlijking van de wil en de vastberadenheid bij de verdediging van de belangen. Van hieruit geredeneerd is het ook niet vreemd meer dat enkele landen zoals Portugal deel uitmaken van de N.A.V.O.

Het is zelfs niet gewaagd te veronderstellen dat blokvorming in militaire zin ook zou zijn geschied indien de Sovjet-Unie een kapitalistisch- democratische ordening had gekend.

Wil men de ideologie handhaven en zich verdedigen na kritiek t.a.v. Portugal en Griekenland dan komt men steeds weer tot uiterst zwakke redeneringen. Voorbeelden:

1. Secretaris-Generaal Brosio meent dat dit niet erg gelukkig is maar "er is nog altijd een meerderheid (sic) democratisch in de N.A.V.O., in tegenstelling tot het Oostblok."
2. Min. President de Jong meent - en dat is op zich niet onjuist - dat uitstoting de situatie in die landen kan verscherpen en dat juist verbondenheid kritiek mogelijk maakt. Het dezelfde argumentatie zou men dan ook kunnen pleiten voor een defensief verdrag met de oostelijke landen.

Gelukkig is de meerderheid van het Nederlandse volk tegen uittreding uit de N.A.V.O. Het is zeer belangrijk dat de blokken intact blijven; dit vergemakkelijkt het tot stand komen van overeenkomsten en versnelt de besluitvorming. Voorwaarde is echter dat dan ook de bereidheid aanwezig moet zijn om tot een gesprek te komen tussen de blokken.

D.m.v. een tekstwijziging zou men m.i. zich moeten beperken tot een aanduiding van een belangengemeenschap in materiële zin, dus met weglating van de ideologische terminologie. Op deze wijze komt men zuiverder tegenover elkaar te staan zonder dat eindeloze discussies over al of niet democratische verkiezingen en andere vrije of onvrije toestanden het gespreksklimaat doen verkillen. Het is natuurlijk een andere zaak of we kritiekloos een moordpartij in zo'n land moeten aanvaarden. Doch wat dit betreft steken de landen in het oostblok momenteel gunstig af bij onze handelspartner Indonesië waar onlangs een niet te beschrijven bloedbad oogluikend is toegelaten.

Ons streven zou moeten zijn de wedijver tussen de blokken te verplaatsen van het militaire terrein naar het economische, ook wel genaamd de vreedzame coëxistentie. Daarbij moet het mogelijk blijven dat een land, hoewel deel uitmakend van een blok, toch op eigen houtje een initiatief neemt teneinde de betrekkingen te verbeteren.

Tijdens de eerdergenoemde t.v.-uitzending kwam duidelijk de waarschuwing naar voren dat verbroekeling als ongewenst effect kan hebben een militair onafhankelijk West-Duitsland. Het zal dus zaak zijn een oplossing van de duitse kwestie te bereiken terwijl de blokken nog intact zijn.

W. OLYSLAGERS

VERSLAG VAN DE PENNINGMEESTER VAN D-66 AFDELING DEN HAAG OVER DE PERIODE
10 MAART 1967 TOT 31 DECEMBER 1967.

BALANS 31/12 - 1967

	31-12	9-3		31-12	9-3
Nog te ontvangen			Vermogen	f 168,01	f 343,28
Hoofdbestuur	P.M.	f 305,55	Vooruit ontv.		
Oriëntatiecursus	f 40,-		(in en uitst.		
Peperbek	f 450,-		vorderingen)		
Vooruit betaald			Oriëntatiecursus	f 185,--	--
zaalhuur	--	f 150,--	Peperbek	f 935,75	--
Saldo kas en giro	f 1498,76	f 436,67	Nog te bet.:		
	<u>f 1988,76</u>	<u>f 892,22</u>	Oriëntatiecursus	f 100,--	
			Peperbek	f 500,--	
			Gem.Raads commiss.	f 100,--	
			Advertenties	--	f 471,69
			Secretariaat		f 77,25
				<u>f 1988,76</u>	<u>f 892,22</u>

Toelichting:

Ter vergelijking zijn tevens de cijfers per 9 maart 1967, zijnde het pro forma einde van het eerste verenigingsjaar, opgenomen. Met ingang van 1968 loopt het verenigingsjaar gelijk aan het kalenderjaar.

Het restant van de over 1967 door het Hoofdbestuur aan de afdeling af te dragen contributiegelden is P.M. opgenomen, waarvoor twee redenen zijn aan te geven:

1. Formeel staat niet eenduidig vast of f 5,-- van de contributie van alle leden van de afdeling Den Haag, danwel f 5,-- van de contributie van die leden, die na maart 1967 lid werden, door het Hoofdbestuur zou moeten worden afgedragen.
2. Materieel lijkt van meer belang, dat de huidige kaspositie van het Hoofdbestuur enige afdracht, over welk ledental dan ook, niet waarschijnlijk maakt op korte termijn.

Ontvangen werd f 480,-- (zie exploitatierkening).

Blijkens de balans bedraagt de vermogensafname f 175,70. Gezien de mogelijke stille reserve onder het hiervoor besproken hoofd "bijdrage Hoofdbestuur" representeert dit bedrag de slechtst mogelijke uitkomst.

In 1967 verschenen 5 nummers van Peperbek. De helft van de abonnementsgelden, te weten f 935,75 werd gereserveerd voor 5 nummers die in 1968 verschijnen. Ook is de helft van de inkomsten van de oriëntatiecursus voor 1968 gereserveerd.

EXPLOITATIEREKENING

Uitgaven		10/3 tot en met 31/12 1967	ontvangsten	
afdracht Hoofdbestuur	f	152,--	Bijdrage Hoofdbestuur	f 480,--
vergaderingen	f	445,90	collectes vergaderingen	f 386,11
ledenwerving + publiciteit	f	88,62	giften	f 110,85
secretariaat	f	417,48	oriëntatiecursus	
politiek-café	f	105,85	ontvangen	f 185,--
gemeenteraadcommissies			onkosten	<u>f 183,50</u>
betaald	f	266,85		f 1,50
nog te betalen	f	100,--	verkoop progr. en losse	
			nummers democraat	f 365,50
	f	1576,70	peperbek	
			abonnementen	f 935,75
			losse nummers	<u>f 50,--</u>
				f 985,75
			bet. kosten	f 463,75
			nog te bet.kost.	<u>f 500,--</u>
				f 22,64
			diversen	f 34,83
			exploitatietekort	<u>f 175,27</u>
				f 1576,70

Toelichting:

De afdracht aan het Hoofdbestuur betreft het per verkocht exemplaar van de tweede druk van het programma over te maken bedrag ad f 0,50 per stuk en de integrale verkoopopbrengst van door ons verkochte losse nummers van de Democraat.

Het hoofd "Politiek Café" omvat de bij de opening van dit café gemaakte kosten, dit is dus een eenmalige post.

In de post "kosten Peperbek" is een stelpost ad f 500,-- opgenomen wegens nog niet ingediende, maar naar verwachting wel door ons te betalen tekeningen inzake reeds verschenen nummers.

Voor de oriëntatiecursus is nog een rekening op komst voor drukwerk. Deze is geraamd op f 100,--.

Voor de Gem. commissies is een post van f 100,-- gereserveerd voor onbetaalde gemeente-raads stukken.

- 0 -

ONTWERP BEGROTING 1968

Inkomsten		uitgaven	
aandeel in de contributie	f 1600,--	secretariaat	f 650,--
collectes	f 450,--	zaalhuur	f 500,--
verkoop programma's	f 50,--	kosten ledenw./publ.	f 400,--
		gem. commissies	f 500,--
		reserve	<u>f 50,--</u>
	f 2100,--		f 2100,--

- 27 -

Toelichting:

Het lijkt niet overdreven om het aantal betalende leden van de afdeling voor het jaar 1968 op 400 te stellen.

Hoewel niet bekend is hoeveel de gemiddelde contributie per lid in 1967 is geweest mag naar mijn mening de gemiddelde contributie op f 20,-- worden gesteld. Dit betekend dat uit Amsterdam mag worden gerekend op 1/5 van f 8000,-- is f 1600,--.

In 1967 is aan collecte-gelden en giften in 9 maanden ca f 386,11 ontvangen. Inkomsten uit deze bron kunnen naar mijn mening voor 1968 worden geschat op ca f 450,--.

De inkomsten die worden ontvangen uit verkoop van programma's zullen niet hoog zijn, mede gezien het feit dat voor ieder programma van f 1,-- aan Amsterdam f 0,50 moet worden afgedragen. De inkomsten worden geschat op f 50,--.

Totaal zullen aan inkomsten worden verkregen f 2100,--.

Geschatte uitgaven voor 1968

In de loop van het jaar 1968 zullen een aantal kosten moeten worden gemaakt die samenhangen met het afdelings secretariaat. In de laatste negen maanden van het jaar 1967 hebben deze ca f 417,48 bedragen. Het lijkt niet onaanvaardbaar deze kosten voor het gehele jaar 1968 op f 650,-- te ramen.

De kosten die werden besteed aan vergaderingen (huren van zalen, geluidsinstallaties, enz) hebben in 1967 (9 mnd) ca f 445,90 bedragen. Deze kunnen voor 1968 worden geraamd op f 500,--.

De ledenwerving en publiciteit hebben in de verslagperiode slechts f 88,62 bedragen. Het is echter noodzakelijk meer aandacht en meer kosten aan de ledenwerving te besteden dan tot nu toe is gebeurd. Deze post wordt om deze reden voor het jaar 1968 geraamd op f 400,--.

Voor het werk der gemeentelijke commissie is in de verslagperiode een bedrag van f 366,85 uitgegeven. Gezien de activiteit die de commissies zullen moeten ontplooien in verband met het opstellen van het gemeentelijk verkiezingsprogramma mag aan de coördinatie-commissie een bedrag van f 500,-- ter beschikking worden gesteld.

In totaal kunnen de uitgaven voor het jaar 1968 op f 2050,-- worden geraamd.

Er rest nog een reserve van f 50,-- uit de te verwachten inkomsten. Samen met het vermogen van de afdeling den Haag van f 168,01 betekend dit een extra uitgavenmogelijkheid van ca f 218,01.

- 0 -

Begroting Exploitatie PEPERBEK

Inkomsten		Uitgaven	
Bijdrage abonnees	f 2060,--	prod.kosten 10 nrs	f 1600,--
verkoop losse nummers	f 50,--	verzendkosten	f 300,--
		saldo	f 200,--
	f 2100,--		f 2100,--

Toelichting:

Het ligt in de bedoeling om ook in 1968 weer 10 nummers van de Peperbek uit te brengen.

De productiekosten per nummer worden begroot op f 160,-- indien de oplage 500 exemplaren groot zal zijn.

Het aantal van 500 wordt aangehouden omdat de PTT voor verzending tegen nieuwsblad-tarief een oplage vereist van 500 stuks per nummer. De overblijvende nummers van Peperbek zullen worden aangewend voor werving van nieuwe abonnees en nieuwe leden. Indien wordt verzonden tegen nieuwsblad-tarief zullen de verzendkosten ca f 30,-- per uitgave bedragen. In het totaal zullen de productiekosten en verzendkosten in het jaar 1968 geschat kunnen worden op f 1900,--.

Uit de abonnementsgelden die in 1967 betaald zijn (of nog betaald moeten worden) werd een bedrag van f 935,- gereserveerd voor 1968. Indien wordt uitgegaan van 300 betalende abonnees in 1968 dan zal uit deze opbrengsten van f 2250,- de helft, te weten f 1125,-- voor 1968 ter beschikking komen. Indien nog f 40,-- wordt verkregen uit de verkoop van losse nummers dan is het totaal aan inkomsten f 2100,--.

Er resteert dan een voordelig exploitatie-saldo van f 200,--.

Indien de afdelingen van de Haagse agglomeratie die gebruik maken van de Peperbek om mededelingen aan de leden over te maken, hiervoor een vergoeding aan Peperbek zouden geven zou het voordelig saldo nog wat groter kunnen zijn.

16 februari 1968

de penningmeester van de Haagse afd.

A.W. JONGERT

- 0 -

Verslag van de Kascommissie over de periode 10 maart t/m 31 december 1967.

Op advies van de kascommissie werd in samenwerking met het Bestuur:

1. De boekhouding van de afdeling gereorganiseerd.
2. Een ontwerp regeling van het te voeren financiële beleid binnen de afdeling opgesteld, waarvan de voornaamste punten ter kennis van de leden werden gebracht middels publicatie in Peperbek nummer 4 van november 1967.

Het is de bedoeling dat ten aanzien van het te voeren beleid (toekomst) door het Bestuur advies zal worden ingewonnen bij een in te stellen financiële commissie; en dat de controle over het gevoerde beleid (verleden) telkenmale zal worden opgedragen aan de Kascommissie. De door de zittende Kascommissie ontworpen regeling zal nader worden uitgewerkt door de plaatselijke juridische commissie.

Gezien de eenvoud van de administratie heeft de Kascommissie gemeend dit jaar te kunnen volstaan met een eenmalige controle aan het eind van het jaar. De commissie is van mening dat de U hierbij overgelegde exploitatierekening, sluitende met een telling van f 1.576,70 een juist beeld geeft van de uitgaven en ontvangsten gedurende de verslagperiode en dat de balans, sluitende met een telling van f 1.988,76 een juist beeld geeft van de financiële toestand per 31 december 1967.

De commissie stelt u dan ook voor de Penningmeester te déchargeren voor het gevoerde beheer.

's-Gravenhage, 18 februari 1968

De Kascommissie,

D.C. van Eibergen Santhagens,

H.M. Gelderblom-Lankhout, L. van Geuns.

HOE HET STAAT MET DE WERKGROEPEN

(verslag voorzittersvergadering d.d. 2 febr. '68)

I Gesprek te Amsterdam inzake grondlijnen voor een gemeenteprogramma.

Op 27 januari is er een gesprek geweest tussen de heer Hamstra, coör. gemeente-politiek en vertegenwoordigers van Den Haag en Eindhoven, Amsterdam liet verstek gaan. Doel was om te komen tot een leidraad voor het opstellen van gemeente-programma's. Mede aan de hand van het-geen Zwolle en Helmond al klaar gestoomd hebben zal een soort ge-raante van algemene punten worden opgesteld waarbinnen dan de gemeen-tecommissies dan specifiek eigen punten kunnen inpassen.

Belangrijke algemene punten zullen zijn:

- a. streven naar het instellen van commissies van advies door de Raad te benoemen om de inspraak van niet-politieke burgers te bevorderen;
- b. accent op ruimtelijke ordening.

II Bouwstenen gemeente-programma.

In dit kader komt meteen de kwestie van de specifieke Haagse punten aan de orde. De heer Deeleman vraagt met enige nadruk om voor de volgende voorzitters-vergadering in eigen commissie te zoeken naar mogelijke punten die in het Haagse programma opgenomen zouden kunnen worden. Het is de bedoeling om zo snel mogelijk een concept-programma in elkaar te draaien dat dan uitgetest kan worden door het ter beoordeling aan belangengroepen voor te leggen. Teneinde de nodige samenhang tussen de programma's van de agglomeratie-gemeentes te krijgen, lijkt het dienstig vertegenwoordigers van omliggende gemeenten middels dit verslag op de hoogte te stellen en voor de volgende bijeenkomst uit te nodigen.

III Candidaat-stelling gemeente-raad.

De wenselijkheid wordt bepleit om reeds spoedig een voorlopige candidatenlijst voor de gemeente-raad samen te stellen. Het zal niet meevallen daarvoor voldoende mensen te vinden aangezien in deze voorlopig ondankbare taak veel tijd gaat zitten, terwijl de kandidaten, zij het roulerend, in staat moeten zijn alle raadszittingen vanaf de tribune te volgen. In feite gaat het om het in de tijd naar voren halen van het probleem, over twee jaar zal het even moeilijk zijn om mensen te vinden.

Aan het voorgestelde systeem zitten een paar belangrijke voordelen. Men krijgt een kern van mensen die voor de gehele politieke aanpak verantwoordelijk zijn en als zodanig ook tot activiteit gemotiveerd. De betrokkenen hebben een langere aanlooperperiode om het werk te leren kennen en staan in de verkiezingsstrijd niet geheel weerloos tegenover hun meer ervaren broeders. Tenslotte kunnen de leden hun vertegenwoordigers beter leren kennen en hun kwaliteiten taxeren.

Besloten wordt de suggestie over te nemen, binnen iedere commissie te zoeken naar geschikte kandidaten opdat op de volgende voorzittersvergadering een voorlopige candidatenlijst samen gesteld kan worden, welke in mei tezamen met het voorlopige programma aan een ledenvergadering kan worden voorgelegd.

IV Candidaatstelling leden plaatselijk bestuur.

De heer Deeleman doet een beroep op de aanwezigen om wanneer zij worden uitgenodigd een candidatuur voor het bestuur te aanvaarden daar niet zonder meer afwijzend op te reageren. Twee leden van het bestuur hebben

de wens te kennen gegeven daaruit terug te treden, in de opvolging is nog niet voorzien.

V. Bespreking commissie activiteiten

1. Gemeentefinancien en economische ontwikkeling.

De commissie heeft na de inspanning ten behoeve van de teach-in een rustperiode doorgemaakt waaruit ze binnenkort zal worden gewekt. Belangrijkste onderwerp wordt dan om te onderzoeken welke ongebruikte financiële mogelijkheden er bij de gemeente sluimeren om uit te maken of een programma in de richting van een expansiever financieel beleid waar te maken is.

2. Publieke werken

Deze commissie zit wat met het probleem dat het moeilijk is een duidelijk D'66-standpunt te a.v. de aan de orde zijnde problemen te ontwikkelen. Gewezen wordt op de mogelijkheid om met de wethouder contact op te nemen en daardoor inzicht te krijgen in de projecten die men bij de gemeente op het palet heeft.

3. Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening.

Het is zonder meer duidelijk dat het accent van ons programma rond het werk van deze commissie zal komen te liggen; gelukkig is zij quantitatief en kwalitatief goed bemand. Dit is het terrein waar wij een vooruitstrevend geluid moeten kunnen laten horen. Er is voldoende problematiek; wonen, werken, verkeren en transporteren in een stad is het motto. Men heeft een bezwaarschrift inzake de bebouwing van Zoetermeer ondersteund; bij de behandeling van G.S. zit daar nog meer werk aan vast. De nota verkeerscirculatie wordt een centraal punt in de studie omdat die een periode van tien jaar bestrijkt; wij moeten daarmee straks zelf ook werken.

4. Verkeerszaken.

Inzake de verkeerscirculatie zoekt men contact met de R.O. commissie en voor de financiering van het openbaar vervoer met de commissie G.F. Men probeert een aantal grondbeginselen voor de goede afwikkeling van het verkeer te ontwikkelen.

5. Inter gemeentelijke zaken.

De commissie verdiept zich in de organisatie van het bestuur van de grote steden en in de wijze van functioneren van een vierde bestuurslaag.

6. Strafverordening

In tegenstelling tot haar naam heeft deze commissie, nog rustend op de lauweren van de APV, thans tot taak statuten voor de Haagse afdeling te ontwerpen.

7. Beroepszaken.

In gesprekken met gemeente-ambtenaren heeft men zich een oordeel gevormd over het terrein dat deze commissie bestrijkt. Een interessant punt blijkt te zijn, te komen tot een geregelde publicatie van het woningtoewijzings-beleid dat gehanteerd wordt.

8. Arbeidszaken.

Wethouder van der Weijden zal in het politiek café een keer komen spreken.

9. Ontenahningen Soort. Geen vertegenwoordiger aanwezig.

10. Maatschappelijk werk.

Het wachten is op het rapport-Hendriks dat op verzoek van de gemeente is opgesteld en dat handelt over de coördinatie van alles wat de gemeente op sociaal gebied doet.

Kunstzaken.

De commissie is zich op het moment aan het verdiepen in het aankoopbeleid bij de stichting van nieuwe gebouwen. Tevens maakt men een studie van de werking van steunregeling en contraprestatie.

12. Volksgezondheid. Geen vertegenwoordiger aanwezig.

13. Onderwijs.

Binnenkort zal de laatste remedial-teacher in Den Haag een lezing komen houden in het politiek café. Verder bestudeert men de salariëring van leerkrachten en zou men graag de hand willen slaan aan de onderwijs paragraaf in het landelijk program.

- 0 -

WAT DOET DE LEDENWERF-COMMISSIE?

Adhesantenbezoek

Een ware uitdaging vormden de 500 adressen van belangstellenden die zich via Appèl, door aanvrage programma, als reactie op radio en T.V.-uitzendingen of na de advertentie "geweldig, dat u op ons gestemd heeft" van 17 februari '67 hadden aangemeld. Een tiental actieve "wervers" begon in september '67 deze mensen te bezoeken. Zij benaderden ongeveer 225 van deze adhesanten. 11½% hiervan werd lid.

Flatbestorming

Gedurende de maanden november en december concentreerde de commissie zich op de huis-aan-huis-acties. Onder leiding van de heren van der Kaaden, resp. Mulder (Corn. van Zantenstraat) werden acties in Kijkduin, resp. Schoutendreef ondernomen. In totaal werd er op 739 adressen aangeheld. 10% van de mensen bleek niet thuis te zijn tussen 7 en 8 uur 's avonds. In Kijkduin werden 5 leden geworven (1%) in Schoutendreef niemand. Het totaal aantal "nieuwe" belangstellenden van 77 (10%)

Walk-ins

De huiskamerbijeenkomsten kwamen in januari van dit jaar eerst goed op gang. Mevrouw Mulder (Ursulaland), die deze hele organisatie op zich heeft genomen, nodigde hiervoor uit die adhesanten, die zich voor een walk-in hebben opgegeven (88) bij een van de bovenstaande acties en ook de leden die daar belangstelling voor hebben (bekend via de enquête). In januari waren er 2 in februari 6 walk-ins.

Televisieactie.

De T.V.-uitzending van 17 januari was blijkbaar niet afgestemd op het Haagse Publiek. Van de 100 leden die er landelijk het resultaat van waren, kwamen er 4 uit Den Haag.

Actie brief-Van Mierlo.

Hierbij zijn alle leden van de afdeling Den Haag ingeschakeld. Ieder ontving 2 exemplaren van de brief met het verzoek zijn kennissen die D'66 hadden gestemd hiermee te benaderen. De ledenwerfcommissie stuurde bovendien aan 200 adhesanten de brief toe. Direct waren 15 enthousiaste leden bereid de "nazorg" voor deze mensen op zich te nemen. Resultaat op dit moment nog niet bekend.

Verdere plannen.

- 1) Adhesantenavond in het politiek café "Mercur" (na afloop van de walk-ins, speciaal bestemd voor die walk-in-belangstellenden, die op de voor hen bestemde avond verhinderd waren.
- 2) Eenmalige grootscheepse huis-aan-huis-actie in Mariahoeve. Alle leden die wel eens iets aan ledenwerving hebben gedaan zullen worden uitgenodigd om eenmaal, onder leiding van Mej. Verhoek en de heer Mulder, die gedeelten van Mariahoeve te "bestormen", waar we het gunstigst uit de stembus kwamen.

- 3) Voortzetting van het bezoeken van adheeranten, maar nu op een vaste avond in de maand met een klein groepje "nervers" in telkens een andere wijk.

U zult begrijpen, dat u nog altijd hartelijk welkom bent.....

Voor de commissie
ledenwerving,
J. Ringnalda-Lels.

D'66 EN DE GEMEENTEBEGROTING KUNSTZAKEN.

Vóór de behandeling van de gemeentebegroting 1968 heeft de Haagse afdeling D'66 een door de Werkgroep Kunstzaken opgesteld adres gezonden aan de Gemeenteraad. Aanleiding daartoe was de verontrusting gewekt door het beleid ten aanzien van aankopen van werk van Haagse kunstenaars en het beleid bij de aanvulling van de bestaande collecties, zoals dat beleid tot uiting kwam in de door B. en W. aan de Raad aangeboden kunstnota.

Het adres komt tot de volgende conclusies:

- a) beperking in het aanschaffen van werken ter completering van bestaande verzamelingen, die elders in Nederland reeds vertegenwoordigd zijn.
- b) gebruiken van op deze wijze bespaarde gelden voor het aanschaffen van werken en het geven van opdrachten aan Haagse kunstenaars.
- c) streven naar een veelvuldige uitwisseling van kunstwerken tussen de Nederlandse musea onderling.
- d) stimulering van particuliere aanschaf van kunstwerken door het beschikbaar stellen van goedkope tentoonstellingsruimten aan Haagse kunstenaars.
- e) het nagaan van de mogelijkheid werk van Haagse kunstenaars uit gemeentelijk bezit tijdelijk te verhuren aan particulieren.

Het adres is, op verzoek van enkele Raadsleden, verwezen naar de betrokken Raadscommissie. De plaatselijke afdeling van de PvdA zoekt contact met de afdeling Den Haag van D'66, hetgeen leidde tot een bijeenkomst van de D'66-werkgroep Kunstzaken met het PvdA-Raadslid de heer Buitendijk. In deze bijeenkomst is het adres nader toegelicht.

- 0 -

KURSUS

Van 18 - 23 maart organiseert de Volkshogeschool Bergen NH een cursus:

"Versuche zur Erneuerung der Demokratie".

Er worden voordrachten gehouden, rapporten ingediend door leden van diverse politieke partijen (ook D'66), discussiegroepen gevormd en er wordt een bezoek gebracht aan de Tweede Kamer.

Inlichtingen over deze cursus kunnen worden ingewonnen bij:

F.W. van Baarsel, Statenlaan 23, tel. 070 - 559017.

AGENDA

Politiek café: Elke vrijdagavond in café "Mercur", Anna Paulownaplein, Den Haag.

Radio-uitzending D'66: 11 maart, 25 maart, 8 april.
Hilversum I van 18.20 - 18.30 uur.

Oriënteringscursus: 14 maart, 9 mei, 11 april, 25 april, in café-restaurant "Boschlust". Aanvang 20.15 uur.

15 maart: Sluitingsdatum copy Peperbek.

18 maart: Vergadering werkgroep Kunstzaken, Sportlaan 299. Aanvang 20.00 uur.

20 maart: T.V.-uitzending D'66. Ned. I. 20.20 uur.

28 maart: Ledenvergadering D'66 afd. Den Haag in café restaurant "Den Hout".
Aanvang 20.00 uur.

Willen de werkgroepen in haar eigen belang de data van hun vergaderingen doorgeven aan de redactie van Peperbek?

- 0 -

WEG MET DE WERKNEMERS.

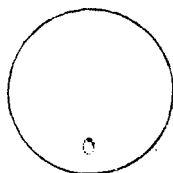
In het januarinumnummer van Peperbek stelde Gorter dat de arbeidsovereenkomst de principiële vernieuwing van maatschappij en politiek en het volledig partijtrekken van de vorderingen der wetenschap verhindert.

Ook al plaatst men vraagtekens achter Gorters oplossing in het februari-nummer en achter diverse opmerkingen in de kontekst van deze stelling, toch kan men er blij mee zijn dat hiermee de problematiek van ons sociaal-ekonomisch bestel fundamenteel aan de orde is gekomen. Het is immers te hopen dat D'66 op dit terrein meer wordt dan een zwamachtig lichaam tussen VVD en PvdA.

In dit verband vraag ik graag de aandacht voor het volgende: de landelijke sociaal-ekonomische werkgroep afdeling arbeidsbestel heeft een - overigens onvoltooide - studie over deze materie laten vermenigvuldigen. In dit stuk wordt uitgegaan van de vooronderstelling dat het werk een maximale voldoening aan de werkers moet kunnen geven en dat daartoe een volledige herstrukturering van de ekonomische orde noodzakelijk is. Om een begin te maken wordt in het stuk een nieuwe ondernemingsvorm ontwikkeld die niet alleen voor de werkers meer uitzicht geeft op voldoening in het werk, maar ook aanzienlijk democratischer is dan de N.V. of het staatsbedrijf, omdat het werk daarin niet meer is geregeld op basis van het arbeidskontraakt.

Voorzitter Top zou na de afhandeling van het rapport Verdam aan aantal regionale studiegroepen zien ontstaan die deze problematiek te lijf gaan. Wilt u hier aan meedoen, belt u dan eens met de heer Sleeboom, Regentesse-laan 84, Den Haag. tel. 392456.

Wim Veldhuijzen

peperbek

Peperbek is het
maandelijks contactblad
van D'66
verzorgd door aggl. Den Haag

1e jaargang, nummer 9
april 1968

Stort vandaag nog Uw
abonnementsgeld op giro
72.69.32
i.n.v. D 66 Den Haag

69

Copy voor Peperbek - bij voorkeur getypt
met brede marge - gaarne vóór 18 april
bij de redactie.

april 1968

PEPERBEK

contactblad van de politieke partij

DEMOCRATEN '66

verzorgd door de afdelingen Den Haag, Rijswijk, Voorburg en Wassenaar

---

AGENDA D'66 - AGGLOMERATIE DEN HAAG

Politiek Café: Elke vrijdagavond in café "Mercur",
Anna Paulownaplein 4, Den Haag.

Radio-uitzending D'66: 8 april, 22 april, 6 mei.
Hilv. I van 18.20 - 18.30 uur.

Oriënteringscursus: 11 april, 25 april, 9 mei, in café-restaurant
"Boschlust", Bezuidenhoutseweg 2, Den Haag.
Aanvang 20.15 uur.

PEPERNOOT VAN DE REDACTIE

Peperbek is een open forum voor diverse meningen. Dat wil niet zeggen dat de redactie het met iedere in dit blad gepubliceerde mening volkomen eens is. Zij laat het echter in eerste instantie gaarne aan de lezers over om te reageren. Een vrije, positieve discussie kan het politieke leven alleen maar ten goede komen

---

Directie en administratie:

P.W. van Baarsel, Statenlaan 23, Den Haag. Tel: (070) 55 90 17.

Redactie:

D. Bark (C), H.J. Bouten, A.R. van der Burg (%), F.W. Erkelens,
A.C. de Goederen (x), W.S.A.N. Gorter, A.W. Jongert, F.W.H. Vink (&)

Redactie-adres: Sportlaan 190, Den Haag. Tel: (070) 332300

Wat kost Peperbek?

Per jaar (11 nummers) voor leden f 7,50, voor niet-leden f 9,--,
Postrekening 726932 t.n.v. Penningmeester D'66, afdeling Den Haag.
Losse nummers f 1,--

Advertenties: ("Peperklips") max. 5 regels: f 3,-- tot f 5,--.

Wie kiest u als regeringsleider?

Nipo-onderzoeken, verricht op onderstaande data, "tonen aan" welke regeringsleider "het Nederlandse volk" wil hebben. Opgemerkt dient echter te worden dat D'66 een gekozen minister-president voorstaat op basis van een program en niet op basis van louter populariteit.

	<u>19-2-'68</u>	<u>sept.'67</u>	<u>maart '67</u>
Luns	28%	22%	15%
De Jong	12%	9%	3%
Biesheuvel	9%	4%	22%
Den Uyl	8%	8%	11%
Schmelzer	6%	4%	10%
Toxopeus	6%	4%	6%
Van Nierlo	6%	6%	4%
Cals	5%	9%	8%
Vondeling	3%	3%	4%
Roolvink	3%	4%	3%
Drees	2%	2%	2%
Zijlstra	---	6%	21%

- 0 -

Ontaard

De mensen die zich opwinden over het vermeende onfatsoenlijke gedrag van Aarden c.s., die, uit de KVP-fractie getreden, hun Kamerzetels blijven bezetten, bevestigen daarmee (vermoedelijk ongewild) de D'66-opvatting dat in Nederland, tegen de bedoeling van het politieke systeem, niet voor personen maar voor partijen gekozen wordt.

- 0 -

Blunder

Kamerlid Imkamp heeft zich door de redactie van de communistische periodiek "KONTRAST" op een ongelooflijke wijze bij de politieke neus laten nemen. Het blad is er in geslaagd hem tijdens een interview een zorgwekkend aantal politieke blunders te ontfutselen, zoals: "D'66 leeft bij de gratie van de stomiteiten van anderen"; "democratie is een luxe"; "D'66 kan me niks verdommen" etc.

Zulke uitspraken doen bepaald afbreuk aan het werkelijke karakter en de werkelijke doelstellingen van D'66. Het is mogelijk dat Imkamp niet door heeft gehad dat men hem zo bij de neus nam. Als dat zo is, dan is hij geen erg slim parlementariër. Mogelijk echter ook kan het hem "niks verdommen". De beide gevallen geven D'66 reden om te "ontploffen". Van woede dan.

PLAATS EEN PEPERKLIP (voor tarief zie blz 1).

Te koop: Polyester week-end kruiser, bouwjaar '64.
3 - 5 slaappleatsen, met 10 pk.petr. motor
en volle inventaris.
Bevr. M.W. van Gelder tel. 868358.

OP DE RADICALE TOER

Na een langdurig lijden, maar toch nog onverwacht, hebben de radicalen afscheid genomen van de KVP. Ik schrijf bewust "de radicalen" en niet "radicalen" of "enige radicalen". Iemand die in de KVP zit en blijft, kan heel veel zijn, maar niet radicaal. De z.g.n. radicalen die niet Aarden en Bogaers hebben gevoegd, zullen zich in de toekomst splitsen in degenen die op grond van positionele overwegingen eerst de kat nog even uit de boom kijken (overstappen kan altijd nog, maar terugkomen is veel moeilijker) en degenen voor wie het tehuis belangrijker is dan de politiek. Het is overigens helemaal niet belangrijk wat deze nagelaten betrekkingen van de radicalen wel of niet doen. Voor de gewone kiezer ligt de keus veel eenvoudiger. Hij wordt immers niet belemmerd door functie, carrière en 'politieke vrienden' in het uitbrengen van zijn stem. De tekenen wijzen erop dat de radicalen zeker geen splintergroep vormen, zoals het hier en daar met meer wens dan gedachte wordt geformuleerd.

Dit brengt ons gelijk op het zitten blijven van drie radicalen in de Tweede Kamer. Hiervan is hun een verwijt gemaakt. Dat is een merkwaardige zaak. Er heeft een scheiding der geesten plaats gevonden. Waaraan ontleent de ene groep het recht van de andere groep te eisen dat deze zich terugtrekt, zonder ook zichzelf terug te trekken. Het kan zijn dat Schmelzer en consorten zich uit de Kamer hebben teruggetrokken, maar ik heb er nog niets van gehoord.

Van Mierlo heeft, samen met Den Uyl, de regering uitgedaagd een verklaring af te leggen n.a.v. de scheuring in de KVP. Mijs inziens was dit een weinig doordachte daad. Het is n.l. in lijnrechte strijd met het staatkundige uitgangspunt van D'66 dat de regering geen konsekventies behoeft te trekken uit de politieke samenstelling van het parlement. Hier was juist een mooie gelegenheid om de kiezers het verschil in opvattingen met b.v. de PvdA duidelijk te maken. Er is nog een ander, minstens even zwaarwegend bezwaar tegen het optreden van Van Mierlo. Het was een meedoen aan het afgezaagde en de kiezer zo irriterende politieke spel van het vragen naar de bekende weg. Want dat was het. Men behoefde in het geheel niet naar De Jong te luisteren om te weten wat hij zou zeggen. Alleen de verklaring van (het parlamentslid) Biesheuvel was politiek interessant.

Over Biesheuvel gesproken, die gaat geen gemakkelijke tijd tegemoet. Moet hij met de KVP gaan praten, met de Radicalen, met allebei of met geen van beide? Wat hij ook doet, het zit nooit lekker. Er is maar één voorspelling te doen: Biesheuvel wordt de Schmelzer van de toekomst.

En Schmelzer dan? Mag die zichzelf dan niet meer spelen? Faas heeft ook over hem een voorspelling gedaan, zowel voor de televisie als in de Volkskrant: Hij treedt binnenkort af als fractievoorzitter en wordt .....minister van buitenlandse zaken. En Luns dan? Wat denkt u van burgemeester van Den Haag?

A.R. VAN DER BURG

MIJN MENING

Door de misdadige, om niet te zeggen hoogst onverantwoordelijke bommengooierij van de VARA, is de aandacht afgeleid van een belangrijker kwestie n.l. dat professor Dutschke, die de student Polak er van beschuldigd heeft in het bijzijn van commissaris Boetes "Koppejan - oorlogsmisdadiger" te hebben geroepen, door minister Delfgaauw met de methode-Johnson is afgevoerd naar Vietnam.

N.N.

LEDEN D'66 VERGADERING

TOELICHTING OP MOTIE-D'66 INZAKE WONINGBOUW

(door Kamerlid E. Nypels)

Bij de behandeling van de begroting van het hoofdstuk Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening voor 1968 heeft de Tweede Kamerfractie van D'66 een motie over de woningbouw ingediend. Tijdens de besprekingen in de betrokken vaste commissie van de Tweede Kamer werd met 12 tegen 1 stemmen besloten de Kamer te adviseren de motie bij de plenaire behandeling van de begroting te verwerpen. Van een vriendelijke ontvangst was derhalve sprake. Gaarne ga ik in op het verzoek van de redactie om een nadere toelichting te geven op de motie.

Allereerst echter enkele algemene uitgangspunten: De fractie heeft zich achter het streven van de Regering gesteld om bij de woningbouw het accent te verleggen van de woningwetsector naar de premiebouw. Door middel van premiebouw kunnen zowel goedkope als iets duurdere huizen gebouwd worden. In beide gevallen kan daardoor in de bestaande behoefte aan woningen worden voorzien. De iets duurdere huizen zijn hierbij van grote betekenis voor de zogenaamde doorstroming. Een belangrijk deel van de bewoners van woningwetwoningen met een inkomen boven de welstandsgrens zal waarschijnlijk bereid zijn te verhuizen naar premiewoningen met huren in de middenklasse, als er maar voldoende van deze woningen zouden zijn. Wanneer men bedenkt dat 25 à 30 pct van de bewoners van woningwetwoningen een inkomen boven de welstandsgrens heeft, is het duidelijk dat speciaal door de bouw van dit soort premiewoningen de doorstroming bevorderd kan worden, waardoor dan weer in belangrijke mate kan worden voorzien in de bestaande behoefte aan woningwetwoningen voor de lagere inkomensgroepen. Van betekenis is voorts dat de financiering van de premiebouw volledig buiten het overheidsbudget om plaats vindt, waardoor de overheid zich kan concentreren op noodzakelijke overheidstaken b.v. ten aanzien van onderwijs of wegenbouw.

In dit licht dient de door ons ingediende motie gezien te worden. In de motie zijn twee wensen neergelegd: Voorgesteld wordt de verplichting te laten vervallen volgens welke woningbouwcorporaties 10 pct van de stichtingskosten van premiewoningen uit eigen middelen moeten financieren. Voorts wordt de Regering verzocht een regeling te ontwerpen volgens welke particuliere exploitanten van te bouwen huurwoningen en verenigingen voor de stichting van huurwoningen hypotheekgaranties van de overheid kunnen verkrijgen, zoals dat thans ook het geval is in het kader van de bevordering van het eigen woningbezit.

De motie berust op de volgende vijf uitgangspunten:

Eerste uitgangspunt: De woningbouwcorporaties vervullen een belangrijke sociale functie, doordat zij woningen exploiteren voor minder-draagkrachtigen, zonder dat daarbij het winstmotief op de voorgrond staat. Het is in onze ogen van grote betekenis, dat deze corporaties ook een belangrijke rol blijven spelen bij de woningvoorziening nu het accent wordt verlegd naar de premiebouw. Het laten vervallen van de eis, dat de corporaties bij premiehuurbouw 10 pct van de stichtingskosten uit eigen middelen moeten financieren, draagt hiertoe bij.

Tweede uitgangspunt: Volgens de beschikking Geldelijke Steun Eigen Woningbezit kunnen thans hypotheekgaranties worden gegeven voor de bouw van eigen woningen tot maximaal 90%. Dat wil zeggen dat aflossing en

rentebetaling van de hypotheeken door de overheid worden gegarandeerd. Een soortgelijke regeling voor de bouw van particuliere huurwoningen zal de op dit punt bestaande discriminatie van de particuliere huurbouw ten opzichte van de woningwetbouw enerzijds en de particuliere bouw van eigen woningen anderzijds wegnemen of verminderen.

Ik wil speciaal een pleidooi houden voor zo'n regeling voor verenigingen voor de stichting van huurwoningen en dit illustreren met een voorbeeld. In Den Haag is aan de Sportlaan een complex flatwoningen gebouwd met huren van middenklasse. De bouw vond plaats door een coöperatieve vereniging en is mogelijk geworden doordat de gemeente Den Haag bereid was 100 pct hypotheekgarantie te geven. Als er enkele duizenden van dit soort woningen in Den Haag beschikbaar zouden zijn, bestond daar wellicht het probleem van de doorstroming niet meer.

Derde uitgangspunt: Het is uiteraard gewenst, dat het bouwprogramma voor de komende jaren in de particuliere sector, met name in de premiesector, zal worden gehaald. De voorgestelde verbetering en uitbreiding van de hypotheekgarantieregelingen kunnen dit bevorderen. Optimisten menen dat extra stimulering niet nodig is. Het premiebouwprogramma zou met name voor 1968 ook wel zonder dat worden gehaald. Velen zetten hier echter een vraagteken achter.

Vierde uitgangspunt: Men zou kunnen stellen dat de voorgestelde regelingen niet nodig zijn omdat de nieuwe subsidieregeling de bouw van particuliere huurwoningen voldoende aantrekkelijk maakt. Maar dit is een argument, dat hoogstens betekenis heeft voor de kortere termijn, want het beleid van de Regering is erop gericht de subsidies in de toekomst af te breken, althans te verminderen. Het belang van hypotheekgarantieregelingen neemt hierdoor in de toekomst dan ook steeds toe.

Vijfde uitgangspunt: Door de voorgestelde regelingen wordt een neerwaartse druk op het rentepeil uitgeoefend. Wanneer men bedenkt, dat de rentekosten een belangrijk deel van de huren uitmaken, is dit van grote betekenis. De motie is, zoals in het begin van dit artikel werd opgemerkt, niet met gejuich ontvangen in de vaste commissie van de Tweede Kamer. Bij de bespreking in november van het vorig jaar stelden alle partijen zich er tegen op. Bij de begrotingsbehandeling in de plenaire zitting van de Tweede Kamer in december j.l. groeide het begrip voor de motie zowel bij vrijwel alle fracties als bij de minister, hetgeen in de verklaringen in de Kamer duidelijk tot uitdrukking kwam. Desalnietemin was nog geen enkele fractie bereid voor de motie van D'66 te stemmen en achtte de minister uitvoering van de motie vooralsnog niet nodig. Aangezien de fractie ervan uitging dat de in de motie voorgestelde maatregelen gebaseerd zijn op een juiste gedachtengang en aangezien over een deelgebied van de motie door de minister een rapport was toegezegd, heeft de fractie niet het risico van een verwerping willen lopen en de stemming over de motie aangehouden tot een nog te bepalen tijdstip. Ondanks zijn bezwaren geuit in de Kamer, heeft de Minister echter begin 1968 het eerste deel van de motie voor een groot deel uitgevoerd. Voor woningbouwcorporaties is de verplichting vervallen 10 pct van de stichtingskosten van premiewoningen uit eigen middelen te financieren indien het z.g. "keuzewoningen" betreft. (Keuzewoningen zijn woningen die volgens bepaalde vastliggende bouwplannen worden gebouwd). Geleidelijk aan neemt ook het aantal voorstanders van hypotheekgaranties voor particuliere exploitanten en verenigingen voor de stichting van (premie)huurwoningen toe, zodat de kans bestaat dat t.z.t. de motie wordt aangenomen ofdat deze ingetrokken kan worden omdat deze geheel of grotendeels is uitgevoerd.

Onze Amerikaanse correspondent meldt ons:

De naaste medewerkers van President Johnson begrijpen de opwindning niet die in het buitenland is ontstaan rond de persoon van hun president. Zij zijn zonder uitzondering enthousiast over hun baas. Hun mening wordt het best gekarakteriseerd door de uitspraak van een hunner: "Johnson?..... Moordvent."

KASTEJUSTITIE EN NOG WAT

Minister Polak verschaft ons bepaald geen verheffend schouwspel door zich in de onmogelijkste bochten te wringen om te kunnen blijven volhouden dat Prof. Delfgaauw niet, maar ieder ander wel moet worden vervolgd wegens het publiekelijk als oorlogsmisdadiger kwalificeren van de Amerikaanse President. De meest barokke kronkel maakte hij wel toen hij beweerde dat het geen belediging is als men er - zoals Delfgaauw wel en de anderen blijkbaar niet zouden hebben gedaan - een redenering aan vooraf laat gaan. Het onbehagen dat dit soort spitsvondigheden opwekt vond ik bijzonder goed tot uitdrukking gebracht in een ingezonden stuk in HET PAROOL van 13 maart j.l. Daarin schrijft S.M. Argelo:

"Prof.Dr. B. Delfgaauw is in vergelijking met honderden geverbaliseerden opmerkelijk vriendelijk behandeld. Nadat ettelijke beledigers van een bevriend staatshoofd zijn afgeranseld, gearresteerd, beboet en van hun vrijheid beroofd, ontvangt prof. Delfgaauw voor precies hetzelfde feit een keurige brief van de minister van justitie, gevolgd door een verklaring van de bewindsman waarin de mogelijkheid wordt geopperd het betreffende artikel 117 W.v.S. te herzien.

Het verschil tussen een hoogleeraar en een andere demonstrant is hiermee duidelijk vastgelegd. Een professor gaat men niet met een gummi-knuppel te lijf, men stopt hem niet in de cel, doch men schrijft hem een brief.

We zijn anno 1968 blijkbaar nog niet veel verder dan in de Middeleeuwen. Ook toen was het verzetten van de wet aan een elite voorbehouden en ook toen was de bewegingsvrijheid van het gepeupel niet afhankelijk van de morele inhoud van hun daden en woorden, maar van de protectie die een progressief lid van de heersende klasse wilde bieden.

Een provo heeft geen invloed, maar naar een tegenstander op hooggeleerd niveau wordt geluisterd, want met hem is de minister "on speaking terms".

Uit deze leerzame gang van zaken kunnen de geverbaliseerden de conclusie trekken dat ze niet gestraft werden omdat ze Johnson een moordenaar noemden, maar omdat ze tot de niet-geprivilegiëerde klasse behoren".

Niet alleen minister Polak toont krampachtige reacties; ook uit hoeken vanwaar men dit allerm minst zou verwachten komen hoogst kwalijke uitspraken. In datzelfde PAROOL - ja, nog altijd "Vrij, Onverveerd" - schrijft redacteur S.J. van der Schaaf op 6 maart j.l. : "Hier is duidelijk sprake van misbruik der democratie", waarmee hij dan niet het gedraai van minister Polak bedoelt, maar het optreden van hen die niet onder stoelen of banken steken dat Johnson naar hun mening volgens de bij de processen van Neurenberg en Tokyo aangelegde maatstaven een oorlogsmisdadiger kan worden genoemd.

Je vraagt je dan af, waar gaat het heen met onze vrijheid en democratie als zelfs redacteuren van tot nu toe onverdacht vrijzinnige bladen hoogst eigengerechtigd hen onwelgevallig gebruik van het recht op vrije meningsuiting als misbruik gaan diskwalificeren? Om v.d. Schaaf's eigen - jegens Delfgaauw c.s. gebezigde - woorden te gebruiken: Hoogmoed of emotionele drift tot getuigen zijn daarbij in de plaats treden van verantwoorde historische vergelijking of bevoegde juridische beoordeling.

A.C. DE GOEDEREN

Mevr. A.W.-Z. is het niet eens met mevr. L.A. die in Democraat voorstelde dat Nederland uit de NATO en NAVO moet treden. "Tegen uittreding uit de NATO heb ik geen bezwaar", schrijft ze ons, "maar het lidmaatschap van de NAVO acht ik voor Nederland noodzakelijk. Wat vindt u hiervan?" De redactie blijkt verdeeld. Sommigen zijn voor de NATO en anderen juist voor de NAVO. Geen van de redactieleden is het echter eens met het beleid van veel dagbladen, zoals HET PAROOL, dat de NAVO volledig doodzwijgt, of de NRC, die hetzelfde met de NATO doet.

POGING TOT INKEER

Nationale verdeling der productiemiddelen en klassenstrijd.

Het bestaan van een geïnstitutionaliseerde klassenstrijd in Nederland, zich voornamelijk uitend in loonronden c.q. bedrijfstaksgewijze loon, verhogingen en herverdeling van inkomsten door sociale wetgeving en in overheidsvoorzieningen voor zover deze niet in aan de belastingbijdragen evenredige mate ten behoeve of naar de wensen van iedere contribuant worden getroffen, kan bezwaarlijk worden ontkend. Deze toestand wordt veroorzaakt door de ongelijke verdeling van de particuliere eigendom van de productiemiddelen die uiteindelijk wordt gehandhaafd door individuele verschillen in talent en energie, waardoor in eerste aanleg de voordelen van de economische vooruitgang aan de eigenaren van de middelen toe vallen. Gezien de eigendomsverhoudingen en de resultaten van de klassenstrijd zou men deze eigenaren voor een deel dier middelen als voorlopige beheerders van de opbrengsten ervan kunnen beschouwen (n.l. totdat die opbrengsten aan de fiscus worden overgedragen), voor een ander deel als uiteindelijke beheerders (n.l. voor dat wat wordt toegevoegd als investeringen aan de bestaande productiemiddelen) en voor het kleinste deel als consumenten. De juridische eigendom lijkt in deze van minder belang dan de economische beheerstaak en de consumptie. In het denkbeeld van de synthese van socialisme en liberalisme wordt gezocht naar een automatisme waardoor deze klassenstrijd die ononderbroken veel tijd, denkvermogen en energie verbruikt zonder dat daar

evenredige resultaten van algemene vooruitgang tegenover schijnen te staan, zoveel mogelijk wordt uitgeschakeld. x)

Internationale verdeling der productiemiddelen en oorlog.

De klassenstrijd wordt reeds ingeperkt door de internationale verdeling der productiemiddelen (daaronder nationaal talent en energie begrepen): in het kader van de internationale tegenstellingen zien de nationale socialistische klassen in de praktijk heel goed hoe zij solidair met hun eigen nationale liberale klassen moeten zijn; de internationale arbeidsorganisaties zijn van betrekkelijk ondergeschikte betekenis gebleken en de arbeiders zijn nog altijd bereid geweest zelfs in de vorm van oorlog voor hun nationale belangen op te komen.

Ontwikkelingslanden: een tussenvorm tussen een klasse en een groep onafhankelijke staten in de internationale gemeenschap?

Het probleem van de behoeften van de ontwikkelingslanden heeft aan het traditionele beeld van klassenstrijd en internationale strijd een nieuw element toegevoegd. Hun drang lijkt meer op klassenstrijd dan op internationale strijd en het is de vraag of hun problemen (en de onze) door het accentueren van een onafhankelijk nationaal bestaan kunnen worden opgelost. De ontwikkelingslanden, tezamen genomen, kunnen echter toch slechts ten dele met de nationale arbeidersklassen worden vergeleken; zij leven niet met de z.g. rijke landen in een georganiseerd gemeenschapsverband, waarin (economische) besluiten door de meerderheid worden genomen, waaraan de rijke landen zich dan niet kunnen onttrekken. Het drukmiddel dat de ontwikkelingslanden hebben is het tegen elkaar uitspelen van de westelijke en de communistische mogendheden. Echter evenals de Westelijke particuliere ondernemers zeer wel zijn gaan inzien, dat zij behoefte hebben aan een welvarende arbeidersklasse als afnemers van hun producten en dat een zekere herverdeling van inkomsten een onafwijsbare morele eis is geworden, zijn de rijke landen tot de conclusie gekomen dat aan de ontwikkelingslanden iets moet worden gedaan, m.a.w. er wordt een menselijke gemeenschap van een zekere gelijkgerechtigdheid - zij het niet gelijkheid - met de ontwikkelingslanden erkend. De Sowjetrepubliek zou dit voor haar eigen houding tegenover de ontwikkelingslanden ideologisch minder sceptisch formuleren. De tijd van de grote klassenrevoluties en koloniale bevrijdingsoorlogen schijnt nu wel grotendeels voorbij. Bij nader inzien blijken de problemen hierbij zich echter te hebben opgelost in de grote internationale tegenstellingen en zij zouden herrijzen, indien de grote tegenstellingen verdwenen.

De grote internationale tegenstellingen.

In internationale tegenstellingen echter, al dan niet uitgedrukt in door verdragen of invloedssferen samengevoegde blokken van naties, zijn echter ten volle blijven bestaan en blijven zich verder ontwikkelen, c.q. verplaatsen.

De betekenis van het irrationele.

De hoop dat de vrees voor de atoombom correcties door middel van oorlog op verschuiving van machtsverhoudingen en van daardoor verbroken machts-evenwichten zal voorkomen, lijkt in het licht van de geschiedkundige,

-----

x)Belangwekkend b.v. is het stukje klassenstrijd dat zich afspeelt in de vorm van een wetenschappelijke discussie tussen Dr de Galan en Prof. Heertje over de werkloosheid in D.S.B. van 12-11 en 20-12 1967. Op het punt waarop de heren bij elkaar moesten gaan zitten om samen een geïntegreerde theorie te ontvangen houdt de discussie op.

biologische, psychologische enz. eigenschappen van mens en gemeenschap ongerechtvaardigd; ook vroeger hebben hele volken zich laten uitroeien wanneer zij dit door onderwerping wellicht hadden kunnen voorkomen, b.v. Carthago. Ook in de dierenwereld komen gevallen van ver-gaande zelfvernietiging voor b.v. bij strijdende mieren en de zich vrijwillig in zee stortende lemmingen. De redelijkheid van het menselijk bewustzijn en van daaruit voortkomende verdragen is in het geheel niet opgewassen tegen situaties, waarbij de diepste menselijke belangen en driften op het spel komen of schijnen te staan. Een beroep op Redelijkheid en Recht zal soms zelfs een averechts gevolg hebben en vernietigingsaandriften versterken. Het Recht leent zich eigenlijk slechts voor het vastleggen van in wezen reeds bestaande evenwichten, ook indien het Recht over sanctiemogelijkheden kan en wil beschikken: in dat geval kan het echt pas worden verwezenlijkt nadat de sancties voor een nieuw evenwicht hebben gezorgd. De grote ideologische tegenstellingen tussen de volken met hun irrationele elementen hebben vanouds zowel uitdrukking (heiliging) gegeven aan hun economische geschillen als ze verhuld en het schijnt wel dat telkens wanneer zodanige geschillen acuut worden, de nodige ideologieën of visies worden gevormd of nieuw leven worden ingeblazen (beziel). Misleidende visies in dit opzicht zijn die, welke hun karakter van ideologie - met - irrationele - elementen loochenen en bij gebrek aan doordenken en zelfanalyse zich in wezen aan kleinigheden of aan enige enkelvoudige algemene begrippen (idealen) vastklampen. Onverwacht worden ze dan op een dag geconfronteerd met de waarlijk grote menselijke problemen, die ze dan alleen protesterend kunnen benaderen.

Wij in het Westen zijn ons, althans theoretisch, van onze veelheid van belangen en daarmee van de betrekkelijkheid van onze ideologieën en visies wel bewust. Het is een tragische omstandigheid, dat de communisten het betrekkelijke karakter van hun eigen ideologie, waarin zelfs de secundaire aard van alle ideologieën juist treffend is geschetst, niet kunnen inzien. Maar het is een nog tragischer omstandigheid dat het Westen het op den duur verlamme betrekkelijkheidsinzicht dat zich noch in vast Geloof, noch in vaste Wetenschap kan oplossen, slechts kan overwinnen in het feitelijke eenheidskader van periodiek uitbarstende oorlogen, die verder, als enig gebeuren, in staat zijn verouderde particularismen en ingewikkeldheden op alle gebied, ontstaan en gespaard door onze tolerante en vrijheidszin, op te ruimen. Voor het Westen lijkt de periodieke oorlog aldus een noodzakelijker levensvorm dan voor het Communisme, dat het wel met periodieke (paleis-)revoluties en met guerilla's af kan in de strijd om eigen vernieuwing en om de wereldmarkten.

Bij langdurige afwezigheid van oorlogsdreiging of oorlog worden de Westelijke staten bedreigd met verstarring (wat misschien nog niet zo erg is) en met ontbinding en degeneratie (wat erger lijkt). Men moet zich eens afvragen hoezeer het leven in Europa verbeterd is na de "opruiming" door de Tweede Wereldoorlog. En hoe de beweging van provo's en hippies een symptoom ervan is dat de vrede nu alweer meer dan twintig jaar duurt.....

Het leidersprobleem.

Groter dan de tegenstelling tussen communisten en democraten, tussen socialisten en liberalen, tussen rijke en ontwikkelingslanden is de tegenstelling die in ieder dier groepen bestaat, n.l. die tussen leiders en massa. Het schijnt de enige tegenstelling die wellicht de voornaamste van alle tegenstellingen n.l. de internationale kan doorbreken en op de achtergrond schuiven.

Het leidersprobleem kan echter bezwaarlijk worden onderzocht, omdat een ieder die zich tot dit onderzoek zet, zich schaart onder de (nog niet erkende en onderkende) klasse der leiders, wier "voorrecht" het is slechts onder elkaar te twisten en te contracteren. De massa heeft geen stem die klinkt, die een eigen positieve inhoud geeft, doch slechts een stem om te volgen, hetzij de ene leider of de andere. Hoeveel procent van de kiezers b.v. van D'66 oefent enige invloed uit op de meningsvorming in onze partij?

Zij willen slechts leiders en kunnen niets anders willen. En dat is dan de grootste tragedie. Want de leiders kunnen het niet aan. De wezenlijk grote veranderingen moeten helaas aan het lot van het oorlogsgeweld worden overgelaten, tenzij men op mede irrationele wijze samenbindende krachten zou kunnen losmaken waarin de vernietigende zich oplossen. Ten deze zou ook het irrationele nieuwe vormen kunnen aannemen.

De buitenlandse politiek van D'66.

De opmerkelijke lezer zal uit het bovenstaande hebben begrepen dat wij het standpunt van de fractie van D'66 in de Tweede Kamer ten aanzien van de oorlog in Vietnam inhoudende eenzijdige stopzetting van de Amerikaanse luchtbombardementen, een onvoldoende n.l. slechts protesterend gebaar achten ten opzichte van het algemene probleem van de oorlog. Bovendien achten wij dit gebaar zelf eenzijdig en in strijd met het partijprogramma, waarin stopzetting van de Noordvietnamese infiltraties in Zuid-Vietnam wordt geëist in dezelfde volzin waarin stopzetting van de Amerikaanse luchtbombardementen worden gevraagd.

Ook de parlementaire activiteiten van D'66 ten opzichte van de Israëliisch-Arabische oorlog achten wij onvoldoende. De beide oorlogen hebben voor D'66 aanleiding kunnen zijn tot diepgaande beschouwingen en analyses op nationaal en internationaal sociaal-economisch gebied, waarin het partijprogramma juist tekort schiet. In plaats daarvan heeft de fractie overeenkomstig het partijprogramma gegrepen naar het denkbeeld van een conferentie van landen aangesloten bij de NAVO en het Warschaupact en de overige Europese landen. Dit is een typische verouderde ideologische benadering door n.l. een overmatig te stellen vertrouwen in het ideaal van het Recht en in de mogelijkheid om in de "bovenbouw" overeenkomsten te sluiten tot oplossing van in de diepte liggende problemen. Een honderd miljoen gulden meer of minder voor ontwikkelingshulp draagt ook nauwelijks bij tot oplossing van de problemen.

De bloedarmoede van D'66.

In het licht van het bovenstaande wordt ook de in de pers geheten "bloedarmoede" van D'66 duidelijk. D'66 is ontstaan uit een interne strijd in de oligarchische klasse der leiders en der aspirant-leiders en niet uit een volksbeweging van anderen op. De taal van D'66 is ook alleen te begrijpen voor hen die ten minste middelbaar onderwijs hebben genoten en liefst hoger onderwijs. De beroering die D'66 heeft veroorzaakt is dan ook in wezen een beroering in het Nederlandse politieke partijwezen en niet een beroering in het Nederlandse volk. De omstandigheid dat zoveel kiezers van alle klassen, standen en richtingen op de kandidaten van D'66 hebben gestemd zegt weinig: de kiezer is nu eenmaal sinds geruime tijd niet zo tevreden met het partijwezen en geneigd aan nieuwe verschijningen een kans te geven en er dan bij gebrek aan beter gedeeltelijk aan te blijven hangen: zie de P.S.P. en de Boerenpartij als onze voorgangers. En hoeveel stemmen zullen wij aan de christen-radicalen verliezen?

D'66 heeft in de verkiezingen tegen de andere partijen om de kiezers gevochten, maar zijn kiezers niet wezenlijk in een gemeenschap aan zich gebonden. De financiële lasten der partij worden door de vierduizend kiezers die lid zijn gedragen en de geestelijke lasten waarschijnlijk door nauwelijks duizend kiezers. Nu ontketent het hoofdbestuur een actie tot ledenwerving die weer moet worden uitgevoerd door het toch al overbelaste "kader". Wij hopen dat de actie slaagt, maar het valt ons persoonlijk moeilijk D'66 in haar huidige ontwikkelingsfase aan onze relaties aan te praten. Ons voornaamste argument is nog de "openheid" van D'66, waardoor ook niet-leden aan bijna alle besprekingen en werkzaamheden van D'66 kunnen deelnemen.

De paradox van D'66 is een van boven af n.l. als "idee" gepropageerde superdemocratie. Heeft de gewone man zo'n geweldige belangstelling in

staatsrechtelijke problemen? In de pers (ook alweer een oligarchie) leest men maar weinig wat de gewone man denkt en de door de pers behandelde problemen zijn niet beslissend voor wat de kiezer overleegt. Ondanks (of dank zij?) het paternalisme in de andere partijen maakt het toch de indruk dat daar meer communicatie is tussen partijkader en kiezers dan bij D'66, al heersen er in de kaders zelf van die partijen dan paleisrevoluties.

Deze beschouwing sluit nu eens niet met opbouwende of zelfs maar hoopvolle suggesties. Het kan wel eens meer opbouwend en democratisch zijn het bij analyses te laten: dan kan een ieder daarover onbevangen denken en tot zijn eigen opbouwsels komen.

W.S.A.N. GORTER

VRIENDE-LIJK

Zuid-afrika en de Olympische spelen: voor ons geen probleem. Misschien kunnen wij in Mexico nog praten over duikboten.

0

De broederschap der volksvertegenwoordigingen heeft weer een nieuw lid geworven. Het streven te komen tot twee à drie partijen wordt zienderogen een groter probleem. Woch maar stembusakkoord?

0

De Benelux zal in 1969 parlementair een eenheid worden. Minister Baernink heeft gezegd dat door dit samengaan, in de vertegenwoordigingen geen wezenlijke verschuivingen zullen optreden. Om kostenbesparende redenen zal het Belgische parlement het nieuwe Beneluxparlement worden. Er worden dus geen nieuwe verkiezingen gehouden.

0

Heeft u ook al een of ander staatshoofd als oorlogsmisdadiger gekwalificeerd? Was het een bevriend staatshoofd? Wilt u uzelf dan collaborateur noemen s.v.p.

etra.

VERNIEUWERS EN VERNIEUWERS

(een reactie op het artikel van N.J. van der Poel in PEPERBEK 8)

Nee, ik ga de heer v.d. Poel nu eens niet bars toevoegen dat hij buiten de orde is (al is hij dat natuurlijk wel). Het nieuwe onderwerp dat hij in de discussie over de kwestie "Presidium of eenhoofdige LP?" introduceert - de twee soorten politieke vernieuwers die hij binnen D'66 onderscheidt - is namelijk te interessant om hiertegen met formele bezwaren te komen aandragen. Ondanks de beperkte plaatsruimte laten we voor alle nieuwe abonné's de omschrijvingen die v.d. Poel gebruikt hier nog even volgen:

"1. Zij die zich vóór alles realiseren, dat de essentiële punten van het staatkundig programma van D'66 alleen in samenwerking met andere partijen zullen kunnen worden verwezenlijkt. Deze categorie ziet in iedere politieke partij die met vernieuwingsvoorstellen komt, een potentiële medestander en is bereid zo nodig duchtig aan het staatkundige programma van D'66 te sleutelen, teneinde dit voor deze potentiële medestanders meer acceptabel te maken.

2. Zij die zich op het standpunt stellen dat het huidige bestel ongeneeslijk ziek is, zodat er uit die hoek hoogstens voorstellen te verwachten zijn die het lijden nog wat rekken, doch geen voorstellen die een afdoende oplossing bieden. De oplossing is volgens deze zienswijze gelegen in het staatkundige programma van D'66, dat wellicht nog wat aangevuld en bijgevijsd moet worden, maar in hoofdlijnen gehandhaafd dient te blijven. Samenwerking met andere partijen heeft in deze gedachtengang slechts zin als deze plaats vindt op basis van de essentiële punten uit ons staatkundige programma en dan alleen met partners, die zich in redelijke mate hebben vernieuwd."

Laat ik beginnen met vast te stellen dat ik het op dit punt volledig met v.d. Poel eens ben, d.w.z. zowel met de treffend juiste omschrijvingen als met het feit dat hij mij tot de eerste categorie rekent. Dat hijzelf tot de tweede categorie behoort vind ik jammer. Want, uiteraard, niet met hem eens ben ik dat de soort waar ik bij hoor het bij het verkeerde eind zou hebben. Daarentegen bespeur ik op mijn beurt aan de andere soort ergens een muf dogmatisch luchtje, terwijl ik in "mijn" soort, als ik het zo eens mag zeggen, nu juist het ware pragmatisme meen te herkennen.

D'66-ers zoals de heer v.d. Poel doen mij altijd denken aan de profeet Jona uit het gelijknamige bijbelboek die, nadat hij eerst gedurende drie dagen in de straten van Ninevé de naderende ondergang van die zondige stad had gepredikt, op veilige afstand en zich op het verwachte schouwspel verknouterend, op de "ontploffing" ging zitten wachten. Een ontploffing die tot zijn droefenis niet kwam omdat de stad bleek te hebben geluisterd en zich had bekeerd. Waarop onze profeet niet had gerekend. In hetzelfde vlak ligt de bekende "Verelendings"-theorie van de oude Marxisten, die tegen sociale wetgeving waren omdat zij daarvan verslapping van de revolutionaire spankracht van de arbeidersklasse vreesden en uiteindelijk het uitblijven van de verbeide omwenteling. Ze bleken daarin nog gelijk te hebben ook, want de geleidelijke verbeteringen hebben inderdaad die omwenteling overbodig gemaakt. Gelukkig hebben vele socialistische echters meer verantwoordelijkheidsgevoel en een pragmatischer instelling gehad dan de verelendungstheoretici, voor wie de revolutie doel in zichzelf was en te vermijden ellende waard.

Ik geloof dat wij als D'66 geheel op de verkeerde weg zouden zijn als we, naast het diagnosticeren van de ziekten van het bestel en het noemen van de naar onze overtuiging meest werkzame medicijn, niet voortdurend actief bezig zouden blijven om de patiënt zover te krijgen dat hij tenminste iets slikt, als onze medicijn al te ongenietbaar mocht blijken. Laten we niet vergeten dat de ziekten waarvan sprake is ziekten van de democratie zijn en dat we de dood van die patiënt niet mogen riskeren door op het gebied van de medicatie een alles - of - niets politiek te propageren.

Het is niet moeilijk om zich alleen maar, zoals de v.d. Poel-"soort", in 'splendid isolation' in het eigen grote gelijk te verlustigen. Onze verantwoordelijkheid als staatsburger gebiedt echter anders, n.l. dat we in de eerste plaats hebben te zorgen dat onze democratie wordt behouden en versterkt. Daartoe dient elk passend middel te worden aangegrepen, zonder "second thoughts" betreffende de uiteindelijke haalbaarheid van de door ons bedachte middelen, welke helemaal geen pasklare en alleenzalmakende oplossingen zijn, maar wier functie het vooral is de ingedutte menigte duidelijk te maken dat het ook anders kan dan we gewend zijn. Dat de D'66-liezers dit niet zouden begrijpen en ons alleen maar zouden willen blijven steunen als wij ons "Prinzipienreiters" zouden betonen, wil er bij mij niet in. Ik weet echt niet precies waarom 350.000 Nederlanders op de D'66-lijst stonden en waaromdat er thans nog veel meer zouden zijn. Ik ken wat dit betreft eigenlijk alleen mijn eigen motieven en die waren en zijn - dat ik in D'66 een uitweg zag uit het slop waarin de behandeling van de openbare zaak in dit land verzeild was geraakt.

Dat ik zo mijn twijfels had ten aanzien van verschillende concrete programapunten was daarbij van ondergeschikte betekenis. In elk geval waren het niet de staatsrechtelijke voorstellen als zodanig die mij enthousiast maakten, maar vooral de mentaliteit die hieruit sprak. Het zou me niet verbazen als dit voor zeer veel kiezers evenzeer zou gelden. De heer v.d. Poel vergeve mij - en dit geldt ook de heer Bark op wiens "Zullen we of zullen we niet" dit ook een reactie is - dat ik de accenten hier en daar bepaald te sterk heb aangezet. Dit geschiedde echter slechts terwille van de duidelijkheid.

Tenslotte nog enkele opmerkingen over de kwestie "eenhoofdige LP of meerhoofdige Presidium". V.d. Poel ziet mijns inziens veel te veel sombere spoken in het kielzog van een presidium, maar het lijkt me niet nodig om daar uitgebreid op in te gaan, want zelf geloof ik helemaal niet dat het objectief gezien zo nodig, of zelfs maar gewenst zou zijn in Nederland een gekozen Presidium te hebben inplaats van alleen maar een gekozen MP. Ik heb het presidium-idee alleen maar geponeerd om de zaak misschien voor sommigen genietbaarder te maken en daardoor mogelijk eerder praktische resultaten te zien te kunnen krijgen. Het is echter nog de vraag of het nodig zou zijn de presidiumidee formeel wettelijk vast te leggen. Als we eenmaal een gekozen eenhoofdige LP hebben zal het er in de praktijk toch wel op neer komen dat een kandidaat-MP zich vóór zijn verkiezingscampagne al zal verzekeren van de steun van verschillende groeperingen door personen uit die kringen als zijn toekomstige vice-minister-resident(en) te noemen. De mate van tegenganschap die een vice-MP in de te vormen regering zal hebben vormt dan gewoon een vóór de verkiezingscampagne te verwerken brok onderhandelingsstof. Zo gezien is het verschil van opvatting tussen de heer v.d. Poel en mij, dacht ik, echt niet substantieel te noemen. Uiteindelijk is het nut van de discussie over dit onderwerp wellicht vooral dat duidelijk wordt dat het instituut "gekozen MP" in zijn respons op concrete politieke situaties heel flexibel kan zijn.

A. C. DE GOEDEREN

WAT MOET HET ZWAARSTE WEGEN?

De twee soorten politieke vernieuwers van van der Poel, uit Peperbek 8, leken mij bij eerste lezing van mijn copij voor dit nummer te beroven, bij nadere lezing vormden zij echter een aanleiding mijn voorgenomen stukje aan te passen aan zijn opmerkingen.

Van der Poel constateert twee "stromingen" in D'66. Zij die vooropstellen dat realisering van de essentiële punten van ons Staatskundige programma steun van andere partijen nodig heeft en zij die de staatsrechtelijke vernieuwingen vooropstellen, omdat zij daarin de enige uitweg uit de huidige misere zien en die derhalve zeer gereserveerd staan tegenover de andere partijen die bij het oude bestel horen. Dat hij mij bij de laatste groep indeelt stelt mij tevreden. Dat hij mij heeft laten overlopen uit de eerste groep doet mij mander plezier. Daar heb ik naar mijn mening nooit toe behoord. Ware dat namelijk het geval geweest, dan had ik in plaats van D'66 beter de A.R.-radicalen kunnen opzoeken. Ik vraag mij ook af of de Goederen gelukkig is met zijn indeling, doch dat is zijn zaak. Ik vraag mij zelfs af of de eerste groep wel bestaat, althans in de door van der Poel aangegeven vorm. De vraag boven dit artikel kan beantwoord worden met een simpel: "Wat het zwaarste is". De beantwoording van de vraag "Wat is het zwaarste?" kan wel aanleiding geven tot groeppvorming, maar dan langs iets andere lijnen. Ik schrik niet als ik in de Democraat lees, dat D'66 in principe niet afwijzend staat tegenover een stembusaccord, omdat daaraan toegevoegd wordt, dat

wij daarbij zekere minimumeisen zullen stellen. Ik begin echter achter mijn oor te krabben, wanneer ik een van onze kamerleden hoor zeggen, dat het breekijzer nu in handen van de Radicals in de confessionele partijen is. Gezien de situatie waarin dit gezegd werd kan ik er nog vrede mee hebben, als het dan maar betekent, dat wij het breekijzer even uitgeleend hebben om er een copie van te maken. En ik schrik serieus als ik in onze kring hoor beweren, dat ons hoofddoel is het vormen van een progressieve concentratie. Ik heb nl. altijd gedacht, dat wanneer het politieke systeem in dit land in overeenstemming werd gebracht met de feitelijke situatie, waarin de politieke tegenstellingen nauwelijks meer gebaseerd zijn op ideologische tegenstellingen doch op verschillen van mening over de prioriteit van min of meer algemeen aanvaarde doeleinden, dat dan de progressieve concentratie min of meer vanzelf zal ontstaan.

Hiermede behoor ik nog steeds tot van der Poels laatste groep. Ik zie daartegenover echter een andere groep, die niet zoals bij van der Poel (zij het met een vrij grote tolerantie-graad) de staatkundige paragrafen uit ons program vooropstelt, doch die primair streeft naar de progressieve concentratie. Zij gaan er m.i. van uit, dat de deelnemers daaraan uit alle partijen zullen (kunnen) komen, zonder dat hele partijen er als zodanig aan deelnemen. Dit zo zijnde, nemen zij aan, dat waar de band met de oude partij dan verzwakt of verbroken is, de nieuwe concentratie gemakkelijk een standpunt zal kunnen formuleren over staatkundige vernieuwingen, dat dan (het is immers zo logisch?) vrij dicht zal staan bij wat D'66 op het ogenblik daaromtrent al verkondigt.

Juist omdat ik, met van der Poel, van mening ben, dat iedereen die in en door het huidige bestel tot macht is gekomen ten faveure van dit systeem gepredisposeerd is, zie ik meer heil in de (misschien niet direct tot resultaten leidende) eerste weg boven de laatste. Die heeft wel het voordeel sneller tot resultaten te leiden, doch die resultaten zullen er naar mijn mening dan ook naar zijn.

BARK

FLUORIDERING VAN DRINKWATER EN VERGIFTIGING VAN DE GEEST.

Na de tragi-comedie in de Haagse gemeenteraad over de fluoridering van drinkwater moet binnenkort nu ook Amsterdam een beslissing daarover nemen. Dat is één reden om ook in Peperbék eens aandacht aan deze kwestie te besteden. De tweede reden is gelegen in een uitzending van "Ja, neen, geen mening" die onlangs werd gegeven.

Ieder die over de fluoridering van drinkwater spreekt of zwijgt pleegt te wijzen op twee aspecten, het medische (Is het heilzaam, ongevaarlijk en verantwoord?) en het politieke (Wordt de individuele vrijheid aangetast?) Wat het medische aspect betreft, er is zo'n overweldigende hoeveelheid deskundigen die deze fluoridering warm aanbevelen, mede op grond van uitgebreid onderzoek, dat men als leek slechts te aanvaarden heeft. Dat er ook antistennen zijn behoeft ons niet te verbazen. Bij iedere belangrijke wetenschappelijke conclusie, op welk terrein en waar ter wereld ook, zijn er altijd wetenschappelijke bestrijders te vinden. Er zijn ook altijd nog mensen te vinden die volhouden dat de aarde plat is. Elk motief voor het tegendeel kunnen ze goed gedocumenteerd weerleggen. Bovendien is het niet moeilijk van ieder voedingsmiddel aan te tonen dat het bij overmatig gebruik giftig is. In twaalfhonderdzoveel stierf een Engelse koning door het eten van teveel perziken. Moeilijker is het gesteld met het z.g.n. democratische argument dat fluoridering van drinkwater een aantasting van de individuele vrijheid betekent. Niet omdat er geen goede argumenten tegenin te brengen zijn, maar omdat het enigszins gênant is het te doen. Er is een gehele batterij kanonnen opgesteld om een mus te schieten ("een principiële mus", zegt men ter ver-

dediging). Moet men nu ook kanonnen gaan aanrukken ter verdediging van de mus? Ik heb sterk de indruk dat de mus zwaar lijdt door het escalatieproces dat zich om zijner wille afspeelt. Laat ik daarom volstaan met te trachten de zaak tot zijn ware proporties terug te brengen. Eerst een vergelijking, om aan te tonen dat er niets nieuws onder de zon is. De Denen waren van oudsher margarine-eters. In de eerste wereldoorlog werden ze gedwongen hun eigen boter op te eten. Er bleek toen dat een bepaalde oogziekte ineens veel minder voorkwam. Bij nader onderzoek bleek dat deze ziekte ontstond door gebrek aan vitamine A, die wel in zomerboter voorkwam, maar niet in margarine. Deze conclusie heeft ertoe geleid dat in de meeste Westerse landen een wettelijk voorschrift bestaat om de margarine te verrijken met vitaminen A en/of carotine, een stof die in het lichaam onder bepaalde omstandigheden in vitamine A wordt omgezet. Men had ook kunnen voorschrijven het aan het brood, het drinkwater of de melk toe te voegen, maar om allerlei redenen was margarine het meest geschikte intermediair. Ongetwijfeld zal zich destijds wel iemand op principiële gronden daartegen hebben verzet, maar ik heb er nooit van gehoord. Nu is er zeker niemand meer die ertegen protesteert dat we door de overheid gedwongen worden vitamine A te slikken. In de meeste landen bestaan tal van voorschriften omtrent bepaalde toevoegingen of juist weglatingen in ons dagelijks levensmiddelenpakket. Het geval van de fluoridering onderscheidt zich in geen enkel opzicht van het vitamine-A-voorbeeld. Ook hier heeft men ontdekt dat in streken met een 'hoog' gehalte aan natriumfluoride veel minder tandcariës voorkwam dan in streken met een laag gehalte daaraan. Wat ligt nu meer voor de hand dan dat men in streken die slecht met fluor bedeeld zijn deze leemte tracht op te vullen. Een overheid die dit niet doet, schiet gewoon tekort in zijn taak, welke motieven men ook heeft (anders dan medische). Net als margarine de beste transporteur van vitamine A is, zo is drinkwater dit voor natriumfluoride. Er wordt ook chloor aan het drinkwater toegevoegd, in ruil voor bacillen. Wie zo vrijheidslievend is dat hij liever de bacillen dan het chloor heeft steke zijn vinger op.

Nu de tweede reden om over fluoridering te schrijven.

In het VPRO-programma "Ja, neen, geen mening" werd aan 100 willekeurige Nederlanders de vraag voorgelegd of ze voor of tegen fluoridering waren. Op mijn geheugen afgaande stemde 76% voor. Toen kwamen er - zoals te doen gebruikelijk in dit programma - een voor - en een tegenstander aan het woord. De tegenstander ontpopte zich als een louche figuur die er goed aan meende te doen de zaal te overdonderen en schrik aan te jagen met de meest afschuwelijke verhalen over allerlei ziektes die ratten en mensen hadden gekregen na het gebruik van fluor. Er bleef ons geen ziekte en doodsoorzaak bespaard. Gehele volksstammen waren door dit zware vergif reeds van de aardbodem weggevaagd. Het herinnerde mij aan de verhalen die vroeger in boekjes over het geslachtsleven van de mens in het hoofdstuk "masturbatie" werden opgehangen.

In de zaal zat een deel van de mensen met vertrokken gezichten te luisteren. De pro-spreker, Dr. Baruch, had zich kennelijk voorbereid op een eerlijke discussie. Hoewel zijn betoog op zichzelf heel goed in elkaar zat, was hij tegen deze vuilspuiterij niet opgewassen. Na afloop van de 'discussie' werd er opnieuw gestemd. Het percentage voorstanders bleek nu gedaald te zijn tot 60. Een verandering van mening, zoals nog geen discussiant in dit programma ooit eerder had teweeggebracht. Blijkbaar is de tactiek van hel en verdoemenis in Nederland nog altijd de beste. Er worden ook geen vragen over gesteld aan de minister.

A.R. VAN DER BURG

DE WIL VAN HET VOLK: PANEL ET CIRCENCES

Wat is er met D'66 aan de hand? De partij die de knuppel in het politieke hoenderhok gooide, met 7 zetels uit de verkiezingen kwam, de andere partijen tot vernieuwing dwong, dreigt haar revolutionaire élan te verliezen.

Of het nu komt door de veelheid aan parlementair werk en de rompslomp daaromheen, of dat het heilige vuur gevaar loopt te doven door gebrek aan brandstof, weet ik niet, maar een feit is dat bij veel kiezers de overtuiging van de "lood om oud ijzer" theorie veld wint, of juist gezegd, "het maakt niets uit of je door het hondje of door het katje gebeten wordt". De identificatie met de establishment is voor D'66 een groot gevaar en zou er wel eens de oorzaak van kunnen zijn dat een groot deel van haar belangrijke werk te niet wordt gedaan.

Het duidelijkst is dit gebleken bij de uitzending via de AVRO o.l.v. VVD-apostel Ferry Hoogendijk. Bij deze uitzending over de "duidelijkheid" - één der onduidelijkste van de afgelopen jaren - zaten 15 van de 16 heren gesettled te wezen. De enige die af en toe voor wat - deskundig - vuurwerk zorgde was Gruijters, terwijl de intelligentste opmerking kwam van Verlaan, die toch over het algemeen niet door enige intelligentie geremd wordt, dat al dat gepraat over partijvernieuwing de kiezer geen lor interesseerde.

Het is helaas, hoewel enigszins overdreven, maar al te waar. De meeste van onze publikaties, in de "Peperbek" of in "Democraat" gaan over monisme of dualisme en aanverwante zaken, die, hoewel ze natuurlijk van belang zijn, bij de gemiddelde kiezer bepaald geen laaiend enthousiasme teweeg zullen brengen. Meer en meer krijgt men daar de indruk dat D'66 een clubje van highbrows is, met voor de "gewone man" onbegrijpelijke en/of oninteressante beschouwingen over allerhande zaken, behalve die welke voor de gemiddelde kiezer van belang zijn.

Het wordt daarom tijd dat we van onze esotherische theorieën overschakelen op een duidelijker maatschappij-visie b.v. door aktievere propaganda voor vermindering van de post defensie:

Maar uittreding uit de JAVO op dit ogenblik noch gewenst noch een haalbare kaart is, zal toch een aanzienlijke besnoeiing op deze post bij veel kiezers aanslaan. Het zou o.a. als voordelen hebben:

- loskomen uit de vicieuze cirkel "ik bewapen, jij bewapent, wij bewapenen"
- meer geld voor ontwikkelingshulp: hier heeft D'66 de publieke mening in de afgelopen tijd al zeer gunstig beïnvloed en kunnen we verder gaan.
- meer geld voor systematischer aanpak van de werkloosheid, vooral in die gebieden waar deze structureel is.
- meer geld voor democratisering van het hoger onderwijs: dit is de hoeksteen van een democratie. Pas als iedereen de kans krijgt zich te ontwikkelen overeenkomstig zijn bekwaamheden en onafhankelijkheid van de financiële positie van hem/haar ouders, kan er sprake zijn van gelijke kansen voor iedereen.

Deze alternatieve bestedingsmogelijkheden voor een deel van onze defensiegelden zullen ons binnenlands de nodige politieke steun opleveren, terwijl het mede kan bijdragen tot een betere verhouding met de oosteuropese landen, toch ook één van onze programma-punten.

Deze punten, die beslist wel eens hier en daar geformuleerd zijn, mits met kracht en aanhoudend onder de aandacht van de kiezers gebracht, zullen ertoe bijdragen dat wij inderdaad een voor iedereen duidelijk onderkenbaar eigen politiek gezicht krijgen, noch reaktionair-rechts, noch dogmatisch-links, maar wel duidelijk progressief en onmiskenbaar: D'66.

Tsjechoslowakije is het enige land van het Oostblok met een oude, zij het nogal eens langdurig onderbroken, democratische traditie. Sinds enige weken wijzen de politieke gebeurtenissen erop dat het land bezig is opnieuw in een democratische stroomversnelling te geraken, na juist 30 jaar van nationaalsocialistische en communistische terreur. En waarom zou een communistisch land niet democratisch kunnen zijn? Het is nog nooit vertoond, maar wat niet is kan komen. Velen in dat land worstelen op het ogenblik met de vraag hoe men uit het slop moet geraken. De bevrijding van het individu uit de greep van de betweters is er alom een punt van discussie.

Is dit niet een interessant aanknopingspunt voor D'66, hoe verschillend het startpunt ook mag zijn? Ook D'66 worstelt met de problemen van de democratie en met de aanpassing van het staatsbestel aan de moderne tijd. Waarom niet contact gezocht met Tsjechen van hetzelfde moderne kaliber, om door onderlinge gedachtenwisseling tot een synthese te komen, dan wel tot een verheldering van het eigen standpunt? Begonnen zou kunnen worden met een samenkomst van b.v. 10 Tsjechen en 10 Nederlanders ergens in Nederland, of Tsjechoslowakije. Blijkt het vruchtbaar te zijn, dan kan het herhaald worden in het andere land en eventueel met andere mensen. Wil het hoofdbestuur hiertoe niet het initiatief nemen? Laat ieder die goede contactpersonen in Tsjechoslowakije weet deze aan het hoofdbestuur doorgeven.

A.R. VAN DER BURG

AFDELING VOORBURG: "MOEKEND IN EEN DUIVENTIL"

Wanneer men het verloop in het ledenbestand van de afdeling Voorburg beziet krijgt men een aardig idee van het doorgangshuis dat Voorburg eigenlijk is: een grote duiventil waar men in- en uitvliegt.

Men zou bij een dergelijke bedrijvigheid wellicht een dynamische gemeente verwachten, maar dan komt men bedrogen uit. De ambtelijke molens in Voorburg draaien even langzaam als elders. Alles gaat zeer gezapig en van enig werkelijk beleid is zelden iets te merken.

Het karakter van forenschedorp gaat meer en meer verloren en geleidelijk aan zijn we een woonwijk van Den Haag geworden, waarin veel is afgestemd op de grote buurman. Neemt men daarbij in aanmerking dat Voorburg bijna is volgebouwd, dan is het niet zo vreemd dat velen zich afvragen of een dergelijke gemeente een zelfstandige eenheid moeten blijven. De voorstellen tot samenvoeging met Leidschendam, waaraan voor mijn gevoel een te vroegtijdige publiciteit is gegeven, zijn in dit verband ook wel begrijpelijk.

Al gaan de discussies hierover aan de doorsnee Voorburger voorbij als aan een duif die zich koestert in de zon voor zijn til, bij nogal wat oudere inwoners van Voorburg en Leidschendam heeft zich een tamelijk emotioneel verzet gemanifesteerd, dat, naar boze tongen beweren, gretig wordt gevoed vanuit de gemeente-secretarieën. Onze afdeling heeft samen met de afdeling Leidschendam van D'66 een studie-groep in het leven geroepen die los van emoties, zakelijk en pragmatisch de mogelijkheden en moeilijkheden van een eventuele samenvoeging onder de loupe neemt. De uitkomsten van deze studie zullen t.z.t. worden gepubliceerd.

Op den duur zie ik het er wel van komen dat Voorburg in een grotere bestuurseenheid zal worden opgenomen. Maar zo lang dat nog niet het geval is ligt er in deze gemeente een flinke taak voor onze afdeling.

Met nauwelijks 10 leden gestart, een week na de verkiezingen in februari 1967, zijn we gegroeid naar een ledental dat rond de vijftig ligt. Dat is weliswaar meer dan de ene procent van de kiezers die we landelijk als lid mogen noteren, maar het geeft nog allerminst reden tot juichen. Ledenwerving staat dan ook vooraan in onze plannen voor dit jaar. Een actieve groep publiciteit is druk bezig met de uitwerking van een programma waarbij ledenwerving een voorname plaats inneemt.

Vanzelfsprekend heeft ook de gemeente-politiek onze volle aandacht. Na aanvankelijk te zijn gestart met verschillende werkgroepen die zich ieder met een gedeelte van de gemeentelijke problematiek bezighielden, zijn we tot de conclusie gekomen dat samenvoeging in één groep gemeentepolitiek efficiënter werkt. Deze groep zal dan ook binnenkort worden gevormd. Naast het volgen van hetgeen zich in de raad en gemeente afspeelt, zal de voornaamste taak van deze groep zijn het opstellen van een gemeente-programma waarin wij een duidelijk eigen geluid laten horen.

Het afgelopen jaar zijn alle gemeenteraadsvergaderingen door waarnemers van de afdeling bijgewoond en er is een documentatie opgezet over alles wat zich in de raad heeft afgespeeld, o.m. aan de hand van raadsverslagen en -voorstellen. We hebben ons tweemaal met een adres tot de raad gewend. Ons adres over de openbaarheid van vergaderingen (men vergaderde nogal eens informeel, dus zonder publiek of pers) werd voor kennisgeving aangenomen. Ons adres inzake de verplaatsing van museum Swaensteijn, een typische Voorburgse aangelegenheid, heeft daarentegen vele tongen in de raad losgemaakt en haalde de voorpagina's van de plaatselijke pers en grote artikelen in verschillende Haagse dagbladen. In grote eensgezindheid stelde de raad zich tegen ons op, volkomen voorbijgaand aan de zakelijke inhoud van het adres. Het werd een aanval op D'66 Voorburg waar ieder het zijne van moge denken, maar voor mijn gevoel heeft het establishment in de Voorburgse politiek geen beste beurt bij de kiezers gemaakt. De verstandhouding tussen onze afdeling en de raad en gemeentelijke instanties zijn momenteel zonder meer goed te noemen. Ons eigen werk- en documentatiecentrum, dat iedere maandagavond voor leden en belangstellenden openstaat, mag wel een unicum voor een kleine afdeling worden genoemd. Samen met ons orgaan "Democratisch Bulletin", dat van kort na de oprichting af maandelijks verschijnt, moet het voorzien in een goede communicatie.

De betrokkenheid van de leden is ook een belangrijk punt dat onze aandacht heeft, maar ons toch wel met zorgen vervult. Het is n.l. steeds weer dezelfde kleine groep die zich actief met een aantal zaken bezighoudt, terwijl toch ook van de andere leden een grotere inbreng verwacht zou mogen worden. Maar misschien is het juist typerend voor de duiventil Voorburg dat de interesse voor landelijke en regionale werkgroepen bij een aantal leden groter is dan voor gemeentelijke zaken. Een interessante-peiling die we binnenkort hopen af te sluiten, zal waarschijnlijk de nodige indicaties geven hoe we een grotere betrokkenheid van de leden bij het afdelingswerk kunnen verkrijgen.

Zo zoekt de afdeling Voorburg zijn weg. Steeds weer speurend naar de meest efficiënte manier om een aandeel te kunnen hebben in de werking van het breekijzer D'66.

M.W. VAN GELDER

voorzitter afdeling Voorburg.

Rectificatie

In het artikel "Dualisme en gemeenschapszin van de heer W. Olyslagers (Peperbek nr 7) is een zetfout geslopen. De fout schuilt in het eerste gedeelte: "dit is een stelsel" moet zijn: "dit in een stelsel".

Redactie.

Door een misverstand is een deel van het artikel van de heer Deegmulder in de vorige Peperbek weggevallen. Wij bieden hiervoor onze verontschuldiging aan. Hieronder geeft de heer Deegmulder alsnog een aanvulling.

Redactie.

Reprise. (blz 15 vorige Peperbek onder "doelstellingen voor de politiek")

In het vorige artikel is reeds geconstateerd, dat de overheid haar taken uitvoert in een lappendeken van functioneel en territoriaal gedecentraliseerde lichamen. De functionele en territoriale decentralisatie is altijd op grond van specifiek politiek-normatieve motieven verdedigd. De kritische beoordeling van de hieruit ontstane situaties is daarom niet primair de taak van de organisatiedeskundige (kleine doelmatigheid), maar van de politicus (institutionele doelmatigheid als aspect van de grote doelmatigheid).

Voorbeelden

De ontwerpen die de institutionele doelmatigheid tot inzet van een politieke strijd kunnen maken, liggen in ons land voor het grijpen. Volstaan wordt met enkele onderwerpen met name te noemen:

- a. de organisatie van de sociale verzekeringen en de sociale bijstand;
- b. de gezondheidszorg;
- c. het politie- en het brandweervraagstuk;
- d. de organisatie van de energie- en drinkwatervoorziening;
- e. de automatisering en eventueel hiermede annex de integratie van massadministraties, die door de centrale overheid en de lagere publiekrechtelijke organen worden bijgehouden;
- f. de integratie van de diverse beleidvormende instanties op het gebied van de ruimtelijke ordening met de diensten en bedrijven, die voor de uitvoering van dit beleid van strategisch belang zijn.
(Wat doen we b.v. met de N.S., de buurtspoorwegen en het stedelijk openbaar vervoer, de rijks- en provinciale waterstaat, de grondbedrijven, het Staatsbosbeheer, de Cultuurtechnische dienst enz. Verdient niet de vorming van één ministerie voor de Infrastructuur en de Ruimtelijke Ordening, dat haar pendanten vindt bij soortgelijke instanties op lager niveau de voorkeur?)

Slechts op een tweetal van de bovenvermelde onderwerpen zal, ter illustratie van het betoog, nader worden ingegaan, te weten:

- a. de organisatievorm van de energie- en drinkwatervoorziening;
- b. het politievraagstuk.

De organisatie van de energie- en drinkwatervoorziening. Verwerking van de gemeentelijke autonomie.

Sinds ruim een halve eeuw wordt in de behoefte aan water, gas en electriciteit voorzien door enkele honderden openbare nutsbedrijven. Al deze nutsbedrijven hebben hun ontstaan te danken aan gemeentelijke en provinciale initiatieven. Hoewel de huidige situatie, met vrij grote stelligheid niet de meest optimale kan worden genoemd, is het voor ondergetekende geen vraag, dat zonder het bestaan van deze initiatieven, de nutsbedrijven niet zo snel en doeltreffend (n.l. het eerst daar, waar ze het meest nodig waren) tot stand waren gekomen. A priori wordt dus erkend, dat de autonomie van de lagere publiekrechtelijke organen bijdraagt tot een slagvaardig bestuur.

Het nu volgende mag daarom beslist niet worden beschouwd als een philippica tegen de gemeentelijke autonomie als zodanig.

Nu vrijwel alle ingezetenen van Nederland zijn aangesloten op de distributienetten voor gas-, water en electriciteit en de nutsbedrijven steeds meer worden geconfronteerd met problemen, die in landelijk verband om een

oplossing vragen, kan namelijk de vraag worden gesteld of de gemeentelijke autonomie op het gebied van de energie- en drinkwatervoorziening inmiddels niet is verwerkt en landelijk gecentraliseerde bedrijven niet de voorkeur verdienen 1).

Weliswaar worden door de lagere overheden in ruime mate gebruik gemaakt van de wettelijke mogelijkheden tot het in het leven roepen van geconcentreerde bedrijven in de vorm van gemeenschappelijke regelingen. Een bezwaar echter, dat zowel de privaatrechtelijke als de publiekrechtelijke gemeenschappelijke regeling aankleeft is, dat de democratische controles via de vertegenwoordigende lichamen ingewikkelder en daardoor ondoorzichtiger worden. Centralisatie op landelijk niveau in de vorm van staatsbedrijven kan om deze reden worden bepleit.

Los hiervan kan de vraag worden opgeworpen, in hoeverre het opportuun is, om niet alleen aan het parlement, doch ook aan de lagere vertegenwoordigende lichamen bevoegdheden te geven met betrekking tot de staatsbedrijven. Ook het democratische controleapparaat, waarover Nederland beschikt, moet doelmatig worden gebruikt.

Het politievraagstuk.

In verband met het bovenstaande kan worden opgemerkt, dat zich ten aanzien van het politievraagstuk een min of meer analoge situatie voordoet. In het vorige artikel werd gepleit voor het onderbrengen van de Nederlandse politie in één beheerstechnisch geheel. De operationele bevoegdheden, die de burgemeester thans ten aanzien van het korps Rijkspolitie en de gemeentelijke politie korpsen hebben, behoeven hierdoor niet te worden aangetast. Zelfs kan men een belangrijke concessie doen aan de gemeentelijke besturen, door de burgemeesters ten aanzien van het beleid inzake de openbare orde een verantwoordingsplicht ten opzichte van de gemeenteraden op te leggen.

Voor het overige moge worden verwezen naar het vermelde op blz 16 en 17 van het vorige nummer van de Peperbek (dd maart 1968 nr 8), waar het een en ander in een meer uitvoerige vorm is behandeld.

Slot.

Ondergetekende is ervan overtuigd, dat hij evenmin als de overgrote meerderheid van het Nederlandse volk in staat is, om thans reeds standpunten te bepalen en oplossingen te formuleren, die aan alle problemen op het gebied van de institutionele doelmatigheid het hoofd kunnen bieden.

Wel meent hij, dat verouderde vormen en vooral de politieke argumenteringen voor deze vormen een tijdige aanpassing van het overheidsapparaat aan de eisen, die de toekomst stelt, in de weg staan. Het in het leven roepen van afdelingen Organisatie en Efficiency vormt geen afdoend antwoord op de traagheid van de bestuurlijke "Establishment".

Slechts de voortdurende en kritische belangstelling van het politiek geïnteresseerde publiek is op den duur in staat om, waar nodig, het institutionele kader te doorbreken, waarin de overheidstaak wordt uitgevoerd.

-----
1) opzettelijk is hier het woord "centralisatie" in plaats van "concentratie" gebruikt.

H. DEEGHULDER

(lid PvdA)

SCHEVENINGS CASINO IN HAAGSE JONGERENPARLEMENT

Onderwerp van de zitting van 27 februari: "Recreatie en kansspelen in Scheveningen". Aantal fracties: 9. Publieke tribune: overvol. Verzoek: kom toch vooral niet te laat, zodat u niet helemaal achter in de tribune hoeft te zitten. Dit voorkomt klachten van D'66-ers, die het spektakel niet zo goed hebben kunnen overzien.

Een lid van de BPJON begon met een korte inleiding te houden ter ere van het toetreden van deze jongerenorganisatie. Hij verklaarde onder meer dat zijn groep uitging van de richtlijnen God en Oranje en dat zij ons reglement van wanorde volkomen onderschreef. De debatten werden geopend door ons gewaarde fractie- en afdelingsbestuurslid Jaap Jan Groot, die in Scheveningen kans tot spelen wilde geven in een Casino. Namens de andere architecten in onze gecombineerde fractie (D'66/JOKVP), deelde hij onder meer mede: dat een pretpark in de Scheveningse bosjes bij de Wittebrug onaanvaardbaar was en dat men dit park bij het Zwarte Pad moest bouwen; dat er een camping moet komen op het Nettenboetstersveld; dat er een reviera-park moet komen voor Kurhaus + Grand Hotel; dat er een jachthaven gebouwd moet worden en de boulevard moet worden doorgetrokken in Noordelijke richting. Daar de D'66-fractie van mening is dat men in het HJP moet trachten grotere eenheden te vormen, was zij voor deze keer samengegaan met de JOKVP-fractie. Het was dan ook JOKVP-lid Floris de Boer, die halverwege het verhaal van Jaap Jan voortzette. Nadat we aldus een dubbele spreektijd hadden benut, werd een motie ingediend betreffende het openen van een Casino. De bedoeling van de motie was zoveel mogelijk geld uit een Casino te halen voor de verdere uitbouw van Scheveningen. Het feit dat de motie gemeente- of particuliere exploitatie afhankelijk stelde van de wijze waarop bovengenoemd doel het best te verwezenlijken was, deed een meerderheid van het HJP de motie verwerpen. Ook een motie van SJ/PSJW (=SK), die pleitte voor invoering van een recreatieschap, werd afgewezen. Hoewel het gehele HJP vóór invoering van een Casino was, werden aldus alle daarover handelende moties verwerpen. Aangenomen werd een met misverstanden en drie interpretaties omgeven BP-motie terwijl een tweede SK-motie verworpen werd. Een buiten de orde ingediende motie van D'66/JOKVP, die zich voor het Nerviplan uitsprak, werd met algemene stemmen geaccepteerd.

Onze ploeg Democraten werd vooral gestimuleerd door het feit dat onze grote baas, afdelingsvoorzitter FD te DH, zich achter ons op de publieke tribune genesteld had, alwaar hij de debatten glunderend heeft bijgewoond. Hij is na afloop meegegaan naar het café en heeft daar tot 01.00 uur gediscussieerd met SK-ers. Het moet gezegd worden, dat de debatten nu zo levendig zijn (soms is levendig trouwens een te zwakke uitdrukking), als ze saai waren toen we in april 1967 gingen meedoen. Nu is dit in de eerste plaats te danken aan de door het Vaderland "recalcitrante linkse extremisten" genoemde SK-ers. Maar D'66 komt met zijn geestige tot semi-geestige interrupties zeker op een eervolle tweede plaats. Onze afgestoken redevoering is opgevraagd door de D'66-commissie voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke ordening, en Frans komt de volgende keer weer kijken en luisteren. Wie er nog meer wil komen, volg hem.

P.W. MEERTS

DE PARTIJVOORZITTER HEeft BESLOTEN DE EERSTE STEEN TE WERPEN, AL WEEt HIJ NOG NIET ZO GAUW WAARHEEN.

DE QUAYE AAP UIT DE MOUW

Den Haag, 21 maart

De heer De Quay heeft een brief geschreven. Hij deed dat mede namens een aantal anderen, o.a. de heren Schmelzer, Horbach en Aalberse, verenigd in de Stichting Politieke Studie en Voorlichting. De brief is gericht tot de directies van een aantal bedrijven. Wat bewoog De Quay om de pen ter hand te nemen? Hij vindt het van het grootste belang - aldus de Volkskrant van vandaag - dat "tegenover de vaak eenzijdige voorlichting van de publiciteitsmedia - pers, radio en televisie - een behoorlijke positieve voorlichting wordt gesteld, die gericht is op het behoud van de stabiliteit in de Nederlandse politiek door middel van christen-democratische samenwerking". Een zin om even bij stil te staan. De publiciteitsmedia geven eenzijdige voorlichting. Wat staat daar tegenover? Veelzijdige voorlichting? Mis. Positieve voorlichting. Wat is positieve voorlichting? Dat is voorlichting die gericht is op het behoud van de stabiliteit in de Nederlandse politiek. Lees: gericht op alles bij het oude laten en op de stabiliteit van de posities van de heren De Quay, Schmelzer en consorten.

Schaamteloos laten deze heren doorschemeren dat ze niet gediend zijn van voorlichting überhaupt. Zij willen niet dat het Nederlandse volk opgeschrikt wordt door allerlei nare en verontrustende berichten. Het zou eens kunnen gaan nadenken. Alles kan nog goed komen als de voorlichting maar wordt overgelaten aan mensen als De Quay, die daar ook in de oorlog al ervaring mee heeft opgedaan. Ook toen zag hij kans positieve voorlichting te geven, die de bezettende machthebbers niet verontrustte. De bedrijven wordt nu verzocht geld te geven aan de stichting. "Wij denken hierbij aan bedragen in de orde van grootte als voorheen door u aan de KVP geschonken - uiteraard voor zover de economische toestand in uw bedrijf dit toelaat". Uit deze zin blijken een paar interessante dingen. Ten eerste vindt men het aan beide kanten blijkbaar doodgewoon dat een bedrijf geld beschikbaar stelt voor politieke doeleinden, op kosten van de aandeelhouders en van de fiscus. Ten tweede - en dat is wel het belangrijkste - wil men blijkbaar voorkomen dat het geld in de KVP-kas terecht komt. Binnen de KVP zouden de heren met dit geld immers, volgens afspraak op het partijcongres, "een vooruitstrevende koers" moeten volgen. Liever beheert men het geld zelf, niet gehinderd door radicalen, verlichten en eenzijdige voorlichters.

A.R. VAN DER BURG

NIEUWS VAN DE WERKGROEPEN

Werkgroep Buitenlandse Zaken en Ontwikkelingshulp.

In behandeling komt de vraag of naar de mening van D'66 de volksstemming in West-Irian moet doorgaan. Gezocht worden deelnemers om preadviezen uit te brengen. Opgave gaarne aan de heer H.C.J. PASTOORS, Sonostraat 32, Den Haag.

Werkgroep Economische en Sociale Zaken.

Eerstvolgende bijeenkomst op 12 april a.s. om 20.00 uur in café MERCUUR. In behandeling is de vraag betreffende eventuele vermogensaanwasdeling bij ondernemingen. Deze werkgroep behoeft dringend uitbreiding van het aantal deelnemers; vooral aan economen bestaat een grote behoefte. Neemt u eens contact op met de heer F.J.A. VINTGES, Hendrinaland 49, Den Haag, tel 853093.

REDE VAN MR. H. VAN MIERLO IN DE TWEEDE KAMER T.G.V. HET UITTREDEN
VAN DE GROEP-AARDEN UIT DE KVP.

Sinds een jaar is Nederland politiek in beweging gekomen - in alle partijen - en de voornaamste inzet ervan is: het zoeken naar nieuwe - aan deze tijd aangepaste en bruikbare politieke scheidslijnen. Dat uit zich op verschillende wijzen en één daarvan is de beslissing die de groep-Aarden genomen heeft. Dat betekent dus dat die beslissing stoelt op dieperliggende bewegingen, onderstromingen, die tot grotere ontwikkeling kunnen komen, wellicht ook in dit parlement en in deze parlementaire periode. En alleen al die vaststelling herbergt de mogelijkheid dat datgene, wat nu voor de regering nog niet zo belangrijk heet te zijn, uitgroeit tot iets dat wel belangrijk is. Dat brengt mij op het volgende. Er is welhaast geen partij te vinden die niet vastgesteld heeft dat de partijvernieuwing een van de belangrijkste zaken is van deze tijd. Dan moeten wij dat ook als zodanig behandelen. Dat wil zeggen, dan behoort dat gesprek daarover, dat zoeken naar die nieuwe scheidslijnen, zich op alle fronten af te spelen, niet alleen in de bestaande partijkaders, maar zo dicht mogelijk bij de kiezers en ook - en daar gaat het mij nu om - ook hier in het parlement. Als wij hier - vaak dag en nacht - bij elkaar zitten om ons uit te spreken over kwesties die politiek van belang zijn voor het hele volk, dan behoren wij dat zeker te doen over zaken, die wij rekenen tot de belangrijkste van deze tijd. Het is natuurlijk een goed ding dat we tegenwoordig voor alle mogelijke communicatiemediën ons commentaar kunnen geven op partijgebeurtenissen en onze opstelling daartegenover bekend kunnen maken, maar in de eerste plaats behoort dat te gebeuren in deze zaal en zeker wanneer die gebeurtenissen een typische parlementaire en wellicht gouvernementele betekenis hebben. En als mijn fractie de behoefte heeft om van de minister-president te vernemen hoe hij en zijn kabinet zich opstellen ten aanzien van het uittreden van de groep-Aarden, dan correspondeert daaraan de behoefte om ten overstaan van hem en van de Kamer duidelijk te maken hoe mijn fractie zich ten opzichte van de nieuwe parlementaire situatie opstelt. Ik vind dat een duidelijkheid die we juist in de huidige situatie over en weer aan elkaar verplicht zijn.

Dat dit geen overbodige luxe is kan met een enkel voorbeeld worden gestaafd. Er is een dagblad geweest dat met een grote kop op de voorpagina gemeld heeft dat links om het hardst naar de groep-Aarden lonkte en waarin gesuggereerd werd dat er tussen de Partij van de Arbeid en D'66 een soort goldrush was ontstaan om via alle mogelijke omhelzingen de winst van de groep-Aarden binnen te halen. Het gaat mij er nu niet om hier een misvatting van een krant recht te zetten. Daarvoor is een parlementair debat niet en dat behoort ik desnoods in die krant zelf te doen. Maar die opvatting hoor ik ook onder parlementariërs en als de regering ook maar enigszins de indruk zou hebben dat dit het nieuwe gezicht is van de oppositie dan is dat alleen al een reden om hier kort uiteen te zetten hoe de zaken wat ons betreft wel staan. Mijnheer de voorzitter, ruim een jaar geleden heeft D'66 zich aangediend als een nieuwe partij, die een aantal essentiële vernieuwingen nastreefde. Een daarvan en een van de belangrijkste, was de zogenaamde ontploffing van het huidige partijbestel. Om dat te bewerkstelligen hebben wij ons ten opzichte van de vijf grote partijen bewust in een excentrische positie geplaatst om van daaruit de functie van katalysator in dat hergroeperingsproces zo effectief mogelijk te kunnen vervullen. Dat proces moet onzes inziens tot doel hebben het krijgen van grote politieke eenheden, die zich gegroepeerd hebben op basis van een politieke gelijkgerichtheid en een programmatische overeenstemming. Daarvoor is nodig dat de bouwstenen vrij komen die nu nog in de bestaande politieke huizen zitten ingemetseld.

Als dat niet gebeurt, als die destructieve fase niet wordt doorgemaakt, zal de constructieve fase, die van het bijeenbrengen van gelijkvormige bouwstenen, ook niet kunnen gebeuren en dan is datgene, wat althans wij onder vernieuwing verstaan, niet mogelijk. Dat leveren van die bouwstenen zal in alle partijen moeten gebeuren, ook in de onze. Maar dat wil tevens zeggen dat zolang die bouwstenen niet, of niet in voldoende mate, vrijgekomen zijn, D'66 die katalyserende functie zal moeten behouden en dus ook die excentrische positie.

Mijnheer de voorzitter, ik heb zojuist gesproken over politieke eenheden die zich zouden moeten groeperen op basis van politieke gelijkgerichtheid. Ik kom daarmee op een punt, waaraan niet kan worden voorbijgegaan, omdat het een belangrijke rol heeft gespeeld in de ontwikkelingen van de laatste dagen. Dat is het feit dat zich onder de confessionele groeperingen een duidelijke tendens ontwikkelt naar een vorm van christen-democratische samenwerking, wellicht zelfs een soort CDU.

Mijnheer de voorzitter, de heer Aarden heeft bij zijn verklaring gesproken over de progressieve concentratie, die hij in de toekomst wil bereiken en zich daarbij gericht tot politiek gelijkgestemden in de kamer. Hij heeft hierbij geen namen genoemd. Ik wil echter namens mijn fractie vaststellen dat dat uiteindelijke doel dat hij stelt hetzelfde is als dat wat wij nastreven. De gedachte van een christen-democratische concentratie, waarin opnieuw vooruitstrevende en behoudend denkende christenen bij elkaar worden gebracht achten wij daarmee in tegenspraak. Wil men die progressieve concentratie bereiken, dan zal men niet kunnen ontkomen aan een scheiding der geesten in die confessionele partijen.

De groep-Aarden heeft hiervoor het spits afgebeten. Zij is daarmee bouwsteen geworden voor die concentratie. Maar zij is meer dan alleen bouwsteen, zij is nu zelf ook middel geworden om die ontplofing te doen doorzetten. Op dit moment ligt onzes inziens in die functie haar belangrijkste betekenis. I ners, of die concentratie er zal komen zal afhangen van twee punten:

Ten eerste van de vraag of de christen-radicalen in de Ar en de CHU bereid zullen zijn dezelfde consequentie te trekken als de groep-Aarden. Ten tweede van de vraag of de groep-Aarden - al dan niet uitgegroeid - in staat zal zijn ten overstaan van de christelijke kiezer een werkelijk alternatief te zijn voor de confessionele partij of dan partijen. En met alternatief bedoel ik dit: dat zij voor die kiezers, die thans nog confessioneel stemmen, een reële keuzemogelijkheid schept tussen stemmen op een confessionele partij, waaruit de radicalen verdwenen zijn, of stemmen op een groep christen-politici, die zich primair hebben verenigd op basis van een politieke gelijkgestemdheid, een vooruitstrevende gezindheid.

Dit laatste zal pas met succes mogelijk zijn wanneer deze groepering zich volstrekt authentiek zal kunnen aandienen als iets werkelijk nieuws. De groep heeft het oude huis van de LVP met pijn verlaten, omdat zij het politiek niet goed bewoonbaar meer achtte. Laat het niet zo zijn dat zij, als zij zich straks aandienen bij de kiezers, ruiken naar een ander oud huis. Laat men niet kunnen zeggen: "Oh, de groep-Aarden of de christen-radicalen, dat is gewoon een bijwagen van de oude Partij van de Arbeid". Want ook deze partij, waarvan wij gelukkig weten dat velen daarin eveneens hetzelfde nastreven als wij en de groep-Aarden, dat wil zeggen het uiteindelijke doel van een progressieve concentratie, zal zich daartoe moeten vernieuwen, wil zij hiervoor bouwsteen zijn. Zij geeft dat zelf toe en is daarmee bezig, maar zal dat ook voor de kiezer nog waar moeten maken. Evenmin zouden wij wensen dat men de groep-Aarden als een soort overloper naar D'66 ging zien. De groep wil dat zelf niet, maar wij willen dat ook niet, omdat dat wezenlijk tekort zou doen aan die nieuwe

authenticiteit, die zij hard nodig zal hebben als zij overtuigend wil zijn voor die confessionele kiezer.

Samenvattend, mijnheer de voorzitter, wil ik vaststellen dat er achter de moeilijkheden, die voor ons liggen, een doel ligt dat gezamenlijk wordt nagestreefd door verschillende groeperingen in deze kamer: het uiteindelijk tot stand brengen van een grote moderne vooruitstrevende concentratie.

Ik wil hieraan toevoegen dat voor deelneming hieraan niet alleen die groeperingen in aanmerking komen, die dat tot op heden bekend hebben gemaakt. Ook in andere politieke groeperingen - en ik noem hier met name de VVD - zitten personen, die politiek gelijkgestemd zijn en daar programmatisch uitdrukking aan zou kunnen geven.

Om terug te komen op de verhouding van ons tot de groep-Aarden, hoezeer wij ook met vreugde en formatie van de groep-Aarden begroeten, ik hoop met deze woorden duidelijk te hebben gemaakt dat er juist vanwege die gelijkgerichtheid een gelijkvormig belang is om die groep-Aarden zijn eigen authenticiteit te geven. Het is nu geen tijd van omhelzingen, maar van waarmaken. En dat geldt voor al degenen die naar datzelfde doel streven.

Een enkel woord mijnheer de voorzitter, over hetgeen de heer Den Uyl heeft gezegd. Ik heb een duidelijke toespeling beluisterd op de mogelijkheid en wenselijkheid van vervroegde verkiezingen. Ik wil er graag voor uitkomen dat deze wenselijkheid een nogal tamme uitdrukking is voor de gevoelens in mijn fractie. Wij achten het een noodzaak dat niet nog drie jaar gewacht wordt alvorens de kiezers bij het vernieuwingsproces worden betrokken. De heer Den Uyl wil bij die eventuele vervroegde verkiezingen echter ook reeds een kiezersuitspraak over een belangrijk stuk staatsrechtelijke hervorming. Dat zou natuurlijk op zichzelf prachtig zijn als dat zou kunnen, maar ik zou er toch deze aantekening bij willen maken. Wanneer het werk in de staatscommissie onverhoopt vertraging zou ondervinden, dan zou ik het beslist onjuist en ongewenst vinden, wanneer alleen daarom een moment van verkiezing zou worden uitgesteld. Daarvoor acht ik het stellen van nieuwe partij-politieke alternatieven voor de kiezer een te belangrijke zaak.

d'66

peperbek

Peperbek is het
maandelijks contactblad
van D'66
verzorgd door aggl. Den Haag

1e jaargang, nummer 10
mei 1968

D'66

Copy voor Peperbek - bij voorkeur getypt
met brede marge - gaarne vóór 24 mei bij
de redactie

mei 1968

PEPERBEK

contactblad van de politieke partij

DEMOCRATEN '66

verzorgd door de afdelingen Den Haag, Rijswijk, Voorburg en Wassenaar

BESTUURSWISSELING AFDELING DEN HAAG

Het bestuur van de afdeling Den Haag is op 1 april voor het eerst in de nieuwe samenstelling bijeen geweest. Uit de deliberaties is o.m. de volgende functieverdeling te voorschijn gekomen:

F. Deeleman	- voorzitter; voorzitter coördinatiecommissie
H. Geelen	- secretaris; contacten met hoofdbestuur, regio en oriënteringscursus
J.J. Groot	- penningmeester
Mevr. A. Kloeth-Zwennis	- ledencontacten
D. Bark	- publiciteit; contacten Peperbek en Democraat
J. Beumer	- politiek café
J.A. Lüschen	- ledenadministratie en ledenwerving

AGENDA AGGLOMERATIE DEN HAAG

Politiek café: Elke vrijdagavond in café "Mercur", Anna Paulowna-plein 4, Den Haag. Op 10 mei discussie over partijvernieuwing tussen VVD en D'66.

Oriënteringscursus: 9 mei in café-restaurant "Boschlust", Bezuidenhoutseweg 2, Den Haag. Aanvang 20.15 uur.

Radio-uitzending D'66: 6 mei en 20 mei, Hilversum I van 18.20 tot 18.30 uur.

Speciale aandacht voor 27 mei. Op deze datum vertelt Van Mierlo in Amicitia (Westeinde 15) in Den Haag, over zijn Amerikaanse reis. Aanvang 20 uur.

Directie en administratie:

P.W. van Baarsel, Statenlaan 23, Den Haag. Tel.: (070) 559017.

Redactie:

D. Bark (S), H.J. Bouten, A.R. van der Burg (%), F.W. Erkelens, A.C. de Goederen (x), W.S.A.N. Gorter, A.W. Jongert, F.W.H. Vink (&), A. Wevers.

Redactie-adres: Sportlaan 190, Den Haag. Tel.: (070) 332300.

Wat kost Peperbek?

Per jaar (11 nummers) voor leden f 7,50, voor niet-leden f 9,--.
Postrekening 726932 t.n.v. Penningmeester D'66 afdeling Den Haag.
Losse nummers f 1,--.

Advertenties: ("Peperklips") max. 5 regels: van f 3,-- tot f 5,--.

in welvaart tussen de arme en de "rijke" landen is de kans op conflicten toenemend. We moeten die afstand weer trachten te verminderen. Het "inpassen" van zoveel nieuwe landen zal ten dele door een verdere integratie van kleine ontwikkelingslanden moeten worden nagestreefd. Ik kom daarop nog terug. Het verlenen van hulp gaat m.i. niet het vermogen van de rijke landen te boven; de economische evenwichtigheid van die landen is vergeleken bij voor de oorlog veel verbeterd. Toegegeven moet wel worden dat ook thans landen als Amerika, Engeland, en kortgeleden ook Duitsland economische moeilijkheden hebben, doch deze zijn niet te vergelijken met b.v. de moeilijkheden voor de Tweede Wereldoorlog. Technisch is daarom een aanzienlijke ontwikkelingshulp toch mogelijk. Ook het minder-welvarende deel van elke helpend land moet daarbij worden betrokken: een stabielere wereld is ook in hun belang en te hoog gestelde eisen voor eigen welzijn van deze bevolkingsgroepen verminderen hetgeen voor ontwikkelingshulp beschikbaar is. Ik zie de ontwikkelingshulp intussen toch mede in het kader van een vermindering van ook de nationale inkomensongelijkheid en bepleit o.m. dus een verhoging van b.v. de vermogensbelasting en successierechten. Ik ben niet zo beducht voor een invloed op het sparen die daarvan uit zou kunnen gaan. De overheid kan n.l. ook sparen. Belastingen op hogere inkomens schijnen verder de werklust niet negatief te beïnvloeden, o.m. volgens onderzoekingen van de Engelsman Break. Wel vermindert de bereidheid van arbeiders om overwerk te verrichten, indien een merkbaar gedeelte van de inkomsten daaruit wordt wegbelast. Wat betreft de mogelijkheid verlastingverhoging bij hogere inkomens af te wentelen op de consument door deze inkomens vast te stellen op grondslag van nettowaarderingen meen ik dat hieraan een grens gesteld is door wat de diensten van de betrokkenen inderdaad waard zijn voor de ondernemingen die hen betalen. Samenvattend merk ik op dat ik er niet tegen ben dat de ontwikkelingshulp wordt gedragen door de gehele bevolking van de landen die daartoe in staat zijn, doch wel, als altijd, volgens een progressieve schaal.

Vraag: Is een enorme bevolkingstoename niet het eerste resultaat van alle ontwikkelingshulp en zeker van voedselzendingen, ondanks de propaganda voor geboortenbeperking? Is het mogelijk en wenselijk de mentaliteit van tweederde deel der wereldbevolking in westerse zin om te vormen?

Prof. F.: Wij moeten niet bang zijn invloed in de ontwikkelingslanden uit te oefenen, ik zie een recht om onzerzijds ~~alhoewel~~ mee te praten; evenzeer als een recht van de ontwikkelingslanden om mee te praten over het bedrag van de hulp. Verscheiden ontwikkelingslanden stemmen in met beperking van hun bevolkingstoename en met assistentie daarbij onzerzijds. Wezenlijke invloed van de propaganda hiervoor is al merkbaar in de Antillen en wordt ook in Azië verwacht. De voedselsituatie in de ontwikkelingslanden wordt, naar het lijkt, gunstiger. In Pakistan en Turkije b.v. zijn tarwesorten in teelt genomen die veel grotere opbrengsten opleveren. Betere soorten zijn ook ontwikkeld voor rijst. De landbouwdeskundige Prof. Baade uit Kiel was in 1966 nog zeer bezorgd over de groei van de voedselproductie in de ontwikkelingslanden; thans heeft hij zich optimistischer uitgelaten.

Het gehele voedselaspect is bezig te veranderen. Dat de wenselijkheid en mogelijkheid van verwestersen van de ontwikkelingslanden aan gaat, er is in die landen reeds belangstelling voor materiële welstand, onderwijs e.d. en wel niet alleen bij de bovenlaag, maar ook in brede lagen van de bevolking. Ik meen dat dit een normale menselijke ontwikkeling is en dat eigenlijk het woord "verwestersen" niet zo geschikt gekozen is. Wij noemen ook vaak "veramerikaniseren" sommige verschijnselen die eigenlijk alleen een gevolg van hogere welvaart waren.

Vraag:Neemt het algemene oorlogsgevaar niet toe door het ontwikkelen van 80 zelfstandige soevereine staten met voorlopig instabiele regeringen, moderne bewapening (duurder dan de gehele ontwikkelingshulp) en omvangrijk overheidsapparaat?

Prof.T.:Het nationalisme van die landen is voor de ontwikkeling nog wel een positieve factor. De ontwikkelingslanden moeten m.i. echter tot grotere eenheden worden geïntegreerd. In Oost-Afrika (Kenia, Tanzania en Oeganda) is dit reeds het geval. In Centraal Amerika zijn er ook pogingen. Jammer genoeg is de Britse federatie in het Caribische gebied ontbonden. Mogelijkheden zijn er tussen de Arabische landen in Afrika: de Maghreb, Lybië, Egypte en Soedan. Ook tussen Indonesië, Maleisië en de Philipijnen. In plaats van de Europese Gemeenschappen als voorbeeld zou ik liever beperkte tolunies met investeringsplan zien, d.w.z. tolunies beperkt tot b.v. 25 tot nu toe ingevoerde industrie-producten met een gemeenschappelijk industrialisatieplan om de productie er van over de deelnemende landen te verdelen. Zodanige gemeenschappen worden echter door de GATT (nog) niet erkend. Wat het algemene oorlogsgevaar betreft: wij moeten hopen dat de grote Oost-West tegenstelling en de problemen met China op den duur in het kader van de V.N., voorzien van een vredesmacht, kunnen worden opgelost. Daar zijn we intussen nog ver vandaan. Het probleem van de vreedzame coëxistentie, met het voorbehoud van de communistische landen om communistische bewegingen in andere landen aan te moedigen en eventueel te ondersteunen door guerrillas, is nog weinig verderuitgewerkt op een voor ons aanvaardbare wijze. Wat de tegenstellingen tussen ontwikkelingslanden onderling aangaat: het voorbeeld van Indië en Pakistan heeft geleerd dat schorsing van de ontwikkelingshulp hier vrede stichtend kan werken. In ieder geval zie ik mede ten behoeve van de vrede de wenselijkheid van een indeling van de wereld in grotere eenheden, b.v. een tiental.

Vraag:Wat vindt u van de resultaten van de pas beëindigde Conferentie van de V.N. inzake ontwikkelingshulp, genoemd UNCTAD II?

Prof.T.:De resultaten vind ik pover, de ontwikkeling gaat langzamer dan wij gehoopt hadden. Er waren de moeilijkheden met Amerika (betalingsbalans door de oorlog in Vietnam) en Frankrijk (dat hoofdzakelijk slechts voor zijn eigen voormalige koloniën wil zorgen). De communistische landen hebben er ook niet veel van gemaakt: zij waren niet bereid zich financieel te binden. Wij zullen misschien moeten denken aan bijdragen van uiteenlopend karakter, die elk donorland naar eigen voorkeur kan kiezen, mits het totaal vaststaat.

W.S.A.N. GORTER

LEDEN, LEDEN, LEDEN.

Elke afdelingsvoorzitter zal na ruim een jaar draaien de nodige ervaringen opgedaan hebben. Tevens zullen er wel enkele vragen gerezen zijn. Althans is dat bij mij het geval.

Allereerst een vraag die gerezen is en waar ik nog steeds geen goed antwoord op heb kunnen vinden. "Wat is het potentiële ledental van een afdeling?" Ik neem geen genoegen met het antwoord "Dat hangt van de afdeling af." Daar ben ik nl. zelf ook al lang achter. Delft en Rijswijk, twee afdelingen die in het verleden als één afdeling gewerkt hebben, zijn sprekende voorbeelden van verschillende geaarde afdelingen. Maar per afdeling moet er toch een antwoord op deze vraag gegeven kunnen worden. Als je er over na gaat denken kom je al snel tot enkele vragen en overwegingen.

We zouden ons bij de beantwoording van de vraag kunnen spiegelen aan andere partijen. Maar dan rijst direct de vraag of de ledentallen van andere partijen wel representatief zijn voor de huidige situatie. Het is een publiek geheim dat veel leden van andere partijen meer als donateurs dan als leden beschouwd moeten worden. (Daarmee wil ik niet zeggen dat deze leden niet bij D'66 voorkomen maar wel, dat dat bij D'66 in veel mindere mate het geval is.)

Zij zien het betalen van hun contributie als een regelmatig terugkerende last waar je met goed fatsoen niet onder uit kunt. Je geeft tenslotte ook elk jaar je bijdrage aan bv. de T.B.C. bestrijding. Het betreft misschien veel mensen die in een tijd waarin men streed voor emancipatie of elementaire materiële belangen lid van een politieke partij zijn geworden en dit uit sleur zijn gebleven. Tegenwoordig staat, vooral bij D'66, de strijd voor andere dan materiële belangen, (democratische grondrechten) op de voorgrond. Brengt deze strijd de mensen er echter toe lid van een politieke partij te worden? Dat wij ons niet moeten spiegelen aan andere partijen zou volgens mij ook blijken wanneer we de percentages actieven in de verschillende partijen met elkaar gingen vergelijken. Ik dacht toch dat D'66 de andere partijen in dat opzicht ruimschoots slaat.

Verder wordt wel eens gesteld dat een partij 10% van zijn kiezers als leden moet hebben. (Zo schijnt het ongeveer bij de andere partijen te liggen).

Aannemende dat dit niet alleen landelijk geldt zou bv. de afdeling Rijswijk met 2193 kiezers (8,2%) een ledental van ongeveer 200 moeten kunnen bereiken. De afdeling heeft nu 54 leden en zou dus na een éénjarig bestaan ongeveer 25% van haar potentiële ledental bereikt hebben. Het is best mogelijk dat veel kiezers nog de kat uit de boom willen kijken. Mijn ervaring bij ledenwerving is dat men lid worden van een politieke partij een hele stap vindt.

Moet nu de conclusie getrokken worden dat de resterende 75% er na verloop van jaren door ledenwerving bij moet komen of is die 10% niet meer geldig voor partijen die nu opgericht worden?

En wat te denken van de middelbare scholieren die in grote getale op D'66 gestemd hebben bij schoolverkiezingen. Hoeveel potentiële leden zitten daar onder?

Kan D'66 zich, in een tijd waarin marktonderzoek opgeld doet, veroorloven deze vragen onbeantwoord te laten?

J. VOSWINKEL

voorzitter afd. Rijswijk

In verband met de recente ongeregeldheden overweegt de Westduitse regering de uitoefening van het beroep schilder te verbieden.

DE DERDE KAMER

Op zaterdag 30 maart j.l. hield D'66 in het Jaarbeursrestaurant te Utrecht zijn eerste "Derde Kamer"-bijeenkomst. Ter toelichting: de Tweede Kamer is het terrein waar de regering door de volksvertegenwoordigers onder vuur wordt genomen; zo'n "Derde Kamer" confronteert die volksvertegenwoordigers weer met de kiezers - voor zover die daar tenminste behoefte aan hebben. Deze keer waren het er toch zeker niet meer dan 200 die de gelegenheid te baat wilden nemen om de voltallige D'66-fractie zich jegens die kiezers te zien verantwoorden.

Zoals meestal trouwens hadden de thuisblijvers ongelijk, al was het maar vanwege het weer, dat, hoewel mooi begonnen, rond het middaguur de binnenzitters alsnog in het gelijk stelde.

De opzet van de bijeenkomst was simpel: van 11.15 uur tot over 13.30 uur kon een ieder die een microfoon wist te bemachtigen vragen stellen, die dan door één der fractieleiden van achter de groene tafel werden beantwoord, waarop de vragensteller nog één keer mocht repliceren; na de lunch vormde ieder fractielid op een eigen "zeepkist" het centrum van groepjes kiezers met "specialistische" belangstelling. De "ochtendvoorstelling" was zonder meer een succes. Na een wat aarzelend begin vormden zich aldra queue'tjes bij de twee zaalmicrofoons en moesten de heren van het "presidium", Top, v.d. Ven en Brinkhorst, die bij toerbeurt als "schakelspeler" fungeerden, hun volle aandacht schenken aan het bedienen van de knoppen waardoor presidium, kiezers en gekozenen elkaar afwisselend konden overstemmen. Misschien mede door de aanwezigheid van loze microfoons, die dan echter met een radiowagen verbonden heetten te zijn, bleef het knoppenspel zo af en toe voor enige spraakverwarring zorgen.

Een bloemlezing uit de vragen:

De openingsvraag - door de heer Leegwater -, althans een deel van het antwoord daarop, haalde al direct de kranten. Leegwater vond dat de fractie bij de regering onvoldoende op spoed had aangedrongen met betrekking tot het werk van de Staatscommissie Herziening Grond- en Kieswet. Mr. van Mierlo meende dat de regering ter zake niets te verwijten viel en kondigde aan dat het eerste stuk van de Staatscommissie naar alle waarschijnlijkheid nog voor 1 mei de Kamer zal bereiken. (Als U dit leest weet U of van Mierlo goed gokte).

Grappig was de vraag of er bij ons soms ook zoiets als de fractiediscipline bestond, gezien het frequent en-bloc stemmen van de fractie. Allereerste richtten zich toen natuurlijk direct op Imkamp die onder enige hilariteit vertelde dat hij toch echt maar één keer - althans bewust - uit de boot was gevallen. Van Mierlo voegde hieraan toe dat het homogeen stemmen steeds volkomen natuurlijk - door discussie - was tot stand gekomen en nooit als gevolg van meerderheidsbeslissingen o.i.d. Nimmer, zo zei Van Mierlo, heeft enig fractielid ten koste van zijn politiek geweten gestemd.

De ontwikkelingshulp werd aangesneden door een niet-D'66-lid. Van Mierlo legde het partijstandpunt nog eens uit, dat hierop neerkomt, dat uitsluitend hulp dient te worden gegeven voor concrete projecten die door de Wereldbank - een door conservatieve financiers beheerd instituut, dus gegarandeerd niet lichtvaardig optimistisch t.a.v. nut en levensvatbaarheid - zijn aanbevolen. Op basis hiervan en naar rato van de nationale inkomens der rijke landen kwam men op deze wijze twee jaar geleden reeds tot een door Nederland te besteden bedrag van f. 900.000.000.- per jaar. D'66 meent ook dat deze bedragen onaantastbaar bovenaan op de begroting zouden behoren te staan.

Merkwaardig was dat Imkamp - en dit was ook voor zijn fractiegenoten nog een verrassing - vervolgens kwam vertellen dat hij na zijn ervaringen op de UNCTAD-conferentie in New Delhi niet meer zo overtuigd was van de juistheid van deze visie. Want zijn pogingen deze denkbeelden bij vertegenwoordigers van andere rijke landen aan de man te brengen hadden slechts een schamper onthaal gevonden. Hem was duidelijk te verstaan gegeven dat de betreffende landen domweg niet bereid waren hun bijdragen zodanig te verhogen dat zij hun aandeel in de Wereldbank-projecten zouden kunnen leveren. Imkamp meende dat Nederland zich onder deze omstandigheden zou isoleren door zijn ontwikkelingsbijdragen dan toch op deze basis vast te stellen. (Ik moet zeggen dat ik deze gedachten ang niet erg kan volgen. "Isoleerde" ik me toen ik, op basis van de genoemde zaalhuur en het geschatte aantal aanwezigen, aan de uitgang een knaak in de hoed wierp inplaats van een piek, zoals de meesten?).

Nypels deelde desgevraagd mede dat zijns inziens de Nederlandse overheid op het gebied van bevolkingspolitiek thans niet verder diende te gaan dan het geven van steun aan instituten voor voorlichting op het gebied van geboortebeperking en gezinsplanning (dus geen financiële of sociale strafmaatregelen bij een te hoog geacht kindertal, zoals in India plaatselijk wordt ingevoerd). Wel diende de overheid ook voorlichting te geven omtrent de nadelen van de bevolkingsgroei.

Betreffende de NATO kon Van Mierlo geen concreet standpunt geven. De D'66-visie daaromtrent moet op een politiek congres van de partij worden vastgesteld.

Heel belangrijk was wat van Mierlo over partijvernieuwing en wel in het bijzonder naar aanleiding van de vorming van de Radicale Partij (groep Aarden), had te zeggen. Voor een deel betrof het hier een recapitulatie van de inhoud van zijn rede in de Tweede Kamer ter gelegenheid van de "ontAarding" (zie PLEMBEK 9). Nieuw was de analyse van de oorzaken van de feitelijke mislukking van de "doorbraak" in en na 1946 en de lessen die daaruit vallen te trekken ten aanzien van de partijvorming thans. Volgens Van Mierlo is de doorbraak indertijd om de volgende redenen mislukt.

- 1) De negatieve loyaliteit van de confessionele kiezer ten aanzien van zijn partij. De kiezer was in principe best bereid tot een andere keuze, maar niet als zijn enige alternatief een verklaarde tegenstander van zijn vorige keuze was.
- 2) Het "doorbraakmotief" werd door de kiezers gewoon gezien als een goeie verkiezingssmoes van de PvdA en werd dus niet serieus genomen.
- 3) De progressieve confessionele kiezer werd geen andere keus geboden dan een (dogmatisch) socialisme dat door tradities en vocabularium afstootte.

Nu is volgens Van Mierlo de kans op een geslaagde doorbraak echter reëel omdat de progressieve confessionele kiezer in D'66 en Radicalen een onbesmet alternatief voor de PvdA vindt. Gebleken is al dat de negatieve loyaliteit in het geval van D'66 niet werkzaam is, vooral dank zij onze excentrische opstelling (niet ergens tussen PvdA en VVD, maar op een geheel eigen positie buiten deze lijn).

Van Mierlo zegde Aarden c.s. voor 100% onze steun toe. Maar hij voegde er onmiddellijk aan toe dat die steun alleen mogelijk is door hen persé niet te willen absorberen.

Een ietwat pijnlijk vraagje bleek waarom de aangekondigde parlementaire enquête-Schiphol nog steeds niet was geëntameerd. Van Mierlo gaf toe dat de fractie wat al te vlot was geweest. De zaak blijkt achteraf minder eenvoudig dan men aanvankelijk dacht. De feiten bleken toch niet "op straat te liggen". De fractie zal echter binnenkort beslissen of men ermee door zal gaan.

Bark wilde eens horen of het pragmatiek of principe was dat de fractie inzake Vietnam steeds uitsluitend het partijprogrammapunt "stopzetting van de Amerikaanse bombardementen" had gehanteerd en niet het punt "stopzetting Noord-Vietnamese infiltraties". Visser antwoordde dat dit was geschied omdat vooral het stopzetten van de bombardementen een symbool van dé-escalatie zou zijn. De vragerij vond bepaald geen natuurlijk einde. Toen het presidium om half twee stelde dat we nu echt moesten gaan lunchen en de discussies beëindigde, betekende dit, zo te zien, het smoren van nog verscheidene brandende vragen. Over de "matinee" was ik minder enthousiast. Er waren toen zeven "zeepkisten" op elk waarvan zich een fractielid - zonder technische hulpmiddelen - verstaanbaar probeerde te maken voor het groepje om hem heen, wat, behalve voor de voorste rij, in het algemeen niet zo best lukte door het hoge ruisniveau dat de andere zes groepjes veroorzaakten. Hoe dit ook zij, de dag als geheel was bepaald geslaagd en voor regelmatige herhaling vatbaar. Hopelijk zijn er dan meer belangstellenden, want zonder voldoende interesse van de kiezers voor de gekozenen zullen de gekozenen hun interesse voor de kiezers moeilijk op peil kunnen houden.

A.C. DE GOEDEREN

AROKODILLENTRANEN

(x) In een TV-interview naar aanleiding van zijn boekje "Een partijtje libre" deed Hans Wiegel, jongste VVD-afgevaardigde, teleurgesteld over hetgeen D'66 tot nu toe had bereikt. Hij had er meer van verwacht. Roerend, die hoge VVD-verwachtingen jegens D'66. Hans Wiegel is dus vast een - stiekume - D'66-(spijt)stemmer. Want zoveel droefenis over ons falen kan men toch immers alleen maar van stemmers verwachten? Trouwens, anders zou hij toch ook geen recht van spreken hebben, nietwaar?

P R A G M A T I S C H E

B E G I N S E L E N

c-o-o-n-t-r-a

D O G M A T I S C H E

B E G I N S E L E N

Ik stel me D'66 voor als een politiek persoon, die, voor zover dat mogelijk kan zijn, vrij rondwandelt, terwijl de andere politieke partijen mij politieke personen doen voorstellen, die met hun voeten in de dogmatische modder zitten en zich zo veel minder vrij kunnen bewegen. Nu ben ik verder ook de mening toegedaan, dat hoe langer wij in de Tweede Kamer zitten, des te moeilijker wij ons zullen kunnen bewegen, daar de dogmatische modderspatten steeds meer aan onze voeten gaan kleven. Zo is het gevaar zeer zeker en beslist niet denkbeeldig, dat wij de pragmatische beginselen onder alsmaar heviger wordende dogmatische druk, steeds moeilijker kunnen verwezelijken. Ook is het gevaar niet denkbeeldig, dat onze alweer een jaar oude en toch nog steeds brosse

huid, zal barsten onder deze druk. Daar deze huid al enkele barstjes en scheurtjes vertoont en gaat vertonen, zullen, allen, die zich hier-toe geroepen voelen, de strijd moeten aanbinden met die elementen in D'66, die naar buiten meestal onopgemerkt, maar naar binnen hopelijk niet, afwijken van de beginselen van D'66 en daarmee veel afbreuk doen aan de pragmatische beginselen.

En juist omdat wij ons vrijer kunnen bewegen, zullen wij dan ook moeten komen met een andere soort politieke visies. Deze zullen noodgedwongen door de omstandigheden moeten getuigen van originaliteit, openheid en goede argumentering. In de originaliteit kunnen de pragmatische beginselen aan hun doel beantwoorden, de openheid moet bevatten: gedifferentieerde meningsuiting, het bij de partijbestuurders kweken van verantwoordelijkheidsgevoel en besef van handelen voor het tot stand brengen van een goede organisatie, in de ruimste zin des woords. De goede argumentering moet gesteld worden in duidelijke en begrijpelijke bewoordingen en de hieruit voortvloeiende konsekwenties moeten kunnen worden overzien.

Dit geheel van factoren moeten zich af kunnen spelen in een ruimte waar een eerlijk, rechtvaardig en zakelijk klimaat heerst.

Ik stel het me allemaal zo voor, omdat er helaas nog te veel D'66-ers zijn, die het moeilijk hebben met het maken van een onderscheid tussen pragmatische beginselen en dogmatische beginselen. Want welbeschouwd moeten wij als D'66-ers het pragmatisme in de praktijk gestalte doen geven. Dit houdt onder meer in, dat in D'66 een algemeen streven aanwezig moet zijn om het pragmatisme in te planten in de politieke samenleving in het algemeen en dit te verwezelijken in het politieke spel in het bijzonder. Ook moet dit naar mijn mening inhouden de hervorming van de vertikale hiërarchische verhoudingen in de traditionele partijstructuur bij de dogmatische partijen in horizontale hiërarchische verhoudingen in de, in ontwikkeling zijnde partijstructuur van D'66.

De praktische politiek van D'66 mag absoluut niet ontaarden in het vormen van allerlei ergerlijke en zeer sterk dogmatisch aandoende mengvormen van liberalisme en socialisme.

In de laatste alinea doel ik op die D'66-ers die het moeilijk hebben met het afsnijden van de "laatste" banden met hun politiek verleden. Het kan namelijk voorkomen dat deze lieden om redenen bij D'66 zijn gekomen welke sterk principieel kunnen verschillen met de doelstellingen waarvoor D'66 is opgericht; zij spreken zagezegd met een gespleten tong. En zij niet alleen, ook de mensen zonder enig politiek verleden kunnen wel eens verkeerde bedoelingen hebben ten aanzien van de pragmatische beginselen, die D'66 voorstaat.

Wil D'66 zich niet tot een establishmentpartij laten verleiden, dan zullen ze (ik doel hierbij op de kamerleden van D'66) zich maar al te vaak moeten afvragen: worden we sterker aangezogen door de traditioneel-dogmatische partijen? En zo ja, wat doen we hiertegen. Aan de andere kant wil ik nu ook niet beweren dat we geen medewerking of zelfs samenwerking moeten zoeken, of dat we geen gelijkgerichte ideeën moeten steunen, dat niet.

Een van de belangrijkste konsekwenties hiervan is, dat we ons (met name de 7 kamerleden), elke keer consciëntieus moeten afvragen of de daden ook in overeenstemming met de ideeën zijn. In het verleden én in het heden heeft het hier nog wel eens aan ontbroken, maar dit kan echter niet in sterke mate voor het geheel worden aangerekend.

In de bovenstaande alinea wil ik niet suggereren, dat ik de bestaande politieke verhoudingen van links en rechts zou aanvechten, maar ik meen wel te beweren, dat de behoefte aan beide uitgangspunten de laatste tijd dusdanig aan het verminderen is, dat D'66 juist als stroming zo'n succes heeft, omdat, naar in het begin zich deed aanzien, in D'66 de ge-

wraakte "begrippen" links en rechts niet meer als maatstaafgevend worden beschouwd. De Nederlander is geen mens van uitersten. Dus als D'66 zich te veel met een linkse ideologie hetzij met een rechtse ideologie gaat verbinden, is de kans groot dat èn de sympathie èn het electoraal gewicht zal verminderen.

Hiermede zou dan de uiteindelijke opzet en doel van D'66 verloren gaan.

ANTOON WEVERS

LEDENVERGADERING D'66 AFDELING DEN HAAG (28 maart 1968)

- O Bij gebrek aan belangstelling begon de vergadering gebruikelijk later en wel om vijf minuten voor half negen. Aantal aanwezigen op dit tijdstip 48. Later op de avond waren dit er bijna 60, hetgeen nog geen 14% betekent op het ledenaantal van 407. Minimale belangstelling dus voor een politieke groepering die o.a. meer aan ontwikkelingshulp wil besteden - het irreële van art. 117 W.v.Str. wil elimineren met dien verstande dat reeds veroordeelden hun strafblad terugkrijgen zonder art. 117-die erkenning eist van de DDR.-die een breekijzer wil zijn in ons huidige politieke bestel.....-voor dergelijke belangstellenden hebben wij nog een CDU.
- O In het politieke café zal een (twee)maandelijks bijeenkomst gehouden worden door verschillende politieke partijen, aanvangend mei/juni. Initiatief D'66. CPN en BP zijn nog niet benaderd. De PvdA is genegen lezingen te houden, voor het overige zal zij echter niet actief deelnemen. De kiezers zouden anders ook de PvdA kunnen zetten in het ene bekende potje nat. "Zo gek is hun idee nu ook weer niet", meende de VVD. Een familiereunie blijft tenslotte een familiereuni.
- O De vordering die de afdeling Den Haag nog steeds had op Amsterdam is opgeheven. Het hartelijk applaus dat nav. dit besluit weerklonk, betreffende ons eigen geld, deed vermoeden, dat wij hiermee heel gelukkig, tevreden en zelfgenoegzaam waren. Hoge het u wel bekomen. Het verwondert mij dat nog niemand op het idee gekomen is een advertentie te plaatsen: "Wij gaven...."
- O Drie van de zeven kandidaten voor het bestuur waren niet aanwezig. De redenen van hun afwezigheid mochten gerechtvaardigd worden geacht. Maar het is vreemd dat een ledenvergadering zich had laten beknemen als een van de gekozen afwezigen nu eens de schepping van een grappenmaker was geweest.
- O Het positieve gedeelte werd verzorgd door de heer Imkamp, een man die het verschil ziet tussen reële politiek en diplomatiek tenenlopen. Ingekapseld is de samenleving door een verdragje zus en een verbondje zo met hun respectievelijke artikeltjes en paragraafjes, als een kip aan het spit. Ontkennen kan men deze bindingen niet, maar er mee werken is een tweede. En dit willen blijkbaar nog steeds de geachte Kamerleden en konfraters van de heer Imkamp. Ligt dit nu aan de christelijke partijen, associaties aan het woord hervorming...., of zijn er nog te veel dogmatici. Laten uitsterven kan lang duren.

HJ. BOUTEN

PRIJSVRAAG: MOET D'66 ZICH PROGRESSIEF NOEMEN?

Progressief; een traditionele term.

Het begrip "progressief" speelt in de politiek al gedurende geruime tijd een rol. In de grote lijn kan men zeggen dat toen bij de doorbraak van de vooroorlogse S.D.A.P. tot de na-oorlogse PvdA het begrip "socialisme" wat op de achtergrond kwam, de term "progressief" naar voren kwam om het vernieuwde streven van de vernieuwde partij aan te duiden; het begrip "socialisme" voor het streven van de PvdA is overigens nooit verdwenen. In het politieke leven in Nederland weet men het begrip progressief dan ook heel goed te plaatsen: het is als het ware politiek-belast en het zou tot verwarring aanleiding geven indien men nu voortaan aan dit begrip andere of nauwkeuriger betekenissen zou gaan toekennen dan de traditionele, met name door discussies uit te lokken over wat nu de "ware" progressiviteit eigenlijk inhoudt. Zodanige in wezen dogmatische gedachtenwisselingen zouden niet bijdragen tot een vergroting van de politieke duidelijkheid. Wij zouden er dus de voorkeur aan geven deze term te reserveren voor het politieke streven van de PvdA dat bij een ieder bekend is. Wel kunnen wij ons voorstellen dat er binnen het kader van de interne meningsvorming van de PvdA over beraadslaagd c.q. gevochten wordt welke concrete onderwerpen er al dan niet onder de vlag van de progressiviteit kunnen c.q. behoren te worden gebracht.

Analyse van de term "progressief".

Ook al wijst men de term progressief al bruikbaar politiek ideaal voor zich zelf af omdat men geen aanhanger van de PvdA is, wil dat nog niet zeggen dat men die term niet aan een nader onderzoek zou kunnen en willen onderwerpen.

Gesteld tegenover de term "socialisme" heeft de term "progressief" het voordeel van een algemeen aantrekkelijke klank: een ieder, onafhankelijk van stand, rang, klasse, godsdienst, leeftijd enz. moet wel voelen voor "de vooruitgang" in onze zich dynamisch ontwikkelende tijd. Het schijnt dus nogal plezierig te zijn voor een politieke partij, indien zij kans ziet het gebruiken van deze term min of meer voor haar zelf gemonopoliseerd te hebben.

Nu hebben wij in vorige artikelen gewezen op het nut te onderscheiden tussen het politieke, anders gezegd het overheidsleven (inclusief de ambtenarij) en het maatschappelijk leven, ieder met hun eigen belangen en gemeenschapsvormen, gescheiden in politiek recht en burgerlijk recht. In het Westen is de financiële verhouding tussen beide grootheden, ten gevolge van de particuliere eigendom der productiemiddelen waaronder ook te verstaan talent en energie, aldus, dat het overheidsleven zijn financiële mogelijkheden door middel van belastingheffing ontleent aan het maatschappelijke leven. De maatschappij maakt van de overheidsvoorzieningen gebruik en betaalt in het algemeen achteraf. Aangezien de vooruitgang, de modernisering van het leven, geld kost, heeft men dus in beginsel de keuze in hoeverre men het maatschappelijk leven, dus de productiemiddelen en de op hun werking berustende sociale omstandigheden wil moderniseren of het overheidsleven. Uiteraard bestaat er een nauwe samenhang tussen overheid en maatschappij, zodat modernisering van de ene ook van voordeel is voor de andere. Maar dit laatste is niet steeds het geval: er zijn uitgaven in de maatschappelijke sfeer die de overheid op kosten jaagt en er zijn overheidsuitgaven b.v. herverdeling inkomsten en sociale voorzieningen, ten uitvoer gelegd door een zwaar ambtelijk apparaat en beide in consumptieve richting werkende, die mogelijkheden van besteding tot modernisering in de maatschappij verkleinen.

Voor degenen, die slechts een politieke functie bij het behartigen van de "Vooruitgang" uitoefenen en weinig politieke binding hebben met hen die verantwoordelijk zijn voor de noodzakelijke vernieuwingen in de maatschappij, zal het toeschijnen dat elke op zichzelf zinvolle vergroting van overheidsuitgaven "winst" is, hetzij in economisch opzicht, hetzij in sociaal opzicht.

Door hen, daarentegen die de overheid voornamelijk als dienaars van het maatschappelijk leven in zijn Westelijke vorm zien, zullen grote overheidsuitgaven worden opgevat als remmen op de noodzakelijke maatschappelijke vernieuwingen en als inbreuk op rechten tot consumptie op grond van verhoudingen ontstaan in de maatschappelijke sfeer.

Men kan het geld immers maar éénmaal uitgeven.

De politiek-progressieven en de maatschappelijk-progressieven.

Aldus staan de "politiek progressieven" tegenover de "maatschappelijk progressieven" en om deze reden zouden, voor zover ze niet in haar eigen sfeer behoudend zijn, zowel de socialisten als de liberalen aanspraak op de fraaie term progressief kunnen maken. Gezien echter de traditie zouden wij, zoals gezegd, de term willen overlaten aan de PvdA.

Waarvoor wij echter beslist zouden willen waarschuwen, is het overnemen van de in de politieke sfeer belaste term "progressief" door D'66, juist omdat D'66 mede blijkens haar program, grote belangstelling voor ook de maatschappelijke groei heeft en zich niet tot het typisch-politieke beperkt. Hoewel dus naar onze mening de vernieuwers van het maatschappelijk leven, theoretisch gezien, evenzeer aanspraak op de term progressief kunnen maken als de PvdA zou D'66 onherroepelijk naar de denkwijze van de PvdA afglijden, indien wij hun term "progressief" gingen overnemen.

Natuurlijk moeten wij evenmin de liberale terminologie als ons ideaal overnemen. Aldus, b.v. het begrip "vrijheid", hoewel dit begrip aanvaardbaar is b.v. in het kader van zekere maatschappelijke groeimechanismen en consumptiemogelijkheden.

Prijsvraag.

Kunnen wij niet een prijsvraag uitschrijven voor een eigen term van D'66 die een duidelijk en aantrekkelijk beeld van ons streven in de economisch-sociale sector biedt? Indien men een heel onduidelijk en vooral in het buitenland versleten woord wil hebben, kiese men: "radicaal". Wij moeten een term hebben die in de politiek nog niet bestaat, anders is onze bestaansreden als onafhankelijk politieke partij in voornoemde sector niet tot uitdrukking gebracht. En deze sector is belangrijk, omdat het de kiezers - misschien anders dan de politici, althans in hun ideologische of visuele taal - uiteindelijk méér om de knikkers dan om het spel gaat; tenzij het om een zeer verheven spel zou gaan, waarin de knikkers als 't ware werden opgelost. Maar een zodanig spel heeft D'66 nimmer gepoogd te formuleren. Om terug te keren tot wat men de realiteit pleegt te noemen: ook het begrip "pragmatisch" geeft zonder nadere uitlegging onvoldoende weer hoe de synthese, samenwerking of harmonie tussen de existentieel te onderscheiden sferen van politiek en maatschappij door D'66 wordt nagestreefd; dit begrip kan zelfs tot de neiging voeren deze sferen door elkaar te klutsen.

W.S.A.N. GORTER

PROBLEEM VAN DE MAAND:

Is het geoorloofd een oorlogsmisdadiger Bevriend Staatshoofd te noemen?

NIETS NIEUWS ONDER DE ZON

(C)De jaarlijkse waanzin die schoonmaak heet levert soms nog wel eens iets op, zoals dit stukje. Die schoonmaak leidt er nl. toe dat sommige mensen zich gedwongen voelen nieuwe vloerbedekking te gaan leggen en dan komt onder de oude wel eens een oude krant te voorschijn. In dit geval een Gooi en Eemlander van 1891. Daarin lezen wij over.....relletjes op de Dam ter gelegenheid van het bezoek van de Keizer van Duitsland. Onder het hoofd "De politie van Amsterdam" trof ik het volgende bericht aan, dat te mooi is om u te onthouden:

"De Amsterdamse bladen ontvangen massa's ingezonden stukken over hetgeen woensdag op de Dam is voorgevallen. De politie schijnt er met onhebbelijke ruwheid op los te hebben geslagen.....De zaak kwam woensdag ter sprake in de Gemeenteraad. De raadszitting werd dan ook door een overtalrijk publiek bijgewoond.

De voorzitter bracht namens de Regentes de burgerij en de Raad dank voor de waardige ontvangst den Keizer van Duitschland bereid.

Over het gebeurde op de Dam op 1 juli werd de burgemeester scherp gecritiseerd. De burgemeester erkende het verkeerd optreden der politie en verzekerde, dat een scherp onderzoek zal worden ingesteld.

Door de heren Muller, Heemskerk en Alting Hees werd op ontslag van hoofdcommissaris Steenkamp aangedrongen. De raad verwierp met 24 tegen 8 stemmen de motie-Nolting om bij de Regentes het ontslag van de heer Steenkamp te vragen. Hij nam de motie van Hall en Stassen aan om de burgemeester uit te nodigen een nader onderzoek in te stellen naar aanleiding van de wanorde en naar de persoon die bevel gaf stokslagen uit de delen".

U ziet het, er is niets nieuws onder de zon. Zelfs de namen komen af en toe bekend voor.

De Amsterdamse politie kan in ieder geval geen gomis aan gevoel voor traditie worden verweten.

PARTIJVERNIEUWING EN KIESSTELSEL

Met zijn artikel 'Van partijen naar stembusakkoorden', verschenen in de door de Arbeiderspers uitgegeven bundel Open Brief II, heeft Ed. van Thijn een belangrijke bijdrage geleverd aan de ontwikkeling van inzichten betreffende partijvernieuwing. Vooral de manier waarop hij de politieke verschijnselen groepeerd is belangwekkend. Het 20e eeuwse partijtype noemt hij 'integratiepartij' en ziet hij onder meer, gekenmerkt door een strak en ingewikkeld organisatiepatroon met bureaucratische tendenzen; een sterke aandrang om het zwaartepunt van de communicatie tussen kiezers en gekozenen te zoeken binnen de partijorganisatie; een sterk doorgevoerde arbeidsverdeling tussen partij en volksvertegenwoordigers (waarin de laatsten in feite een 'orgaan' van de eerste zijn). Hij had daaraan nog kunnen toevoegen: een voortdurende aandrang tot 'het sluiten der rijen', tot eenvormige standpuntbepalingen, tot onderwerping aan het gezag van de leiders, tot verdachtmaking en onderdrukking van opinies, die van de gangbare afwijken.

De 'integratiepartij' is een strijdorganisatie (vPh). En omdat zij meent dat slechts eendracht macht maakt is haar grootste obsessie, dat interne meningsverschillen naar buiten zullen treden, dat de kiezers haar niet als een monolithisch geheel zullen ervaren, waardoor zij meent aan geloofwaardigheid te zullen verliezen.

Deze partijstructuur heeft allerwegen een bijpassend kiesstelsel gevonden. Bij ons bijvoorbeeld het verfoeilijke lijstenstelsel, dat de verkiesbaarheid der kandidaten geheel in handen van de partijorganisatie legt en aldus de sleutelpositie van deze in de verhouding kiezer-gekozene bezegelt. En in Engeland het niet minder afzichtelijke districtenstelsel met één-mansvertegenwoordiging op basis van relatieve meerderheid, dat de kiezer vrijwel geen keus laat en waardoor een tweepartijensysteem is ontstaan, dat de volksvertegenwoordigers tot louter stemvee heeft gedegradeerd. Belangrijke veranderingen in de laatste tijd zijn druk doende dit partijtype tot een anachronisme te maken. De televisie heeft het geestelijk isolement der levensbeschouwelijke- en andere zuilen krachtdadig verstoord en de graad van politieke geïnformeerdeheid der kiezers verveelvoudigd, hen kritischer en onafhankelijker gemaakt. Ook binnen de aloude partijen is onder de druk van deze omstandigheden over het algemeen meer ruimte gekomen voor nieuwe inzichten, voor met de geijkte strijdige opvattingen. Vaak schoorvoetend en met kennelijke tegenzin van de zijde der oude bonzen, maar onstuitbaar, vindt deze ontwikkeling plaats. De nieuw-linkers in de PvdA en de Radicals in de KVP werden, hoewel niet direct liefderlijk in de armen gesloten, ook weer niet op de eerste symptomen van rebellie uitgerangeerd. Deze zeer toe te juichen ontwikkeling betekent echter het naderende bankroet van de 'integratiepartij' als structuur-principe en doet tegelijkertijd een geheel nieuw partijtype het levenslicht aanschouwen. Van Thijn noemde deze nieuwe partijvorm 'communicatiepartij', omdat zij de voortdurende communicatie tussen kiezers en partij centraal zal stellen. Hoewel dit zeker een van de belangrijkste activiteiten van de nieuwe partijvorm zal zijn lijkt dit echter gezien de verschijnselen zoals die zich thans voordoen, toch niet het voornaamste kenmerk van het nieuwe partijtype. Essentiëel voor de nieuwe partijvorm is, dat men het normaal en gezond vindt, dat verschillen van opvatting niet alleen voortdurend intern ter discussie staan, maar ook onbelemmerd naar buiten worden gebracht, zodat heel het land erbij wordt betrokken, terwijl men het in vele gevallen niet noodzakelijk acht over zulke meningsverschillen uiteindelijk tot één gecanoniseerd 'partijstandpunt' te geraken. Men zou dit nieuwe partijtype, dat een geemancipeerd, tot zelfstandig oordelen in staat zijnd kiezerscorps vooronderstelt, daarom wellicht beter 'forumpartij' kunnen noemen. D'66 is typisch zo'n forumpartij. Men wordt lid omdat men zich in het geestelijk klimaat van zo'n partij thuisvoelt en zich met haar uitgangspunten verbonden voelt, niet omdat men het met alle programmapunten eens is en dit wordt door iedereen volkomen acceptabel geacht. Gehakketaak over de vraag of men wel zilver in de leer is behoort daar tot het verleden.

Een ander wezenskenmerk van de 'forumpartij' is het handhaven van een scherp onderscheid tussen partij en fractie. De leden zijn doordrongen van het besef, dat niet zij de geestverwante parlementariërs aanwijzen, maar de kiezers. Die leden beseffen, dat zij weliswaar tot taak hebben kandidaten te stellen en de kiezers over die kandidaten zo uitgebreid mogelijk te informeren, maar dat niettemin de kiezers in volle vrijheid hun eigen keuze moeten kunnen maken. Ook zullen ze, het feit indachtig, dat 'hun' kandidaten, indien gekozen, hen slechts vertegenwoordigen als kiezer en niet als partijlid, nimmer pogen de geestverwante kamerleden instructies van welke aard ook te geven. In bescheidenheid weten zij zich vrienden en dienaren van 'hun' Kamerleden geen meesters. De forumpartij is een open centrum voor het verwerven en verspreiden van inzichten, voor meningsuiting, kritiek en discussie, voor het opstellen van plannen en het reageren op actuele vraagstukken. Zij is een vereniging van gelijkgezinde politiek geëngageerden, geen instrument tot machtsvorming en machtsuitoefening - deze rol laat zij over aan 'haar' kamerfractie - en zij wil geen douanepost zijn in het verkeer tussen kiezers en parlementariërs. Uit haar natuur vloeit voort, dat zich binnen haar boezem in

volle vrijheid tot een verschillend concreet-politiek beleid tenderende stromingen kunnen ontwikkelen, zonder dat dit tot partijsplitsing en het verbreken van het persoonlijk contact leidt.

Hoe staat het nu met het huidige kiesstelsel, ons lijstenstelsel van evenredige vertegenwoordiging? Correspondeert het met het karakter van tot 'forumpartijen' geëvolueerde politieke clubs? Biedt het exponenten van verschillende opvattingen binnen één partij bij verkiezingen gelijke kansen en laat het de kiezer vrij om geheel naar eigen inzicht kandidaten van stroming a, b of c binnen partij P als zijn representant(en) aan te wijzen? Niets daarvan. Dit kiesstelsel dwingt de partijen zelf de aantallen aan kandidaten van verschillende stromingen toe te wijzen 'verkiezbare plaatsen' op hun kandidatenlijsten vast te stellen. En dit is nog het gunstigste geval, want de meerderheid der partijleden heeft het vaak in haar macht in het geheel geen representanten van minderheden op haar kandidatenlijsten te plaatsen. De kiezers kunnen daaraan niets meer veranderen. Hoe kwalijk dit is, gezien vanuit het standpunt van de kiezers, wordt duidelijk als men zich bijvoorbeeld eens indenkt bij aankoop van een fiets gedwongen te zijn tevens een step en een kindervagen af te nemen. Hoewel in de maatschappij ondenkbaar, is deze onbeschaande koppelverkoop, noodgedwongen door het vigerende kiesstelsel, in de politiek regel. Het illustreert hoe weinig 'vrij' en 'democratisch' dit stelsel eigenlijk is, ondanks het op zichzelf niet onjuiste beginsel van de evenredige vertegenwoordiging. Eén van de gevolgen is, dat iedere van de hoofdrichting afwijkende stroming binnen een partij, als zij wil weten hoe de kiezers over haar denken, gedwongen is met eigen lijsten uit te komen, d.w.z. een nieuwe (splinter)partij op te richten.

Maar wat dan? Nemen wij als niet geheel willekeurige greep uit de vele mogelijkheden eens het in ons partijprogramma gesuggereerde districtenstelsel slechts 2 à 3 afgevaardigden per district en verkiezing door relatieve meerderheid. Biedt dit zijn waar ook slechts in koppelverkoop? Neen, inderdaad, deze kwaal heeft het niet, maar wel één die wellicht nog erger is. Deze winkel heeft namelijk helemaal geen keus. Als u er in de hoek van de vervoermiddelen komt en u wilt een fiets, dan is de kans groot dat men slechts een stepje of een kindervagen in huis blijkt te hebben. Dat kunt u dan krijgen of geheel met lege handen vertrekken. Maar u kunt het nog erger treffen, n.l. dat in de vervoermiddelenhoek zelfs helemaal niets te koop blijkt. Zonder beeldspraak: Als uw partij in uw district een representant van richting X kandidaat heeft gesteld kunt u maar twee dingen doen: op de X-man stemmen of thuisblijven. En als u het eerst doet mag u nog van geluk spreken als die man inderdaad wordt gekozen, want bij drie afgevaardigden per district moet een kandidaat meer dan 25% van de stemmen behalen om van verkiezing zeker te zijn. Kortom: de kiezers stemmen, maar de partijen kiezen en zijn zo mogelijk nog machtiger dan bij het lijstenstelsel van evenredige vertegenwoordiging. Er zijn tegen districtenstelsels nog wel meer bezwaren aan te voeren, maar die hebben niet zozeer met het onderwerp partijvernieuwing te maken en blijven thans dus buiten beschouwing. Hier ging het er slechts om duidelijk te maken dat de 'forumpartij' noch bij het huidige lijstenstelsel van e.v., noch bij het districtenstelsel volgens het program van D'66 tot volle ontwikkeling zal kunnen komen - tot vreugde van hen, die nog bij de 'integratiepartij' zweren, maar tot schade van de democratie - omdat in beide gevallen aan de kiezers de gelegenheid ontbreekt verschillen van opvatting binnen de partijen op de door hen gewenste wijze in de volkvertegenwoordiging tot uitdrukking te brengen. Dit is een onnatuurlijke toestand, die tot gevolg heeft, dat verschillende stromingen in één partij er, met negering van democratische idealen, steeds naar zullen blijven streven de teugels van die partij geheel in handen te krijgen of te houden.

Gelukkig bestaan er ook kiesstelsels, die als het ware voor de 'forum-partij' zijn geschapen. Misschien wel het belangrijkste daarvan en in elk geval het bekendste, is het personenstelsel met enkelvoudige, facultatief overdraagbare stem, tegenwoordig meestal 'systeem van den Bergh' genoemd. Volgens dit systeem werd op 18 november j.l. in Helmond ons hoofdbestuur aangevuld. Hoewel het niet zeker is of dit stelsel voor een bestuursverkiezing het meest geschikte is, kan niet worden ontkend dat het geknipt is voor de verkiezing van een lichaam met sterk vertegenwoordigend karakter, zoals het parlement, waarvoor de regels heel globaal neerkomen op het volgende. Op het stembiljet zijn alle geestverwante kandidaten op gemeenschappelijk verzoek in groepen bij elkaar geplaatst, maar per groep in alfabetische volgorde (eventueel op verschillende biljetten op een ander punt beginnend, zodat alle kandidaten gemiddeld even vaak bovenaan staan). De kiezer plaatst nu bij de naam van de door hem het meest geprefereerde kandidaat het cijfer 1, bij zijn tweede keus het cijfer 2 en zo vervolgens, voor zover hij de kandidaten belieft te nummeren. Hij is daarbij niet aan één groepje en zelfs niet aan één partij gebonden. Bij het opmaken van de uitslag wordt nu als volgt gehandeld. Gekozen zijn de kandidaten, die de kiesdeler hebben gehaald. Had een kandidaat stemmen 'over', b.v. 40% van het totale aantal op hem uitgebrachte stemmen, dan wordt de stemwaarde van al zijn biljetten vermenigvuldigd met, in dit geval, de factor 0,4 en worden zij vervolgens overgedragen aan de respectievelijk daarop als 'tweede keus' vermelde kandidaten. Heeft een 'tweede keus' kandidaat de kiesdeler al gehaald, dan vindt overdracht plaats aan de kandidaat van 'derde keus', enz. Stemmen uitgebracht op kandidaten, die na overdracht van alle 'overstemmen' nog steeds de kiesdeler niet hebben gehaald, worden in z'n geheel overgedragen aan de kandidaten van tweede keus - voor zover nog niet gekozen, anders derde keus, enz. - te beginnen met de kandidaat, die het geringste aantal eerste stemmen verwierf. Telkens na overdracht van de stemmen van een afgevalen kandidaat wordt opnieuw nagegaan wie van de nog 'in het spel' zijnde kandidaten daardoor de kiesdeler haalden. De meest wezenlijke verschillen met het lijstenstelsel zijn dat er geen van tevoren vastgelegde hiërarchie van kandidaten is en dat de kiezer en niemand anders bepaalt aan wie zijn stem ten goede komt als zijn kandidaat van eerste keuze stemmen 'over' heeft of moet afvallen. Daardoor is de kiezer scherprechter over de modaliteiten binnen één partij en vervalt een belangrijke aanleiding tot verdere partijversnippering. In een bestel met zulk een kiesstelsel, zal de moderne, super democratische 'forumpartij' tot volle bloei kunnen komen. Ook zullen de vele partijen van thans zich dan op ongedwongen wijze kunnen condenseren tot enkele grote, waarbinnen zich op grond van telkens weer andere verschillen van inzicht gemakkelijk ad hoc afzonderlijke stromingen kunnen vormen, die, als zodanig herkenbaar, maar binnen het partijverband, aan verkiezingen kunnen deelnemen en daarbij volkomen gelijke kansen hebben. Zeer bepaald geldt dit ook nog - maar uitsluitend bij toepassing van dit kiesstelsel - wanneer het land is verdeeld in een aantal onafhankelijke districten, die elk b.v. 6 à 10 kamerleden aanwijzen. Bovendien zal het dan voor iedere partij van veel belang zijn de kiezers ertoe te bewegen als hun tweede of derde voorkeur een kandidaat van een verwante partij aan te wijzen. Daardoor zal het accentueren van de overeenkomsten tussen verwante partijen inplaats van de verschillende worden bevorderd en in het verlengde daarvan het ontstaan van grotere politieke eenheden op basis van echt fundamentele verschillen in politieke doelstellingen.

A.C. DE GOEDEREN

DE PARTIJVOORZITTER KLAAGT BEEN

VRIENDE-LIJK

- O United Nations Conference on Traeson And Deadline
- O Kent u die rockefellow?
- O Gewoontegetrouw werden op de onlangs gehouden ledenvergadering weer bierglazen verkocht, uiteraard met het bekende D'66-embleem. Vooreerst nog werken aan een image, het gezicht heeft geen prioriteit.
- O De rechten van de blanke, de rechten van de neger, de rechten van 1/3, de rechten van 2/3, de rechten van de mens.....
- O Vrijheid, gelijkheid en broederschap.
Bemin uw naaste als uzelf.
(new delhi 1968)
- O Het bevolkingsvraagstuk is in Vietnam al tot een oplossing gebracht. Oktrooi is reeds aangevraagd.

etra

HET PARLEMENTAIRE STELSEL IS EEN GEVAAR VOOR DE DEMOCRATIE (Antwoord op "Vernieuwers en vernieuwers" in Peperbek 9)

De discussie tussen de Goederen en mij verplaatst zich al schrijvende van het stembusakkoord en het praesidium naar meer principiële zaken als de door D'66 te volgen politieke tactiek en het parlementaire stelsel. Over het praesidium zijn we het inmiddels nagenoeg een geworden, maar veel verder zullen we, vrees ik, niet komen.

De Goederen begint dit keer met mij met de bijbel en Marx om de oren te slaan; de eerste zou ik maar liever aan de confessionele partijen en de tweede aan de PvdA overlaten, die ze nog steeds hard nodig hebben om politieke troost uit te putten. Uit de cijfers van de in maart gehouden enquête over de grootte van hun aanhang kunnen ze dat in ieder geval niet; deze bevestigen in hoofdzaak de resultaten van de enquêtes van oktober en november 1967, waarop mijn betoog in Peperbek 8 was gebaseerd, zij het dat de krappe meerderheid van het kabinet - de Jong nog verder geslonken blijkt te zijn. En de PvdA blijft staan op hetzelfde peil als de vooroorlogse SDAP.

Maar om op Marx terug te komen: de Goederen verwijt mij een staatskundige variant van de "Verelendungstheorie" te hebben gelanceerd en rustig te willen blijven afwachten tot de patient tengevolge van deze "Verelendung" overlijdt. Ik heb echter slechts gesproken over een mogelijke ontwikkeling en duidelijk laten blijken, dat de zaak wel eens een andere wending zou kunnen nemen dan thans te verwachten is. Zou definitief vaststaan - waarvoor m.i. minstens twee Kamerverkiezingen moeten worden afgewacht -, dat het stelsel van de rechtstreeks gekozen premier geen haalbare kaart is in Nederland, dan zal men dit programmapunt moeten laten vallen of - waaraan ik de voorkeur zou geven - de partij opheffen. Want wat blijft er van D'66 over als dit kernpunt van het staatsrechtelijk programma geschnapt is? Een progressieve partij zonder meer. En die zijn er in Nederland al genoeg, in allerlei soorten en maten.

Zover is het gelukkig nog niet. En het is zeker niet mijn bedoeling om te propageren, dat D'66 rustig moet blijven afwachten tot de patient overlijdt. Men moet er op blijven hameren, dat de patient het enige afdoende geneesmiddel, te weten afschaffing van het parlementaire stelsel, gaat innemen en zich niet inlaten met de kwakzalversmiddelen, die de "establishment" onder fraaie etiketten als samenwerkingsverband, linkse concentratie of stembusakkoord aan de man tracht te brengen. Er is weinig politiek inzicht voor nodig om te begrijpen, wat de bedoeling van deze constructies is: KVP en PvdA hebben zware verliezen geleden en zoeken dus naar min of meer permanente bondgenoten. In deze bondgenootschappen zullen KVP en PvdA als veruit de grootste deelnemers na het doen van wat onbenullige concessies de lakens gaan uitdelen en dan is men precies waar men wezen wil, namelijk herstel van de vroegere machtspositie.

Er is nog een andere kant aan deze zaak, die bij alle deining over de vernieuwing van het partijwezen in het vergeetboek dreigt te raken. Bij een kort vóór de laatste verkiezingen gehouden enquête bleek, dat ongeveer 2/3 van de kiezers voorstander was van meer rechtstreekse invloed van de kiezers op het beleid van de regering. Het zou interessant zijn om eens na te gaan hoe groot het aantal kiezers is dat deze invloed zou willen realiseren door middel van het stelsel van de gekozen premier. Dat dit aantal veel groter is dan dat van de (potentiële) aanhang van D'66 staat voor mij vast. Zelfs in de commissie van de VVD, die zich bezig houdt met de staatkundige vernieuwing, was een minderheid voorstander van rechtstreekse verkiezing van de minister-president. Deze gedachte leeft dus ook onder de aanhang van andere partijen, maar dringt niet tot bovenaan door omdat de leiding wel begrijpt dat invoering van de gekozen premier betekent het opgeven van macht.

Naar mijn mening mag men in deze onbevredigende situatie niet berusten door thans reeds het staatkundig gedeelte van het programma essentieel te verzwakken of als niet haalbaar overboord te gooien. Een veel betere taktiek is om de kiezers erop te wijzen, dat het hier om een zo belangrijke zaak gaat dat zij aan hun eventuele bezwaren tegen onderdelen van de rest van het programma niet te zwaar moeten tillen. Eerst nadat ons staatsrechtelijk bestel op een gezonde basis is geplaatst, zal er in Nederland op bevredigende wijze politiek bedreven kunnen worden.

Het gaat andersdaad om een uiterst belangrijke zaak, want ik ben ervan overtuigd dat de democratie eerst definitief veilig is gesteld nadat het parlementaire stelsel, d.i. het systeem waarbij aan een kabinet de eis wordt gesteld dat het het vertrouwen van het parlement moet bezitten, is afgeschaft. Met de werking van dit stelsel hebben wij nu een ruime ervaring; in Nederland gedurende een eeuw. En deze ervaring leert, dat het parlementaire stelsel alleen bij voortduring goed werkt onder zeer gunstige omstandigheden, namelijk een tweepartijen-systeem en wel omdat er dan altijd na de verkiezingen een homogene regeringsmeerderheid ontstaat. Dus zou men kunnen streven naar een twee partijen-systeem, maar dit is niet langs democratische weg af te dwingen, zelfs niet door een enkelvoudig districtenstelsel, zoals men thans bijv. in Frankrijk kan zien.

Zijn de omstandigheden minder gunstig, dan dreigen er twee gevaren:

1. Er kan geen kabinet worden gevormd omdat er niet voldoende constructieve partijen willen samenwerken.
2. Er kan niet worden geregeerd omdat het parlement te veelvuldig van zijn recht om het kabinet naar huis te sturen gebruik maakt.

De Vierde Republiek strandde, zoals bekend, op punt 2 en de democratie werd in Frankrijk door de Gaulle op een zeer laag pitje gezet. In de Republiek van Weimar wist Hitler listig van de gebreken van het parlementaire stelsel gebruik te maken om met 1/3 van de kiezers achter zich langs legale weg de macht te veroveren. De geschiedenis zou wellicht anders zijn verlopen als Duitsland toen het stelsel van de gekozen premier had gekend, want kort tevoren wist de conservatief Hindenburg met Hitler als tegenkandidaat bij de presidentsverkiezingen dank zij de steun van de communisten wel een meerderheid achter zich te krijgen.

Natuurlijk kan men deze problematiek afdoen met de dooddoener, dat dit alles zwartgallige theorie is en dat het in de praktijk wel mee zal vallen. Mijn antwoord hierop is, dat de kreet "It can't happen here" overal wordt aangeheven voordat men in de puree raakt. Het moet voor iedereen, die het goed met de democratie meent een onverdraaglijke gedachte zijn, dat de continuïteit van onze democratie afhankelijk is van de goede wil van een handvol politici en dat men, zodra deze goede wil bij enkelen van hen ontbreekt, nergens meer is. En als men dit ongelukkige systeem, waarbij men voortdurend langs de rand van de afgrond balanceert, vergelijkt met het stelsel van de gekozen premier, dat in één klap al deze risico's wegneemt, dan lijkt het toch wel de moeite waard om nog een poosje aan dit programmapunt vast te houden.

Er is hier dus een veel belangrijker vraagstuk aan de orde dan alleen het verschaffen van meer invloed van de kiezer op het regeringsbeleid. Het verschil tussen D'66 en de overige partijen is dan ook niet slechts gelegen in hun dogmatische benadering van de politieke problemen, maar vooral ook in het feit dat zij de handhaving van hun macht laten prevaleren boven de veiligheid van de democratie. Dientengevolge kan D'66 met deze partijen niet samenwerken en heeft het doen van concessies aan deze partijen geen enkele zin.

Dank zij het optreden van D'66 is er in Nederland eindelijk een ontwikkeling naar staatsrechtelijke hervormingen in gang gezet. Deze ontwikkeling moet met alle middelen gestimuleerd worden, waarbij D'66 zich tegenover de kiezers zo ondubbelzinnig mogelijk moet opstellen. Men zal vooral moeten vermijden, dat men dit proces gaat doorkruisen door - zoals de laatste tijd helaas maar al te vaak gebeurt - in het openbaar de halfbakken voorstellen van de "establishment" te steunen; het zou kortzichtig zijn om de kans op een goede oplossing nu reeds te verspelen door zich te laten inkapselen in het bestaande bestel. Ik ben ervan overtuigd, dat deze duidelijke lijn door de kiezers beter begrepen en gewaardeerd zal worden dan de "genuanceerde" houding, die de laatste maanden het officiële partijstandpunt schijnt uit te maken. Hopelijk is het nog niet te laat om naar de goede weg, die in "Appel" zo voortreffelijk was aangegeven, terug te keren.

N.J. v.d. POEL

ALLERGISCH KOMMENTAAR

- I Indien een wijziging in het politieke bestel succes wil hebben, zal een wijziging alleen in organisatie en structuur beslist onvoldoende zijn. Van de huidige politieke partijen bestaat het ene gedeelte bij de gratie gods, het andere gedeelte bestaat eveneens dankzij propa-

geren van de waarheid.

Door het zeer genuanceerd denken is bereikt dat die waarheid niet alleen verschillend benaderd, maar ook verschillend uitgelegd wordt. Op deze wijze valt de waarheid uiteen als een kadaver in een gevorderd stadium van zijn verrottingsproces.

Termen als begripsverwarring en duidelijkheid vallen als rotte appels uit de boom. Hierbij wordt vergeten dat het gebruik van deze woorden genuanceerd is, m.a.w. subjectief. "Begripsverwarring" en "duidelijkheid" worden gelanceerd zodra woorden, zinnen en ideeën op een andere wijze vertaald, uitgelegd, begrepen of geïnterpreteerd worden als men zelf al deed. Fascinerend is dus dat deze begripsverwarring alleen bij opponenten gezien wordt, evenzo wordt ook alleen van deze zelfde opponenten duidelijkheid verwacht. Deze verhouding is er een van meester-leerling, de interpretatie t.a.v. wie is wie, wie de leerling, wie de meester, laat ik aan u over, aannemend dat u al een zeker niveau van gemeenschappelijk mondiaal denken bereikt heeft.

- 0 -

II Welke verontschuldigungen bestaan er voor het mislukken van de wereldhandelskonferentie te new delhi? Zijn het werkelijk het spelen met het Engelse pond, de goudkoorts, de oorlog in Vietnam? Deze argumenten zijn het immers die er bij de haren bijgesleept worden zodra het erom gaat een lijkrede te verzorgen voor de unctad.

1/3 van de wereldbevolking meent dat zijn economische positie allerm minst voordelig is om zijn egoistisch regionalisme te vergeten. Na kruistochten en kolonialisme zal de westerse superioriteit opgeld blijven doen. Nu zijn het de economische monopolies die als telegraaf-tentakels de wereld, de alma mater, pogen te omvatten, daarbij een feodalistisch structuur-nieuwe stijl kreierend.

2/3 deel van de wereldbevolking wordt onderdrukt door een minderheid, een oligarchie zoals die op kleinere schaal bestaat in Rhodesië en enkele Zuid-Amerikaanse staten.

Het huidige westerse beleid t.a.v. ontwikkelingshulp houdt slechts een verkapt euthanasie-procedure in. Een volgend mislukken van de unctad zal een stap verder op de weg van de endlösung zijn.

HJ BOUTEN

NOG MEER INKEER

(Reaktie op het artikel "Poging tot inkeer" in Peperbek nr 9)

Het artikel "Poging tot inkeer". van de heer W.S.A.N. Gorter in Peperbek April 1968, nodigt tot nog meer inkeer.

In de politiek is men zó gewend naar buiten te kijken i.p.v. naar binnen, dat, om met het eindvoorstel van de heer Gorter te beginnen, er o.i. veel meer kans zou zijn op samenbindende krachten als er meer inkeer zou zijn.

Daartoe biedt genoemd artikel enige aanknopingspunten. Op blz 10 bovenaan zegt de heer Gorter: "Ook vroeger hebben hele volken zich laten uitroeien, wanneer zij dit door onderwerping wellicht hadden kunnen voorkomen."

Hieruit moet men de conclusie trekken, dat het volgens de schrijver altijd beter is te leven onder welke bezetting ook, dan te sterven. Een uitsluitend materialistische instelling, waarbij aan de geestelijke vrijheidsbehoefte van de mens geen recht wordt gedaan. Als we even later lezen: "De redelijkheid van het menselijk bewustzijn en van daaruit voortkomende verdragen is in het geheel niet opgewassen tegen situaties, waarbij de diepste menselijke belangen en driften op het spel komen of schijnen te staan." Dan vragen we ons af, wat daar bedoeld is?

Er is, dunkt ons, in ieder geval iets mis met een redelijkheid, die met de diepste belangen geen rekening houdt, er zelfs tegen in gaat.

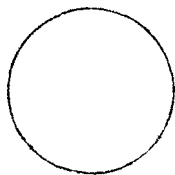
Even later krijgen we de indruk, dat ideologieën volgens de schrijver slechts dekmantels zijn voor economische geschillen, alweer een materialistische visie dus.

Lezen we de volgende alinea, dan lijkt niet alleen de materialistische filosofie van het communisme te worden aanvaard, maar er wordt ook naar een eenheidskader verlangd, dat in het westen slechts tijdelijk in een oorlog optreedt. Dat zowel de door het communisme voorgestane eenheid als de nationale eenheid in een oorlog een tamelijk blinde, voornamelijk vitale eenheid is, en dus een regressief karakter heeft, mag toch wel bedacht worden. In plaats van naar een oorlog (toch ook een regressie) te verlangen als redmiddel, lijkt het beter om naar samenbindende krachten te zoeken, waar de heer Gorter het in zijn alinea over het leidersprobleem over heeft.

Uit het feit, dat provo's en hippies niet tevreden zijn met de maatschappij, blijkt, dat de oorlog niet automatisch allerlei essentiële verbeteringen meebrengt. Men raakt niet vanzelf van verstar- ringen af door een oorlog, integendeel, zou men ook kunnen zeggen.

Wat het leidersprobleem betreft, wordt, dunkt ons, zeer juist ge- steld, dat de leiders geen goede leiders zijn zolang ze zich teveel afscheiden van de "massa", die op zijn beurt alleen leiders zou zoeken. Begrijp ik het goed, dan vereenzelvigt de schrijver de leiders met de ratio en de massa met het irrationele. In ander verband heb- ben we al gezien, dat de leiders het dan ook niet aankunnen. Hier is, dunkt ons, een heel belangrijke kwestie aangesneden. Het wordt, ge- loven we, dringend tijd, dat de leiders zich eens wat meer met het irrationele in zichzelf gaan bezighouden en dit trachten te integre- ren. Men zal dan ervaren, dat zij vanzelf een andere relatie tot het irrationele in de massa krijgen. Als we leiding opvatten als: een groot geheel kunnen overzien, kunnen organiseren, kritische zin heb- ben, vorm kunnen geven in woord en daad aan creatieve krachten, dan zouden er op deze wijze zeer wel samenbindende krachten tot uiting kunnen komen.

M.A. KOENEN-LIBOUREL

NAVO EN NATO

Van drs H.A.E.L. Roolvink ontvingen wij de volgende brief.

Aan de redactie van Peperbek,

Het heeft mij verbaasd dat in het aprilnummer van Peperbek onderscheid wordt gemaakt tussen de NAVO en de NATO (blz. 8). Mijns inziens zijn dit 2 namen voor dezelfde organisatie e.w. Noord-Atlantische Verdragsorganisatie en North Atlantic Treatment Organization.

Met vriendelijke groet,

Hedwig Roolvink

Nachrift redactie:

Wij danken mej. Roolvink voor haar vriendelijke behandeling. Niettemin is NAVO of NATO ons inziens een verschil tussen voor of tegen. Aan de andere kant kunnen echter zowel de vrienden als de tegenstanders door deze organisatie getracteerd worden. Het ligt er maar aan wat je er van verwacht.

NAVO-DEBAT IN DE COMMISSIE BUITENLAND.

De landelijke commissie Buitenland heeft, in een gecombineerde vergadering met de werkgroep Defensie vergaderd op 17 februari. Het grootste gedeelte van de vergadering werd besteed aan een bespreking van het rapport "Nederland en de NAVO", dat was opgesteld op grond van de besprekingen in de ad-hoc groep NAVO.

Hieronder volgt een overzicht van de voorkeuren die werden uitgesproken door de aanwezigen ten aanzien van de gestelde alternatieven:

- 23 leden waren van mening dat het al dan niet lid-zijn van de NAVO voor de beantwoording van onze centrale vraag ("HOE VERZEKEREN WIJ HET BEST EEN INTENSIVERING VAN DE INTERNATIONALE SAMENWERKING EN EEN VERDERGAANDE ONTSPANNING IN EUROPA? WELKE BIJDRAGE KAN NEDERLAND DAAR¹ AAN LEVEREN?") relevant is;
- 8 leden waren van mening dat het al dan niet lid-zijn van de NAVO voor de beantwoording van onze centrale vraag niet perse relevant is;
- 13 leden spraken zich uit voor de stelling dat, los van de vraag of het lidmaatschap van de NAVO al dan niet relevant is voor de beantwoording van onze centrale vraag, er andere oplossingen denkbaar en wenselijk zijn, waarbij 2 leden zich uitdrukkelijk allen voor deze derde mogelijkheid wensten uit te spreken.
- Verworpen werd de uitspraak: "Nederland dient in 1969 aan te kondigen dat het met inachtneming van de opzegtermijn van één jaar de NAVO wenst te verlaten." (9 vóór, 22 tegen, 3 onthoudingen).
- Verworpen werd de uitspraak: "Nederland dient na 1969 de NAVO te verlaten als niet een aantal gewenste hervormingen zijn doorgevoerd die het mogelijk maken dat Nederland zijn militaire bijdrage tot een minimum beperkt." (3 vóór, 18 tegen, 8 onthoudingen).

- Verworpen werd de uitspraak: "Nederland dient na 1969 de NAVO te verlaten, als dan nog landen met een duidelijk niet-democratisch regime (zoals Griekenland en Portugal) deel uitmaken van de verdragsorganisatie." (8 vóór, 17 tegen, 7 onthoudingen).
  - Aangenomen werd de uitspraak: "Nederland dient ook na 1969 lid te blijven van de NAVO, maar sterk aan te dringen op een aantal hervormingen, zodat de NAVO mede een instrument wordt ten behoeve van de ontspanning in Europa." (13 vóór, 7 tegen, 5 onthoudingen).
  - Aangenomen werd de uitspraak: "De NAVO kan een instrument zijn voor politieke ontspanning tussen Oost en West." (18 vóór, 11 tegen, 4 onthoudingen).
  - Aangenomen werd de uitspraak: "Nederland moet uit de NAVO treden als er geen hervormingen in de NAVO komen." (12 vóór, 9 tegen, 9 onthoudingen).
  - Aangenomen werd de uitspraak: "Nederland dient ook na 1969 lid te blijven van de NAVO, maar juist in die functie zijn invloed uit te oefenen, die kan leiden tot een democratisering van niet-democratische regimes." (zonder stemming).
  - Verworpen werd de uitspraak: "Voorlopig zou Nederland lid van deze organisatie (de NAVO) moeten blijven maar streven naar een overbodig maken ervan en trachten te komen tot een Europese Politieke Gemeenschap en later een Europese Defensie Gemeenschap." (5 vóór, 16 tegen, 6 onthoudingen).
- Bij een stemming over de verschillende onderdelen van deze laatste uitspraak, bleek men vooral bezwaar te hebben tegen het idee van een Eur. Def. Gemeenschap.

ADRES VAN D'66 AFDELING VOORBURG AAN DE VOORBURGSE B. EN W.

(In onderstaand adres valt het op dat, behalve het inmiddels in onze kring al bijna traditioneel geworden voorstel van de "hearing", een nieuwe suggestie wordt gedaan, n.l. een "begeleidingscommissie". Red.)

Aan het College van Burgemeester en
Wethouders van de gemeente Voorburg.

Nu een vrijwel nieuw bestemmingsplan voor Essesteijn in voorbereiding is, komt het ons voor dat iedere gelegenheid om een optimaal resultaat bij deze laatste bouwmogelijkheid in Voorburg te bereiken, moet worden aangegrepen.

Al is het op zichzelf verheugend dat bij de nieuwe opzet rekening wordt gehouden met de wensen die bij de bevolking leven inzake de verhouding laagbouw-hoogbouw, het is naar onze mening zeer waarschijnlijk dat bij brede lagen van de bevolking nog andere wensen bestaan waarmee bij het ontwerpen van het nieuwe bestemmingsplan rekening te houden zou zijn. Het is ons bekend dat uw College openstaat voor suggesties, doch wij menen dat het niet aannemelijk is, dat deze suggesties u ongevraagd zullen bereiken. Het lijkt ons daarom noodzakelijk, nu voor de stedenbouwkundige van Voorburg alleen een aantal uitgangspunten vast staan, op korte termijn een openbare hearing te houden over de opzet van het be-

stemmingsplan. Bruikbare ideeën uit de burgerij kunnen dan nog in het geheel ingepast worden.

Behalve de bovenbedoelde voorafgaande inspraak van de burgerij lijkt het ons wenselijk tijdens het ontwerpen en het uitvoeren van het plan een zekere begeleiding mogelijk te maken. Wij denken aan een begeleidingscommissie ten dienste van de stedenbouwkundige, voornamelijk bestaande uit ingezetenen van Voorburg, die uit hoofde van het beroep kennis bezitten van verschillende op zichzelf staande aspecten van de samenleving. In samenspraak met de stedenbouwkundige en de raad (evt. commissie van bijstand) krijgen al deze aspecten de grootst mogelijke aandacht bij de opbouw en uitwerking van de plannen. Men verzekert zich op deze wijze van een specialistische inbreng op velerlei gebieden. De begeleidingscommissie zou bijvoorbeeld kunnen bestaan uit een socioloog, een maatschappelijk werker, een arts, een huisvrouw, een verkeersdeskundige, een middenstandsvertegenwoordiger, een onderwijsspecialist.

Gezien de toenemende problematiek in de stedelijke samenleving menen wij dat uw Bestuur met een aanpak als boven omschreven de burgerij een grote dienst zal bewijzen.

30 maart 1968

Namens de afdeling Voorburg van D'66,

M.W. VAN GELDER, voorzitter

A. JAGER VAN VONDEREN, secretaris

WORDEN WIJ EEN DUFFE ZAKKENPARTIJ?

Naar wat mijn gevoel zegt is D'66 verschoven naar het establishment, naar wat mijn verstand zegt niet. D'66 dreigt het slachtoffer te worden van een noodlottige trek van zijn intellectuele leden: de intellectueel leert af gevoelsmatig, intuïtief te reageren op zijn omgeving, met het doel deze analytisch beter te kunnen gaan beschouwen. Helaas schaart de D'66-intellectueel zich wat dit betreft achter zijn collega's van de andere partijen. De nadruk ligt te zeer op het theoretische verschil, hetgeen ten koste gaat van het élan EN daardoor van zijn contact met de kiezer. De kiezer is gevoelig voor het ongevoelige theoretiseren en wordt daardoor afgeschrikt. Emotioneel benaderen van een probleem is niet juist; maar de Nederlandse politicus mag geen angst hebben om zijn mening op een emotionele wijze te brengen aan de mensen, omdat juist daardoor politieke interesse gewekt wordt.

D'66 leek hier tijdens de verkiezingsstrijd van overtuigd: commercialiteit is geen schande. Nu lijkt D'66 even gevoelloos als de andere partijen te worden. De theorieën worden uitgewerkt, analysering viert hoogtij, maar de emoties verdwijnen én de interesse - emotie betekent interesse - verdwijnt mee. De louter-theoretisch gerichte intellectueel kan zijn hart ophalen; wie vuurwerk wil zien (de meesten) wordt verweten zijn emoties niet weggeanalyseerd te hebben en wordt dringend verzocht belangstelling te ontwikkelen voor droge theorievorming.

Af en toe weet een D'66-voorman zich hiervan los te maken (b.v. Imkamp en Van Mierlo), maar al te gauw wordt hem dan ongenueanceerdheid of onfatsoen verweten (zie 'Blunder' peperbek 9 en 'Val maar dood' - ingez. stuk democraat 6).

Verstandelijk, politicologisch enz. is er nog wel verschil, maar we worden een duffe zakken-partij,--- net als de andere. De afgelopen ledenvergadering maakt duidelijk wat ik wil beweren: Lang zeuren over commissies, de voorzitter zegt wat, de secretaris, de penningmeester enz. enz. Terwijl 2 kamerleden tot kwart voor elf, als ik het goed heb, moeten wachten om te kunnen praten over iets wat belangrijk is. Toen het aardig begon te worden was het afgelopen. Het belang van jaarverslagen en commissieverslagen staat in géén verhouding met het belang van een goede discussie met je volksvertegenwoordiger over echte politiek.

P.J.G.A. HERZBERG

NASCHRIFT

(%) Het is maar goed dat er naast de duffe zakken ook nog mensen als de heer Herzberg in de partij zijn om voor het nodige tegengif te zorgen. Maar van tegengif alleen kan de mens ook niet leven. Van die vergadering is het inderdaad jammer, maar wat is één ledenvergadering (er moeten nu eenmaal ook wel eens organisatorische kwesties besproken worden) op de ontelbare bijeenkomsten van studiegroepen, in het politiek café of zo maar bij de mensen thuis. Daar wordt ijverig en ..... emotioneel aan politiek gedaan. Is dit de heer Herzberg niet bekend?

Het zou overigens wel een mooie zin voor Biesheuvel zijn: "wij moeten ons bij ons politiek handelen laten leiden door onze diepste innerlijke emotionaliteit." Jammer dat hij al een zin heeft.

De redactie van Peperbek doet in ieder geval zijn best om op zijn tijd ook heel onverstandige dingen te (laten) zeggen. Laat de heer Herzberg - over een half jaartje bijvoorbeeld - nog eens (emotioneel) schrijven hoe hij dan de gang van zaken vindt.

REGIO VERGADERING VAN HET DISTRICT DEN HAAG

Op 17 april j.l. werd de eerste regio vergadering van het district Den Haag gehouden. Vertegenwoordigers van 12 afdelingen uit het "bovendeele" van Zuid-Holland waren door het hoofdbestuur bijeen geroepen. Deze regio's of districten zijn een gevolg van een beslissing van het Helmondse congres, dat er naast afdelingen ook districten moesten komen. Het hoofdbestuurslid Dirks heeft Nederland in districten verdeeld. Ieder provincie is een district, uitgezonderd Noord- en Zuid-Holland, die ieder in twee districten werden verdeeld. Wat is nu echter de taak van deze districten? Een taak schijnt te zijn het aanwijzen van een lid van het hoofdbestuur, echter moeten dan eerst de betreffende reglementen goedgekeurd worden. Het hoofdbestuur gaf zelf als taak van de districten aan dat deze vooral organisatorisch moesten optreden; wat er georganiseerd moet worden is echter niet duidelijk. Over het wezen van het district is op de eerste vergadering uitvoerig gesproken. Men voelde er weinig voor een organisatie op te gaan bouwen met heus bestuur e.d. zonder dat men een doel kon aangeven. Als contactpunten kwamen slechts naar voren zaken betreffende Provinciale Staten, communicatie tussen de

afdelingen en informeel contact. Slechts een enkeling zag het district als een overkoepelend orgaan van de afdelingen en wilde de communicatie met het hoofdbestuur via de regio laten verlopen. Wat betreft de provinciale aangelegenheden zag men het niet als taak van deze vergadering om hier zelf actief te worden. Wel besloot men de vorming van een werkgroep, die het werk van Provinciale Staten gaat volgen en een eigen D'66 standpunt in deze zal formuleren, ter hand te nemen. De verkiezingen voor de Provinciale Staten zijn niet zo ver verwijderd en wie dit constateert denkt ook gelijk aan de Eerste Kamer.

Daarom hierbij de oproep aan degenen, die geïnteresseerd zijn in het werk van Provinciale Staten en in deze werkgroep zitting willen nemen om zich te melden bij het secretariaat van hun afdeling. Eventuele deskundigheid gaarne vermelden. Over een maand wordt de volgende regiovergadering gehouden. Enig nut is er toch wel. Als men de zaak maar niet gaat overorganiseren.

Nog enige gegevens uit het district Den Haag. De afdelingen (met hun ledental) zijn de volgende: Den Haag 420, Alphen aan de Rijn 10, Bodegraven/Woerden 10, Delft/Westland 52, Gouda 38, Leiden 105, Leidschendam/Zoetermeer 50, Rijswijk 54, Voorburg 49, Voorschoten 20, Waddinxveen 26, Wassenaar 30.

H. GEELEN

DE NODEN VAN DORDRECHT IN 1968

STAD MET DORPSPOLITIEK

(%) Persoonlijke vetes behoren waarschijnlijk tot de plaatselijke folklore van iedere politieke partij. De Dordtse afdeling van D'66 heeft daar nog een schepje bovenop gedaan, zoals de lezer intussen uit krantenberichten zal weten. Het gaat daar niet langer tussen personen, maar tussen hele groepen, die elkaar het leven zuur maken. En ging het nu nog maar om een politieke tegenstelling. De politiek komt er echter niet aan te pas, Heel in het kort komt het op het volgende neer. Sinds de oprichting van de afdeling heeft ze onder voorzitterschap van de heer Roelvink gestaan. Een deel van de leden (er zijn 50 leden, waarvan 20 in Dordrecht zelf) zinde dit steeds minder, omdat men het bestuur en in het bijzonder de voorzitter te weinig actief vond. Deze groep wilde meer tamtam maken, terwijl de heer Roelvink het liever wat kalmer aan deed. Men verweet deze laatste echter ook het niet uitvoeren van allerlei zaken die hij op zich genomen had. Naarmate de oppositie met mensen als mej. Van der Holst en de heer Pieters, alsmede enige bestuursleden zich scherper begon af te tekenen, vormde zich ook een pro-Roelvinkpartij met als voorname woordvoerder de heer Berkhof.

In het begin van dit jaar werd een hoogtepunt in de strijd bereikt, maar door ingrijpen van het hoofdbestuur en door een onderling gesprek werd tijdelijk olie op de golven gegooid. Tot de gebeurtenis die aanleiding gaf tot het krantenbericht. In een ledenvergadering deelde de heer Roelvink mee binnenkort een bezoek aan de burgemeester te brengen om tegenover deze verschillende wensen van de leden kenbaar te maken.

Na afloop van dit bezoek bracht hij in het bestuur uitvoerig verslag uit van het bezoek. Kortdaarop bracht de secretaris, de heer Klaver een bezoek aan de voorlichtingsambtenaar van de gemeente, bij welke gelegenheid aan het licht kwam dat de voorzitter nimmer bij de burge-meester was geweest. Na enig geharrewar legde hij toen schriftelijk zijn functie neer, zonder opgaaft van redenen. Deze brief kwam een dag voor de volgende ledenvergadering (in Dordt heeft men vrijwel permanente ledenvergaderingen). Snel werden toen per telefoon nog een aantal mensen gewaarschuld, naar mag worden aangenomen van de anti-Roelvink-groep. Het krappe meerderheid besloot de vergadering maar ineens een nieuwe voorzitter te kiezen, dus zonder convocatie en zonder ampele gelegenheid tot candidaatstelling. Het werd na een herstemming en met krappe meerderheid de heer Pieters.

Twee weken later was er alweer een ledenvergadering. Ditmaal was echter de anti-Pietersgroep gemobiliseerd. Vijf minuten voor het begin van de vergadering overhandigde zij aan het bestuur een door 14 mensen ondertekende brief, vol met persoonlijke aantijgingen aan het adres van de heer Pieters. De voorzitter wilde eerst deze brief behandelen, maar dat was ook niet naar de zin van de oppositie. Het zag er naar uit dat de vergadering niet te leiden zou zijn. De heer Pieters legde toen zijn functie weer neer. Het gehele bestuur sloot zich hierbij aan. En daarmee zit de Dordtse afdeling op dit moment (19 april) zonder bestuur.

Intussen hebben hoofdbestuursleden Van Lookeren Campagne en Beekmans twee avonden en nachten met de beide partijen zitten praten om ze tot elkaar te brengen. Laten we hopen dat dit enig resultaat heeft. Het blijft triest dat een afdeling van D'66 aan de vooravond van gemeenteraadsverkiezingen geen tijd heeft om aan politiek te doen, omdat men zo hoognodig aan dorpsruzie moet doen.

RAADSEL

Niet alleen in de politiek heeft men moeite met het plaatsen van D'66. De secretariaten van Den Haag en Voorburg gaven hun telefoonnummers door aan de PTT met het verzoek deze op te nemen in de Telefoongids; dus D'66 Afdeling enz. Nu onze puzzle. Waar zijn deze vermeldingen te vinden in de telefoongids? Voor mensen met een bijzondere hersenkronkel is het misschien nog wel logisch ook. Vraag 2 is iets eenvoudiger. Waar vindt men de vermelding van de afdelingssecretariaten in de beroemde Gele Gids? Heeft u het antwoord op deze twee vragen gevonden, dan rijst automatisch de volgende vraag. Wie heeft er nu de vreemdste hersenkronkel, de samensteller van de gewone Telefoongids of die van de Gele Gids?

Antwoord in de volgende Peperbek.

H. GEELLEN

- 0 -

(vervolg van pag. 30)

Bestuur afd. Rijswijk:

Ir H. Dijkstra heeft het secretariaat overgenomen van Dr P.Hazebroek. Het secretariaatsadres luidt dus thans: Ir H. Dijkstra, Dr Augustijnlaan 3, Rijswijk. De heer Hazebroek blijft lid van het bestuur.

- 28 -

BIJEEEN IN HET POLITIEK CAFÉ.....

.....stellen wij het probleem:

Is het wenselijk, dat bij de keuze van de kandidaat-gemeenteraadsleden gelet wordt op de wijk, waar de kandidaten wonen, opdat:

1. de belangen van de bewoners van een wijk behartigd kunnen worden door het betreffende gemeenteraadslid en
2. blijkt, dat D'66 ernst maakt met het districtenstelsel, ook op gemeentelijke schaal.

Wij menen, dat door deze opzet de belangstelling van de inwoners van de stad in het gemeenteraadswerk gestimuleerd wordt.

Vanzelfsprekend moeten de kandidaten gekozen worden op grond van hun bekwaamheden voor het gemeenteraadswerk. Teneinde deze twee mogelijk tegenstrijdige benaderingen - te weten: uit de wijk of op grond van bekwaamheden gekozen - te ondervangen, moeten, in het geval er meer kandidaten uit één wijk gekozen worden, deze de verplichting krijgen een andere wijk te vertegenwoordigen. Dit houdt in, dat zij in deze wijken op zijn minst als vraagbaak optreden.

MEJ. S. SCHREUDER, A. WEVERS,
J. GLASTRA, J.A. LÜSCHEN,
P.W. VAN BAARSEL

DE WERKGROEPEN

Plaatselijke Sociaal-Economische Werkgroep

Op de bijeenkomst van 12 april heeft de werkgroep de behandeling van het onderwerp "Vermogensaanwasdeling" voortgezet en beëindigd. Geconcludeerd werd dat het van belang was de resultaten af te wachten van de vermogensaanwasdeling die op 1 jan. 1968 in Frankrijk is ingevoerd. Op 16 febr. 1965 heeft de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid aan de S.E.R. een rapport over dit onderwerp gevraagd. Dit rapport zal moeten worden afgewacht. Een bezwaar van vermogensaanwasdeling is dat indien een gedeelte van de onder de werknemers verdeelde aanwas van het vermogen van ondernemingen, ontstaan door zelffinanciëring, na korter of langer tijd voor consumptiedoel-einden door de werknemers wordt afgestoten, dit leidt tot deling van de inkomensgroei. Op 10 mei houdt de werkgroep om 20.00 uur een bespreking in Mercurius over onderwerpen van het Studiecongres Planning te Amsterdam op 11 mei. Beide nota's voor dit congres zijn verkrijgbaar ad twee gulden tesamen door storting op gironummer 1304900 t.n.v. Penningmeester D'66, Amsterdam.

Plaatselijke werkgroep Onderwijs.

De werkgroep onderwijs staat thans onder leiding van mevr. ter Spil-Hart, Nibbrigkade 120, Den Haag, tel. 244219.
Het secretariaat berust bij mevr. Loose-Ebert, Hendrinaland 64, Den Haag, tel. 859613.

POLITIEK CAFÉ

Onze pogingen om het politiek café niet alleen een D'66-aangelegenheid te laten zijn, worden voortgezet. Er is informeel contact met andere politieke partijen gezocht om tot discussie tussen vertegenwoordigers uit alle partijen te komen.

Vrijdag 10 mei zal de eerste maal een georganiseerde discussie plaats vinden in het politiek café (de Mercurius op het Anna Paulownaplein, maar dat wist u toch al). Als we goed zijn geïnformeerd: tussen een bekend D'66-er en een bekend VVD-er. Hopenlijk is dit dan de aanvang voor het spontaan ontstaan van allerlei discussiegroepen in het café. U komt toch ook? Er begint zich reeds een goede kern te ontwikkelen. Velen vallen wat later op de avond binnen om nog even in gezellige sfeer een biertje te nuttigen en de laatste politieke nieuwtjes te bediscussiëren.

Noteert u even in uw agenda. Vrijdag 10 mei de Mercurius. (Maar komt u dan niet te laat).

ALGEMENE LEDENVERGADERING D'66 AFDELING DEN HAAG

Zoals men uit een vorige Peperbek weet is op 28 maart j.l. een algemene ledenvergadering in Den Haag gehouden. De vermelde agendapunten werden, helaas in een vrij traag tempo, aangenomen. Vermeldenswaard is naast de verkiezing van een aantal nieuwe bestuursleden eigenlijk alleen, dat de achterstallige contributie-afdracht van het hoofdbestuur aan de afdeling werd kwijt gescholden, gezien de zeer slechte financiële positie van de landelijke kas en de redelijke positie van de afdelingskas.

Na het afdoen van de huishoudelijke zaken was het woord aan onze Tweede Kamerleden De Goede en Imkamp. Vooral de heer Imkamp lokte discussie uit over het inmiddels alom bekende (zeker bij Peperbek lezers) interview in "Kontrast". De heer de Goede sprak over de Radicalen en over zijn atoomvete met minister De Block. Hopenlijk kan een volgende maal de politieke discussie ook in tijd de hoofdschotel van de avond worden.

LEDENWERVING

Het aantal leden van de afdeling Den Haag bedroeg op 18 april '68:420. De ledenwerfaktie "Brief van Van Mierlo" leverde in Den Haag 50 nieuwe leden op. Geweldig. Speciale complimenten voor de ledenwerfcommissie (mevr Ringnalda) voor deze enorme prestatie.

ADRESSEN

Bestuur afdeling Den Haag:

Ir F. Deeleman ; Tortellaan 67, tel 393717
Dr Ir H. Geelen ; Sportlaan 299, tel 680174
J.J. Groot ; Landréstraat 981, tel 396980
Mevr A. Kloeth-Zwennis; Regentesselaan 286, tel 638168
Drs D. Bark ; Ananasstraat 49, tel 681915
J.W. Beumer ; Roggekamp 359, tel 832346
J.A. Lüschen ; Le v.d. Boschstraat 173, tel 837940.

(vervolg op pag. 28)

DEFENSIE ALS ONDERWERP IN HET HAAGS JONGEREN PARLEMENT en de genuanceerd-radicaal-consequente opstelling van uw deezesenzestigers aldaar.

Met bloed, zweet en tranen heeft de D'66-fractie in het HJP een aantal uitspraken opgesteld over de defensie van Nederland. Schrijver van deze verslagen had de eer de uitspraken aan de in het HJP verzamelde massa over te brengen. De fractie is er naar mijn mening uitstekend in geslaagd zich op een bepaald doel te richten. Dit in tegenstelling tot de andere fracties die zich altijd concentreren op een bepaald links-of-rechts middel. Het middel was ditmaal de NATO en men stelde zich weer vol goede moed langs de traditionele scheidslijnen op. Of men dan met het gehanteerde middel de doeleinden voorbij schiet, interesseerde de fracties zoals gewoonlijk niets. Onze redenering kwam in het kort op het volgende neer:

"Langs de Oost-West lijn is er in Europa een evenwichtssituatie ontstaan, dit evenwicht wordt beheerst door de twee grootmachten. Nederland geeft per jaar ongeveer 800 miljoen dollar aan defensie uit (dat is tweemaal zoveel als België) zonder in een door ons diepgaand beredeneerde oorlog enige bijdrage van betekenis te kunnen leveren. Langs de Noord-Zuid lijn bestaat een toestand van grote onevenwichtigheid. Gebruik makend van de evenwichtssituatie tussen Oost en West, moet Nederland aan het werk gaan om de spanning tussen Noord en Zuid te verminderen. Teneinde deze "defensie" plicht te vervullen, moet in 1975 het defensie-apparaat zijn omgezet in een politie-leger van $\pm$ 15.000 man, terwijl het grootste gedeelte van de dan vrijkomende energie moet gaan naar een grote Nederlandse ontwikkelingshulporganisatie. Diplomatieke offensieven moeten worden ontketend teneinde de afzet van het bovengenoemde potentieel mogelijk te maken, terwijl anderzijds haast moet worden gemaakt met een Europese Veiligheidsconferentie". Tenslotte werden de punten opgenoemd die in het D'66-program staan vermeld bij de rechtspositie van de militair. Alle andere fracties bleven halverwege hangen tussen uitgangspunt en doel. Dat het HJP niet doorzien heeft hoe gevaarlijk de door de SK bepleitte volksmilitie was (door ons vrijkorpsen genoemd) is bedroevend. Dat de SK rumoerig was, een D'66-er beledigde

en tenslotte een JOVD-motie van afkeuring onder de neus geduwd kreeg waarin hun gedrag streng veroordeeld werd, heeft de pers meer geraakt dan ons. Temeer daar de beledigende SK-er na afloop verklaarde, dat hij onze stellingname toch eigenlijk wel de beste vond. Alle lof voor president Dettmeyer tenslotte.

P.W. MELRTS

27 MEI AM CITIA 27 MEI VAN MIERLO 27 MEI

De vaak gehoorde klacht dat de politieke discussie in onze afdeling niet op gang komt, zal in de komende maand uitsterven. 10 mei discussiëren VVD en D'66 in het politiek café over Partijvernieuwing; eveneens in mei zal de afdeling vergaderen over het discussiestuk "Partijvernieuwing" en 27 mei spreekt fractieleider Hans van Mierlo over zijn Amerikaanse reis. Amacitia, 20.00 uur. Van Mierlo vertoeft momenteel in de V.S. op uitnodiging van de Amerikaanse Regering. In gesprekken met o.a. leden van de staf van het Witte Huis, Senatoren en Congresleden, en NASA-personeel zal hij zich oriënteren over zo verschillende onderwerpen als Vietnam, de Rassenproblematiek, het Wetenschapsbeleid en praktische toepassing van de voor de Ruimtevaart ontwikkelde technieken en de invloed van pers en voorlichting.

Ook zal hij gedurende een week de verkiezingscampagnes van Kennedy en Nixon volgen.

Zo mogelijk zullen ook andere fractieleden in Amacitia aanwezig zijn. Er is een grote zaal gehuurd dus "zegt het voort" en "neem belangstellenden mee".

PEPERBEK

De volgende PEPERBEK (een heel bijzondere) verschijnt medio juni.

BIJLAGE PEPERBEK MEI 1968

Landelijk Secretariaat D'66
Keizersgracht 576
Amsterdam - O.
Tel. 020 - 226996

datum: 23 april 1968
van: B. Hamstra
aan: De afdelingen
onderwerp: STUDIE-CONGRES PLANNING
op 11 Mei 1968

L.S.

Zoals U bekend is zal op 11 mei a.s. in Krasnapolsky te Amsterdam een studie congres worden gehouden, waarop het onderwerp "Planning" aan de orde zal worden gesteld.

Het doel van dit deel-congres is een grondige voorbereiding van het in het najaar te houden politiek congres. Het is daarom van belang, dat een zo groot mogelijk aantal leden dit deel-congres bezoekt.

Tot op heden is het aantal aanmeldingen echter zeer beperkt. In verband hiermede doe ik hierbij een dringend beroep op de afdelingsbesturen om hun leden alsnog zoveel mogelijk te willen stimuleren om zich als deelnemer voor dit deel-congres aan te melden.

Met vriendelijke groet,

B. Hamstra
secretaris

peperbek

Peperbek is het
maandelijks contactblad
van D'66
verzorgd door aggl. Den Haag

1e jaargang, nummer 11
juni 1968

D'66

Copy voor Peperbek - bij voorkeur getypt
met brede marge - gaarne vóór 8 aug. bij
de redactie

juni 1968

PEPERBEK

contactblad van de politieke partij

DEMOCRATEN '66

verzorgd door de afdelingen Den Haag, Rijswijk, Voorburg en Wassenaar

WE BLIJVEN LACHEN, OOK IN DE VACANTIE

Peperbek heeft met dit nummer zijn eerste jaargang voltooid. Er breekt dan even een vakantieperiode aan. Eind augustus hopen we u allemaal weer terug te zien. Een mooie periode van bezinning, die hopelijk uitmondt in een stroom van lezenswaardige artikelen.

In het algemeen zijn we al niet zulke zwaartillers, maar dit nummer hebben we extra licht gehouden, gelijk het badnummer van De Lach, alleen zonder de foto's. Dat is nog een wensdroom voor de toekomst. Nu doen we het o.a. met het overnemen van enige artikelen uit de twintigste jaargang van Peperbek, dat tegen die tijd "Kruydentuyn" blijkt te heten.

Het is voor de lezers uit 1988 geen opwekkende lectuur, maar wij kunnen er nog vrolijk bij blijven. Hopelijk kunnen ze zich in die jaren vrolijk maken met overname van de serieuze stukken uit de eerste jaargang van Peperbek.

Ook de gedegen kost ontbreekt niet in dit nummer. Zoals gewoonlijk blijft ons ook de critiek niet bespaard. We kunnen er alleen maar beter van worden.

Tot ziens in de tweede jaargang.

Redactie

Directie en administratie :

P.W. van Baarsel, Statenlaan 23, Den Haag. Tel.: (070) 559017.

Redactie :

D. Bark (£), A.R. van der Burg (%), F.W. Erkelens, A.C. de Goederen (x),
W.S.A.N. Gorter, F.W.H. Vink (&), A. Wevers.

Redactie-adres : Sportlaan 190, Den Haag. Tel.: (070) 332300.

Wat kost Peperbek ?

Per jaar (11 nummers) voor leden f 7,50, voor niet-leden f 9.--.

Postrekening 726932 t.n.v. Penningmeester D'66 afdeling Den Haag.

Losse nummers f 1.--.

Advertenties : ("Peperklips") max. 5 regels : van f 3.-- tot f 5.--.

Kennedy vermoord

Vlak voor Peperbek "ter perse" ging, namen wij geschokt kennis van de gewelddadige dood van senator Robert Kennedy. Plaatsgebrek verhindert ons om meer dan enkele regels te wijden aan dit niet alleen voor de V.S. maar voor de gehele wereld verschrikkelijk gebeuren. Mogen wij daarom volstaan met ons oprechte medeleven te betuigen met de reeds zo zwaar beproefde familie Kennedy en de hoop uit te spreken dat hun visie werkzaam zal blijven in de Amerikaanse politiek.

Red.

De Dankelmannetjes

(%) 's-Nachts slapen ze, maar overdag kruipen ze uit hun hollen, de Dankelmannetjes, en zagen bomen om. Het gaat allemaal niet zo snel, want Den Haag heeft er nogal wat, maar in een jaar of tien hoopt men het karwei toch wel gerooid te hebben. Nu is men nog pas gevorderd tot het St. Hubertuspark. Door dit met de grond gelijk te maken vergemakkelijkt men de toegang tot een straat (de Waalsdorperweg) die toch geen verkeer van enige omvang kan verwerken.

Ja, ja. Hoe noemen ze dat zo mooi? Welvaart en welzijn.

- 0 -

Een curieuze bijeenkomst

(%) Op 20 mei werd in Den Haag een bijeenkomst van D'66 belegd, gewijd aan partijvernieuwing. Eerst werd anderhalf uur gesproken over de graad van onwrikbaarheid van de staatsrechtelijke programapunten in de onderhandelingen met anderen. Hierna werd met bijna algemene stemmen een besluit genomen om niet met anderen te onderhandelen.

Maar het was toch wel een nuttige avond. Meer erover in dit nummer.

Drie aanwezigen geven hun visie.

- 0 -

Van Mierlo in Amicitia over Amerika

(x) Nadat hij op 24 mei via Mies-en-scène de TV-kijkers reeds zeer boeiend - maar uiteraard summier - over zijn Amerikaanse reiservaringen had verhaald, heeft de heer Van Mierlo op 27 mei voor de Haagse belangstellenden hetzelfde gedaan, maar veel uitgebreider. Hij zag kans zijn toehoorders het gevoel te geven er zelf bij geweest te zijn - onder leiding van een zeer opmerkelijke gids. Van Mierlo is toch echt wel de D'66-er met het hoogste "communicatie-quotient".

Enkele van zijn vele belangwekkende uitspraken:

"De doorsnee Amerikaan heeft een veel grotere kennis van en belangstelling voor politiek en geschiedenis, dan de doorsnee Nederlander"

"Je kunt mensen alleen maar interesseren voor mensen, niet voor abstracties, ideologieën, partijen"

"Bij de toenemende verkillung van de maatschappij - "technotronic society" - moet komen een verpersoonlijking van de politiek".

Cynische scherts

(£) Bij het ordedebat dat voorafging aan de discussie over de loonnota in de Tweede Kamer is duidelijk gebleken dat de meeste fracties geen enkel bezwaar hadden tegen een schertsdebat. De regeringsfracties gaven er de voorkeur aan hun zelfstandigheid te bewijzen, de PvdA was er meer aan gelegen zich de kampioen van de Arbeidende Klasse te betonen en wilde daarvoor een verdere verlaging van het aanzien van het Parlement wel op de koop toe nemen. Zelfs Radicaal Jansen was zo trots op zijn voorbereide rede, dat hij geen behoefte had aan een verklaring die die speech wellicht overbodig zou maken.

- 0 -

Die Schulz toch !

(£) Adjutant Schulz van de Haagse Politie (een naam om te onthouden) heeft op uitnodiging van de Columbiaanse Regering een bezoek gebracht aan dit Latijns-Amerikaanse land (volgens zijn eigen zeggen onder meer om te adviseren). Men zou kunnen vragen : "Moest dat nou ?". Doch het verwijt treft dan eerder de Nederlandse Regering die betrekkingen met Columbia onderhoudt dan de Haagse politiemann die profiteert van het gebruik onder "beviende Staten" om allerlei uitwisselingen tot stand te brengen. In plaats echter zijn delicate positie te beseffen als bezoeker van een land waar (zacht gezegd) de politieke en economische toestand verre van ideaal is, heeft de heer Schulz na zijn terugkomst in bombastische taal de lof gezongen van Columbia en het Columbiaanse bewind (Rust en Orde, Welvaart, Niets aan de hand) en tevens gepoet op de waardevolle adviezen die hij zijn collega's had kunnen geven (dus toch niet zo rustig ?).

Het pleit niet voor de methodiek van de Haagse Politie als de Columbiaanse Politie van haar nog iets leren kan. Het pleit nog minder voor de Haagse Politie (Hoofd : de Burgemeester) dat, als dan zo nodig de Columbiaanse uitnodiging moest worden aanvaard, uitgerekend de heer Schulz op reis moest gaan. Het pleit evenmin voor de Haagse Politie dat zij mensen als de heer Schulz, met - gezien de aard van de interviews die hij heeft afgegeven - zo weinig onderscheidingsvermogen, onder haar functionarissen telt. Zou de heer Schulz bijvoorbeeld wel eens van Camillo Torrès hebben gehoord ?

- 0 -

Revolutie

De laatste tijd hebben heel wat mensen de barricades beklommen en vuisten gebald. De PvdA sloeg de schrik om het lijf. En de VVD schreef weer een venijnige brief aan de PvdA, als antwoord op een brief van de laatste. Het staat allemaal niet in onmiddellijk verband met elkaar, maar het is toch wel aardig om het in één adem te noemen. Van der Burg kiest positie, vóór(óf achter ?) de barricades, maar ook weer niet altijd.

- 0 -

Discussie v.d. Poel - de Goederen

U kunt in dit nummer aan partijvernieuwing en politieke tactiek uw hart wél ophalen. Om u een duidelijk tevél van deze kost te besparen, deze keer dus maar eens geen reactie van De Goederen op het laatste stuk van v.d. Poel. Volgende keer mogen de heren weer !

- 0 -

Afscheid

De heren A.W. Jongert en H.J. Bouten hebben meegedeeld dat zij niet langer aan de redactionele arbeid kunnen deelnemen. Wij danken hen voor hun medewerking aan Peperbek en voor hun prettige samenwerking in redactioneel verband.

- 0 -

HALLO, ZIJN DE SLAAPHUIZEN VAN NIJENRODE AL WAKKER ?

WIE HAD U GEDACHT DAT DIT GEZEGD ZOU KUNNEN HEBBEN ?

- "Wij werken met politieke spelregels die niet meer van deze tijd zijn"
- "Laten we niet te veel met de vinger naar Frankrijk wijzen. Wat daar gebeurt, gebeurt over 10 jaar hier".

door A.R. v.d. Burg

In ieder van ons leven twee mensen. Enerzijds de burgerman met zijn meubeltjes, zijn auto, zijn spaarbankrekening, met morele bezwaren tegen geweld-daden en het ingooien van ruiten, gouvernementeel ingesteld tegenover de democratisch gekozen regering. Anderzijds de rebel, die zich niet door een ander de les wil laten lezen, geneigd tot buitenparlementaire oppositie en tot jennen van de politie als representant van het Gezag, de non-conformist die niet altijd in het gareel wil lopen, sympathiserend met andere opposanten, ook al huldigen ze volkomen afwijkende denkbeelden. Welke van de twee de boventoon voert, hangt niet alleen af van ons karakter, maar ook van onze maatschappelijke functie, ons spaarbanksaldo, onze opvoeding, onze omgeving, maar vooral ook van de omstandigheden. Een sterk paternalistisch ingesteld regime kan via wreveld de rebel in ons wakker roepen. Sterk stimulerend werkt hierbij de aanwezigheid van een groot aantal rebelse medestanders. Hierdoor kan een sneeuwbal-effect ontstaan, waardoor het protest zo massaal wordt dat de 'overkant', het gezag, schrikt en inbindt. De gebeurtenissen van de laatste maanden in verschillende landen, vooral Frankrijk, hebben dit duidelijk gedemonstreerd.

Is de rebellie in een democratische samenleving ondemocratisch? De vredelievende en rustlievende burger in ons is geneigd deze vraag met ja te beantwoorden. De rebel in ons stelt zich deze vraag niet in het vuur van het ogenblik. Hij is zelfs bereid 'leve Mao' te roepen, gewoon uit pesterij, omdat hij aanneemt dat hij daarmee de regeerders het meest in de ziel treft, er niet bij stilstaand daarmee het schoolvoorbeeld van de paternalistische, imperialistische kleinburger te huldigen. De z.g.n. redelijke mensen wijzen erop dat de rebellen altijd ongelijk hebben, want ze vormen een minderheid, die via straat-terreur hopen te bereiken, wat niet langs parlementair-democratische weg mogelijk is. Op het eerste gezicht klinkt dat inderdaad redelijk, maar het is niet altijd waar. Een parlementaire democratie sukkelt altijd, net als iedere geïnstitutionaliseerde organisatie, achter de ontwikkelingen aan. De zorg van de regeerders is, het apparaat in stand en op gang te houden. Ze zijn beroeps-halve overtuigd van het ongelijk van de niet-regeerders. Parlementsleden sluiten zich daarbij aan. Zij maken zich druk namens het volk, en nu moeten er niet van die vervelende mensen komen die buiten het parlement willen uitmaken hoe het moet. Ze zijn gewoon in hun eer getast. De eerste reactie op buitenparlementair protest is dan ook altijd afweer. Ziet men dat dit niet helpt of de zaak zelfs erger maakt, dan gaat men plotseling tot maatregelen over, die merkwaardig genoeg dan ook de steun van een democratische meerderheid blijken te bezitten. Een typisch voorbeeld zijn de gebeurtenissen in Amsterdam in 1966. De provo's en consorten waren een te verwaarlozen minderheid. Via onze democratische organen had niemand enige aandacht aan ze besteed. Nu hebben hun acties geleid tot een ingrijpende herziening van het Amsterdamse gemeentebestuur en van de overheidsmentaliteit. Heeft daarmee nu een kleine minderheid zijn wil opgelegd aan een grote meerderheid? Ja en neen. Ja, in deze zin dat zonder de buitenparlementaire acties van die minderheid de veranderingen nooit waren gekomen. Neen, omdat alle veranderingen uiteindelijk binnen de normale democratische procedure zijn tot stand gekomen. Niemand gelooft toch in ernst dat op dit moment een groot deel van de Amsterdamse bevolking zich gefrustreerd voelt omdat de regent Van Hall is vervangen door de democraat Samkalden.

De mens is van nature traag. Hij verzet zich tegen veranderingen, dikwijls gewoon omdat ze hem niet aangaan. Zijn die veranderingen er eenmaal, dan blijkt na een poosje niemand meer bezwaar te hebben tegen de nieuwe situatie. Het is een kortzichtige opvatting van de democratie als men ervan

AAN HET ONTBIJT (Adv.)

Schmelzer : Andere margarine ?

Mevr. Schmelzer : Nee, andere partij.

uitgaat dat de meerderheid altijd gelijk heeft. Onder omstandigheden moet de stem van een betrokken minderheid zwaarder tellen dan die van een niet betrokken meerderheid. Als de meerderheid zo sloom is dat ze niet aan redelijke wensen van de minderheid wil tegemoet komen, dan lokt ze daarmee zelf een vorm van opstand uit.

Ook in Nederland zijn vele zaken niet aan de orde die het wel moesten zijn. Neem als voorbeeld de woningnood of het bevolkingsvraagstuk. Het zou onder omstandigheden bijzonder nuttig zijn als de minderheid van slachtoffers eens de barricaden beklom. Gegarandeerd zou iedere Nederlandse regering, van welke signatuur ook, binnen 6 maanden serieuze maatregelen nemen tot oplossing van de woningnood en tot beteugeling van de bevolkingsaanwas. En wie zou er dan na twee of drie jaar nog klagen, omdat iedereen onder dak is en omdat de bevolkingsgroei iets minder hard gaat? U raadt het al: niemand.

De buitenparlementaire actie is dus een noodzakelijke aanvulling op de parlementaire democratie, maar er zijn natuurlijk ook bezwaren aan verbonden. Het is een oneerlijk systeem, omdat benadeelde groepen die om welke reden ook niet tot actie willen of kunnen overgaan altijd aan het kortste eind trekken. Ook is steeds het gevaar aanwezig dat geïnstitutionaliseerde groepen, b.v. een groep kolonels of een communistische organisatie van de gelegenheid gebruik maken om de dictatuur te vestigen. Dit gevaar is vooral aanwezig als er in de rebellie een polarisatie optreedt in de vorm van twee elkaar bevechtende groepen. Overigens bedenke men hierbij dat het omverwerpen van een redelijk fatsoenlijk regime nooit kan geschieden door een volksmassa op de barricades, maar slechts door een geheime organisatie met steun van een deel van politie en/of leger.

En daarmee zijn we aangeland bij een typische D'66-conclusie: Iedere rebellie moet op zijn merites worden beoordeeld. Een rebellie veroorzaken, omdat het een rebellie is, is belachelijk. Een rebellie goed vinden, omdat het een rebellie is, is even belachelijk. Veel van het straatverzet van de laatste jaren vond zijn oorsprong in motieven die een duidelijke overeenkomst vertonen met de motieven die tot D'66 hebben geleid: verzet tegen het arrogante paternalisme van een op rustige baren voortdobberend establishment. Het zou ons niet misstaan als wij openlijk sympathie durfden betuigen met verwante geesten, hoe verschillend hun middelen ook zijn.

Hierin kunnen we ons ook rustig onderscheiden van meer tot het establishment zelf behorende partijen zoals de VVD en de PvdA, die zich bij voorbaat graag distantiëren van alles wat zich op straat afspeelt. Wij zouden daarmee kunnen bereiken dat in Nederland hervormingen kunnen plaats vinden, zonder dat eerst de slachtoffers vallen, die in andere landen blijkbaar nodig zijn om de slome burger in ons uit zijn vadsigheid wakker te schudden.

Daarom: op de barricades, maar met mate en met het oordeel des onderscheids.

- 0 -

Naschrift

Nadat ik dit stukje had geschreven, werd in "Achter het Nieuws" nagenoeg hetzelfde onderwerp aangesneden in een gesprek tussen redacteur Herman Wigbold en de parlementsleden Vonhoff (VVD), Bos (CHU), Visser (D'66) en Van der Louw (PvdA). De vraag van de heer Wigbold of het gerechtvaardigd kan zijn dat een minderheid via verzet een democratische regering tot aftreden dwingt, werd door allen van de hand gewezen. De heer Visser vond in Frankrijk de grens net nog niet bereikt. De heer Van der Louw

vond het veiliger naar Zuid Amerika uit te wijken (in woorden dan). Niemand kwam toe aan de constatering dat een minderheid gelijk kan hebben en dat gelijk ook van de meerderheid kan krijgen als ze eenmaal haar zin heeft gekregen.

Ik houd het dan liever op wat Van Mierlo in Den Haag zei, toen iemand hem een soortgelijke vraag stelde : "De parlementarier is de laatste die kan oordelen over buiten-parlementaire oppositie".

A.R. v.d. Burg

PARTIJVERNIEUWING (I)

door A.C. de Goederen

Op vrijdag 10 mei was er een bijzondere bijeenkomst van het "politiek café", gewijd aan het onderwerp partijvernieuwing. De heren H. Wiegel (lid Tweede Kamer, VVD) en Rignalda (oud-voorzitter hoofdbestuur D'66) hielden ieder een korte inleiding om de discussies op gang te brengen. Verwacht werd dat beiden hun visie zouden geven op de noodzakelijk geworden vernieuwing van ons partijstelsel, de politieke herverkaveling die na het uit de tijd geraakt zijn van de traditionele tegenstellingen zou moeten worden doorgezet. De heer Wiegel begon echter al direct met te zeggen dat die partijvernieuwing hem niet bar interesseerde en dat hij eigenlijk liever over concrete politiek had willen spreken. In de discussies bleek dat althans een deel der bezoekers er ook zo over dacht. Men bleek liever te praten over woningproblemen en werkloosheidsvraagstukken. En terecht ! Partijvernieuwing is geen doel in zichzelf; zij moet er juist toe leiden dat er weer doeltreffend aan praktische politiek kan worden gedaan. En het is dus vooral een opgave voor de partijkaders, de politiekmakers, om zich hier ernstig mee bezig te houden, niet zozeer voor het publiek, de kiezer. In zoverre kon de reactie van de belangstellende aanwezigen (+ 90) voor de politieke filosofen onder ons zeer leerzaam zijn.

Maar gebrek aan interesse bij een beroepspoliticus als de heer Wiegel is niet te verontschuldigen. Wel te verklaren. Dat bleek toen hij volhield dat de tegenstelling liberalisme-socialisme nog steeds de politieke scheidslijnen bepaalt. Met de bedoeling dit aannemelijk te maken verwees hij naar het woningbeleid. Tegenover het thans geldende, door hem met "socialistisch" betitelde subsidiestelsel, waarbij "de woning" wordt gesubsidieerd, stelde hij het "liberale" voorstel, dat "de huurder" wil subsidiëren (d.w.z. als huur de gewone economische huurwaarde, met inkomensafhankelijke subsidie voor de bewoner).

Ik heb toen wel even moeten slikken. Want als dit voorbeeld iets bewijst dan toch juist, precies zoals wij allang dachten, dat althans het begrip "liberalisme" niet meer is wat het geweest is. Men zal bij de VVD toch moeilijk in ernst kunnen volhouden dat dit voorstel - door mij overigens warm toegejuicht - te rijmen valt met de oude liberale leuzen van "laissez faire,...", "het vrije spel der maatschappelijke krachten", "beloning naar verdienste", enz., enz. Als ik "blind had moeten proeven" zou ik hebben willen wedden dat het voorstel uit "socialistische" hoek afkomstig was.

Het niettemin toch levend willen houden door de VVD van de tegenstelling liberalisme-socialisme hangt blijkbaar samen met de politieke baat - in de vorm van clubmacht - die men daarvan verwacht. De hele zaak illustreert hoe kunstmatig de tegenstellingen vaak zijn, hoezeer veeleer partijpolitieke rivaliteit dan fundamentele meningsverschillen de politieke standpunten bepalen, hoezeer, inderdaad, partijvernieuwing nodig is.

PARTIJVERNIEUWING (II)

door T. van der Wolf

De laatste ledenvergadering op 20 mei was, behalve slecht bezocht, ook een schoolvoorbeeld van babylonische spraakverwarring. Dit werd in de eerste plaats veroorzaakt door de merkwaardige volgorde in de te bespreken punten, opgesteld door de commissie ad hoc. Hiertoe werd men genoodzaakt eerst te praten over onze opstelling naar buiten, en dan pas over de kenmerken van D'66 zelf. Tegenwerpingen dat dit een volstrekt onlogische volgorde was, werden niet aangenomen, met als - voorspelbaar - resultaat dat bij de behandeling van vrijwel elk punt de tegenstellingen over de kenmerken van D'66 naar buiten traden, en de besprekingen ontaardden in het oeverloze getheoretiseer dat de commissie, blijkens haar toelichting, nu juist had willen voorkomen.

Wat me vooral opviel, en teleurstelde, was het smijten met het woord "onwrikbaar" t.a.v. ons partijprogramma, en dan voornamelijk m.b.t. onze staatkundige vernieuwingen. Ik dacht juist dat een partij die het woord pragmatisme hoog in het vaandel voert, zich niet mag vastleggen op bepaalde punten, temeer daar de door ons aangegeven staatkundige vernieuwingen slechts middel zijn tot een radicale democratisering van de maatschappij. Dit houdt dus tevens in dat deze middelen geen intrinsieke waarde hebben, maar kunnen en moeten worden aangepast als de omstandigheden dat noodzakelijk maken. Het naar voren gebrachte argument dat wij daarmee "verraad aan de kiezers" zouden plegen, is nogal naïef. Het is immers een overduidelijke zaak dat van de ca. 300.000 stemmen die wij bij de laatste verkiezingen hebben gekregen, er hooguit 4 à 5% afkomstig zijn van mensen die ons programma inderdaad hebben gelezen en vergeleken met dat van andere partijen. Dat een groot aantal van deze 12 à 15.000 mensen de staatkundige vernieuwingen alleen als middel hebben gezien, blijkt uit de verdeeldheid die er t.a.v. dit punt in de partij is ontstaan. De ontwikkelingshulp is misschien een aardige toetssteen voor de mate waarin ons partijprogramma door de kiezers is gelezen. Deze ontwikkelingshulp immers is in dit programma een zeer belangrijk punt, en terecht is hieraan door onze fractie in de Tweede Kamer bij de debatten vorig jaar grote aandacht besteed, en werd aangedrongen op verhoging van die hulp. Een onderzoek onder de mensen die op D'66 hebben gestemd, heeft aangetoond dat deze nadruk op de ontwikkelingshulp voor een zeer groot deel van hen een onverteerbare zaak was. Hadden zij ons programma gelezen, dan was dit voor hen niet zo'n verrassing geweest, en hadden ze wellicht ook niet op ons gestemd.

De reden dat zovelen dit wel gedaan hebben, ligt dan ook m.i. niet in ons programma, maar in de mentaliteit die door D'66 bij zijn oprichting is gedemonstreerd, het willen breken met de gevestigde vormen van de oude partijen die bij de kiezer zoveel weerzin hadden opgewekt. Dit was duidelijk een partij die het anders wilde, hoe, dat was de meesten niet duidelijk, maar het was tenminste een frisse, jonge partij zonder al te veel "oude knarren", een breekijzer om de duffe boel open te leggen.

Niet door ons programma, maar door deze mentaliteit kon D'66 een electorale bedreiging vormen, en zou een nog veel grotere kunnen worden. Dit houdt echter tevens in dat wij ons niet op korte termijn (b.v. de eerstkomende verkiezingen, al dan niet vervroegd) door middel van stembusakkoorden of samenwerkingsverbanden met andere partijen moeten verbinden, die immers in de ogen van de kiezer allemaal "besmet" zijn, en waarmee D'66 dan onvermijdelijk geïdentificeerd zou worden. Laten we toch vooral voorlopig onszelf blijven, en op die manier een nog veel grotere electorale bedreiging worden tot de "ontploffing" heeft plaats gehad, de geesten zijn gescheiden, en D'66 zichzelf weer kan opheffen.

PARTIJVERNIEUWING (III)

door D. Bark

Op 20 mei was ik tot mijn stomme verbazing lid van een vijfmans minderheidsgroep bij de stemming over de vraag betreffende het al of niet aangaan door D'66 van enig samenwerkingsverband bij de komende verkiezingen. Niets is veranderlijker dan een mens, doch ik meen dat mijn opvattingen terzake niet fundamenteel zijn gewijzigd sinds ik enige maanden geleden mijn "Wat moet het zwaarste wegen" in Peperbek publiceerde. Ik zei toen van mening te zijn dat de vernieuwing van het politieke systeem voor D'66 primair moest zijn en uitte voorts mijn wantrouwen tegen partijen en politici die in en door het huidige systeem tot macht zijn gekomen.

Toch ben ik tegen de a priori - uitspraak "Geen samenwerkingsverband bij de komende verkiezingen". Waarom?

OMDAT wij politieke vernieuwing willen, niet om de vernieuwing zelf, doch om daardoor te komen tot een politiek systeem waarin creatief en dynamisch politiek kan worden bedreven, toegesneden op de eisen die de maatschappij en de maatschappelijke ontwikkeling stellen (Geen behoudzucht derhalve, zelfs niet t.a.v. het politieke systeem).

OMDAT deze instelling meebrengt dat D'66 dñs progressief "angehaucht" is, ofwel : ook ten aanzien van de praktische politieke vragen van alle dag de eisen van maatschappelijke ontwikkeling (dus van de vooruitgang, de dynamiek) maatgevend laat zijn.

OMDAT D'66 een andere politieke opstelling wil alsmede het zich uitspreken in grotere politieke eenheden en het reeds thans duidelijk is waar D'66 alsdan zal staan.

DAAROM moeten wij samenwerkingsverbanden niet a priori afwijzen, doch pas wanneer in de onderhandelingen blijkt dat de evt. partners niet bereid zijn in een accoord tevens de garanties in te bouwen dat er een politiek en staatkundig kader zal worden geschapen waarin creatief en dynamisch beleid ook zal kunnen worden uitgevoerd.

N.B. I : In dat geval zal de positie van een zelfstandig opererend D'66 veel sterker zijn, omdat alsdan is aangetoond dat het "de anderen" slechts te doen is om macht, teneinde hun eigen hobbies te kunnen verwezenlijken en niet om een behoorlijk functionerende democratie waarin een progressief beleid niet tot stand komt omdat (en wanneer) de partijen of hun leiders dat willen maar omdat (en wanneer) de kiezers dat willen.

N.B.II : Naar mijn mening zijn districtenstelsel en verkozen M.P. de hoekstenen van dat nieuwe politieke en staatkundige kader. Ik wil echter de mogelijkheid niet uitsluiten dat een inventieve practicus met iets nog beters op de propfen komt.

PARTIJVERNIEUWING (IV)

door A.C. de Goederen

Ook de gezamenlijke ledenvergadering van de afdelingen Den Haag, Rijswijk en Voorburg, gehouden op 20 mei j.l. (verslag - en nog meer kritiek - elders in dit nummer) heette in het teken van de partijvernieuwing te staan. Besproken werd het "Discussiestuk partijvernieuwing" van het hoofdbestuur. In feite gaat dit echter helemaal niet over partijvernieuwing; het is daarentegen een poging de discussie over de door D'66 te voeren politieke tactiek te kanaliseren. Door de gewijzigde behandelingsvolgorde werd van ons allereerst een zinnig antwoord

overig is het ongewenst als zijn onze staatsrechtelijke voorstellen onwrikbaar, voor modificatie vatbaar, of alleen maar - door niemand serieus te nemen - suggesties. De opstellers van het discussiestuk hadden zich blijkbaar niet gerealiseerd :

- 1) dat de staatsrecht-voorstellen volgens het program, naast het punt "herstel zuiver dualisme" dat niet expliciet is genoemd, niet minder dan 17 afzonderlijke punten omvatten, die niet allemaal even gewichtig zijn en bovendien grotendeels nog onvolledig uitgewerkt; de vraag is dus veel te algemeen gesteld;
- 2) dat ons politiek program naast het hoofdstuk over staatsrecht nog 13 hoofdstukken over andere onderwerpen omvat, die samen 84% van de tekst van het hele programma beslaan;
- 3) dat het derhalve bijna corrupt is te doen alsof de niet-staatsrechtelijke programmapunten er maar zo'n beetje voor de show bijstaan, door de vragen over de mate van onwrikbaarheid geheel te beperken tot het staatsrechtelijk deel van ons programma;
- 4) dat politiek de kunst van het mogelijke is en dat men :
  - a) enerzijds zichzelf de mond snoert en alle kansen op het althans gedeeltelijk bereiken van zijn doeleinden bij voorbaat prijsgeeft als men zijn programma "onwrikbaar" zou verklaren in die zin dat de bereidheid tot samenwerking met anderen afhankelijk wordt gesteld van volledige realisering in-een-keer van de hele wensen-waslijst;
  - b) anderzijds door het tevoren openbaren van de hele onderhandelings-marge zijn spel te zeer blootgeeft en daardoor zijn kansen minimaliseert;

zodat in feite geen van de mogelijke antwoorden gewenst is.

Hoewel de hele vraagstelling dus volstrekt ondeugdelijk is, meende een grote meerderheid der aanwezigen om onbegrijpelijke reden toch rustig over beantwoording van deze vraag te kunnen stemmen.

Zo mogelijk nog dwazer was dat de aanwezigen zich in grote meerderheid uitspraken tegen iedere vorm van samenwerking met andere politieke groeperingen, zonder zich af te vragen hoe men dan ooit het programma gerealiseerd zou kunnen krijgen en of dit standpunt te rijmen valt met de verantwoordelijkheid die wij aanvaarden door het verwerven van Tweede Kamerzetels na te streven.

De discussies waren verward en onzuiver, wat gezien de ondeugdelijke vraagstelling ook niet verwonderlijk was. Door verbijstering geslagen wist ik er voor mezelf op dat moment ook geen orde meer in te scheppen, zodat ik, hoewel zeker ervan dat er iets niet klopte, geen zinnige bijdrage aan de discussie kon leveren. Achteraf meen ik wel licht te zien, niet in de discussies, maar aangaande de vragen waarom het feitelijk gaat.

De kernvraag is : Moet deelneming van D'66-ers aan de regering worden nagestreefd ?

Beantwoordt men deze vraag met neen, dan dient men antwoord te geven op:

- A1) Hoe stelt men zich dan in 's hemelsnaam voor ons programma verwezenlijkt te krijgen ? Realiseert men zich dat we dan bij voorbaat de kans uit handen geven wat dan ook van ons programma te verwerkelijken, dat we de anderen dan gewoon dwingen elkaar te vinden in een parlementaire-meerderheid-oude-stijl, zodat er niets ten goede kan veranderen (tenzij die anderen zich geheel bekeren, maar wie verwacht dat ?) ? Of wil men soms wachten op een 2/3 parlementaire meerderheid voor D'66 ? Denkt men dat de kiezers zo lang geduld met D'66 zullen hebben ?

A2) Waarom wil men dan eigenlijk het verwerven van kamerzetels nastreven?
En zijn deze motieven in overeenstemming met de verantwoordelijkheid die het aanvaarden van een deel van de wetgevende en controlerende macht, van de bestuursmacht, impliceert? Beschouwt men het parlement wellicht slechts als een tribune, vanwaar men vrijblijvend zijn verlangens kan rondbazuinen?

Beantwoordt men de kernvraag met ja, dan is er een zinnig vervolg:

- B1) Wat moet er beslist en wat mag er absoluut niet in een voor de eerstkomende 4-jarige regeringsperiode gedacht concept-regeringsprogramma staan, wil D'66 in principe bereid zijn geestverwanten positief te adviseren in een kabinet zitting te nemen (minimumprogramma)? Op dit punt - evenals trouwens op de volgende punten - zouden hoofdbestuur en fractie ons een concreet, goed gemotiveerd voorstel dienen voor te leggen. De partijtop mag waarachtig wel eens enige politieke leiding geven !!
- B2) Moet worden getracht reeds vóór de komende Tweede Kamer-verkiezingen met anderen tot een uitgewerkt en openbaar gemaakt gezamenlijk concept-regeringsbeleid en -programma te komen, in uitvoering te nemen als men daartoe de kans krijgt (d.w.z. als het H.M. de Koningin behaagt een kabinet met zulk een concept-beleid te benoemen, wat zowel met als zonder behaalde gezamenlijke parlementaire meerderheid mogelijk is)?
- B2a) Zo neen, is men er zich van bewust dat D'66 dan genoodzaakt zal zijn net als de anderen aan het terecht zo verfoeide - en "besmette" - touwtrekken achter de schermen mee te doen, zodat de kiezer ook met ons niet weet waar hij aan toe is en wij tot het één-pot-nat-niveau zijn afgedaald?
- B2b1) Zo ja, met welke politieke groeperingen kunnen daartoe wel en met welke dienen geen besprekingen te worden aangeknoopt?
- B2b2) Zo ja, moet ook reeds een min of meer volledige lijst van adspirant-ministers worden nagestreefd?
- B2b3) Of moet de zetelverdeling (ten dele) van de verkiezingsuitslag afhankelijk worden gesteld?

Ik ben me ervan bewust dat sommige van deze vragen bepaald wel wat objectiever geredigeerd konden. Waar de vraagstelling om die reden aanvechtbaar is geschiedde dit om, woekerend met de toegemeten ruimte, tevens de redenen van mijn verontrusting te openbaren.

Ik hoop dat twee dingen in elk geval duidelijk zullen zijn, althans nu ernstig zullen worden overwogen, n.l. ten eerste, dat we vanaf het moment dat we aan verkiezingen deelnemen, of we willen of niet, meedoen aan "het spel" en ons reeds "geëncanailleerd" hebben, en ten tweede, dat politiek isolement voor onze doeleinden dodelijk zal zijn.

N.B. : Om elk misverstand te voorkomen : ook met Barks overwegingen ben ik het van a tot z eens.

- 0 -

FRACTIELIJDER (Adv.)

"Slechte adem kan spelbreker zijn. Maar gelukkig is er nog de Freule".

PARTIJVERNIEUWING (V)

Verslag van de op 20 mei 1968 gehouden ledenvergadering van de afdelingen Den Haag, Rijswijk en Voorburg over het discussiestuk "Partijvernieuwing" d.d. 5 april 1968

De voorzitter opent de vergadering en deelt mede, dat door een commissie ad hoc uit de Haagse agglomeratie een advies is uitgebracht inzake de wijze van behandeling van het discussiestuk "Partijvernieuwing". Derhalve zal thans eerst moeten worden beslist of dit advies zal worden gevolgd, hetgeen impliceert dat de kenmerken van de partij nog niet ter discussie staan en begonnen wordt met de in het discussiestuk genoemde praktische punten.

Enkele leden geven te kennen met een bespreking van de kenmerken van de partij te willen beginnen. Zij zeggen niet te kunnen inzien waarom deze kenmerken buiten de discussie moeten worden gehouden. Enige andere leden zouden eerst punt V van het advies van de commissie ad hoc aan de orde willen stellen. Deze leden vrezen dat een bespreking van de kenmerken van de partij tot een oeverloos debat zal leiden en willen daarom met de praktische punten beginnen.

Op voorstel van de voorzitter wordt besloten het advies van de commissie ad hoc te volgen en een "open" commissie in te stellen ter bestudering van onderdeel A van het discussiestuk. Aan laatstgenoemde commissie zullen alle leden, die behoefte gevoelen aan bezinning op de kenmerken van de partij, kunnen deelnemen.

Derhalve zijn thans aan de orde de vragen vermeld in het discussiestuk onder C.b, betreffende de door D'66 geformuleerde voorstellen inzake staatsrechtelijke vernieuwingen.

Een aantal leden geeft een motivering van hun antwoord op deze vragen. Enkele andere leden zeggen de formulering van deze vragen niet juist te achten.

De voorzitter vat de discussie als volgt samen : Het uitgangspunt "radicale democratisering" wordt door alle aanwezige leden als onwrikbaar beschouwd. Dit punt is in het staatsrechtelijke gedeelte van het programma geconcretiseerd in de vorm van de rechtstreeks gekozen minister-president en het districtenstelsel. Zolang er geen alternatief is om op staatsrechtelijk terrein tot radicale democratisering te komen, zal de partij deze punten (gekoppeld) moeten handhaven, ook al zijn zij door de landelijke commissie Staatsrecht nog niet verder uitgewerkt. Misschien kan uit een discussie met andere partijen een andere methode tot radicale democratisering op staatsrechtelijk gebied volgen, doch in dit stadium is men thans nog niet.

Hierna wordt overgegaan tot stemming over de vragen vermeld onder C.b van het discussiestuk. Bevestigend wordt geantwoord op vraag 1 door 1 lid, op vraag 2 door 18 leden en op vraag 3 door 6 leden. Geen mening hebben 9 leden.

Tegen de formulering van de eerste vraag onder C.b. nieuwe serie van het advies van de commissie ad hoc blijken ernstige bezwaren te bestaan. Besloten wordt deze vraag als volgt te doen luiden : "Moet het aldus geformuleerde uitgangspunt worden gerealiseerd door een D'66 dat geen regeringsverantwoordelijkheid draagt".

De stemming over de eerste en tweede vraag van C.b. nieuwe serie levert het volgende resultaat op. Voor het aanvaarden van regeringsverantwoordelijkheid zijn 24 leden, tegen zijn 5 leden, terwijl 3 leden geen mening hebben. De vergadering acht het ondoenlijk om onvoorbereid een uitspraak te doen over andere oplossingen (vraag 3).

Volgens het advies van de commissie ad hoc zou thans punt C.a. van het discussiestuk besproken moeten worden. Enkele leden geven echter te kennen geen vragen over een stembusakkoord te kunnen beantwoorden, omdat zij tegenstanders van een dergelijk akkoord met de bestaande politieke partijen zijn. Andere leden zouden de vergadering zich eerst willen laten uitspreken over het principe van het stembusakkoord.

Een en ander leidt ertoe, dat besloten wordt de vragen sub C.a. van het discussiestuk buiten beschouwing te laten en over te gaan tot de bespreking van de vragen vermeld onder B.3. (samenwerkingsverbanden).

Ook tegen de redactie van de vragen sub a en b van punt B.3. worden van verschillende zijden bezwaren ingebracht. De vergadering besluit daarom deze vragen als volgt te lezen: "a. Tot nu toe heeft D'66 aan deze verkiezingen als zelfstandig opererende partij deelgenomen. Moet dit in principe zo blijven? b. Is het wenselijk te komen tot samenwerkingsverbanden?"

De vraag vermeld onder a. wordt door 19 leden bevestigend beantwoord. Een ontkennend antwoord geven 5 leden. 16 leden verklaren zich onder alle omstandigheden tegen samenwerkingsverbanden, terwijl 5 leden zich voorstander van deze verbanden betonen.

Hierna ontwikkelt zich een langdurige discussie over het samenwerkingsverband. Gewezen wordt op de mogelijkheid, dat bepaalde essentiële programmapunten van D'66 door de samenwerkende partijen kunnen worden overgenomen. Andere leden merken op, dat de vergadering reeds heeft uitgesproken dat de gekozen premier en het districtenstelsel vooralsnog als programmapunten van D'66 gehandhaafd moeten blijven, zodat deze punten ook in het programma van de samenwerkende partijen moeten worden opgenomen. Uit het debat blijkt, dat vrijwel geen enkel lid voorstander is van een samenwerkingsverband zonder dat daaraan voorwaarden worden verbonden. Voor een samenwerkingsverband met voorwaarden lijkt een meerderheid in de vergadering te bestaan, zeker als tot die voorwaarden de gekozen minister-president en het districtenstelsel zouden behoren. Wegens het vergevorderde uur wordt afgezien van het houden van een stemming over het geclausuleerde samenwerkingsverband.

De vergadering acht zich zonder nadere voorbereiding niet in staat een uitspraak te doen over de vraag vermeld onder B.3.c.

De voorzitter stelt voor om de punten B.1 en 2 in tweede termijn te behandelen, alsmede het onderdeel A van het discussiestuk, mits over dit laatste punt door de "open" commissie een advies is uitgebracht.

Dit voorstel wordt door de vergadering zonder discussie aangenomen, waarna de voorzitter de vergadering sluit.

Contact "Open Commissie": W.C. Fiege, Van Neckstr. 11, tel. 241256.

v.d.P.

TWEEDE KAMER RICHT GALG VOOR ZICHZELF OP

(%) De Tweede Kamer heeft weer eens een tragische klucht opgevoerd. Lang voordat het grote loondebat op dinsdag zou beginnen was al algemeen bekend dat de regering haar voorstellen zou terugtrekken, omdat de regeringspartijen het niet aandurften in deze tijd van grote spanningen allerwegen steun aan de regeringsvoorstellen te geven. Officieel was het echter nog niet bekend. Toen de discussie over die (in te trekken) voorstellen zou beginnen, stelde Nypels zeer terecht voor, eerst een verklaring van de regering te vragen. Bij intrekking was immers het hele debat overbodig. Dit was echter niet naar de zin van de anderen.

HETTIE BENNINK, GEZELLIG RECHTS (Adv.)

Zij wilden met alle geweld toch praten, om zodoende te kunnen laten blijken dat ze tegen waren. Het voorstel Nypels kreeg slechts de steun van D'66 en 2 van de 3 Radikalen. De rest gaf de voorkeur aan een schertsvertoning. De gehele dag en avond heeft men nutteloos gepraat. Pas aan het eind van de avond kwam de regering aan het woord met de mededeling dat men er toch maar van af zag.

Een groot stel volwassen kerels, nota bene de uitverkorenen om ons land te besturen, heeft niet het decorum en het politieke inzicht kunnen opbrengen om een schertsvertoning te vermijden. Of beschouwt men zichzelf als schertsfiguur ?

De vakbonden hebben ook niet zo'n beste beurt gemaakt. De zaterdag te voren organiseerden ze in Utrecht een protestbijeenkomst. De leiders wisten echter al dat er niet veel meer te protesteren viel, omdat de regeringsnota zou worden ingetrokken. Men hinkte daardoor op twee gedachten. Enerzijds kon men niet achterblijven bij de omringende landen; er moest hier toch ook wel iets aan verzet worden gedaan. Anderzijds had men blijkbaar geen serieus punt om zich tegen te verzetten. Het resultaat was een tamme en overgeorganiseerde bijeenkomst, waar wel, met name door Kloos en Beumer, de nodige demagogische zinnen de zaal in werden geslingerd, maar waar in feite geen vuist gebald werd. De aanwezigen - die nog niet wisten dat het loonbeleid van de regering al lang was omgebogen - voelden zich dan ook hevig bekocht. Door deze bijeenkomst kan de afstand tussen bestuurders en leden alleen maar vergroot zijn.

IS PERSSUBSIDIE EEN VIES WOORD ?

door A.C. de Goederen

De Studiecommissie Dagbladconcentraties van de Ned. Vereniging van Journalisten heeft, zo kon u in de dagbladen lezen, in zijn rapport een hele waslijst van middelen en middeljtjes aanbevolen om de gevaren van dagbladfusies te bezweren, tot en met de mogelijkheid van een ministerieel fusieverbod toe. Het denkbeeld de pers van rijkswege te subsidiëren is daar echter niet bij. Gelukkig, zegt Het Parool in een redactioneel commentaar van 19 april j.l., maar zonder nadere motivering, wat de indruk wekt dat het ongezone van zoiets als perssubsidie wel vanzelf spreekt.

Hoewel ik graag erken dat de gevoelsmatige weerstand tegen het verlenen van overheidssteun aan de "vrije pers" begrijpelijk en op zichzelf geen ongunstig verschijnsel is, geloof ik toch dat het bezwaar sterk overtrokken wordt. Want in feite is er al haast sinds mensenheugenis perssubsidie in Nederland, zij het meer voor de periodieke pers dan voor het dagbladwezen. Ik doel hier op de nog altijd gunstige PTT-tarieven. Niemand zal toch willen volhouden dat de lage porti voor periodieken uit kosten oogpunt reëel zijn. Zij vormen een verholde en daardoor onzindelijke vorm van overheidssubsidie. Echter, protesten terzake verneemt men slechts wanneer deze subsidie weer eens wat wordt vermindert doordat de PTT de tarieven op een voor haar iets minder verliesgevend niveau brengt. De weerstand tegen overheidssubsidie is blijkbaar niet principieel. Dit volgt trouwens ook al uit de aanbeveling van de genoemde studiecommissie om "de krant" onder het z.g. nultarief van de BTW te brengen. Vrijstelling van een algemeen geldende belasting is in feite een vorm van overheidssubsidie, daar kan niemand onderuit. Dat dit kind niet bij de juiste naam wordt genoemd doet nogal hypocriet aan. Merkwaardig naief ook van de redactie van een groot landelijk

VAN DER SPEK, doodt 99% van de staathuishoudbacteriën (Adv.)

dagblad, die dit niet door schijnt te hebben en in alle gemoedsrust meent te kunnen zeggen : gelukkig, geen perssubsidie voorgesteld.

Vanwaar toch eigenlijk dit schuilevinkje spelen, deze irrationele afweer tegen perssubsidie ? Andere cultuurverschijnselen, die bij uitstek de uitingsvrijheid raken worden toch ook grotendeels door of via de overheid gefinancierd, terwijl dit algemeen als normaal wordt aanvaard ? Wat dacht u b.v. van de beeldende kunst, toneel, radio, TV, kerkenbouw, confessionele scholen ? Kan men met recht zeggen dat de betrokkenen zich door gouden ketenen aan de overheid hebben gebonden ? En wat dacht u van de schrijvers, voor wie de uitingsvrijheid toch van fundamentele betekenis is ? Heeft onze "burger-schrijver" Gerard Kornelis van het Reve, de "kapitalist" van zijn muze, niet met brillen het "schrijversloon" verdedigd ?

De gevolgtrekking van dit alles moet wel zijn dat overheidsfinanciering en uitingsvrijheid uitstekend kunnen samengaan. Er is dus uit een oogpunt van persvrijheid geen reden om gedeeltelijke overheidsfinanciering van "de pers" principieel af te wijzen. De kern van de zaak is dan : kan de pers, gezien haar structurele economische moeilijkheden, die het vrije spel der maatschappelijke krachten haar blijkbaar bezorgt, haar wezenlijke functie voor de samenleving, het verzorgen van een brede en meerzijdige nieuwsvoorziening, nog wel goed blijven vervullen zonder een beroep op financiële steun van overheidszijde ?

Dat de financiële toestand van de meeste persorganen in Nederland vooral de laatste tijd ernstig verzwakt is weet iedereen. De kurk waarop zij drijven, de advertentie-inkomsten, is sinds de invoering van radio- en TV-reclame een heel stuk dunner geworden, terwijl de kosten sterk bleven stijgen. Drastische verhoging van de abonnementsgelden stuit op bezwaren van de zijde van de regering en zou door de scherpe prijsconcurrentie waarschijnlijk toch niet te verwezenlijken zijn. Onderlinge prijsafspraken komen ook niet in aanmerking omdat de enkele bladen - of "het" enkele blad ? - die wel commercieel rendabel zijn daar geen enkel belang bij hebben. Het gevolg is dat al die bladen met financiële moeilijkheden, als ze niet willen fuseren, moeten bezuinigen. Dit betekent : minder redacteurs, lagere beloningen waardoor topkrachten dreigen te worden weggekocht, en dunnere kranten. De lezer krijgt dus gewoon in elk opzicht minder waar voor zijn abonnementsgeld. Die lezer is heus zo dom niet dat hij dat niet merkt en op een - kwade - dag gaat hij ook over op die grote, wel rondkomende krant, die hem weer het volle pond geeft. (Want laten we elkaar in onze afschuw niets wijsmaken : de Telegraaf en Elsevier zijn niet groot geworden door "oud nieuws" of omdat er "nooit iets instaat"). Maar het gevolg van een en ander is dat de advertentie-inkomsten van de "bonafide" bladen, die immers evenredig zijn met de oplage, nog verder teruglopen, en de ondergangsspiraal is compleet.

In deze toestand verkeren we thans volop. Willen we het "recht op nieuws" en het "recht op meningsuiting" werkelijk gehonoreerd zien, dan moet er worden voorzien in de financiële lacune die het verminderen van de advertentie-inkomsten voor "de pers" heeft veroorzaakt, en liefst meer dan dat, want een heel kwalijke kant van "subsidies door de adverteerders" is dat dit "maecenaat" in feite krachtig discrimineert. Bladen met een koopkrachtige lezerskring vinden licht meer adverteerders en kunnen bovendien bij een gegeven opslag een hoger advertentietarief rekenen. Het resultaat is dat de koopkrachtige abonné van een blad met een koopkrachtige lezerskring, bij overigens gelijke omstandigheden, voor eenzelfde abonnementsbedrag meer journalistieke waar voor zijn geld krijgt dan de arme abonné van een blad met weinig koopkrachtige lezerskring.

Deze soort van discriminatie is overigens nog niet zo kwalijk - omdat de adverterende zakenmensen natuurlijk verplicht zijn hun reclamebudget zo effectief mogelijk te besteden - als de regelrechte discriminatie op grond van politieke onwelgezindheid. Het is b.v. een bekend feit dat "linkse" bladen zeer moeilijk aan advertenties kunnen komen. Dat de persvrijheid - door een Vrij Nederland - redacteur in een cynische bui eens genoemd "de vrijheid om de pers te verhandelen" - hierdoor wordt gefrustreerd is zonder meer duidelijk. "Rechtse" persorganen hebben onder het huidige "adverteerdersmaecenaat" in elk opzicht domweg veel betere perspectieven.

Deze hele scheve toestand zou zeer eenvoudig rechtgetrokken kunnen worden door alle periodieken een rechtstreekse rijkssubsidie te verstrekken, waarvan de hoogte gewoon rechtevenredig is met a) het aantal abonné's dat een zeker minimum abonnementsbedrag betaalt en b) de redactionele oppervlakte per jaargang (met eventueel een speciale regeling voor de losse verkoop). De hoogte van deze subsidies dient zodanig te zijn dat het mogelijk is een gemiddeld dag-, week- of maandblad met normale toereikende staf geheel zonder advertenties financieel rond te krijgen. De advertentie-inkomsten vormen dan nog slechts een bijverdienste, zodat het plaatsen van advertenties meer het karakter krijgt van service aan de lezer. Het voornaamste voordeel is echter de veel grotere onafhankelijkheid van de redacties (niet in de laatste plaats jegens de adverteerders); alleen het anonyme en a-selectieve karakter van - door een wet vastgestelde - overheidssubsidie waarborgt deze, hoe apocrief dit de habituele staatswantrouwers ook moge toeschijnen.

Het bovenstaande kan samengevat worden in deze schijnbare paradox : royale perssubsidie door de overheid is voorwaarde voor een blijvend "vrije" pers.

VAN MIERLO IN AMERIKA EN DEN HAAG

(%) Er zijn altijd nog mensen die denken dat politiek iets vervelend is. Dat zijn dan mensen die niet aanwezig waren in Amicitia, toen Van Mierlo daar op 27 mei van zijn Amerikaanse indrukken vertelde. Degenen die er wel waren verkeerden in uitgesproken feestelijke stemming.

Zijn lange verhaal werd met grote interesse gevolgd. Voornamelijk vertelde hij van zijn confrontatie met het zwart-wit-probleem en van zijn ervaringen met de verkiezingscampagnes van Kennedy, McCarthy en Nixon. De oplossing van het rassenprobleem heeft nog een lange weg voor zich. Een opstand van de negers zou de gehele wereld op zijn grondvesten doen schudden, omdat zo'n opstand ongetwijfeld bloedig onderdrukt zou worden, met alle gevolgen voor het aanzien van Amerika. Van Mierlo achtte na zijn bezoek de mogelijkheid van dit uiterste middel kleiner dan ervoor.

Van Mierlo zou nog niet weten op wie hij moest stemmen. Dat had hij dan gemeen met de meeste Amerikanen. McCarthy had wel zijn grootste sympathie, maar die had toch ook bezwaren en was bovendien kansloos. Kennedy viel mee. Rockefeller was ook niet zo gek. Nixon en Humphry hadden kennelijk niet zijn sympathie. Wel had dat de wijze waarop kiezer en kandidaat elkaar in Amerika benaderden.

Bij de vragenstellerij had Van Mierlo gelegenheid nog wat op de buitenlandse politiek van Amerika in te gaan. De toekomst is duister, want alle presidentscandidaten zwijgen nog over hun buitenlands beleid.

WITTEVEEN WAST ZO WIT
WITTERVEEN KAN HET NIET

(Adv.)

Rockefeller was een echte liberaal, zei hij, en dat bedoelde hij als een gunstig oordeel. De volgende middag, bij het loondebat, riep Den Uyl uit: "Dat is de liberale weg", maar dat was minder vleidend bedoeld. Zo blijkt weer eens hoe moeilijk kwalificaties zijn, of liever : hoe weinig het er toe doet.

Er was nog een meneer die reclame maakte voor het Rode Boekje, maar aan de brochurestand was het niet te koop.

Gehoord in de pauze : "Wie is toch die man die daar de hele tijd zat te praten ?"

O ja, het was erg vol.

WERKELIJKE PARTIJFORMATIE

door E. Keyl

Het bindende element - de "kleef" - in elke partij, groep of gemeenschap, is de gemeenschappelijke beschouwing die men heeft omtrent het te bereiken doel. Ten aanzien van bijv. godsdiensten is het doel zich te gedragen naar de godsbedoeelingen en de verklaring daarvan, voor de politieke partijen of groeperingen is het gestelde doelen te verwezenlijken. Doelstellingen komen echter niet uit de lucht vallen, maar vloeien voort uit bepaalde beschouwingen waarin ze de motiveringen en verdediging vinden. Zolang de doelen niet bereikt zijn, zijn de beschouwingen en de motivering theorie. Alleen de verwezenlijking van het doel kan aantonen dat de theorie geklopt heeft.

Een bepaalde theoretische beschouwing nu, kan een zekere tijd functioneren en van betekenis zijn, doch als de maatschappij verandert, en men past de theorie daarbij niet aan, dan vervalt men in dogmatisme. Een moderne politieke partij wijst elk dogmatisme af, en houdt zich evenmin vast aan een niet houdbare hypothese. Met de maatschappelijke dynamiek, en de daaruit voortvloeiende gevolgen, dient een moderne partij haar theorie telkens te herzien.

De eis bijv. van de pragmatische aanpak in de politiek, zoals D'66 die stelde, is daarom van geen betekenis, omdat dit altijd een zeker kader vooronderstelt. Pragmatisme functioneert binnen het raam van een bepaalde theorie. De theorie is de maatschappij-analyse, die vast dient te stellen in welke situatie de maatschappij als geheel zich bevindt, de spanningsvelden aantoont, en langs welke weg deze opgelost kunnen worden. En spanningsvelden zijn er te over, waar beslist onvoldoende aandacht door D'66 aan wordt geschonken. Wij leven in de tweede industriële revolutie, die ongekend heviger is dan de eerste. Een beschrijving daarvan te geven lijkt mij overbodig, maar analyse, doelformulering is voor D'66 dringend noodzakelijk, wil ze niet contact met de werkelijkheid verliezen. Want in deze tijd worden hele sociale groepen weggevaagd, betrekkelijk geruisloos, maar die toch de nodige spanningen, onrust (en terecht) en ontevredenheid verwekken. Daaraan moet D'66 appelleren en leiding geven.

Aan die onrust en ontevredenheid geeft de studerende jeugd het duidelijkst uitdrukking. Het uiterlijk protest tegen het conformisme, is de baard en het slordig gekleed gaan als symbool daarvan. Mede een protest tegen de huidige gang van zaken, is, dat zij zich niet strak georganiseerd heeft. Veel betekenend is dat velen zich anarchist plegen te noemen, als verzet tegen de totale ver-bureaucratisering en overorganisatie van deze maatschappij.

Door gebrek aan theorie schiet D'66 tekort in deze, en zij niet alleen; alle politieke partijen blijven in gebreke zowel in ons land

MET SCHMELZER ZIE JE ER GEEN BARST IN (Adv.)

als in Duitsland. Langzaamaan schijnt het tot het bewustzijn door te dringen, dat de democratie niet bij de organisatie van de overheid begint en eindigt, maar dat de werkelijke democratie vernietigd wordt door het totale monopolie van pers, radio en televisie, waar vrije meningsvorming technisch-economisch niet meer mogelijk kan zijn, en toch formeel-wettelijk gegarandeerd is. Democratie is geen formalisme - zij sterft daaraan! -; zij is een levend organisme. Niet de re-organisatie van de staat, maar de verdediging van de werkelijke democratie spreekt tot de verbeelding. Deze beschouwing heeft niet de bedoeling om zelf een uitvoerige theorie te brengen, maar wel erop te wijzen dat het zonder deze onmogelijk is een juiste politiek te voeren. Daarbij dient er onmiddellijk op gewezen te worden, dat een objectieve theorie in de politiek eveneens een onmogelijkheid is. Zelfs is het onmogelijk om objectief de feiten te releveren, omdat deze altijd gezien of waargenomen worden vanuit een meer-dimensionaal gezichtspunt. Wie beweert slechts een analyse te geven van de maatschappij, verhuult daarmee een bepaalde visie, misschien zonder het zelf te willen. En dit nu - die verhulling - is de zuiverste ideologie! Een politieke partij als D'66, die duidelijkheid in haar vaandel heeft, ideologie afwijst, dient dan duidelijk uit te spreken van welke hypothese en vóóronderstellingen zij uitgaat. Een hypothese bijv. is dat de maatschappij door de mensen zelf gemaakt wordt en tevens dat wij eraan onderworpen zijn. Dus alles wat in de maatschappij gebeurt is ons maaksel. Geen modern denkend mens accepteert natuurrampen zonder meer; hij verzet zich ertegen. Epidemieën waren natuurrampen waarbij duizenden mensen omkwamen, en werden toenmaals als onvermijdelijk geaccepteerd. Tot voor 100 jaar terug was deze denkwijze normaal en acceptabel. Welnu, wie vaststelt dat er altijd oorlogen zijn geweest, en er volkeren zijn geweest die door een oorlog volkomen zijn uitgeroeid, en dit in de natuur nog steeds voorkomt, en het derhalve opnieuw mogelijk zal zijn, die heeft een denkwijze van op zijn minst 100 jaar geleden. Deze voorstelling van zaken is misschien historisch wel juist, maar daarvan een hypothese te maken, die nu juist zou zijn, dient D'66 op grond van onze huidige kennis en mogelijkheden als én dogmatisch én ideologisch af te wijzen. Oorlog en revolutie passen in het kader van onze technisch en economisch hoog ontwikkelde beschaving eenvoudig niet meer. Hiermede is niet gezegd dat het niet meer zal gebeuren, maar wel dient D'66 mee te werken aan een maatschappelijke ontwikkeling die beantwoordt aan de technisch-economische situatie. Ik hoop met dit enkele voorbeeld aangetoond te hebben, dat hoewel de feiten op zichzelf wel juist kunnen zijn, de analyse onjuist wordt, omdat van die feiten een hypothese wordt gemaakt, die eenvoudig niet klopt met de toestand van vandaag. Ook het vraagstuk leiding-massa dient allereerst vanuit een theoretische analyse benaderd te worden. Het doel komt uit de theorie voort maar ook het doel maakt de theorie. In het algemeen kan men in de maatschappij en politiek twee grote lijnen van oogmerken vaststellen. De diktatoriale politiek gaat ervan uit dat de massa amorf is en dat men haar politiek kan richten en kneden, mits alle middelen, die dat kunnen bewerkstelligen, gebruikt worden. De democratie in al zijn schakeringen wenst de massa een bewustzijn bij te brengen, op te voeden tot tolerantie van andere opvattingen, om aldus een zo groot mogelijke vrijheid te bevestigen. Maar deze twee instellingen resulteren in de politieke propaganda in een geheel andere aanpak. Werkt de diktatoriale politiek altijd met leugens, bedrog, verdachtmaking, terreur, chantage, enz., enz., de democratie kan eenvoudig niet zo werken, wil ze haar karakter niet verliezen. Maar dat houdt niet in, dat ze nu maar niet op een of andere manier tot tegenactie moet overgaan. Heeft de diktatuur altijd de absolute leider nodig, die omgeven is met een mythe, de democratie, heeft een leider nodig zonder mythe en die kritisch bekeken wordt.

DE GAULLE (Adv.)

"Vroeger gaf niemand om me. Toen ontdekte ik COHN BENDITS zevendaagse schoonheidskuur. En op de zééééevende dag ..... ôôôh, 't lijkt wel of iedereen van me houdt!"

De continuïteit van de democratie ligt vooral in het principe dat kritiek voor ieder open is en beantwoord wordt; van een diktatuur, in het bestaan van de persoon. Kritiek en opvoeden : beide activiteiten veroorzaken altijd spanningen tussen de subjecten en het zal meermalen gebeuren dat de opvoeder er heel anders over denkt dan degeen die opgevoed moet worden. Om deze spanning te overbruggen komt de juiste kunst te pas van de goede propaganda, door het goede kader.

Hoewel de organisatie niet verwaarloosd mag worden, dient toch in een politieke partij meer nadruk gelegd te worden op de politieke theorie, waaruit de praktische besluiten zullen resulteren. En juist in het bijzonder in een democratische partij, omdat zij in principe uitgaat van volwaardige en volwassen mensen, die voorgelicht wensen te worden en het waarom wensen te weten. Partijvernieuwing is in de bezinning van de theorie.

Ik hoop, dat ik met deze korte bijdrage tot discussie enige verheldering heb gegeven omtrent de parolen "pragmatisme", "democratie", "leiding-massa".

GEEF MIJ TOXOPEUS MAAR

OF

DE ONDUIDELIJKHEID VAN DE DUIDELIJKHEID

(%) Terwijl men zich in omringende landen bezig hield met het ballen van vuisten en het opwerpen van barricades, veroorzaakte Toxopeus een éénmansrimpel in het gladde oppervlak van de Nederlandse politieke vijver, door te verklaren dat het "onverzoenlijk" t.o.v. de PvdA niet de eeuwigheid behoeft uit te dienen. De PvdA haastte zich te verklaren dat aan die zijde nog niets vergeven en vergeten was.

In China kwamen vier miljoen mensen spontaan op de been (ik heb het zelf voor alle zekerheid even nageteld) om steun te betuigen aan de Westeuropese arbeiders en studenten, die eindelijk het juk van de onderdrukking gingen afwerpen. Misschien komt het door mijn gebrekkige kennis van het Chinees, dat ik in de optocht nergens de naam van Toxopeus zag meevoeren. Ook zijn portret was er niet bij, hoewel toch ook in China bekend mag worden verondersteld dat Toxopeus dagelijks in gezelschap van enthousiaste geestverwanten het Amsterdam-Rijnkanaal op- en afzweemt. Om onverklaarbare redenen heeft Mao blijkbaar geen aandacht aan het verschijnsel-Toxopeus willen besteden.

In Nederland gebeurde dat wel. Er kwamen weliswaar geen 60 000 mensen op de been (dat is evenveel als 4 miljoen in China), maar de kranten gaven venijnige commentaren. Het voornaamste verwijt was wel dat hij met zijn verklaring de onduidelijkheid in de politiek aanzienlijk had vergroot. Tot nu toe lagen de kaarten van de VVD open op tafel, maar door die vermaledijde verklaring van Tox komen er ineens veel meer mogelijkheden, zodat het nog moeilijker wordt om te voorspellen hoe het volgende kabinet er uit zal zien.

Misschien kan men Toxopeus veel verwijten, maar zeker niet dat hij onduidelijk is. Hij richt geen rookgordijn van woorden op, maar zegt in de regel gewoon hoe hij over de dingen denkt, zodat het anderzijds ook niet moeilijk is te weten hoe men over Toxopeus moet denken. De commentatoren verwanden kennelijk duidelijkheid en eenvoud. Het zou allemaal veel eenvoudiger zijn geweest als de oude leer van de bloedvete tussen VVD en PvdA gewoon gehandhaafd was gebleven. Duidelijkheid in de politiek wil zeggen dat men geen twijfel laat bestaan over zijn standpunt en

BEERNINK NEEMT HET VUIL WEG
DAT ANDERE PRODUCTEN ACHTERLATEN

(Adv.)

dat men zich opstelt tezamen met anderen die hetzelfde standpunt huldigen. Een verklaring als die van Toxopeus doet daar niets aan toe of af. Overigens is Toxopeus niet te benijden. Hij is een politicus en wil graag aan politiek doen. Bovendien is hij met verstand begiftigd, zodat hij inziet dat bepaalde dingen moeten en andere niet kunnen gebeuren. Een groot deel van zijn aanhang bestaat echter uit a-politici, die ongezien alles bij het oude willen laten, als Zijzelf, hun Bankrekening, God, Koning en Vaderland (incl. de Zuidafrikaanse stamverwanten) maar met rust worden gelaten. Een Toxopeus is in hun ogen al een halve ketter, die zo nu en dan aan de mouw getrokken moet worden. Het zou déze mensen zeker niet verbaasd hebben in de Chinese optocht ook het portret van Tox meegedragen te zien.

IMKAMP VERSUS DE GOEDEREN

Een Kamerlid die reageert op critiek is niet beter dan een huursoldaat die bij zijn commandant meent te moeten protesteren over een opgelopen schotwond; critiek is het natuurlijke letsel van een Kamerlid tenzij ..... je op een intendance-truck kruipt. In het huurcontract van ieder Kamerlid vind je een letselclausule. Protest tegen critiek is onbegrip voor de termen van het contract.

Op de kanttekeningen van de heer de Goederen in de Peperbek van mei over mijn uitlatingen tijdens de Derde Kamer m.b.t. ontwikkelingshulp moet ik echter om twee hoofdredenen terugkomen. Eerstens moet ieder onbegrip over mijn opstelling inzake ontwikkelingshulp worden vermeden, te meer, nu ik grotendeels in het kader van de werkverdeling binnen de fractie hierover zal moeten praten. Ten tweede is het goed vervelend als de "bloedeigen" D'66-ers je ideeën verkeerd weergeven. Kun je van communisten niet anders verwachten en brengt het beroep van journalist onontkoombaar een zekere vertekening van je gedachten met zich mee, als je ook de gedachtenoverbrenging van de hand van je partijgenoten nog moet gaan rechtekken, dan kun je voor de rest van je Kamerleven wel achter het typemachine gaan zitten met corrigeren. In 's-hemelsnaam laten D'66-verslaggevers toch hetzij tijdens een vergadering hetzij na afloop opheldering vragen over overgekomen onduidelijkheden.

Nog een opmerking op voorhand. Laten D'66-ers Kamerleden in de meest felle bewoordingen hekelen, maar gun hetzelfde recht aan Kamerleden om hun recht op vrije meningsuiting ook op dezelfde wat bitse, niet suave toon te uiten; laat D'66 zich tenminste qua taal blijven onderscheiden van andere partijen en ook niet op de taalaftreksel "tour" gaan.

De heer de Goederen heeft van mijn uiteenzetting tijdens de Derde Kamer niets begrepen, maar dat zal ten dele aan mij gelegen hebben; vervolgens heeft hij en van ontwikkelingshulp en van onderhandelingstactiek ook niet bijster veel kaas gegeten; daar kan ik niets aan doen.

Mijn uitgangspunt in de Derde Kamer was de missie waarmee mijn fractie mij naar New-Delhi had gestuurd en die erin bestond om aanhangers te vinden temidden van de pressuregroepen van andere landen om zodoende een soort internationale pressuregroep te formeren die onze benadering zou overnemen, n.l. uitgaan niet van een bepaald percentage van het nationaal inkomen, maar van de bestedingsmogelijkheden. Op basis van dit uitgangspunt zou de post ontwikkelingshulp op de begroting een absolute prioriteit moeten krijgen naar analogie van de bijstandswet. Enfin de denkbeelden hieromtrent zijn in de partij voldoende bekend, neem ik aan.

Dat ik na 24 uur doorhad dat deze opdracht mislukt was, dat heb ik gezegd !

DIT IS MELLEMA
DIT IS ZIJN BIER

(Adv.)

Nu het bedrag van f 900 miljoen dat Nederland volgens het programma reeds nu zou moeten geven : hierover heb ik niet gesproken in Utrecht (Van Mierlo deed dit (d.G.)). Misschien minder bekend is het kader waarin de fractie tijdens het debat over ontwikkelingshulp verleden jaar juni het geven van dit bedrag heeft gesteld. Van Mierlo heeft toen gezegd, dat Nederland zijn financiële bijdrage zou moeten baseren op onze benadering, resulterende in de bekende f 900 mln, om zodoende de andere rijke landen als het ware te chanteren en hun door deze geste te dwingen eenzelfde benaderingswijze over te nemen. Zelfs als de andere rijke landen niet gevoelig zouden zijn voor deze hint, dan nog betekent het niet meer dan dat Nederland, zonder pijn enige jaren iets meer zou hebben gegeven dan het op basis van verdeling per nationaal inkomen had moeten geven. Men kan zeggen : "Toch maar doen", als een genereuze geste. Men kan ook stellen : "Als Nederland dit bedrag uitgeeft krijgt het de andere landen toch niet mee, dus maar laten". Dat deze edelmoedigheid andere rijke landen zal verleiden om dan ook mee te gaan lijkt mij welhaast uitgesloten. De Goederen haalt zelf het voorbeeld van zijn knaak aan; hij zal toch niet beweren dat anderen zijn royale geste ziende plots vol schaamte hun piek weer in de beurs terug stoppen om in navolging van De Goederen's voorbeeld een knaak uit hun broekzak op te diepen. A fortiori geldt dit in het verkeer tussen volkeren. De bijdrage voor de arme landen wordt bepaald door nationale overwegingen, zeker vooralsnog, en daar verandert geen voorbeeldig Nederland iets aan. Over dit punt heb ik in Utrecht niets gezegd. Persoonlijk vind ik dat Nederland best die f 900 mln kan geven; als een drenkeling in het water spartelt ben je ook niet gedisculpeerd als je, je beroepend op de inertie van de omstaanders, meent niet in het water te moeten springen.

Maar in internationaal verband bekeken betekent zo'n geste m.i. niets en in het licht van de enormiteit van het probleem heeft het niet meer nut dan bijv. een suggestie van Pater Schram tijdens het laatste congres van Pax Christi te Maastricht waarbij hij voorstelde dat alle huismoeders bij aankoop van koffie, suiker, etc. een bedrag apart zouden moeten leggen als een EHBO-fonds voor de arme landen. Het zijn goede initiatieven, maar ze zetten geen zoden aan de dijk. Deugdelijk georganiseerd in internationaal verband zal het probleem rijk/arm opgelost moeten worden. Wel heb ik iets gezegd over de tactiek van de Nederlandse delegatie en wel in hoeverre de Nederlandse delegatie zich bij het verdedigen van haar standpunt, t.w. in de financiële sfeer 1% per 1971 excentrisch zou moeten opstellen. Want Nederland was met dit bedrag koploper. Ik heb toen gezegd dat het punt waar alles om draaide de vraag was langs welke weg Nederland de andere rijke landen zo goed mogelijk mee zou kunnen krijgen; dit is het punt. Is de tactiek een geïsoleerde opstelling waarbij je je nauw aansluit bij de wensen van de arme landen en de rijke landen je zonder meer het verwijt van demagogie voor de voeten gooien, dan slinkt je invloed op de andere rijke landen misschien. Het probleem is in wezen niet anders dan de opstelling van de fractie in de Kamer : hoe het snelst hervormingen te bereiken, door voorzichtig meespelend de anderen mee te krijgen of door je excentrisch op te stellen, de havik-mentaliteit; je kunt hier lang over praten ! Plausibel in New-Delhi was de stelling dat je je als peletonscommandant niet te ver van je peleton moet verwijderen, want dan raak je in het vuur van je geestdrift je peleton kwijt.

Over dit onderhandelingsaspect heb ik in Utrecht gezegd dat een waarnemer dit moeilijk kan bekijken, omdat je je gesprekspartners bijzonder goed moet kennen en je lobbyend in de wandelgangen je eigen tactiek zult moeten vinden.

IMKAMP

De heer Imkamp heeft mij met bovenstaande uiteenzetting niet het schaamrood naar de kaken doen stijgen. Zijn uitleg bevestigt mij dat ik de essentie van wat hij op 30 maart in Utrecht zei, in Peperbek 10 correct heb weergegeven. Dat ik er niets van heb begrepen kan ik bezwaarlijk tegenspreken; mijn commentaartje, waar de heer Imkamp zo gebelgd over is, bestond immers voornamelijk uit de mededeling dat ik diens gedachtengang niet helemaal had kunnen volgen.

Ook van de mededeling, dat ik geen kaas heb gegeten van ontwikkelingshulp en onderhandelingsstechniek, heb ik met deemoed nota genomen. Ik besef dat ik wel erg dom ben. Zo erg zelfs, dat ik zelfs nu, na zijn artikel in Democraat en na vorenstaande omstandige uiteenzetting, er nog steeds niet zeker van ben of ik de heer Imkamp wel goed begrijp.

Moet de Nederlandse ontwikkelingshulpbijdrage zijns inziens nu wel of niet worden verhoogd, dat is voor mij nog steeds de kwestie.

Daarom zou ik hem graag de volgende concrete vragen willen voorleggen.

- 1) Verwacht u dat verhoging van de - huidige - Nederlandse bijdrage aan ontwikkelingshulp tot verlaging van de bijdrage van de andere rijke landen zal leiden, eventueel zelfs met als uiteindelijk resultaat een lager ontwikkelingshulptotaal ?
- 2) Verwacht u dat een lage(re) Nederlandse bijdrage tot een hogere bijdrage van de andere rijke landen zal leiden, eventueel zelfs met als uiteindelijk resultaat een hoger ontwikkelingshulptotaal ?
- 3) Indien u minstens één der voorgaande vragen met ja beantwoordt, hoeveel minder dan de befaamde f 900 000 000,- per jaar volgens ons partijprogramma zou Nederland's ontwikkelingshulpbijdrage naar uw mening dan moeten zijn ?
- 4) Indien u de vragen 1) en 2) beide met neen beantwoordt, wat is dan de relevantie van de bijdragen van anderen ter zake van het vaststellen van onze bijdrage ? Is alsdan niet van toepassing het bijbelwoord : "Doe wel en zie niet om" ? (een tendentieuze vraag die helaas ook weer van weinig - politiek - benul blijktgeeft).

Het spijt me overigens, dat ik dit allemaal niet al direct in Utrecht heb gevraagd, dat zou de heer Imkamp veel last hebben bespaard, maar ik ben nu eenmaal niet zo'n bolleboos die altijd direct de haar in de soep bespeurt. Helaas ben ik wat dat betreft binnen D'66 ook niet de enige, zodat ik toch maar de vrijheid neem de heer Imkamp te verzoeken nogmaals in de pen te klimmen. Overigens gesteund door de overweging dat, als ons partijprogramma op het stuk van de ontwikkelingshulp moet worden gewijzigd, de argumenten daarvoor dan vooral door de heer Imkamp zullen moeten worden geleverd. Zij zullen van zeer goeden huize moeten zijn om mij ervan te overtuigen dat de Nederlandse bijdrage lager kan of moet dan ons partijprogramma thans aangeeft, maar ik wil graag luisteren en proberen te leren.

DE GOEDEREN

WOEF WOEF WOEF (Adv.)

Ja, je krijgt je gekozen minister-president.

Kiezers houden van een gekozen minister-president, want een gekozen minister-president doet het beter !

NIEUWS OVER HET DISTRICT DEN HAAG

De tweede bijeenkomst in het kader van de inleidende besprekingen omtrent het district Den Haag is gehouden in Leidschendam op 15 mei jl.

Ten aanzien van het doel en de opbouw van het district Den Haag dat twaalf afdelingen en circa 850 leden verenigt, werd een onderscheid gemaakt tussen het district als zodanig en de afdelingsvertegenwoordiging die binnen het district een bepaalde taak zou hebben. Wat betreft het district werd gesteld dat het uiteindelijke doel is, dat er aan politiek wordt gedaan door D'66-leden binnen D'66 en - via een gezamenlijke politieke wilsuiting - naar buiten. Zolang het gaat om de politieke meningsvormen binnen D'66 in het district, geschiedt dit in samenspraak met de afdelingen (bestuur en leden).

Treedt het district naar buiten op dan zullen bovendien het hoofdbestuur en de betrokken landelijke politieke werkgroepen worden gehoord. Wat betreft de taak van het "college van afdelingsvertegenwoordigers" werd gesteld dat deze zich beperkt tot de coördinatie van en de communicatie binnen het district opdat er zodanig ruimte wordt geschapen dat er binnen het district als geheel aan politiek wordt gedaan.

Voor een werkgroep "provinciale staten", die zich zal bezighouden met de inleidende werkzaamheden met betrekking tot de provinciale problematiek hebben zich tot nu toe vijf leden uit Leidschendam en Gouda opgegeven. Er bestaat behoefte aan een grote werkgroep. Een ieder die mee wil denken en werken geve zich op via zijn afdelingssecretariaat. De notulen van alle districtsbijeenkomsten zijn beschikbaar via de afdelingssecretariaten.

De eerstvolgende bijeenkomst wordt gehouden op 12 juni a.s. 's avonds in de Andreaskerk aan de Gruttolaan te Leidschendam.

J.J. van der Kaaden

J.A. Lüschen

NIEUWS VAN AFDELING WADDINXVEEN

(In het kader van de communicatiebevordering tussen de verschillende afdelingen van D'66, in het bijzonder in het district Den Haag, wijdt Peperbek ditmaal aandacht aan de afdeling Waddinxveen. Afdelingen van D'66 die prijs stellen op een vermelding van hun activiteiten in Peperbek worden verzocht contact op te nemen met de redactie.)

De afdeling Waddinxveen telt 26 leden. Tijdens de op 7 mei jl. gehouden ledenvergadering werd het volgende bestuur gekozen :

H.P. Barth, voorzitter

Mevr. M. van Vloten-Smit, secretaresse, K.W. Singel 81, tel. 3632

W.J.L. de Wit, penningmeester

R.P.F. van der Loo.

Er is een informatiecentrum opgericht voor het verzamelen van lokale gegevens. Verder is er naast de commissie voor public relations en ledenwerving een werkgroep in het leven geroepen die zich zal bezighouden met de gemeentepolitiek en met de behartiging van de belangen van de plaatselijke bevolking bij akute lokale vraagstukken, bijv. door het organiseren van hearings, openbare vergaderingen en het neerleggen van de bevindingen in adressen aan de Gemeenteraad.

DE WITTE ROOLVINK
MET REUZE INGREEP

(Adv.)

BIJEEEN IN HET POLITIEK CAFE .....

zijn wij van mening, dat iedere bijdrage tot verbetering van het onderling contact D'66 ten goede komt,

zijn wij van mening, dat PEPERBEK artikelen bevat, die voor alle afdelingen van belang zijn en die als basis voor discussies kunnen dienen,

stellen wij voor als proef, PEPERBEK te verzenden aan alle afdelingen,

hopen wij, dat de daarvoor in aanmerking komende artikelen ter kennis van de leden zullen komen.

F. Vintges, F. Deeleman, P.W. van Baarsel, J.A. Lüschen.

NOG STEEDS IN HET POLITIEK CAFE BIJEEEN .....

vinden wij het gewoonweg leuk dit nummer te sturen aan alle leden van de afdelingen Heerenveen en Helmond.

F.V., F.D., P.W.v.B., J.A.L.

VEERMAN

De ARP zal een Veerman benoemen. Hij zal heen en weer varen tussen KVP en Radicalen. Enig laveren zal soms geboden zijn.

VERBURGERLIJ KING

Bewijs van verburgerlijking van de PVDA :
Er zitten te veel Heertjes in

GERUSTSTELLING

Afdeling Den Haag van D'66 heeft in een brief aan de Haagse Gemeenteraad uitdrukking gegeven aan haar visie op de komende burgemeestersbenoeming. In het antwoord van B en W komt de volgende grandioze zin voor :

"De senioren (van de Raad), daarmee het gevoel van de Raad vertolkend, zijn met u van oordeel, dat het inderdaad voor een gemeente als de onze van het grootste belang is, dat de best mogelijke kandidaat tot haar burgemeester wordt benoemd."

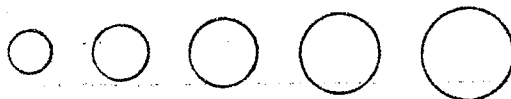
Dat is dus een hele geruststelling !

Oplossing : Mis, het was minister Klompé, op 28 mei 1968 in een rede voor de Ned. Mij voor Nijverheid en Handel.

D'66 IS GOED

D'66 is goed

en doet alles wat moet.

D'66 is nu èèn jaar

en in de fractie zitten Hans, Anneke, Erwin, Minne, Eric, Sef en Aar.

Als D'66 twee jaar wordt,

dan drinken wij allemaal een glaasje port !

Maar zover is het nu nog niet ...

Eerst hard werken en geen vakantie houden in het riet.

D'66 heeft zeven zetels

en die zeven mensen vallen altijd in de brandnetels !

D'66 heeft ook een politiek café; .....

er zijn aardige obers, minstens twee.

Er komt misschien ook een papegaai in het bestuur

en alle dikke mensen van D'66 doen een vermageringskuur.

Het moet er natuurlijk wel een zijn die kan praten,

die gaat dan misschien ook naar de Verenigde Staten.

Die papegaai heet ringelbel,

die zingt altijd "jingle bell, jingle bell".

Oom Hans is naar Amerika geweest,

dat was voor tante Olla heus geen feest.

Zij is in een vliegtuig geweest met Marieke

en uit haar haar steken nooit pieken.

Vier-en-twintig mei komt Oom Hans terug,

dan springt Marieke meteen op zijn rug.

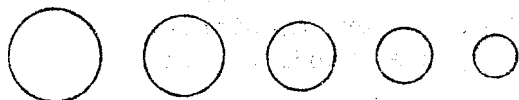
Wij heten Hansje en Heleen

en wij bijten in oom Sef z'n teen !

Hansje Ringnalda

Heleen Deeleman

12 mei 1968

BEN JE MAL, WIJ ZIJN TOCH OOK NOOIT VEEL WIJZER VAN LUNS GEWORDEN !

(Het hiernavolgende artikel is overgenomen uit "Kruydentuyn", het maandelijks contactblad van D'66, uitgegeven door de gezamenlijke Haagse districten, 10e jaargang nr. 4, april 1988)

Hoewel het een goede gewoonte is, dat de redactie van "Kruydentuyn" van mening verschilt met de redactie van ons landelijk blad "Autocraat" (een gewoonte die reeds dateert uit de grijze oudheid, toen onze beide bladen nog andere namen droegen) is het niet om die reden dat ik nog even terug wil komen op het in "Autocraat" verschenen commentaar op de verrassende verkiezingsuitslag, nu zes weken geleden. Ik ben nl. van mening, dat "Autocraat" veel te serieus ingaat op het succes van E'86, die zoals bekend met zes zetels in de Kamer kwam.

Waarom zou het succes van deze nieuwe club ons tot nadenken moeten stemmen? Het is een kleine moeite om van buiten af tegen ons politieke systeem aan te schoppen. Wij, die reeds jaren regeringsverantwoordelijkheid dragen weten wel beter. Wat denken deze nieuwkomers wel, dat wij in 1977 zomaar de Evenredige vertegenwoordiging hebben afgeschaft? Dacht men nu werkelijk dat terugkeer naar de situatie van 1917 een panacee is voor de kwalen van ons huidige systeem? Trouwens wat zijn dat helemaal voor kwalen? De kiezers zouden te weinig invloed hebben op het Regeringsbeleid omdat men over een aanhang moet beschikken die vele malen groter is dan 1/225 van het aantal kiesgerechtigden om in de Kamer te kunnen komen. In een systeem van Evenredige vertegenwoordiging zou dat beter zijn. Dat moet dan nog altijd bewezen worden. Wij hebben lang genoeg gevochten voor de band kiezer-gekozene dan dat wij die zouden moeten opgeven voor zo'n onbewezen stelling als van E'86.

Volgens Autocraat is niet te ontkennen dat werkelijk gemeend vernieuwingsstreven E'86 aan haar zes zetels heeft geholpen. Het mocht wat. Werkelijke vernieuwing zou op z'n minst betekend hebben een originele naam te vinden. Wanneer u de partijen op een rijtje zet, zoals ik hierna heb gedaan, valt E'86 in het geheel niet op.

D'66, R'68, Pr.'70, L'75, Chr'80, E'86, S.G.P. Wie er opvalt, E'86 niet. Andere redenen, waarom ik E'86 nog niet ernstig neem:

1. Eminence Grise en fractieleider van de nieuwe partij: Imkamp, heeft naar aanleiding van het verkiezingssucces reeds verklaard: "Die zes zetels zeggen me niets, E'86 zegt me ook niets. Eigenlijk kan E'86 mij niks verdommen want democratie is toch maar een luxe".
2. Vijf van de zes zetels werden behaald in de Amsterdamse districten. Gezien de reputatie van de Amsterdamse kiezer als onberekenbaar en lastig, geen hechte basis voor een volksbeweging dunkt mij.
3. E'86 heeft niet eens een program. Men heeft het in twee jaar en een "succesvolle" verkiezing niet verder kunnen brengen dan de brochure "Rappel" waarin alleen losse kreten worden geslaakt als Evenredige vertegenwoordiging, Een Regering die het vertrouwen van de Volksvertegenwoordiging moet hebben, Afschaffing van het Referendum, Invoering van Stemplicht, Afschaffing van de Nato, wederinvoering van het Koningschap (dat dan aangeboden zou moeten worden aan de huidige directeur van de HeideMij, de heer Maurits van Vollenhoven) maar over werkelijk belangrijke problemen als ontwikkelingshulp, ruimtelijke ordening en woningnood om de drie grootste maar te noemen heeft men nog steeds geen standpunt ingenomen. Het spijt me, maar ik kan E'86 niet serieus nemen.

x) De heer Bark, vader van de huidige redacteur van "Kruydentuyn", maakte destijds deel uit van de nu nogal opruierig aandoende voorloper van ons blad, "Peperbek" genaamd. - Red. "Kruydentuyn".

EERSTE OPTREDEN E'86 GEEN SUCCES

(van onze parlementaire redacteur)

Meppel, 7 juni 1988

Door de voortgaande vacatiespreiding kon dit jaar de nieuwe zitting van het parlement weer een week eerder aanvangen dan verleden jaar. Met belangstelling zag men uit naar het eerste optreden van E'86, de partij die in februari j.l. zijn intrede in het parlement deed. Welnu, het bleek een grote flop. Waarnemend fractieleider Tilanus (fractieleider Imkamp was op de U.N.C.T.A.D.-conferentie in Bakkeveen) stelde op hoge toon dezelfde hervormingseisen die we al zo goed kennen uit de brochure "Rappel" en uit de verkiezingscampagne. Verder gooide hij D'66 voor de voeten in de 12 jaar dat zij aan de regering is geen wezenlijke vooruitgang te hebben bereikt. Zogenaamd liet men alles aan de wil van het volk over, maar in werkelijkheid was het een stel regenten. Hij schroomde zich zelfs niet D'66 een duffe zakkenpartij te noemen. De kamerleden moesten kennelijk nog wel even wennen aan een dergelijke terminologie. Volgens de heer Tilanus zou het bijzonder verfrissend voor ons staatsbestel zijn als D'66 eens ontplofte.

Het viel premier Van Mierlo natuurlijk niet moeilijk dit alles te weerleggen. Hij wees erop dat wel degelijk wezenlijke vooruitgang was geboekt. Nog onlangs had een dame uit Aarle-Rixel hem geschreven hoe blij ze was met het bewind-van-Mierlo, dat haar een rustige oude dag bezorgde. Het nationale inkomen is de laatste jaren gemiddeld met 2% gestegen. De betalingsbalans is in evenwicht, ondanks f 600 miljoen per jaar voor ontwikkelingshulp. Er was weliswaar werkloosheid in Zuid-Holland, maar ter bestrijding hiervan was op de begroting f 100 miljoen uitgetrokken. De democratisering van het bedrijfsleven had goede vorderingen gemaakt. Nog onlangs was bij een grote onderneming iemand tot commissaris benoemd wiens vader nog een eenvoudige onderwijzer was. Het was dan ook niet verwonderlijk dat een motie van wantrouwen, ingediend door de heer Tilanus, werd verworpen met 112 tegen 7 stemmen (E'86 en de heer Goedhart van L'75).

Mejuffrouw Hansje Ringnalda, fractieleidster van D'66, wilde toch nog wel een kritisch geluid laten horen. Zij zou graag het contact tussen regering en parlement verbeterd willen zien. Zij drong aan op een verhoging van de ontwikkelingshulp met f 40 miljoen, als er tenminste voldoende ruimte in de begroting zat. Over het algemeen was zij tevreden met het gevoerde beleid. De door sommige andere parlementsleden voorgestelde maatregelen tot verbetering van de overheidsvoorzieningen achtte zij op zichzelf wel wenselijk, maar op dit moment was de tijd er nog niet rijp voor.

Enige discussie ontstond over de recente relletjes in Amsterdam. Sommige sprekers eisten het aftreden van burgemeester Gruijters. Hij zou verantwoordelijk zijn voor het hardhandige optreden van de politie. Minister De Goederen van Binnenlandse Zaken verdedigde het overheidsbeleid. Hij had persoonlijk alle klachten onderzocht. Geen ervan bleek houdbaar, zoals uit een onpartijdig onderzoek van de politie was gebleken.

Een indrukwekkende rede werd gehouden door Ds. Kersten, de nieuwe fractievoorzitter van de SGP. Hij wees op de toenemende verwildering. Sinds de komst van de stereovisie was het hek helemaal van de dam. De VPRO had het zelfs bestaan om niet alleen naakte vrouwen te tonen, men kon ze nu zelfs voelen. Het werd hoog tijd dat de regering ingreep. Het verlies aan normgevoel, aldus Ds. Kersten, moet vooral worden toegeschreven aan de samensmelting van RK en NH kerk. Hebben onze voorouders daarvoor 80 jaar gestreden, zo riep hij uit. Zijn rede werd in ademloze stilte aangehoord.

'T WORDT PAS GOED GEK MET DE JONG (Adv.)

Buiten het parlement, op het Radikaledemocratiseringsplein in het centrum van Meppel, hadden zich enige monarchisten met spandoeken "Maurits stadhouder" verzameld. Ze werden door de politie met krachtige hand uiteengedreven. Hun leider, de bejaarde heer Van der Spek, werd gearresteerd.

(Bovenstaand artikel werd eveneens overgenomen uit "Kruydentuyn", 10e jaargang, nummer 6, juni 1988.)

ENIGE HISTORISCHE ONTWIKKELINGEN EN TOEKOMSTPERSPECTIEVEN
door W.S.A.N. Gorter x)

2028

(Onderstaand artikel werd overgenomen uit het maandelijks orgaan van het kader der verantwoordelijken, "TROZEWATERTJE", genaamd, jaargang 28, nummer 6, juni 2028.)

Sedert het begin van de grote politieke veranderingen die zich in de wereld de laatste zestig jaar hebben voltrokken en die werden ingeluid met de eclatante stembusoverwinning van de nieuwe politieke partij D'66 in Nederland - aan welke partij de ouderen onder ons ongetwijfeld nog enige herinnering zullen hebben - heeft het probleem van het in aantal en omvang toenemen van persoonlijke en collectieve rechten na aanvankelijke aarzelingen een steeds bevredigender oplossing gevonden. Zoals men in de literatuur kan naslaan hadden bijv. in Nederland de kosten der sociale voorzieningen ad f 10 miljard aan het eind van de zestiger jaren nog slechts beslag gelegd op de helft van het nationale budget. Dit was een zodanig onbevredigende toestand, dat wij daarom heden ten dage alleen nog maar kunnen lachen. Pas aan het eind van de jaren-zeventig brak het thans vanzelfsprekende inzicht door, dat het gehele budget principieel als sociaal moet worden beschouwd. De geestelijke rijpheid om dit aldus te zien werd pas mogelijk ten gevolge van een doorbraak van bepaalde juridische inzichten en technieken. Reeds sinds de middeleeuwen was het mogelijk gebleken om z.g. subjectieve rechten te formuleren zonder daarbij expliciet aan te geven wie die rechten niet slechts passief, maar ook actief moest honoreren. Impliciet was dit echter wel duidelijk : die rechten moesten worden gehonoreerd door de koning. Zo schonk Jan zonder Land van Engeland in 1215 aan het Engelse volk de Magna Charta Libertatum. De Franse revolutie breidde deze rechten uit tot de "rechten van de mens en burger". Onder uitwerking van het Amerikaanse eveneens in de 18e eeuw wortelende denken, dat het tijdvak van 1945 af tot diep in de zeventiger jaren beheerste, werden deze rechten verder ontwikkeld tot het overkoepelende begrip "recht op geluk", onderverdeeld in zevenenzeventig duizend categorieën, een aantal symbolisch toegespitst op de zeventiger jaren. Inmiddels was de koning, die oorspronkelijk de subjectieve rechten moest honoreren, vervangen door de abstracte Staat. Maar toen de burger er langzamerhand achter kwam dat hij zelf die Staat was, althans financieel gesproken, trad er een geestelijke crisis in die werd opgelost op een wijze die ons achteraf zó eenvoudig voorkomt, dat het bijna onbegrijpelijk is, dat er niet eerder aan werd gedacht. Het probleem moest uit de abstracte sfeer worden gehaald en geplaatst in een concrete sociologische situatie. Welk soort mensen samen te vatten in een groep, klasse of stand moest worden aangewezen om voor honorering van de subjectieve rechten te zorgen ? De vraagstelling gaf tevens het antwoord : dat moesten de

x) Dit is het laatste van een serie artikelen door de heer Gorter, waarvan het eerste verscheen in juni 1967. - Red. "TROZEWATERTJE"...

HEEFT U UW STEM AL FACULTATIEF OVERGEDRAGEN ?

knappe, energieke en zelfgedisciplineerde mensen zijn. De passende term voor die groep was : "de verantwoordelijken", ook wel geheten : "de gecontroleerden". In beginsel kon deze klasse met gebruikmaking van de evolutie-wetenschappen worden gekweekt. De volwassen exemplaren werden ingedeeld in "diensten". Tussen de individuen van deze groep werd, zoals in het oude Griekse Sparta, een felle concurrentiestrijd aangemoedigd, want het was duidelijk dat slechts bij de hoogste prestaties van de groep aan de subjectieve rechten van de mensheid - "de verantwoordelijken" werden daartoe nauwelijks gerekend omdat het begrip "mensheid" was gaan samenvallen met het begrip "gerechtigden" - kon worden voldaan. In het gehele systeem werd verder een geraffineerd evenwichtsmechanisme ingebouwd. Klachten jegens de verantwoordelijken hadden namelijk ten gevolge dat de klager onmiddellijk op het laagste niveau van de hiërarchie der verantwoordelijken werd ingelijfd en aldus aan de daar heersende concurrentie werd prijs gegeven, onder motto : "inspraak is verantwoordelijkheid". Hij moest dan meteen aldaar vechten om zijn naakte bestaan. In dit verband moet er aan worden herinnerd dat in de loop der tachtiger jaren de ontwikkeling aldus was geworden, dat alleen "de verantwoordelijken" moesten en mochten werken : voor de gewone mens bestond er uitsluitend wat men toen "geluk" ging noemen (daarop had hij immers recht) en wat tevoren "vrije tijd" heette.

Dit vechten om het naakte bestaan in de club der verantwoordelijken had er ook toe geleid om daarin regelmatig de misdadigers onder te brengen. Misdadigers zijn immers in het algemeen in hun vak vindingrijke, slimme en energieke personen. In de concurrentie-discipline van het me. loze milieu der verantwoordelijken lag geen enkele mogelijkheid meer voor de misdadigers hun gaven anders dan sociaal te gebruiken: elke zij-sprong zou hen in gevaar brengen binnen zeer korte tijd aan honger, dorst, ongelukken of ziekten om te komen.

De omstandigheid dat de subjectieve vrijheidsrechten niet konden worden ingeperkt ten behoeve van de medemens, had ten gevolge dat elk individu een quasi-oneindige geestelijke en materiële ruimte tot zijn beschikking moest hebben om zich in te kunnen uitleven. Deze situatie leidde (zoals men weet in het begin van de twintiger jaren) tot stichting van de grootste industrie ter wereld, nl. het vervaardigen en in werking houden van installaties die ruimte-mitrailleurs worden genoemd. Deze installaties schieten immers met raketten, aangedreven door nucléaire energie, de menselijke individuen de ruimte in, waar ieder een eigen hemellichaampje voor zichzelf krijgt en toch volkomen in verbinding staat met de rest van de mensheid. Alleen "de verantwoordelijken" blijven op de aarde, want zij moeten het schieten blijven verzorgen.

De enige vrees die nu nog bestaat is deze, dat door overproductie van de ruimte-mitrailleurs, d.w.z. onderproductie van het aantal benodigde niet-verantwoordelijke individuen de wél-verantwoordelijken minder werk kunnen krijgen. Dit kan de ondergang van het mensdom betekenen, omdat de verantwoordelijken bij gebrek aan overbelasting en door de bij hen noodzakelijkerwijs aangekweekte agressieve concurrentie-neigingen, elkaar onmiddellijk onderling zullen gaan uitroeien. Hiermede zal het systeem van de subjectieve rechten in elkaar klappen. Het gaat er dus om de bevolkingstoename der mensheid met alle middelen te stimuleren.

- 0 -

VRAAGJE

Hoofdredacteur Brugsma van de Haagse Post heeft D'66 eens vergeleken met een adelaar die een hoge vlucht neemt. Wat is Gruyters nu eigenlijk bij de Haagse Post ? Adelaarsjong of koekoeksei ?

Dit jaar wil men nu eens afkomen van de komkommertijd in de televisieprogramma's. Een aantal politici hebben zich bereid verklaard de bestaande programma's met een tijdelijke bezetting voort te zetten. Hoewel de plannen nog geheim zijn, kunnen wij toch reeds een tipje van de sluier oplichten.

- Mr Ed, het sprekende paard :
    mr Edzo Toxopeus in de hoofdrol
- Achter het nieuws :
    de gezamenlijke politieke partijen in Nederland
- Ja, neen, geen mening :
    een discussie tussen D'66 en D'66
- Dubbelspion :
    een programma gewijd aan Charles de Gaulle
- De twee walletjes (Socutera) :
    uit het leven van een Schmelzer
- Pipo de Quay :
    een programma voor de kleintjes
- Brokken-show :
    met het voltallige kabinet
- Voor de vuist weg :
    interview met Imkamp
- Wie van de drie :
    een panel, bestaande uit het Nederlandse volk, moet raden wie de echte politicus is
- Vanavond in Nieuwpoort :
    herdenking van de slag, met kranslegging door de heren Kruls en Beernink
- Toeristische tips :
    plaatselijke politiek in D'66-afdelingen
- De drie musketiers :
    Jaques Gans, Leonard Huizinga en Leo Riemens
- Russische les :
    nu ook met vader Bakker
- Aarden en Bogaers :
    een paar apart
- Hoepla :
    deze keer met Van Rappard en Haya van Someren (gekleed)
- Farce majeure :
    Boer Koekoek
- Danger man :
    Von Thadden

- Vader tegen wil en dank :

Papa Dopoulos

- Uit-gerekend :

Holtrop

- Zingend geloven :

authentieke opnamen van oude PvdA-congressen

- Barend de beer :

Biesheuvel

- De Johnson Sage :

deel 1 : Johnson in Neurenberg

deel 2 : Johnson in Tokio

deel 3 : In de molen

- Ja zuster, nee zuster :

zuster Wittewaall van Stoetwegen

buurman Schakel

Gerrit Cals

opa Cals (dubbelrol)

de ingenieur van Dis

- Wereld op wielen :

onder redactie van enige confessionele oud-politici

- Sextant :

het probleem van de jonge onderzoekers

- De jonge onderzoekers :

het zelf maken van een sextant

- The Munsters :

met Verlaan en Vonhoff in de hoofdrollen

- Onaantastbaar :

Luns

- Kent u mijn vrouw ? :

Geb Ringnalda

- Fenklup :

een avondje in De Mercur

- De oude draaidoos :

met het voltallige PvdA-bestuur

- Openbaar kunstbezit :

wethouder Dankelman over de Vijverberg en het Hubertuspark

- Tweeduuster :

een programma over de CHU

- Inburgeren :

leven met Leber

- De Flintstones :

Fred en Wilma van Lookeren Campagne

ZIJ Zouden het gezegd kunnen hebben (£)

- Ik ben bereid tot onderhandelen op elk moment en op onverschillig welke plaats (Den Uyl)
- D'66 kan mij niks verdommen (Moerkerk)
- Vraag niet wat Amerika voor u kan doen, vraag wat u voor Amerika kunt doen (Van Mierlo)
- Vive la Republique (Lankhorst)
- Dit is onze laatste territoriale eis (Pengel)
- Democratie is een luxe (Papadopoulos)
- Een volk dat leeft, bouwt aan zijn toekomst (Mevr. Zeldenrust-Noordanus)
- .....en overigens ben ik van mening dat Kaïro verwoest moet worden (Dajan)
- De commissaris kan me nog meer vertellen (Van Hall)
- Wie ben ik, dat ik dit doen mag ? (Redactie Peperbek)

ZE Zouden het NIET gezegd kunnen hebben,

..... MAAR ZE DEDEN het TOCH (%)

In de gelederen van de VVD is blijkbaar een practical joker binnengeslopen, want onderaan een advertentie van deze partij stond in vette letters te lezen :

VERGISSEN IS MENSELIJK

WORDT LID VAN DE VVD

Wie het niet wil geloven, kijke het na in de Unitel-bladen van 14 mei. Het is jammer dat de andere partijen geen geld hebben voor dergelijke advertenties. Als compensatie bieden we ze enkele mogelijkheden.

- OOK HOMERUS DEED WEL EENS EEN DUTJE
BLIJF LID VAN DE PVDA

- BAAT HET NIET, HET SCHAADT OOK NIET
OM LID TE WORDEN VAN DE CHU

- MELD U NU BIJ HET GPV
GOD ZEGENE DE GREEP

- ZELFS DE DUVEL EN ZIJN OUWE MOER
ZIJN LID VAN DE SGP

- BIJ ONS IS ÉÉNOOG KONING
GRIJP UW KANS BIJ DE BOERENPARTIJ

- LAAT UW LINKERHAND NIET WETEN WAT UW RECHTERHAND DOET
MELD U MET EEN VAN BEIDE ALS LID VAN DE ARP
- IS DEMOCRATIE EEN TE GROTE LUXE VOOR U ?
SLUIT U DAN AAN BIJ DE CPN
- ALS HET U NIETS MEER KAN BOMMEN
WORDT DAN LID VAN DE PSP
- NIET IEDEREEN HEEFT HET BUSKRUIT UITGEVONDEN
DAAROM IS DE KVP UW PARTIJ
- GAAT ER EEN DOMINEE VOORBIJ ?
DAN HOORT U IN DE CHU
- EEN ONGELUK ZIT IN EEN KLEIN HOEKJE
VRAAG INLICHTINGEN BIJ DE ARP

Tot slot nog een suggestie voor de VVD zelf :

- MENSELIJK ZIJN IS EEN VERGISSING
WORDT LID VAN DE VVD

VAN DE DIREKSIE

Het zal de oplettende lezertjes niet zijn ontgaan, dat dit nummer te laat verschijnt. De oorzaak daarvan ligt niet in het geniepige plan van de redactie te proberen de lezer het twaalfde nummer van de eerste jaargang te onthouden, door het elfde nummer alvast wat "op te schuiven", maar in de weigering van de directeur, deze erebaan nog langer te bekleden, omdat hij allergisch voor peper is geworden. De directeur heeft ijverig gezocht naar een opvolger, zij het niet middels een advertentie in de "nationale personeelsgids". Het verheugt de directeur, en het verbaast hem niet, dat velen bereid bleken te zijn de leiding over te nemen. Er is echter een merkwaardige eenstemmigheid bij de kandidaten inzake de afkeer van de naam van het blad. Ieder van hen heeft een eigen voorstel voor naamswijziging. De directeur meent deze voorstellen aan de lezers bekend te moeten maken en hun de keus te laten de nieuwe directeur en de nieuwe naam voor het blad aan te wijzen.

G.B.J. Hilterman	: Pepermond
A. Springer	: Pfeffermaul
P. Bogaers	: Pepertetter
H. Luns	: Peppermouth
H. Koekoek	: Peperwaffel
Charles	: Gueule de poivre
Mevr. H. van Someren	: Pepperjaw
Freule Wttewaall van S.	: Peperlipjes

VAN BAARSEL

PRETTIGE VACANTIE !
(ook in portugal)